

Begroting 2024

Samen bouwen we Drenthe! 2023-2027

Begroting

2024

Gedeputeerde Staten van Drenthe
Oktober 2023

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Inleiding	5
Leeswijzer	7
Kerngegevens.....	10
I Beleidsbegroting	11
I.1 Programmaplan	12
1: Besturen en samenwerken	13
2: Landelijk gebied.....	29
3: Leefomgeving en wonen	50
4: Regionale economie en werkgelegenheid	66
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:.....	86
6: Energie	104
7: Levendig en sociaal.....	114
8: Middelen en mensen	132
I.2 Paragrafen	149
Paragraaf 2.1 Lokale heffingen	150
Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	156
Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	164
Paragraaf 2.4 Financiering	169
Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering.....	183
Paragraaf 2.6 Verbonden partijen	189
Paragraaf 2.7 Grondbeleid	213
Paragraaf 2.8 Openbaarheid.....	218
II Financiële begroting	219
II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2024 - 2027	220
II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen.....	222
II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	226
II.4 Financiële positie en toelichting	244
Bijlagen	301
1. Controleprotocol	302
2. Normenkader	306

Inleiding

Voor u ligt de begroting voor 2024. Een begroting die, gezien de komst van het nieuwe coalitieakkoord in juli 2023 nog beleidsarm is. Voor nu is het uitgangspunt geweest de begroting op bestaand beleid te beschrijven. De Begroting 2024 geeft daarmee een 'foto' van Drenthe bij de start van de nieuwe bestuursperiode. Vanuit dit beeld gaan we aan de slag met de uitwerking van het nieuwe coalitieakkoord naar een nieuw financieel perspectief. Dit zal op een later tijdstip terug te vinden zijn in een actualisatie van de Begroting 2024.

De maatschappelijke opgaven waar we voor staan zijn ten opzichte van het voorgaande jaar niet sterk veranderd: een leefbaar platteland waar landbouw en natuur in samenhang verder ontwikkeld worden, waar de ontwikkelingen in de economie en werkgelegenheid bijdragen aan welzijn en welvaart voor de inwoners van Drenthe. Een voorwaarde voor de leefbaarheid is dat mobiliteit en bereikbaarheid goed geregeld zijn. We werken voortvarend toewerken naar een klimaatbestendige provincie. Op sociaal vlak geloven wij in de kracht van de inwoners en de Drentse gemeenschap. We zijn er voor elkaar. Hierbij hoort een cultureel en sportief aanbod. De samenwerking met gemeenten, zorg- en welzijnsinstellingen en onderwijs is van groot belang. Immers: Samen bouwen we Drenthe!

Met deze begroting is een eerste inzicht in de besteding van de provinciale gelden te lezen. Maar hiermee zijn we nog niet klaar.

Wij moeten echter aan onze provincie bouwen onder een steeds groter wordende financiële onzekerheid. Die was er al en is door de val van het kabinet Rutte-IV niet kleiner geworden. Om te beginnen is de algemene uitkering uit het provinciefonds mede gebaseerd op de accessen zoals deze in de meicirculaire provinciefonds 2023 gepresenteerd zijn. Maar met de val van het kabinet en de al aangekondigde bezuinigingen vanuit het Rijk is het maar zeer de vraag of deze accessen ook daadwerkelijk zullen worden toegepast. Dit betekent dat we mogelijk met een lagere algemene uitkering rekening moeten houden in de jaren 2023 t/m 2025.

Dat met ingang van 2026 de algemene uitkering lager zal zijn, lijkt al vast te staan. Voor het 'ravijnjaar' 2026 is een oplossing nog niet in zicht. Met ingang van 2026 vertoont de Begroting 2024 bij ongewijzigd beleid een tekort.

Hier komt nog bij, dat de invoering van een herziene verdeelsystematiek voor de algemene uitkering nog op zich laat wachten. Voor Drenthe betekent dit, dat de provincie nog geen uitkering ontvangt die recht zou doen aan de uitgangspunten van de Financiële-verhoudingswet. Om het kort te zeggen: Drenthe ontvangt te weinig.

Een ander nog niet opgelost probleem betreft de structurele financiering van (nieuwe) opgaven die, naar het zich laat aanzien, een structureel karakter hebben. Er wordt van de provincies veel verwacht, maar 'boter bij de vis' is er nog niet. Deze ontwikkelingen maken noodzakelijk dat op basis van een nadere analyse wordt toegewerkt naar maatregelen die borgen dat ook de komende jaren onze provinciale begroting duurzaam in evenwicht blijft.

Voor het financieel perspectief van de Begroting 2024 is vooral de ontwikkeling van de vrije bestedingsruimte van belang. De Begroting 2024 is opgesteld op basis van een zo actueel mogelijk financieel perspectief met als startpunt de stand van de Bestuursrapportage 2023.

In de Begroting 2024 zijn daarnaast enige autonome ontwikkelingen verwerkt door middel van de 8e wijziging van de Begroting 2023. Ook zijn de financiële effecten meegenomen van de Statenvoorstellen die aan uw Staten zijn voorgelegd in uw vergadering van 27 september 2023.

Na verwerking van deze mutaties is het financieel perspectief het volgende:

Financieel meerjarenperspectief Begroting 2024	2023	2024	2025	2026	2027
Stand vrije bestedingsruimte na Bestuursrapportage 2023 (PS 11 oktober 2023)	11.981.808	11.660.421	4.616.990	-10.616.189	-17.539.546
<i>Mutaties bijstelling primitieve begroting 2024 (8e wijziging van de Begroting 2023):</i>					
B1. Indexering en extra bijdragen OV-bureau en Vechtdallijnen	0	-1.630.243	-2.098.587	-2.716.806	-2.583.039
B2. Indexatie Lonen	0	-310.166	-1.143.442	-1.536.508	-1.536.508
B3. Actualisatie afschrijvingen meerjarig	657.742	555.826	630.677	555.353	-525.779
B4. Aanpassing van begrote huren na doorvoeren van indexaties		237.702	237.702	237.702	237.702
B5. Indexering Subsidies	0	-150.715	-352.570	-611.603	-913.903
B6. Actualisatie loontoekening aan investeringsprojecten	-117.500	-117.500	-117.500	-117.500	-117.500
B7. Implementatie en structurele last omgevingswet	0	-1.381.429	-708.775	-708.775	-708.775
B8. Rentebaten	0	2.000.000	0	0	0
B9. Actualisatie Generatiepact	0	0	-166.400	-165.362	0
B10. Koningsdag 2024	0	-1.000.000	0	0	0
B11. BWV Actualisatie MJOP 2023-2026	0	0	0	0	-128.000
Totaal mutaties bijstelling primitieve begroting 2024	540.242	-1.796.525	-3.718.895	-5.063.499	-6.275.802
Actuele stand vrije bestedingsruimte in de Begroting 2024	12.522.050	9.863.896	898.095	-15.679.688	-23.815.348
Stelpost knelpuntenpot indexering inkoopbudgetten	4.680.613	3.286.631	3.627.406	4.545.012	5.699.304
Post onvoorzien	250.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Totaal structureel Meerjarenperspectief	17.452.663	13.650.527	5.025.501	-10.634.676	-17.616.044

De verwachte stand van de Financieringsreserve is als volgt:

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	2024 Begrote	2024 Begrote	31-12-2024
		Vermeerderingen	Verminderingen	
Financieringsreserve	73.055.305	350.000	61.625	73.343.680

Voor een nadere toelichting en specificatie verwijzen wij naar de bijgevoegde 8e wijziging van de Begroting 2023.

Zoals gezegd is de nu voorliggende Begroting 2024 een 'begroting staand beleid'. In deze Begroting 2024 is nog geen uitwerking van het coalitieakkoord verwerkt.

Het coalitieakkoord wordt tegen de achtergrond van de Begroting 2024 nader uitgewerkt naar meer concrete voorstellen, waarbij ook duidelijk is wat de concrete wijzigingen zijn ten opzichte van de actuele meerjarenraming. Dit gebeurt via een afzonderlijk traject en het college gaat dat samen met Provinciale Staten en de samenleving vormgeven.

Gedeputeerde Staten van Drenthe

Leeswijzer

De Begroting 2024 is gereed en wordt ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Dit is de eerste begroting van de nieuwe coalitieperiode.

Hierna beschrijven wij kort de onderdelen van de begroting.

De Begroting 2024 begint met een algemene inleiding en een uiteenzetting over het financieel perspectief van de provincie Drenthe zoals dat de komende jaren wordt verwacht. Dit is informatie die voorheen als toelichting in het bij de begroting behorende Statenstuk was opgenomen.

Zoals voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV) bestaat ook de Begroting 2024 uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting bevat naast het programmaplan ook de (verplichte) paragrafen. De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie.

Het programmaplan (beleidsbegroting)

In de beleidsbegroting wordt in de Begroting 2024 voor het programmaplan voor de programma-indeling zo veel mogelijk aangesloten bij de indeling van het Coalitieakkoord 2023-2027 “Samen bouwen we Drenthe!”.

Op een aantal onderdelen betekent dat een wijziging ten opzichte van de Begroting 2023.

De belangrijkste wijzigingen zijn:

- het vroegere programma 2 “Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven” is gesplitst in twee nieuwe programma’s. programma 2 “Landelijk gebied” en programma 3 “Leefomgeving en wonen”.
- de vroegere programma’s 8 “Samenwerkingsverbanden” en 9 voor de Investeringsagenda’s van vorige bestuursperiodes zijn als programma komen te vervallen; doelstellingen en budgetten zijn in de nog bestaande programma’s ondergebracht, voor zover noodzakelijk.

In totaal bestaat het programmaplan van de Begroting 2024 uit acht begrotingsprogramma’s, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende beleidsopgaven. De beleidsopgaven zijn de “dragere” van de feitelijke beleidsinformatie in het programmaplan. Deze zijn uitgewerkt naar de provinciale doelstellingen en de inzet voor het jaar 2024.

De verschillende – vaste – onderdelen van het programmaplan worden hierna kort toegelicht.

Toelichting per programma

Inleiding

De informatie per programma start met een beleidsmatige beschouwing, waarin de context van het gepresenteerde beleid wordt geschetst en waarin veelal ook een doorkijkje wordt gegeven naar op korte termijn te verwachten ontwikkelingen. Deze informatie bouwt normaliter voort op de kaderstellende discussie die naar aanleiding van de Voorjaarsnota in Provinciale Staten gevoerd is. Voor de Begroting 2024 geldt dit (nog) niet in verband met de collegevorming. Gezien het feit dat de Begroting 2024 een “begroting bestaand beleid” is, zal deze toelichting nog beperkt zijn.

Kaders bestaand beleid

De inhoudelijke informatie per programma bevat een opsomming van de onderliggende beleidsnota’s, -plannen, -visies en dergelijke die de vindplaats vormen voor het achterliggende bestaand beleid. In de begrotingsteksten wordt naar deze documenten verwezen. Het overzicht heeft vooral tot doel een

eerste verbinding te leggen met het achterliggende beleid voor de in de begroting opgenomen voorstellen en budgetten.

Programmastructuur

In een tabel wordt weergegeven hoe de structuur van het programma er uitziet. Het gaat hier feitelijk om de “dragere” van de beleidsinhoudelijke informatie

Infographic

De toelichting per programma wordt afgesloten met een infographic die het aandeel van het betreffende programma in de totale begroting weergeeft.

Uitwerking beleidsopgaven

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Per programma bestaat de kern van de beleidsinformatie in het programmaplan uit een beschrijving van de beleidsopgaven voor de provincie, de provinciale doelstellingen en de provinciale inzet waardoor een bijdrage aan het bereiken van de doelen geleverd wordt.

Deze informatie is zo concreet mogelijk geformuleerd in termen van wat naar verwachting aan het eind van 2024 tot enige vorm van afronding gebracht is. Waar vanuit de rol en taken van de provincie niet meteen een concreet resultaat kan worden beschreven, wordt in elk geval informatie verstrekt over de inspanningen die de provincie levert.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Per beleidsopgave worden beleidsrelevante kengetallen gepresenteerd om het beleid in een meer uitgewerkte context te presenteren. Het gaat hier om kengetallen waarvoor daadwerkelijk data worden bijgehouden en/of verzameld. Dit onderdeel is nieuw en zal de komende jaren nog verder ontwikkeld moeten worden. In de Begroting 2024 wordt een eerste aanzet gemaakt.

Dit is ook de plaats voor de kengetallen die op basis van een ministeriele regeling verplicht zijn gesteld voor de provinciale begroting.

Met wie werken we samen?

Per beleidsopgave wordt enige specifieke informatie verstrekt over partijen waarmee het provinciale beleid in samenwerking wordt gerealiseerd en de wijze waarop die samenwerking vorm heeft gekregen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

Dit onderdeel bevat een financieel overzicht van de lasten en baten per doelstelling voor 2024 (het jaar dat door Provinciale Staten wordt geautoriseerd), met daarbij een toelichting voor nieuw beleid, voor zover van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Onder het onderdeel “Wat mag dit programma kosten”, wordt per programma voor het gehele programma een financieel overzicht opgenomen van de lasten en baten. Het overzicht verstrekt daarbij per beleidsopgave informatie over de lasten en baten voor de jaren 2022 (jaarrekening), 2023 (lopende begroting) en 2024. Met daarbij een verklaring van verschillen tussen 2023 en 2024, zo veel mogelijk op het niveau van de afzonderlijke doelstellingen.

Directe en indirecte loonkosten worden verzameld in programma 8 Middelen en mensen en daar gepresenteerd.

In het overzicht wordt per programma een weergave opgenomen van de geplande onttrekkingen en dotaties aan de relevante reserves. Nieuwe investeringen worden in de programma's kort toegelicht.

De paragrafen (beleidsbegroting)

In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen in de Begroting 2024 zijn wettelijk voorgeschreven. De paragrafen betreffen die van onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen, grondbeleid, financiering, bedrijfsvoering, weerstandsvermogen en risicobeheersing en lokale heffingen. Een nieuwe paragraaf betreft de (met ingang van 2024 voorgeschreven) paragraaf 2.8 "Openbaarheid"; deze paragraaf is in de Begroting 2024 voor het eerst opgenomen.

Het overzicht van lasten en baten (financiële begroting)

Door vaststelling van de Begroting 2024 autoriseren de Staten het College tot het doen van uitgaven. Deze autorisatie betreft expliciet het jaar 2024. Voor de jaren daarna geldt, dat het gaat om een richtinggevende extrapolatie. Autorisatie voor die jaren vindt plaats als Provinciale Staten een besluit nemen voor het betreffende jaar op basis van de voor dat jaar aangeboden begroting. Voor het financiële meerjarenbeeld wordt als onderdeel van de financiële begroting een meerjarenraming verstrekt. Op basis hiervan valt ook het meerjarig evenwicht te beoordelen. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat, zoals opgenomen in het programmaplan.

De uiteenzetting van de financiële positie (financiële begroting)

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering, reserves en voorzieningen en de zogenoemde "begrotingssubsidies". Onderdeel van de uiteenzetting van de financiële positie is ook de geprognosticeerde balans. Deze geeft inzicht in de provinciale bezittingen (in financiële zin) en de financiering daarvan.

Kerngegevens

A. Sociale structuur						
	2021 *	2022 **	2023 **	2024 **	2025**	2026**
Bevolking	494.771	497.743	494.500	494.000	492.700	491.400
Aantal huishoudens	220.380	222.165	223.900	225.200	225.800	226.100
Woningvoorraad	226.319	-	-	-	-	-

* Bron: CBS, peildatum 29-08-2022

**Bron: CBS, LISA, bewerking Etil.

B. Fysieke structuur	2021*
Oppervlakte (in km 2)	2.680
Provinciale Wegen (in km)	518
Fietspaden (in km)	269
Vaarwegen (in km)	177

* Bron: CBS, peildatum 09-09-2022

C. Financiële kerngegevens (in euro's * 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Totale lasten excl. reservemutaties	323.127	462.543	325.388	340.008	316.980	265.877
Totale baten excl. reservemutaties	-304.327	-371.305	-291.121	-283.348	-267.603	-261.992
Totaal reservemutaties (saldo)	-38.491	-91.238	-34.267	-56.661	-49.377	-3.885
Vrije bestedingsruimte na begrote mutaties	-19.692	12.522	9.864	898	-15.680	-23.815
De post onvoorzien binnen de exploitatie	25	250	500	500	500	500
Opbrengsten opcenten mrb	-61.466	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000
Uitkering provinciefonds (inc. decentralisatie)	-168.189	-178.227	-188.578	-189.403	-180.194	-181.677
Omvang algemene reserves per 31 december	64.292	25.686	23.559	23.428	23.379	23.330
Omvang bestemmingsreserves per 31 december	340.562	307.622	275.482	218.951	169.623	165.788
Omvang voorzieningen per 31 december	20.247	19.239	20.396	21.563	22.060	22.907

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

De verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV worden gepresenteerd bij de betreffende beleidsopgaven in het programmaplan van deze Begroting 2024.

I Beleidsbegroting

I.1 Programmaplan

1: Besturen en samenwerken

Toelichting programma

Inleiding

Drenthe is een krachtige en zichtbare provincie. Goede bestuurlijke verhoudingen staan voorop. Bestuur en medewerkers van Drenthe staan midden in de samenleving, stellen kerntaken en maatschappelijke opgaven centraal en geven via flexibele samenwerkingsverbanden invulling en uitvoering aan de ambities uit het collegeakkoord. Provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt sober en proportioneel uitgevoerd.

Kaders bestaand beleid

- Onderzoeksprogramma Provinciale Staten 2021-2022
- Regeling Grote Projecten
- Interbestuurlijk toezicht
- Protocol Verbonden partijen
- Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 Gemeenschappelijke regelingen
- Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 Gemeenten
- Nota Verbonden partijen

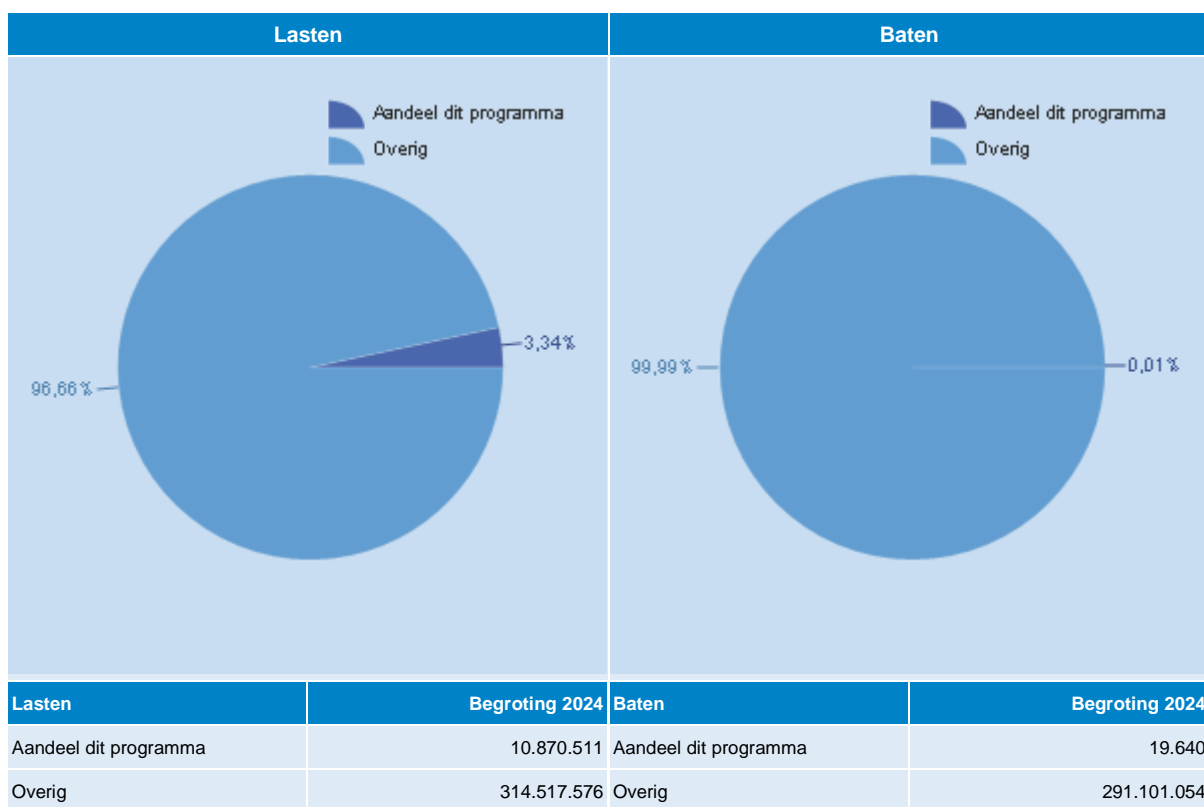
Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 1: Besturen en samenwerken	1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	1.01.01: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")
		1.01.02: Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten
		1.01.03: Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar
		1.01.04: Vergroting van ruimte voor invloed voor inwoners op het provinciaal beleid
	1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	1.02.01: Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
	1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	1.03.01: Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden
	1.04 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	1.04: Versterken van de samenwerking met Duitsland
		1.04.01: Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming
		1.04.02: Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven
		1.04.03: Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk
		1.04.05: Versterking participatie
	1.05 Verbinding met de Drentse samenleving	1.05.01: Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen
		1.05.02: Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven
		1.05.03: Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 1: Besturen en samenwerken

Beleidsopgave 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Inleiding

Bestuurlijke vernieuwing

De samenleving is de afgelopen decennia sterk veranderd met belangrijke gevolgen voor het draagvlak van de politieke praktijk. Om die reden heeft het Drents parlement in 2018 een visie op de eigen rol in de veranderende samenleving ontwikkeld. In het kort houdt de visie het volgende in: het Drents parlement heeft als taak alle inwoners in de samenleving te vertegenwoordigen en de zorgvuldige afweging van alle belangen te waarborgen. Die afweging moet uiteindelijk leiden tot keuzes die het algemeen belang zo goed mogelijk dienen. De Staten kunnen – en moeten – in dat licht verdere stappen zetten, aldus de visie.

Als volgende stap hebben PS en GS vanuit hun eigen bestuurlijke rollen in de vorige Statenperiode het Kader verbindend besturen vastgesteld. Het kader biedt inzicht in de koppeling tussen het politiek-bestuurlijke proces en de participatie vanuit de samenleving.

Op basis van een actuele opdracht vanuit de Staten zal de werkgroep Bestuurlijke vernieuwing aan deze ontwikkeling in 2024 een vervolg geven.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.01.01: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")

Versterken van de kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol van het Drents Parlement binnen het provinciaal bestuur. Dit gebeurt onder andere door:

- het (laten) doen van onderzoek en organiseren van werkbezoeken om de betrokkenheid van PS bij verbonden partijen te vergroten
- de informatiepositie van PS bij complexe besluitvormingsprojecten (o.a. met de Regeling grote projecten) te vergroten
- het (laten) doen van onderzoek naar de mogelijkheden om de verbinding met inwoners te vergroten en nieuwe bestuurlijke instrumenten te ontwikkelen
- het ondersteunen bij de ontwikkeling van eigen initiatieven van het Drents Parlement.

Doelstelling 1.01.02: Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten

Om de informatie- en beoordelingspositie van PS te optimaliseren worden onder andere

- Adviezen opgesteld om de inrichting van de planning- en controldocumenten vanuit het oogpunt van PS te verbeteren, de rol van PS in de veranderende samenleving te versterken en de invloed van Europa bij strategische onderwerpen te verduidelijken
- Notities en overzichten gemaakt op basis van onderzoek om de besluitvorming bij strategische beleidsdocumenten en planning- en controldocumenten te ondersteunen
- Panelonderzoeken gedaan om de mening van Drentse inwoners te peilen
- Beleidsdossiers over strategische onderwerpen opgesteld en geactualiseerd ten behoeve van het Statenportaal
- Kennisbijeenkomsten ontwikkeld voor PS over strategische onderwerpen.

Doelstelling 1.01.03: Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar

Om het Drents Parlement voor de Drentse samenleving zichtbaar en toegankelijk te laten zijn, worden diverse instrumenten ingezet zoals:

- een uitnodigende website van het Drents parlement,
- het richten van de externe communicatie op een brede groep mensen door gebruik te maken van beeldmateriaal, korte en duidelijk geschreven teksten en verschillende communicatiekanalen
- opstellen van een communicatieplan met als bedoeling (meer) in verbinding besturen; de deelname stimuleren van alle groepen in de Drentse samenleving aan de regionale democratie.

Doelstelling 1.01.04: Vergroting van ruimte voor invloed voor inwoners op het provinciaal beleid

Om de inwoners meer ruimte te bieden voor het uitoefenen van invloed op het provinciaal beleid, gaat de provincie aan de hand van een pilot de mogelijkheden onderzoeken van het instrument (hybride) burgerberaad

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte indicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Verplichte indicator: opkomst bij verkiezingen

Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen in Drenthe	65,2% (2023)
Opkomst bij Gemeenteraadsverkiezingen in Drenthe	52,8% (2020)
Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen in Drenthe	80,2% (2021)

Aantal fracties in Drents Parlement is 15, waarvan twee nieuw

Nieuwe Statenleden 25 van de 43

Aantal bijzondere commissieleden 28

Uitbreiding van het aantal zetels 41 naar 43

Met wie werken we samen?

Bij deze beleidsopgave werken wij samen met de **Noordelijke Rekenkamer**, die voor en in opdracht van onder meer Provinciale Staten onafhankelijk beleidsonderzoek verricht.

Ook werken wij samen met de **Vereniging Interprovinciaal Overleg**, die opkomt voor de belangen van provincies in “Den Haag” en “Brussel” en met het **Samenwerkingsverband Noord-Nederland** waar het gaat om lobbyactiviteiten richting “Den Haag” en “Brussel”. In dit kader dient ook het **Statenberaad**, samenwerking van noordelijke Statenleden, te worden vermeld.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		1.245.187	0	1.245.187
	Doelstelling 1.01.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")	880.171	0	880.171
	Doelstelling 1.01.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	365.016	0	365.016
Saldo		1.245.187	0	1.245.187

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.02. CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Inleiding

Uitvoering Rijkstaken

De Commissaris van de Koning draagt als voorzitter van Provinciale en Gedeputeerde Staten bij aan een transparant en goed openbaar bestuur. In haar rol als rijksorgaan heeft de Commissaris van de Koning (CvdK) verschillende taken namens het Rijk, zoals het (her)benoemen van burgemeesters, secundair toezicht op de veiligheidsregio, adviseren bij koninklijke onderscheidingen, bevorderen van bestuurlijke integriteit, voorzitten van de provinciale regietafel asielopvang, etc. Deze zijn uitgewerkt in een ambtsinstructie. Wij zorgen ervoor dat deze rijkstaken goed kunnen worden uitgevoerd.

Voor de aanpak van ondermijning en weerbaar bestuur werken we aan goed en integer openbaar bestuur, omdat dit noodzakelijk is voor het functioneren van onze democratische rechtsstaat. Vanuit de doelstelling om een integere en betrouwbare overheid te zijn, is er binnen de provinciale organisatie in 2023 een weerbaarheidsscan uitgevoerd. Met deze scan is inzichtelijk gemaakt welke mogelijke kwetsbaarheden de organisatie kent voor ondermijning en waar ondermijning mogelijk onbewust wordt gefaciliteerd. De aanbevelingen zijn in 2023 uitgewerkt, waarbij zoveel mogelijk de samenwerking is gezocht met de andere Drentse overheden.

Het samenwerkingsverband Regionale Informatie en Expertisecentrum (RIEC) Noord-Nederland, waarin de provincie Drenthe participeert, heeft een aantal focus thema's voor de komende jaren bepaald. De aanpak van drugscriminaliteit en het behoud van een veilig buitengebied is daar één van. Het is van belang dat we deze ondermijnende activiteiten in gezamenlijkheid een halt toeroepen.

De asiel- en vluchtelingenketen in Nederland staat onder druk en de effecten hiervan komen dagelijks tot ons. Binnen deze keten zijn diverse organisaties actief die met een eigenstandige rol, taak en bevoegdheid werken aan de opgaven die zich in deze keten voordoen. Om tot een goede invulling van deze taken te komen is het wenselijk om elkaar met regelmaat te zien en te spreken. Dit gesprek wordt in Drenthe gevoerd aan de Provinciale Regietafel asiel (PRT), onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning. Vanuit haar rol als Rijksorgaan heeft zij de opdracht om met de verschillende overheden en aan het Rijk gelieerde instanties te komen tot voldoende opvangplekken in Drenthe. Op dit moment ligt er een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer waarin de PRT een uitgebreidere en formelere rol krijgt in de verdeling van de asielopgaven over de provincie. De provincies hebben er bij het Rijk voor gepleit om deze uitbreiding van taken te compenseren met financiële middelen.

De commissaris legt ambtsbezoeken af aan gemeenten in haar rol als Rijksorgaan. Op deze manier laat zij zich informeren door gemeenteraden, colleges en inwoners en krijgt zij een goed beeld van de actualiteiten in de Drentse gemeenten.

De commissaris heeft ook een representatieve taak bij bezoeken van het Koninklijk Huis en het corps diplomatie. Dergelijke bezoeken hebben over het algemeen brede uitstraling in de pers en daarmee wordt Drenthe voor het voetlicht gebracht.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.02.01: Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken

In 2024 verwachten we in ieder geval twee nieuwe burgemeesters te benoemen, in de gemeente Hoogeveen en de gemeente Westerveld.

Aanpak ondermijning en weerbaar bestuur

De lijn van nauwere samenwerking tussen de Drentse overheden en een gezamenlijke aanpak van ondermijning wordt in 2024 doorgezet. Dit, met als doelen om als openbaar bestuur (beter) weerbaar te zijn tegen georganiseerde criminaliteit, het (zogenaamde) waterbedeffect te voorkomen en de algehele aanpak van ondermijning te versterken.

De provincie neemt deel aan de integrale aanpak van het RIEC en ondersteunt dit waar nodig en gewenst.

Voor de asiel- en vluchtelingenopvang in Nederland voeren we gesprekken aan de Provinciale Regietafel asiel (PRT) onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning en hierdoor te komen tot voldoende opvangplekken in Drenthe.

In het kader van representatie leggen we ambtsbezoeken af aan gemeenten. Voor het eerst in 22 jaar komt de landelijke Koningsdag weer naar Drenthe. Koningsdag heeft een grote landelijke media-uitstraling. Hierdoor kunnen we onze mooie provincie en de mooie ontwikkelingen die zich hebben afgespeeld in Emmen, goed voor het voetlicht brengen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

De uitvoering van Rijkstaken vindt plaats in nauwe samenwerking met de medeoverheden en instellingen en organisaties in de provincie.

Om de regionale asielvraagstukken in Drenthe op elkaar af te stemmen is er onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning (in haar rol als Rijksorgaan) een provinciale tafel ingericht waaraan vertegenwoordigers van gemeenten, provincie, ministerie, Veiligheidsregio Drenthe, COA en Nidos deelnemen. Afhankelijk van de onderwerpen op de agenda kunnen desgewenst andere partners aanschuiven zoals Vluchtelingenwerk, Immigratie- en naturalisatiedienst, politie, Openbaar Ministerie (OM), etc.

De aanpak van ondermijning in Drenthe vindt plaats in samenwerking met diverse organisaties zoals onder andere politie, gemeenten, OM, ieder vanuit zijn eigen taak en verantwoordelijkheid. Het RIEC verbindt deze partijen op inhoud en aanpak.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.02. CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		1.066.634	0	1.066.634
	Doelstelling 1.02.01 Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken	1.066.634	0	1.066.634
Saldo		1.066.634	0	1.066.634

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.03. Goed openbaar bestuur in Drenthe

Inleiding

De provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt doelmatig uitgevoerd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.03.01: Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden

Onder coördinatie tot stand gekomen Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht en integrale rapportage Interbestuurlijk Toezicht.

Beoordelen structureel en reëel evenwicht van de begroting en meerjarenraming van de Drentse gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte indicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Kengetal: gemeenten onder preventief financieel toezicht

Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht in Drenthe **0** (2023)

Definitie: Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet structureel en reëel sluitende begroting en/of meerjarenraming bij een gemeente.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.03. Goed openbaar bestuur in Drenthe		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		14.000	0	14.000
	Doelstelling 1.03.01 Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden	14.000	0	14.000
Saldo		14.000	0	14.000

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.04 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur

Inleiding

Wij zijn de verbindende partner die aan gemeenschappelijke opgaven samenwerkt met gemeenten, overige provincies, waterschappen, Rijk, kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke instellingen en Europa. Afhankelijk van de opgave verschillen de samenwerkingspartners, de structuren, de samenwerkingsvormen en de rol die we daarbij zelf vervullen. Waar mogelijk of nodig zoeken wij hierbij ook verbinding met bestaande gremia, zowel bij Regio Zwolle, Regio Groningen Assen (RGA) als de nieuwere samenwerkingsvormen zoals de Regiodeals. Daarnaast sluiten we aan bij de omgangsvormen die door het Rijk, provincies en gemeenten zijn afgesproken in de Code Interbestuurlijke Verhoudingen. Deze omgangsvormen zijn de uitgangspunten voor de onderlinge samenwerking en taakverdeling. Goede interbestuurlijke verhoudingen tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen zijn noodzakelijk om de gezamenlijke doelstellingen te realiseren, problemen het hoofd te bieden en ambities te realiseren. Wij zijn er voorstander van om provinciale taken zoveel als mogelijk in gezamenlijkheid te realiseren via het Interprovinciaal Overleg (IPO). Daarbij zoeken wij een goede balans in de realisatie van de Drentse opgaven, onze samenwerkingsambitie, schaalvoordelen, kwaliteit en het beslag op onze financiële middelen. Binnen dit kader maken wij onze afwegingen.

Public Affairs

We realiseren onze doelen samen met onze partners bij de Rijksoverheid (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). De Duitslandagenda en de Europa agenda zijn in dit verband van groot belang. Op basis van onze Duitslandagenda zetten we in op een verdere versterking van de binationale betrekkingen; in het bijzonder met de deelstaat Nedersaksen en de Landkreisen Emsland en Grafschaft Bentheim. In Europees verband werken wij samen met verschillende partners aan maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, duurzame energie (w.o. waterstof) en mobiliteit. De Duitslandagenda loopt eind 2023 af en de Europa agenda in 2024. Samen met de Statenleden werken wij graag aan een passend vervolg hierop. In 2024 onderhouden, versterken en vernieuwen we onze positie in bestaande netwerken als het Comité van de Regio's, de Noord zZee Commissie en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP). Samen met onze partners bij het Rijk en de Tweede Kamer werken wij samen aan een goede verankering van de Drentse belangen in nationaal beleid en initiatieven. We trekken hierbij samen op met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en onze lobbyisten van het SNN. Daarbij brengen we zorgvuldig onze Drentse belangen en projecten onder de aandacht. Op 1 juli 2023 heeft Drenthe het voorzitterschap van het SNN overgenomen voor de periode van 2 jaar.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.04: Versterken van de samenwerking met Duitsland

Voor het versterken van de samenwerking met Duitsland voeren we de Drentse Duitslandagenda uit. Deze is in 2023 afgelopen en wordt voor de periode 2024 t/m 2027 vernieuwd. Daarnaast voeren wij de Samenwerkingsagenda Nederland-Nedersaksen uit, samen met het Rijk, in het bijzonder het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, alsook de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel. Wij participeren in het Europees netwerk van grensregio's (European Association of Economic Border Regions). Wij voeren het Interreg VI Programma Nederland-Duitsland 2021-2027 uit.

Doelstelling 1.04.01: Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming

Bij onze besluitvorming passen wij de geldende regelgeving en beleidskaders toe, waaronder de Wet Bibob, de Archiefwet, de Wet open overheid (Woo), de Algemene Wet bestuursrecht (Awb) en het Burgerlijk wetboek (BW). De juridische kwaliteit borgen wij door tweedelijns advisering en toetsing van o.a. regelgeving en overeenkomsten.

Doelstelling 1.04.02: Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven

Wij geven onze samenwerking met andere partijen vorm door onder meer werkbezoeken aan Drentse gemeenten, omliggende provincies en Drentse waterschappen. Ook het inrichten en beheren van de governance van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden draagt hieraan bij.

Doelstelling 1.04.03: Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk

Voor het verwerven van een sterke lobbypositie moeten we goed zichtbaar zijn in de relevante netwerken en tijdig de juiste informatie verkrijgen om Drentse beleidsdoelstellingen te behalen. Wij willen daartoe invloedrijke posities bezetten in ambtelijke en bestuurlijke (inter)nationale netwerken zoals Comité van de Regio's, CEMR (The Council of European Municipalities and Regions) en CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions)-North Sea Region. Daarnaast gebruiken wij onze Europa-agenda voor het beheren en stimuleren van Europese projecten.

Doelstelling 1.04.05: Versterking participatie

Het vertalen van provinciale doelen uit het coalitieakkoord naar uitgangspunten voor participatie die voldoen aan de eisen die de Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau stellen aan de provincie.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Voor deze beleidsopgave is het van belang dat Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk. In dat kader werken we samen in het **Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)** voor het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland en in de **Vereniging Interprovinciaal Overleg/Huis Nederlandse Provincies** voor de Belangenbehartiging van provincies in "Den Haag" en "Brussel".

Duitsland:

- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Provincie Groningen
- Provincie Fryslân
- Provincie Groningen
- Deelstaat Neddersachsen
- Landkreis Emsland
- Landkreis Grafschaft Bentheim
- Nederlands Consulaat-Generaal Düsseldorf

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.04 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		8.104.810	0	8.104.810
	Doelstelling 1.04.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming	959.033	0	959.033
	Doelstelling 1.04.02 Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven	2.701.920	0	2.701.920
	Doelstelling 1.04.03 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk	4.443.857	0	4.443.857
Baten		-12.000	0	-12.000
	Doelstelling 1.04.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming	-12.000	0	-12.000
Saldo		8.092.810	0	8.092.810

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.05 Verbinding met de Drentse samenleving

Inleiding

Communicatie als aanjager, ondersteuner en verbinder

In de afgelopen jaren heeft de pandemie mede gezorgd voor een enorme verschuiving in waarden. Denk aan vertrouwen, diversiteit en verbondenheid. Binnen deze complexe omgeving die steeds verandert, moeten wij zelf ook steeds mee veranderen en onze vorm, toon en de inhoud aanpassen. Team Communicatie helpt dit aanjagen en faciliteren voor organisatie en medewerkers. Bijvoorbeeld door heldere, herkenbare en transparante communicatie te stimuleren, zodat de provincie Drenthe wordt gezien als een betrouwbare organisatie die opkomt voor Drenthe en haar inwoners. Of door te zoeken naar nieuwe mogelijkheden, zoals een studio om andere doelgroepen te bereiken, een newsroom en tamtam om de organisatie omgevingsbewuster te maken en de eerste stappen naar meer datagedreven communicatie. Extra inzet is nodig op interne communicatie om medewerkers te bereiken, te binden en te boeien. Daarbij benutten we kansen voor inclusie en ondersteunen we het traject voor organisatieontwikkeling. Onze dienstverlening bij het Klant Contact Centrum ontwikkelen we door. Aandachtspunten zijn continuïteit op (specialistische) functies in een krappe arbeidsmarkt en prioritering van het werkaanbod.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.05.01: Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen

Wij brengen meer focus aan, aan de hand van een corporate communicatiestrategie volgens welke wij de provinciale ambities en werkzaamheden (laten zien wat je doet en waar je voor staat) transparant uitdragen.

Doelstelling 1.05.02: Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven

Wij brengen (vernieuwende) vormen van participatie en omgevingscommunicatie tot stand. In samenhang met de organisatieontwikkeling realiseren wij een communicatieve, omgevingsbewuste organisatie.

Doelstelling 1.05.03: Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)

Wij geven uitvoering aan het uitvoeringsplan Dienstverlening en het KCC doet onderzoek of het mogelijk is om meer eerste lijns vragen te beantwoorden waardoor de burger sneller en correcter geholpen is.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.05 Verbinding met de Drentse samenleving		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		439.880	0	439.880
	Doelstelling 1.05.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	327.090	0	327.090
	Doelstelling 1.05.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven	37.790	0	37.790
	Doelstelling 1.05.03 Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)	75.000	0	75.000
Baten		-7.640	0	-7.640
	Doelstelling 1.05.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	-7.640	0	-7.640
Saldo		432.240	0	432.240

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 1: Besturen en samenwerken

	Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten					
	1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	996.268	1.368.992	1.245.187	123.805
	1.02. CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	77.837	623.301	1.066.634	-443.333
	1.03. Goed openbaar bestuur in Drenthe	9.881	9.000	14.000	-5.000
	1.04 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	4.223.625	8.421.208	8.104.810	316.398
	1.05 Verbinding met de Drentse samenleving	295.170	439.880	439.880	0
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	5.602.781	10.862.381	10.870.511	-8.130
Baten					
	1.04 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	-33.944	-12.000	-12.000	0
	1.05 Verbinding met de Drentse samenleving	0	-7.640	-7.640	0
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-33.944	-19.640	-19.640	
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	5.568.837	10.842.741	10.850.871	-8.130

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 123.805,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")

In 2023 hebben provinciale Statenverkiezingen plaatsgevonden. Het hiervoor beschikbaar gestelde incidentele budget van € 55.000,-- is in 2024 komen te vervallen. Daarnaast is in 2024 het budget voor accountantskosten ten opzichte van 2023 verlaagd met € 34.472,-- als gevolg van de aanbesteding van accountantsdiensten die eind 2022/begin 2023 heeft plaatsgevonden.

Doelstelling: Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten

In 2024 verwachten we een lagere bijdrage aan de Noordelijke Rekenkamer dan in 2023. Het gaat om een verschil van € 34.333,--.

Beleidsopgave: 1.02. CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

De lasten van deze beleidsopgave vallen €443.333,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken

In 2023 hebben we een eenmalige uitkering via het provinciefonds ontvangen van € 441.667,-- voor weerbaar bestuur. Ook was in 2023 eenmalig een bedrag begroot van € 60.000,-- voor de uitvoering van werkzaamheden t.b.v. de aanpak van ondermijning en hebben we eenmalig € 50.000,-- opgenomen voor de waardering van Drentse veteranen. Voor 2024 hebben we € 1.000.000,-- opgenomen in de begroting voor bijdrage aan Koningsdag 2024. Er resteert nog een verschil van € 5.000,-- omdat het budget voor de Jongerenraad tot met 2023 is geraamd.

Beleidsopgave: 1.03. Goed openbaar bestuur in Drenthe

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.04 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 316.398,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven

Vanaf halverwege 2023 heeft Drenthe het voorzitterschap van het bestuur van SNN overgenomen. Hiervoor zijn secretariaatskosten opgenomen in de begroting. Omdat dit voorzitterschap halverwege 2023 is gestart zijn deze kosten voor 2024 € 10.000,-- hoger dan in 2023. Tot slot is de deelnemersbijdrage in 2023 lager uitgevallen, dit leidt tot een verschil van € 368.000,--.

Doelstelling: Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk

Om aanspraak te maken op diverse Europese fondsen (Just Transition Fund, React EU, POP3 etc.) is provinciale cofinanciering nodig. Dit laat zich lastig plannen, aan de ene kant door de definitieve beschikbaarheid vanuit Europa en aan de andere kant doordat subsidieregelingen voor derden worden opengesteld. Dat betekent dat er provinciale middelen beschikbaar zijn lopende het jaar, maar dat deze ook worden afgeraamd richting de reserve cofinanciering EU. Het verschil t.o.v. 2023 bedraagt € 701.256,--. Dit wordt grotendeels verklaard door Leader projecten die in 2023 uitgevoerd worden, als onderdeel van het POP3 programma. Het POP3 programma loopt af in 2023 en zal worden vervangen door het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB). Het Nationaal Strategisch Plan (NSP) is de Nederlandse invulling van het nieuwe GLB.

Beleidsopgave: 1.05 Verbinding met de Drentse samenleving

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.02. CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.03. Goed openbaar bestuur in Drenthe

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.04 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 1.05 Verbinding met de Drentse samenleving

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 1: Besturen en samenwerken

Programma 1	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Verschil 2023-2024
Totaal programma	5.568.837	10.842.741	10.850.871	-8.130
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	11.000.000	2.000.000	2.000.000	0
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa	-5.646.050	-4.719.738	-4.219.738	-500.000
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	101.345			
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-104.384	-134.207	-149.119	14.912
Bijdrage aan Saldireserve	501.667			0
Bijdrage van Saldireserve	-131.667	-501.667		-501.667
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden	-346.384			
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-1.766.741			
Saldo verrekend met reserves	3.607.786	-3.355.612	-2.368.857	-986.755
Totaal na bestemming	9.176.623	7.487.129	8.482.014	-994.885

Investeringen programma 1: Besturen en samenwerken

Niet van toepassing.

2: Landelijk gebied

Toelichting programma

Inleiding

We moeten aan de slag met ingrijpende en verstrekkende opgaven, die Drenthe – en dan met name het landelijk gebied – blijvend zullen veranderen. De gevolgen van klimaatverandering, de transitie van de landbouw, de transitie naar een duurzame energievoorziening, voldoende woningen en werklocaties en een goede bereikbaarheid vragen alle om ruimte. Het Drentse landschap zal veranderen. Onze inzet daarbij is dat het landschap blijvend gewaardeerd wordt door onze inwoners en toeristen.

Onder ruimtelijke kwaliteit verstaan we ook het verbeteren van de bodem-, water- en natuurkwaliteit en het herstellen van biodiversiteit.

Kaders bestaand beleid

- Natuurvisie Gastvrije natuur 2040
- Nota grondbeleid
- Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027
- Nationaal Programma Landelijk Gebied
- Nationaal Programma Landelijk Gebied ontwikkeldocument
- Water en bodem sturend
- Provinciaal Programma Landelijk Gebied
- Drentse Aanpak Stikstof
- Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof Drenthe
- Natuurvisie Gastvrije natuur 2040
- Drentse Bomen- en Bossenstrategie
- Agenda Natuurinclusief
- Nota Klimaatadaptatie en de Voortgangsnota Klimaatadaptatie

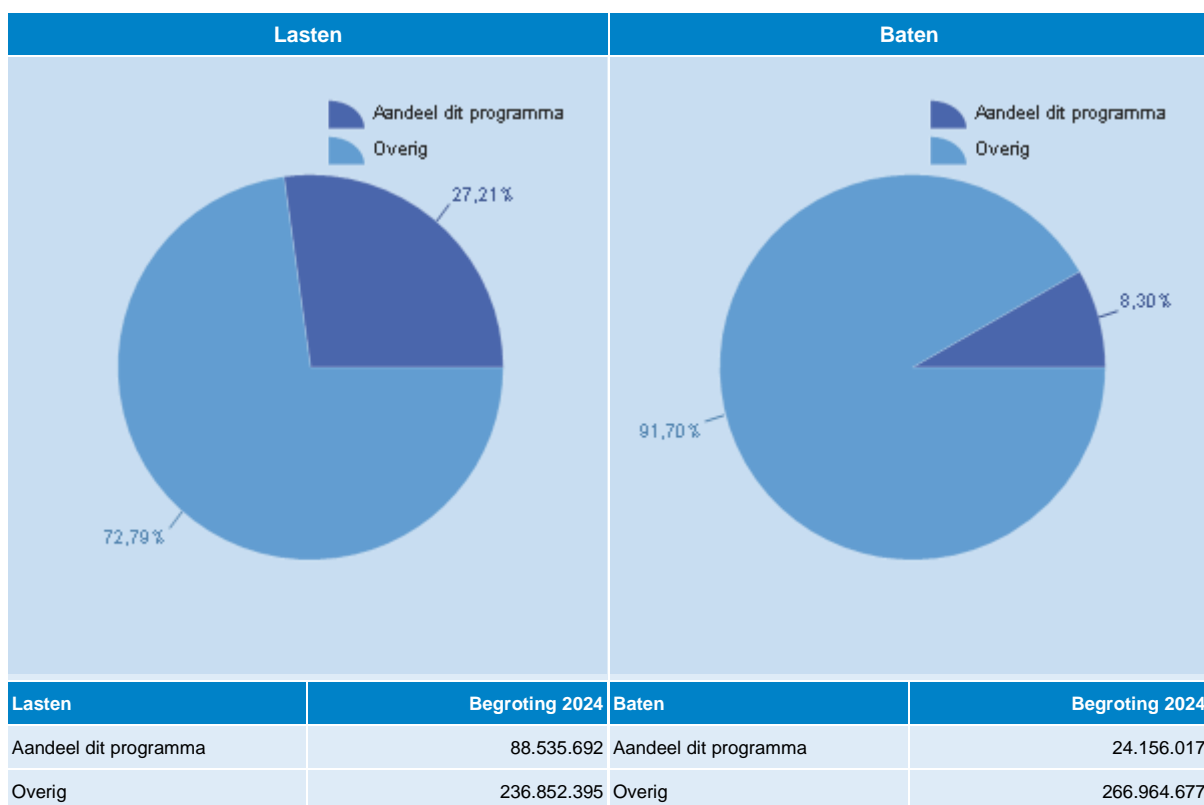
Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 2: Landelijk gebied	2.01 Landbouw	2.01.01: Werken aan een toekomstgerichte landbouw
		2.01.02: Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw
		2.01.03: Reductie van emissies door doelsturing managementmaatregelen en innovatie
	2.02 Water	2.02.01: De grondwaterstand in Natura2000 gebieden voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2027

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		2.02.02: De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040 op basis van een groei van de drinkwatervraag van 3%
		2.02.03: Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven
		2.02.04: Anticiperen op klimaatverandering door adaptatie
		2.02.05: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water
		2.02.06: Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe
		2.03 Natuur
		2.03.01: Versterken en behouden van Natuur en Landschap
		2.03.02: Mooi en aangenaam Drenthe
		2.03.03: Behouden en versterken Nationale parken
		2.03.04: Beheer Natuur en Landschap
		2.03.05: Agrarisch natuurbeheer
		2.03.06: Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit
		2.03.07: Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen
	2.04 Stikstof	2.04.01: Reductie van emissies door doelsturing managementmaatregelen en innovatie
		2.04.02: Vrijwillige aankopen bedrijven in het kader van stikstof
		2.04.03: Aanpak PAS-melders
		2.04.04: Stimuleren emissiereductie NOx vanuit andere sectoren
	2.05 Klimaatmitigatie	2.05.01: Reductie methaanemissie

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 2: Landelijk gebied

Beleidsopgave 2.01 Landbouw

Inleiding

Landbouw

De transitie van de landbouw - die wordt ingegeven door de opgaven voor stikstof, water, biodiversiteit en klimaat - vraagt veel van de boeren in de Drenthe.

Wij willen onze boeren faciliteren bij de transitie die zowel het bedrijfseconomische rendement als de kwaliteit van natuur en landschap ten goede komt. Anders gezegd, we zoeken naar een goede balans tussen economie en ecologie. Het programma Toekomstgerichte Landbouw, als onderdeel van het DPLG (Drents Programma Landelijk Gebied), speelt hierop in en wil perspectief blijven bieden voor de boeren in Drenthe die toekomstgericht willen ondernemen. Belangrijke pijler binnen het programma is Duurzaam Boeren Drenthe, waarmee boeren worden beloond voor prestaties om de bedrijfsvoering te verduurzamen door middel van doelsturing met kritische prestatie -indicatoren (kpi's).

Het Europese landbouwbudget voor de periode vanaf 2023 bevat ook voor Drentse boeren een belangrijke bijdrage in de vorm van directe en indirecte inkomenssteun. In 2023 is de nieuwe programmaperiode Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) gestart. De eerste provinciale openstellingen zullen vanaf 2024 plaats vinden.

Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen de AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen en onderzoeksinstituten actief. Met de provincie Groningen wordt gezamenlijk opgetrokken bij de Innovatie Veenkoloniën. Samen met de provincies Groningen en Fryslân werken wij aan de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord - Nederland. Vanuit de Regiodeal zijn we in twee gebieden actief: Het Drents Plateau, en samen met Groningen in de Veenkoloniën.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.01.01: Werken aan een toekomstgerichte landbouw

We zetten in op samenwerking op Drentse en Noord-Nederlandse schaal op het gebied van landbouw en Agribusiness. Dit doen we onder andere via de Agroagenda en Innovatie Veenkoloniën. In het kader van landbouwstructuurverbetering via de Bestuurscommissie Planmatige kavelruil worden een aantal projecten uitgevoerd.

We ondersteunen minimaal 5 (innovatie)projecten in de tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness gericht op de verduurzaming, versterking van de biodiversiteit en verbetering van de financiële inkomenspositie.

In Drenthe is het Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk Landbouwbeleid uitgewerkt naar een provinciale verordening; deze draagt bij aan de doelen van Drenthe.

Doelstelling 2.01.02: Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

De Regiodeal Natuurinclusieve landbouw bestaat uit twee onderdelen: de projecten die op het Drents Plateau worden uitgevoerd en de projecten in de Veenkoloniën, op het gebied van natuurinclusieve landbouw.

Doelstelling 2.01.03: Reductie van emissies door doelsturing managementmaatregelen en innovatie

Reductie van emissies realiseren we door middel van doelsturing (kpi-aanpak), onderzoek naar en het stimuleren van managementmaatregelen en innovatie. Onder deze doelstelling richten we het instrumentarium in waarmee we boeren ondersteunen met managementmaatregelen, investeringen en ondersteuning van innovaties.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Zie Dashboard Landbouw: <https://www.drentheincijfers.nl/natuurelandbouw/landbouw.php>.

Met wie werken we samen?

Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen de AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen en onderzoeksinstituten actief. Met de provincie Groningen wordt gezamenlijk opgetrokken bij de Innovatie Veenkoloniën. Samen met de provincies Groningen en Fryslân werken wij aan de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord Nederland. Vanuit de Regiodeal zijn we in twee gebieden actief: het Drents Plateau, en samen met Groningen in de Veenkoloniën.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.01 Landbouw		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		2.573.997	0	2.573.997
	Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	855.533	0	855.533
	Doelstelling 2.01.02 Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	1.718.464	0	1.718.464
Baten		-2.093.464	0	-2.093.464
	Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	-375.000	0	-375.000
	Doelstelling 2.01.02 Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	-1.718.464	0	-1.718.464
Saldo		480.533	0	480.533

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

Inleiding

De verandering van het klimaat raakt de provincie in de volle breedte. In de Nota Klimaatadaptatie hebben we dit voor alle provinciale beleidsterreinen in kaart gebracht. In 2024 gaan we verder aan de slag met deze opgave, met name gericht op verdere bewustwording en kennisontwikkeling, zowel binnen onze eigen opgaven als met onze partners en bij inwoners. We werken met waterschappen, terreinbeheerders en de landbouwsector toe naar een klimaatbestendig watersysteem. Dit vooral door het zoeken van een balans tussen een overschot aan winterneerslag en een tekort in de zomer en vullen de grondwatervoorraad zoveel mogelijk aan. Wij faciliteren hiervoor de uitvoering van de zoetwaterprogramma's voor Oost-Nederland en het IJsselmeergebied/Noord-Nederland. Ons grondwater is ook van groot belang voor de drinkwatervoorziening. Het is de taak van de provincie om voldoende bronnen beschikbaar te stellen en gelet op een mogelijke groei van de vraag naar drinkwater zorgen wij voor aanvullende strategische voorraden.

In 2024 gaan we verder met het uitwerken van de vraag wat de sturende rol van water betekent voor de ruimtelijke ordening en het grondgebruik in Drenthe.

Naast het belang van een klimaatbestendig watersysteem houden wij ook rekening met onze grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. In het Regionaal Waterprogramma hebben wij de doelen voor de volgende Kaderrichtlijn Water periode 2022-2027 vastgelegd. De provincie staat hieraan de lat voor de bescherming van onze grondwaterkwaliteit en in het bijzonder de grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening. Op basis van het nieuwe uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming intensiveren wij onze aanpak van de bescherming van de drinkwaterwinningen. Daarnaast faciliteren wij de uitvoering van maatregelen met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Om in 2027 niet voor verrassingen te staan is landelijk afgesproken in 2024 een tussen evaluatie uit te voeren waarin duidelijk moet worden of de doelen daadwerkelijk worden gehaald of dat aanvullende inspanningen noodzakelijk zijn.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.02.01: De grondwaterstand in Natura2000 gebieden voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2027

De beschikbaarheid van grondwater is een doelstelling uit de Europese Kaderrichtlijn Water. Daarbij moet de toestand van het grondwater zodanig zijn dat deze geen belemmering vormt voor het realiseren van de doelen in de natura 2000-gebieden.

In dit kader ontwikkelen we beleid voor drainage en beregening rond de Natura 2000-gebieden en worden de hydrologische herstelmaatregelen uitgevoerd die zijn opgenomen in de beheerplannen van Natura-2000 gebieden.

Doelstelling 2.02.02: De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040 op basis van een groei van de drinkwatervraag van 3%

Op basis van de Drinkwaterwet (artikel 2) heeft de provincie een zorgplicht voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. De drinkwatervoorziening is van groot belang voor de volksgezondheid en daarmee van groot openbaar belang. Hiervoor stellen wij grondwater beschikbaar. Grondwater is een relatief schone bron voor de drinkwatervoorziening en is beter te beschermen dan oppervlaktewater. Daarnaast is de beschikbaarheid van grondwater in droge zomers beter geborgd.

In het Regionaal Waterprogramma zijn locaties en zoekgebieden voor Aanvullende Strategische Voorraad gebieden opgenomen. Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) zijn door de provincie aan te wijzen gebieden waar grondwater beschikbaar is om in een mogelijke groei van vraag naar drinkwater te kunnen voorzien. Dit beleid wordt in 2024 verder uitgewerkt en de bescherming van twee ASV's wordt opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening.

Doelstelling 2.02.03: Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven

De doelstellingen voor een robuust watersysteem zijn vastgelegd in de Omgevingsvisie 2022 en het Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027 (RWP). Het betreft:

- Een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van een goede kwaliteit, beschikbaar voor mens, landbouw en natuur.
- De risico's op wateroverlast en watertekort zijn beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.

Het RWP is een verplicht programma in het kader van de Omgevingswet en geeft uitvoering aan het beleid uit de Omgevingsvisie op het onderdeel water. In het RWP is de actie opgenomen om een verkenning uit te voeren wat de veranderende beschikbaarheid van water door klimaatverandering betekent voor het grondgebruik. Het resultaat is een bouwsteen met een uitwerking van de sturende rol van water in de ruimtelijke ordening.

Verder zorgen wij samen met de waterschappen voor de uitvoering van de zoetwaterprogramma's voor Oost-Nederland en het IJsselmeergebied/Noord-Nederland.

Op de onderdelen wateroverlast, waterveiligheid en waterkwaliteit is de provincie kaderstellend voor de waterschappen. De waterschappen rapporteren jaarlijks aan ons over de voortgang.

Op basis van de startnotitie Strategie overige veengronden verkennen wij de mogelijkheden om veenoxidatie te voorkomen.

Doelstelling 2.02.04: Anticiperen op klimaatverandering door adaptatie

Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat. In onze Nota klimaatadaptatie Drenthe en het Drents AdaptatieBeeld hebben wij deze opgave voor de verschillende beleidssectoren van de provincie in kaart gebracht.

Wij participeren in drie werkregio's waarin de gemeenten, het waterschap en de provincies samenwerken zoals is afgesproken in het landelijke bestuursakkoord ruimtelijke adaptatie en in de regionale bestuursakkoorden. In de werkregio's worden projecten gerealiseerd om ons voor te bereiden op klimaatverandering met een financiële bijdrage van het Rijk in het kader van de zogenaamde impuls gelden (Deltaprogramma klimaatadaptatie).

Door middel van voorbeeldprojecten en onze Drentse adaptatiebeeld dragen wij bij aan de bewustwording over de gevolgen van klimaatverandering.

Jaarlijks rapporteren wij over de voortgang.

Doelstelling 2.02.05: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water

Wij zetten in op het bereiken van een goede ecologische en chemische kwaliteit van het oppervlaktewater en een goede kwantiteit en chemische kwaliteit van het grondwater in Drenthe door uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water. De provincie is verantwoordelijk voor het vaststellen van de grond- en oppervlakte waterlichamen en de bijbehorende doelen. Bovendien is de provincie verantwoordelijk voor de uitvoering van maatregelen in de grondwaterlichamen.

Voor de verbetering van de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden voeren wij projecten uit die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden.

Bovendien geven wij samen met waterschappen en de landbouw uitvoering aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en EU-POP3.

Het grondwaterbeschermingsbeleid en de regelgeving gaan we herijken op basis van het uitgangspunt "beschermen om te blijven". Voorheen was de bescherming van grondwaterwinningen gebaseerd op het uitgangspunt dat een winning verplaatst zou kunnen worden. Inmiddels is duidelijk dat dit vrijwel niet mogelijk is door de bestaande ruimtelijke functies.

Om in 2027 niet voor verrassingen te staan is landelijk afgesproken in 2024 een tussenevaluatie uit te voeren waarin duidelijk moet worden of de doelen daadwerkelijk worden gehaald of dat aanvullende inspanningen noodzakelijk zijn. Daarin worden de nieuwe berekeningen meegenomen van ingezet landelijk beleid op het gebied van nutriënten.

Doelstelling 2.02.06: Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe

Toezien op het naleven van de wettelijke kaders door (beheerders van) zwembaden en zwemplassen en het publiek informeren over waar en hoe er veilig en hygiënisch gezwommen kan worden in Drenthe. Dit doen wij door het jaarlijks vaststellen van de zwemplassen in Drenthe met daarbij de uitgave van een folder met de aangewezen zwemplassen.

Alle in Drenthe zwemplassen (41) worden jaarlijks aangewezen door GS en minimaal 1 x per jaar en gecontroleerd. Alle in Drenthe aanwezige zwembaden (120) worden minimaal 1 x per jaar gecontroleerd.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer

Indicator: Waterkwaliteit van de oppervlaktewateren

Beoordeling kwaliteit oppervlaktewater in Drenthe in 2022 cf. KRW

Waterschap	Goed	Matig	Ontoereikend	Slecht
Waterschap Hunze en Aa's	0,0%	75,0%	18,8%	6,3%
Waterschap Drents Overijsselse Delta	0,0%	90,2%	5,9%	3,9%
Waterschap Vechtstromen	0,0%	53,1%	32,7%	14,3%
Waterschap Noorderzijvest	0,0%	40,0%	53,3%	6,7%

Definitie: De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De cijfers geven het percentage oppervlaktewateren weer dat de beoordeling 'goed' heeft gekregen.

Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de waterschappen zijn. Het gebied van een waterschap kan provincie-overstijgend zijn. De cijfers van een waterschap dat in twee provincies ligt worden in beide provinciecijfers opgenomen.

Aanvullend is in onderstaande figuur aangegeven hoe de beoordeling van ecologische toestand tot stand komt. Dit betreft dezelfde parameter die in bovenstaande tabel is opgenomen, maar dan samengevat voor de provincie Drenthe. Uit de figuur blijkt dat voor de onderdelen waar wij als regio vat op hebben, zoals links in de figuur de nutriënten en in het midden de biologische parameters, de beoordeling over het algemeen goed tot matig is. Bovendien worden hiervoor de waterschappen nog maatregelen uitgevoerd om de toestand te verbeteren zoals de aanleg van vispassages.

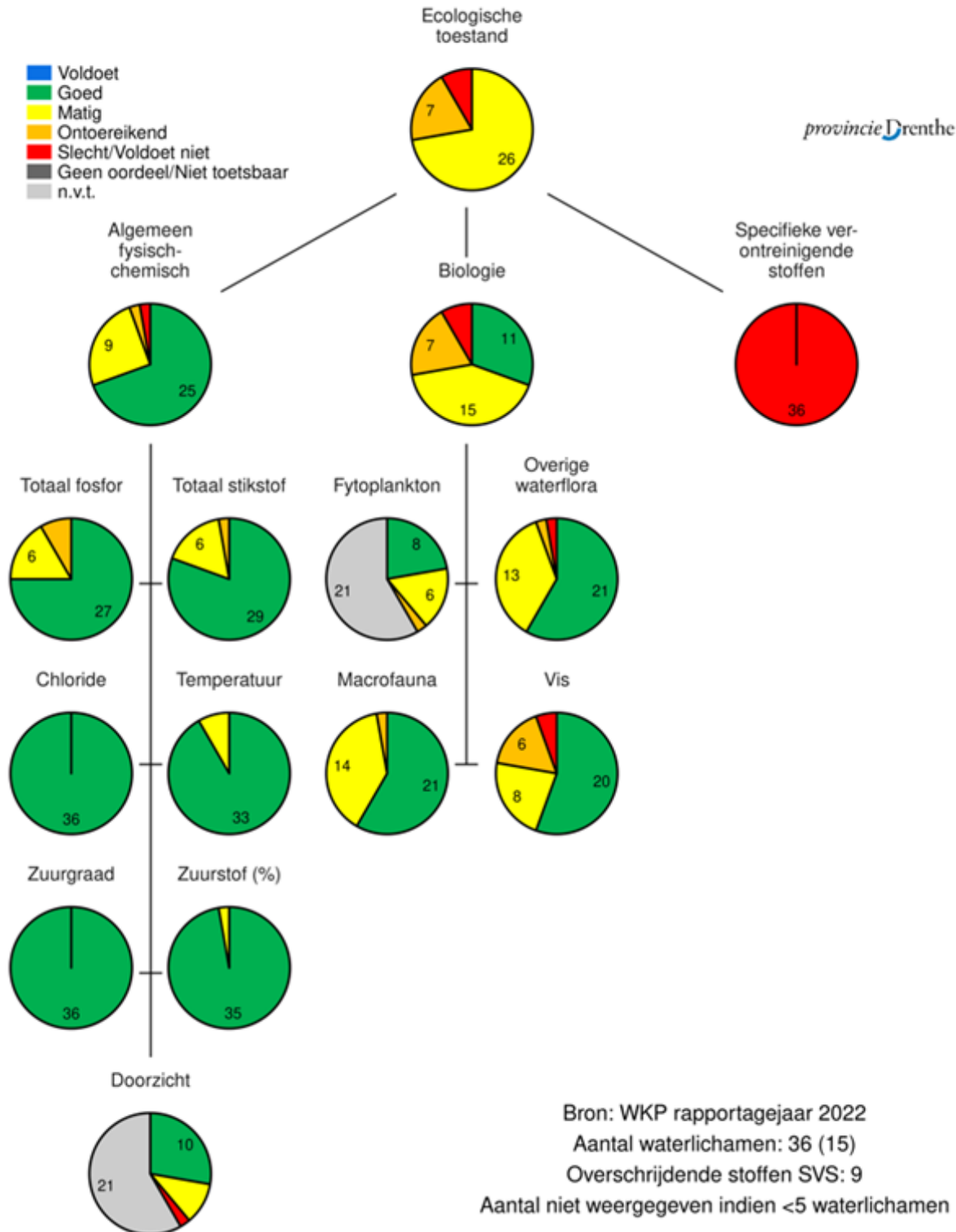
De specifiek verontreinigde stoffen scoren slecht en dat bepaalt voor een groot deel de uiteindelijke beoordeling. Voorbeelden van specifiek verontreinigde stoffen zijn ammonium en zware metalen zoals

Kobalt. Ten aanzien van deze stoffen wordt landelijk onderzoek uitgevoerd naar de vraag waar deze stoffen vandaan komen en welke maatregelen nodig zijn om tot een goede beoordeling te komen.

KRW Oordeel 2022 - Drenthe: Alle typen

provincie Drenthe

WKP staat voor Waterkwaliteitsportaal.nl. Hierin worden de resultaten van de reguliere KRW-monitoring door de waterschappen opgenomen.

Met wie werken we samen?

In Drenthe liggen vier (interprovinciale) waterschappen waarmee intensief wordt samengewerkt. De provincie stelt een aantal kaders vast voor de waterschappen en werkt hiervoor samen met de provincies Groningen en Overijssel. Jaarlijks wordt per waterschap de voortgang besproken aan de hand van de bestuursrapportage van het waterschap aan de provincie. In de rapportage wordt aan de hand van prestatie-indicatoren de voortgang gerapporteerd van de strategische doelen waar de provincie een kaderstellende rol heeft.

Voor de Kaderrichtlijn Water en het Deltaprogramma zoetwater wordt samengewerkt in stroomgebieden. Drenthe ligt in drie stroomgebieden:

- Rijn-Oost met de provincies Overijssel, Gelderland en Flevoland en de waterschappen Vechtstromen, Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel, Valei en Veluwe en Zuiderzeeland.
- Rijn-Noord met provincies Groningen (west) en Fryslân en de waterschappen Noorderzijvest en Wetterskip Fryslân.
- Nedereems met Groningen (oost) en het waterschap Hunze en Aa's.

Op Drentse schaal werken we met onze partners samen in de Commissie Landelijk Gebied.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.02 Zorgvuldig omgaan met water		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		2.449.333	0	2.449.333
	Doelstelling 2.02.02 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040	0	0	0
	Doelstelling 2.02.04 Anticiperen op klimaatverandering door adaptatie	0	0	0
	Doelstelling 2.02.05 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	2.434.333	0	2.434.333
	Doelstelling 2.02.06 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe	15.000	0	15.000
Baten		-810.000	0	-810.000
	Doelstelling 2.02.02 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040	-10.000	0	-10.000
	Doelstelling 2.02.04 Anticiperen op klimaatverandering door adaptatie	0	0	0
	Doelstelling 2.02.05 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	-800.000	0	-800.000
	Doelstelling 2.02.06 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe	0	0	0
Saldo		1.639.333	0	1.639.333

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing

Beleidsopgave 2.03 Natuur

Inleiding

In Drenthe hebben we de afgelopen jaren al verschillende natuurherstelprojecten gerealiseerd. Deze hebben stuk voor stuk bijgedragen aan een robuust natuursysteem waar de hydrologie op orde is. Landelijk en provinciaal onderzoek geven aan dat de biodiversiteit binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zich lokaal lijkt te herstellen. Toch is nog lang niet bij alle soorten sprake van een gunstige staat van instandhouding in Nederland.

De grote opgaven rond stikstof, klimaat en landbouw waar Drenthe - net als de rest van Nederland - voor staat, zullen in de aankomende jaren steeds meer verweven raken met de opgaven voor natuur en water. Die onlosmakelijke verbondenheid tussen beleidsterreinen komt samen in het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG), waar het Programma Natuurlijk Platteland een voorloper van was. Wat ons samen met onze partners in het landelijk gebied te doen staat, is helder: meer doen in een hoger tempo. We gaan de komende jaren verder met waar we al mee bezig waren, namelijk uitvoering van de afspraken die we met het Rijk hebben gemaakt in het Natuurpact (2013). De taak tot afronding in 2027 van het NNN is daarin verbonden met nationale en internationale verplichtingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn, waaronder Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Met het DPLG geven we daarnaast uitwerking aan de ambities in de, eveneens in 2022 geactualiseerde, Natuurvisie Gastvrije Natuur 2040.

Het uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe is onderdeel van het DPLG. Dit houdt in dat we boven op onze opgave tot afronding van het NNN gaan investeren in structurele kwaliteitsverbetering van vooral stikstofgevoelige natuur in de provincie. Onze focus ligt op systeemherstel van zowel water als natuur. Zo zijn we de eerste drie jaar bezig met het verder verbeteren van de waterhuishouding van natuurgebieden. Vanuit onze gebiedsgerichte samenwerking blijven we inzetten op sterke verbindingen tussen opgaven voor natuur, landbouw, klimaat en water. We versterken de biodiversiteit zowel in natuurgebieden als daarbuiten in het landelijk gebied.

Een andere natuuropgave is Natuurinclusief Drenthe. Hiermee richten we ons op realisatie van een Basiskwaliteit Natuur in Drenthe en geven we een extra impuls aan het ecologisch functioneren van het NNN. De focus bij Soortenrijk Drenthe ligt de komende jaren op gebieden rond het NNN, in het bijzonder rond Natura 2000. De Drentse uitwerking van de landelijke bossenstrategie, de Drentse Bomen- en Bossenstrategie, levert ook een bijdrage aan het versterken van de biodiversiteit. Daarnaast draagt het bij aan het uitvoeren van het Klimaatakkoord doordat bossen CO₂ vastleggen.

De afgelopen paar jaar hebben we bij Prolander meer menskracht in de uitvoering ingezet. Dat zullen we de komende jaren, ook in het licht van het DPLG, blijven doen om meer te kunnen doen in een hoger tempo.

Vanuit de opgaven zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie en de Natuurvisie investeren we in zowel Zuidwest-Drenthe als Drentsche Aa in landschappelijke kwaliteitsverbetering en recreatieve infrastructuur met als doel een sociaal-economisch perspectief te schetsen en een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat voor inwoners, toeristen en recreanten te realiseren. We haken daarbij aan bij het nieuwe landelijk beleidsprogramma Nationale Parken dat in juni 2023 naar de Tweede Kamer is gestuurd voor vaststelling.

De ambities in het landelijk gebied zijn ongewijzigd. Samen met onze partners in de verschillende deelgebieden werken we aan klimaatbestendige, robuuste water- en natuursystemen in Drenthe. We gaan voor natuur die tegen een stootje kan, nu en in de toekomst. Beschermen, beleven en benutten zijn daarbij in balans.

Zie ook www.provincie.drenthe.nl/landelijkgebied.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.03.01: Versterken en behouden van Natuur en Landschap

Wij willen het volgende bereiken:

- Hydrologische verbetering
- Verbetering kwaliteit natuurgebieden
- Versnelling functiewijziging en optimalisatie inrichting
- Functiewijziging NNN
- Ontwikkelopgave NNN
- Afwikkelen projecten ILG
- Uitvoering programma Landelijk Gebied
- Realisatie Vogel en Habitatrichtlijn doelen (waaronder Natura 2000)
- Actualisatie van drie Beheerplannen Natura 2000 conform planning tm 2025 tm 2026
- Concretisering VHR opgaven
- Beoordeling natuurdoelanalyses met ecologische autoriteit
- Aangepaste inrichting natuurgebieden en omgeving, bijvoorbeeld de hydrologische situatie via de deelprogramma's
- Opgestelde (uitvoerings)overeenkomsten met natuurbeheerders
- Tien gescheperde schaapskuddes
- Groene instellingen financieel ondersteund om de brede doelstellingen van Natuurlijk Platteland te bereiken
- Minimaal 5.000 vrijwilligers voor natuur en landschapsbeheer waaronder streekbeheer
- Ondersteunen van 12 gemeenten bij het aanleggen van 30 schoolpleinen van de toekomst
- Repeterende aanvullende beheermaatregelen zoals plaggen, maaien en begrazen (via de deelprogramma's)
- Inzicht in kwantiteit en kwaliteit natuur (via doelstelling 2.03.06)

Doelstelling 2.03.02: Mooi en aangenaam Drenthe

- Realiseren van de Basiskwaliteit Natuur Drenthe door dit onderdeel te laten zijn of worden van de opgaven in het landelijk gebied
- Het natuurinclusief verduurzamen van de bestaande woningvoorraad door de ontwikkeling van het (pre)-soortenmanagement plan (SMP).
- Actualiseren van het beleid ten aanzien van de ecologische verbindingzones en infrastructurele knelpunten zodat deze opgelost kunnen worden in de diverse programma's
- Betrekken van bewoners bij biodiversiteit in hun directe omgeving door het uitvoeren subsidieregeling Groene Bewonersinitiatieven
- Uitvoeren en actualiseren van de subsidieregeling voor bescherming diverse Drentse soorten
- Uitvoeren Uitvoeringsplan boerenlandvogels diverse Drentse soorten om hiermee het voorkomen van kenmerkende Drentse boerenlandvogels te stimuleren
- Het realiseren van in het totaal 30 groene schoolpleinen voor een beter leef en speelomgeving voor kinderen
- Realiseren van een natuurinclusieve samenleving door bij te dragen aan de Agenda natuurinclusief 2.0
- Ontwikkelen en uitvoeren van diverse lespakketten op het gebied van natuur om hiermee bewustzijn te vergroten

Doelstelling 2.03.03: Behouden en versterken Nationale parken

Drenthe kent drie Nationale Parken. In deze gebieden komen verschillende functies samen, zoals natuur en landschap in combinatie met landbouw en recreatie. Het versterken van de Nationale Parken geeft invulling aan het beleidsprogramma Nationale Parken (2023). Dit versterken doen we op basis van gezamenlijk met partners opgestelde plannen. Het blijkt dat dit soort gebieden door hun omvang een goede basis zijn voor de ontwikkeling van een hoge kwaliteit natuur en landschap en tegelijkertijd een grote toeristische en recreatieve potentie hebben. We initiëren en realiseren de ambities uit het Beheer-, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Nationaal Park Drentsche Aa (2021-2030). Voor de Drents-Friese grensstreek (zuidwest Drenthe) wordt in 2023 een integrale landschapsvisie (2024-2032) afgerond die in 2024 kan worden vastgesteld. Daarna stellen we een ambitieplan op in samenwerking met de gebiedspartners dat invulling geeft aan de doelstelling om het gebied zowel voor natuur en landschap, als voor recreatie en leefbaarheid te versterken.

Doelstelling 2.03.04: Beheer Natuur en Landschap

Via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) verlenen de provincies subsidie voor het behoud en de ontwikkeling van (agrarische) natuurgebieden en landschappen. Met de subsidieverordening (SVNL 2016) subsidiëren wij in Drenthe circa 55.000 hectare natuurbeheer. Met zowel terreinbeherende organisaties als particulieren maken wij afspraken voor een periode van steeds zes jaar. Afgelopen jaar liep een deel van de contacten af. Voor deze contracten zijn nieuwe afspraken gemaakt.

Doelstelling 2.03.05: Agrarisch natuurbeheer

Ongeveer 2100 ha onder agrarisch natuurbeheer wordt door collectieven uitgevoerd. Het agrarisch natuurbeheer valt onder het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Het subsidiekader voor het (agrarisch) natuurbeheer van de SNL is de subsidieverordening Natuur en landschapsbeheer (SVNL2016), onderdeel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Voor het ANLb geldt een cofinanciering vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Gekoppeld aan het nieuwe GLB gaat per 2023 een nieuwe beheerperiode in. De inzet voor 2023 is continuering van het beheer voor zes jaar. De beheercontracten met de individuele agrariërs worden gesloten door het agrarisch collectief, Agrarische Natuur Drenthe

Doelstelling 2.03.06: Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit

Inzicht in de kwaliteit van de natuur in Drenthe op basis van het monitoringsprogramma.

Doelstelling 2.03.07: Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen

Wettelijke taken hebben betrekking op de Omgevingswet voor de onderdelen Natura 2000 activiteiten, activiteiten in verband met dieren en planten in het wild en activiteiten die houtopstanden betreffen. De wettelijke taken bestaan uit het behandelen van aanvragen voor ontheffingen en vergunningen op grond van verschillende onderdelen van deze wet. Ook valt hieronder het behandelen van verzoeken om intrekking van vergunningen en handavingsverzoeken. Daarnaast vindt toezicht plaats op grond van de Omgevingswet.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website

van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Dynamiek in leefomgeving

Indicator: ontwikkelde nieuwe natuur

	2018	2019	2020	2021
Nieuw ingericht natuurgebied binnen NNN in ha.	408	384	226	637
Nieuw ingericht natuurgebied binnen NNN cumulatief in ha.	6.108	6.492	6.718	7.355
Nieuw verworven natuurgebied binnen NNN in ha.	329	299	81	521
Nieuw verworven natuurgebied binnen NNN cumulatief in ha.	2.282	2.581	2.662	3.183

Definitie: Dit betreft de oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectares voor het betreffende jaar (dus niet cumulatief). Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het natuurdoel. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht.

Indicator: beheerde natuur

	2018	2019	2020	2021
Beheerd natuurgebied met subsidie in ha.	53.246	53.471	54.276	54.342
Beheerd natuurgebied zonder subsidie in ha.	6.191	7.370	6.690	6.736

Dit betreft het oppervlak aan grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Voor natuurbeheer is de SVNL 2016 van toepassing.

Met wie werken we samen?

Als provincie hebben we de opgave om de kwaliteit van natuur en landschap te behouden en te versterken. Dit doen we samen met onze partners in het landelijke gebied. Menskracht en inbreng van kennis vanuit de terreinbeherende organisaties zijn essentieel om kwalitatief hoogwaardige plannen te maken en tot uitvoer te brengen. Door middel van (uitvoerings)overeenkomsten waarborgen wij deze inbreng. Groenorganisaties als Landschapsbeheer Drenthe, IVN, Agrarisch Natuur Drenthe en de Natuur en Milieufederatie zetten projecten op die invulling geven aan onze beleidsopgaven. Voorbeelden van projecten zijn betrekken van meer dan 5.000 vrijwilligers bij het natuur- en

landschapsbeheer en het omvormen van schoolpleinen tot groene en gezonde speel- en leeromgeving, “de schoolpleinen van de toekomst”.

Het beeld van Drenthe is onlosmakelijk verbonden met schaapskuddes. Deze zijn belangrijk voor toerisme. Daarnaast kan met gescheperde kuddes de begrazing nauwkeurig gestuurd worden, wat bijdraagt aan het verwezenlijken van de natuurdoelen in een aantal Natura 2000-gebieden. Als provincie dragen wij financieel bij aan het behoud van tien gescheperde schaapskuddes.

Voor het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in gebied werken we samen met Prolander.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.03 Natuur		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		82.228.169	0	82.228.169
	Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap	73.470.594	0	73.470.594
	Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe	541.666	0	541.666
	Doelstelling 2.03.03 Behouden en versterken Nationale parken	612.348	0	612.348
	Doelstelling 2.03.04 Beheer Natuur en Landschap	2.067.483	0	2.067.483
	Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer	4.069.047	0	4.069.047
	Doelstelling 2.03.06 Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit	926.463	0	926.463
	Doelstelling 2.03.07 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen	540.568	0	540.568
Baten		-20.949.667	0	-20.949.667
	Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap	-18.590.144	0	-18.590.144
	Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe	-200.000	0	-200.000
	Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer	-2.034.523	0	-2.034.523
	Doelstelling 2.03.07 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen	-125.000	0	-125.000
Saldo		61.278.502	0	61.278.502

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 2.04 Stikstof

Inleiding

Voor de Drentse aanpak stikstof - onderdeel van het DPLG - geldt een reductieopgave van 43% ammoniak in de veehouderij. Dit hebben wij uitgewerkt aan de hand van de volgende sporen: (1) reductie op het bedrijf, (2) vrijwillige aankopen van bedrijven en (3) gebiedsgerichte aanpak. Daarnaast loopt via een apart traject de aanpak van de problematiek betreffende de PAS-melders en tot slot het stimuleren van de reductie van NOx -emissies in de andere sectoren. Dit samen moet met het generieke rijksbeleid t.a.v. stikstofreductie het beleidsdoel voor de provincie helpen realiseren en uiteindelijk bijdragen aan het Rijksdoel om te komen tot 74% van het Natura 2000-areaal onder de kritische depositiewaarde (KDW).

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.04.01: Reductie van emissies door doelsturing managementmaatregelen en innovatie

Reductie van emissies realiseren door middel van doelsturing (kpi- aanpak), onderzoek naar en het stimuleren van managementmaatregelen en innovatie. Zie voor meer informatie doelstelling 2.01.03. Samen moeten de maatregelen 2.04.01, 2.04.02 en 2.04.04 bijdragen aan de reductie van 2.450 ton ammoniak in 2035. Met deze inzet realiseren we stikstofruimte en creëren we op termijn ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

Doelstelling 2.04.02: Vrijwillige aankopen bedrijven in het kader van stikstof

Aankopen van bedrijven die (vrijwillig) willen stoppen vanuit Transitiefonds en ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied) en andere regelingen (MGA, Piekbelaster regeling). Met deze inzet realiseren we stikstofruimte en creëren we op termijn ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Zie voor meer informatie paragraaf 2.7 Grondbeleid.

Doelstelling 2.04.03: Provinciale bijdrage aan oplossen problematiek PAS-melders

Het doel is om eerst voor alle PAS-melders het verificatietraject te doorlopen om te bepalen of bedrijven daadwerkelijk PAS-melder zijn. Daarnaast zijn de inspanningen – waarbij maatregelen 2.04.01, 2.04.02 en 2.04.04 ook noodzakelijk zijn om stikstof ruimte te creëren – gericht op het op termijn legaliseren van de PAS-melders. Het Rijk is uiteindelijk verantwoordelijk voor deze opgave. Wij dragen vanuit onze mogelijkheden bij in het legalisatie proces.

Doelstelling 2.04.04: Stimuleren emissiereductie NOx vanuit andere sectoren

In samenwerking met de sectoren industrie, wonen en mobiliteit bedrijven en organisaties stimuleren tot additionele NOx reductie te komen. Hiervoor onderzoeken we de mogelijkheden per sector en gaan we in gesprek met de sectoren om tot additionele reductie te komen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De opgave is 2.450 ton reductie van ammoniak. Dit betekent 43% reductie van de totale emissie van de Drentse veehouderij' in het jaar 2018 van afgerond 5.700 ton. De reductieopgave moet bijdragen aan het onder de KDW brengen van 74% van de overbelaste hexagonen binnen de Natura 2000 gebieden in Nederland.

Met wie werken we samen?

Wij werken met onze gebiedspartners (landbouw, natuur, waterschappen, gemeenten) samen aan de realisatie van deze opgave in DPLG verband. Aangezien de DPLG opgave gaat over onder meer aanleg en herstel van natuur, aankopen van veehouderijen, verbetering van het watersysteem, verduurzaming van de agrarische sector, raakt deze opgave het gehele landelijke gebied en alle partners daarbij betrokken.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.04 Stikstof		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		1.284.193	0	1.284.193
	Doelstelling 2.04.01 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie	600.000	0	600.000
	Doelstelling 2.04.02 Vrijwillige aankopen bedrijven in het kader van stikstof	75.000	0	75.000
	Doelstelling 2.04.03 Aanpak PAS-melders	609.193	0	609.193
Baten		-302.886	0	-302.886
	Doelstelling 2.04.01 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie	0	0	0
	Doelstelling 2.04.02 Vrijwillige aankopen bedrijven in het kader van stikstof	-75.000	0	-75.000
	Doelstelling 2.04.03 Aanpak PAS-melders	-227.886	0	-227.886
Saldo		981.307	0	981.307

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing

Beleidsopgave 2.05 Klimaatmitigatie

Inleiding

In Nederland zijn de klimaatdoelen indicatief vastgesteld in het coalitieakkoord en het ontwerp-beleidsprogramma Klimaat. Daarmee is afgesproken om ten opzichte van 1990 55 procent broeikasgasemissiereductie te realiseren in 2030, met een beleidsinzet van 60 procent reductie. Alle sectoren dragen hier aan bij.

Voor de landbouw geldt een indicatieve restemissie opgave van 18,9 Mton CO₂ equivalenten in 2030. Daarbij geldt een reductieopgave van 5 Mton CO₂ eq. (waarvan 3,8 Mton methaanreductie conform afspraken Global Methane Pledge) voor de veehouderij (inclusief mestaanwending) gekoppeld aan de gecombineerde aanpak.

Het realiseren van deze reductie is nadrukkelijk een gezamenlijke opgave van Rijk en provincies met een mix van generieke en gebiedsgerichte maatregelen die een plek krijgen in de gebiedsprogramma's. Het Rijk zet in op generieke maatregelen passend in het gebiedsproces. De generieke maatregelen worden nader uitgewerkt, zoals verplichte voer- en managementmaatregelen om te komen tot CO₂-reductie en kringlootlandbouw.

De opgave van de provincies samen tellen op tot 5,0 Mton; Drenthe heeft hierbij een opgave van 0,3 Mton CO₂-equivalenten toebedeeld gekregen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.05.01: Reductie methaanemissie

Koppelend aan doelstelling 2.04.01 reductie van emissies door doelsturing managementmaatregelen en innovatie waarbij er ook managementmaatregelen zijn die als resultaat minder methaanemissie hebben en koppelend aan doelstelling 2.04.02 door aankopen van bedrijven ook reductie van methaanemissies realiseren. Bij het aankopen van bedrijven en beëindigen van de veehouderij worden bij graasdieren naast stikstofemissies ook methaanemissies verminderd. Met de vrijwillige aankopen vanuit de stikstofopgave willen we de Drentse methaanreductie opgave van 0,23 Mton CO₂ equivalenten door methaanemissie reductie realiseren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De opgave voor Drenthe is in het NPLG bepaald op reductie van 0,3 Mton CO₂ equivalenten, waarvan 0,23 Mton door reductie van methaanemissies. Er zijn weinig gegevens bekend rondom de totale methaan emissies. Aan de hand van aankopen waarmee aantal dieren wordt verkleind kan de reductie worden berekend. Bij de KPI aanpak zal gemonitord worden wat het effect van de getroffen maatregelen is en dat geldt ook voor management maatregelen die als resultaat vermindering van methaanuitstoot hebben.

Met wie werken we samen?

Wij werken met onze gebiedspartners (landbouw, natuur, medeoverheden) samen aan de realisatie van deze opgave in DPLG verband. Ten aanzien van de inspanningen gekoppeld aan 2.04.01 geldt dat dat een nauwe samenwerking met landbouw- en natuurorganisaties is.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

	Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
		0	
Doelstelling	0	0	0
Saldo	0	0	0

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 2: Landelijk gebied

	Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten					
	2.01 Landbouw	4.280.131	8.595.433	2.573.997	6.021.436
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	1.599.205	3.099.069	2.449.333	649.736
	2.03 Natuur	77.816.493	163.847.042	82.228.169	81.618.873
	2.04 Stikstof	13.328.109	6.651.628	1.284.193	5.367.435
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	97.023.939	182.193.172	88.535.692	93.657.480
Baten					
	2.01 Landbouw	-2.035.524	-2.490.938	-2.093.464	-397.474
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	-483.273	-810.000	-810.000	0
	2.03 Natuur	-26.813.226	-93.590.176	-20.949.667	-72.640.509
	2.04 Stikstof	-9.319.497	-6.236.599	-302.886	-5.933.713
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-38.651.519	-103.127.713	-24.156.017	-78.971.696
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	58.372.420	79.065.459	64.379.675	14.685.784

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 2.01 Landbouw

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 6.021.436,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw

Aangezien de investeringsagenda afloopt in 2023, lopen ook de middelen die vanuit de investeringsagenda's beschikbaar zijn voor projecten Toekomstgerichte Landbouw af in 2023. Dit betekent een verschil van € 5.042.700,--. Daarnaast loopt de AgroAgenda Noord Nederland af à € 316.820,--. Het aflopen van het programma Drents Plateau levert een verschil op van € 432.365,--. Het verschil tussen 2023 en 2024 bedraagt voor de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw € 224.970,-.

Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 649.736,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren

Doelstelling: De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040

Het incidentele budget Beleidsontwikkeling Regionaal waterplan komt in 2024 te vervallen. Het gaat om een bedrag van € 299.736,--.

Doelstelling: Anticiperen op klimaatverandering door adaptatie

De lager gebudgetteerde lasten in 2024 worden veroorzaakt doordat het budget Klimaatadaptatie van € 350.000,-- in 2023 niet opnieuw in 2024 is geraamd omdat het om een incidenteel budget ging.

Beleidsopgave: 2.03 Natuur

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 81.618.873,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Beheer Natuur en Landschap

Door de indexering van de subsidies stijgen de lasten in 2024 met € 64.124,--.

Doelstelling: Behouden en versterken Nationale parken

In 2023 is het budget voor Nationale parken incidenteel verhoogd met € 127.360,--. Dit is vanaf 2024 niet meer geraamd. Daarnaast zijn de lasten in 2024 iets toegenomen door de indexering van subsidies.

Doelstelling: Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit

In 2023 is incidenteel € 80.000,-- beschikbaar gesteld voor monitoring gebiedenbeleid. Dit is vanaf 2024 niet meer geraamd.

Doelstelling: Mooi en aangenaam Drenthe

Binnen deze doelstelling vallen de lasten € 1.517.475,-- lager uit dan in 2023. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2023 incidentele middelen voor de gezonde leefomgeving vanuit de Investeringsagenda zijn opgenomen. Deze middelen a € 1.317.475,-- zijn niet meer geraamd in 2024. Daarnaast is er in 2023 incidenteel een bedrag van € 200.000,-- begroot voor de subsidieregeling voor preventieve maatregelen tegen de wolf.

Doelstelling: Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen

In 2023 zijn de incidentele lasten begroot voor de uitvoering van de ontvangen DU van het Rijk voor Natuur inclusief na-isoleren van € 327.000,--.

Doelstelling: Versterken en behouden van Natuur en Landschap

Door de actualisatie van de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) vallen de lasten € 5.500.663,-- lager uit in 2024. Ook vallen hierdoor op het onderdeel Programma Natuur (SPUK) de lasten € 23.794.615,-- lager uit in 2024. Tot slot zijn alle lasten vanuit het gehele programma Versnellingsopgaven NPLG begroot in 2023. Bij de jaarrekening 2023 wordt de stand van zaken opgemaakt en de overgebleven middelen worden overgeheveld naar 2024. Hierdoor is een verschil verklaard van € 50.270.000,--.

Beleidsopgave: 2.04 Stikstof

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 5.367.435,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren

Doelstelling: Aanpak PAS-melders

In de Actuele begroting 2023 is een eenmalig bedrag van € 206.402,-- beschikbaar voor de uitvoeringskosten van de PASmelders in 2023. Dit bedrag vervalt in 2024. Daarnaast wordt het verschil in lasten veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst (PPO) met Prolander (€ 1.651.033,--).

Doelstelling: Vrijwillige aankopen bedrijven in het kader van stikstof

Het verschil in lasten wordt veroorzaakt door het aflopen van de SPUK in 2023 (€ 3.510.000,--). Daardoor zijn er geen middelen geraamd in 2024. Doordat we geen lasten hebben geraamd, zijn de baten ook met eenzelfde bedrag verlaagd.

Beleidsopgave: 2.05 Klimaatmitigatie

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 2.01 Landbouw

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 397.474,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw

Bij het opstellen van de begroting 2024 is er nog geen nieuw Europees programma (POP 3) in 2024. Daarom zijn er geen baten opgenomen in 2024. In 2023 was een ontvangst van € 640.103,-- opgenomen.

Daarnaast loopt het ingediende programma vitaal platteland tot uiterlijk 31 december 2023. Er zijn daarom alleen nog baten opgenomen in 2023 (€ 355.931,--) en niet meer in 2024.

Doelstelling: Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

De baten voor deze doelstelling zijn in 2024 € 618.500,-- hoger dan begroot in 2023. Dit is te verklaren doordat de planning van de inzet voor de uitvoering van het programma Regiodeal Natuurinclusieve landbouw intensiever is dan in 2023.

Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 2.03 Natuur

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 72,6 miljoen lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Versterken en behouden van Natuur en Landbouw

Het verschil in baten wordt veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst (PPO) met Prolander. Naar verwachting ontvangen we € 1.424.106,-- meer baten dan in 2023 en hebben we € 23.974.615,-- minder baten nodig vanuit de SPUK Uitvoering Natuur. Daarnaast is het volledige ontvangen bedrag, via de SPUK Versnellingsopgaven NPLG, van € 50.270.000,-- miljoen begroot in 2023. De looptijd van deze regeling loopt tot en met 2024. Het niet benodigde geld in 2023 wordt op een later moment overgeheveld naar het boekjaar 2024.

Beleidsopgave: 2.04 Stikstof

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 5.933.713,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren

Doelstelling: Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie
 In de actuele begroting 2023 is een SPUK-bijdrage meegenomen van € 1.200.000,- voor de gebiedsgerichte aanpak Stikstof. De SPUK heeft een looptijd tot en met 31 december 2023. Met het aflopen van de SPUK vervalt in 2024 deze bijdrage.

Doelstelling: Aanpak problematiek PAS-melders

Het verschil in baten wordt veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst (PPO) met Prolander (€ 1.223.713,-).

Doelstelling: Vrijwillige aankopen bedrijven in het kader van stikstof

Het verschil in baten wordt veroorzaakt door het aflopen van de SPUK in 2023 (€ 3.510.000,-). Daardoor zijn er geen baten geraamd in 2024.

Beleidsopgave: 2.05 Klimaatmitigatie

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 2: Landelijk gebied

Programma 2	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Totaal programma	58.372.420	79.065.459	64.379.675	14.685.784
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage van Reserve vitaal platteland	-658.000	-50.000		-50.000
Bijdrage aan Reserve natuurbeleid	26.499.178	17.877.858	31.243.602	-13.365.744
Bijdrage van Reserve natuurbeleid	-25.999.029	-36.302.996	-40.920.812	4.617.816
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	1.557.319	5.652.689	3.962.838	1.689.851
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG	-1.643.065	-6.097.250	-4.206.313	-1.890.937
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	1.831.279			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-1.594.176	-587.336		-587.336
Bijdrage aan Saldireserve	3.109.121			0
Bijdrage van Saldireserve	-2.709.797	-13.403.074	-500.000	-12.903.074
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		2.252.844	476.949	1.775.895
Saldo verrekend met reserves	392.831	-30.657.265	-9.943.736	-20.713.529
Totaal na bestemming	58.765.251	48.408.194	54.435.939	-6.027.745

Investeringen programma 2: Landelijk gebied

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027
INVESTERINGEN Programma 2. Landelijk gebied							
Grondaankopen (voorraad natuurbeheer)	-	80.779.767	24.726.236	38.476.847	8.516.676	(7.015.256)	(41.518.100)
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2	-	80.779.767	24.726.236	38.476.847	8.516.676	(7.015.256)	(41.518.100)

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

3: Leefomgeving en wonen

Toelichting programma

Inleiding

Als provincie hebben wij een belangrijke rol in het mede bepalen hoe onze omgeving is ingericht en hoe onze bodem en ondergrond op een duurzame wijze worden gebruikt. Zijn er voldoende woningen, afgestemd op de behoefte, is er voldoende ruimte voor bedrijvigheid en duurzame energieproductie en krijgt de natuur voldoende ruimte? We willen deze ruimteclaims invullen mét ruimtelijke kwaliteit. Wij zoeken de balans in vraag en aanbod, wegen belangen en maken keuzes die in het belang zijn van de regio.

Naast de inrichting van de omgeving zorgt de provincie er ook voor dat die omgeving veilig en schoon is. Zo werken wij samen met onder meer gemeenten aan een schone lucht en bodem en wordt toegezien op de productie en het transport van gevaarlijke stoffen.

Kaders bestaand beleid

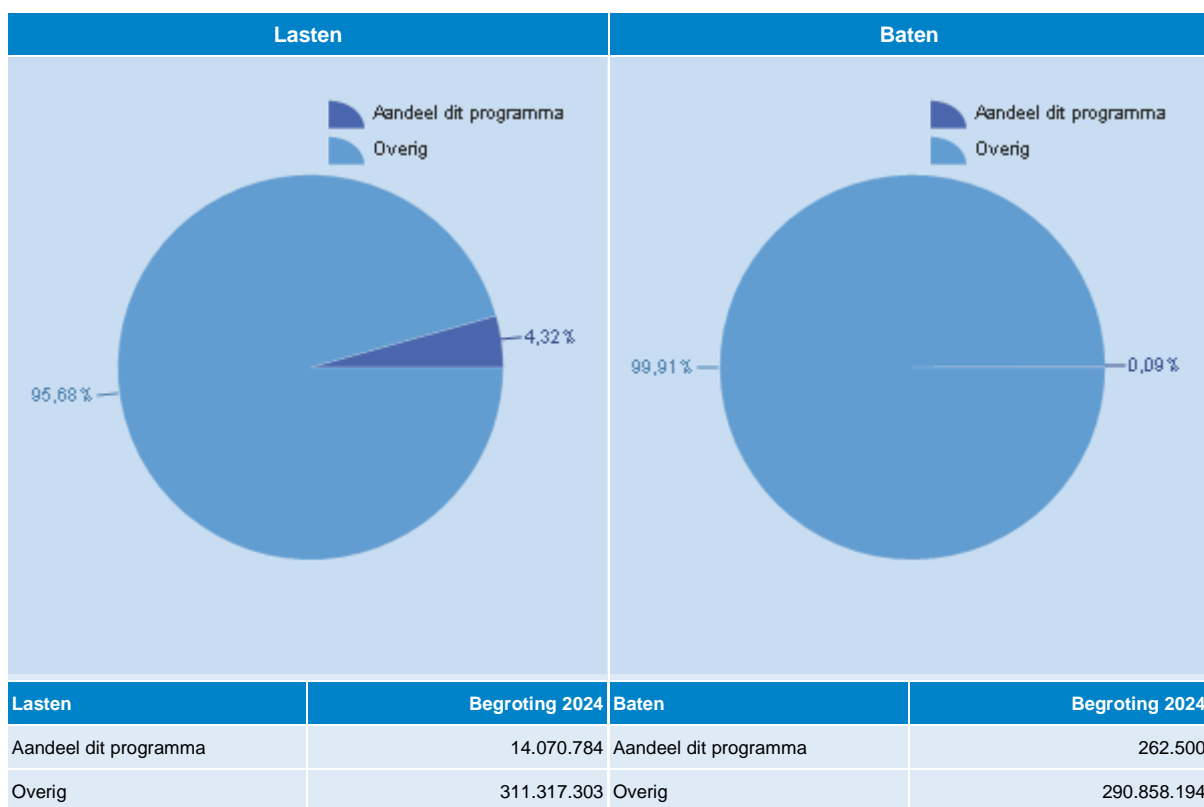
- Omgevingsvisie
- Omgevingsverordening
- Drentse Woonagenda
- Strategie Bodem & Ondergrond 2021
- Energietransitieagenda 2020-2023 en RES Drenthe 1.0
- Actieplan Energieneutraal Wonen
- Beleidsregel Zon
- Water en bodem sturend

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 3: Leefomgeving en wonen	3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	3.01.01: Toekomstbestendig Wonen
		3.01.02: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit
	3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	3.02.01: Adequaate opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)
3.02.02: Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht		

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		3.02.03: Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies
	3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	3.03.01: Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond
		3.03.02: Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)
		3.03.03: Een verantwoorde winning van de oppervlakedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen
		3.03.04: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties
	3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	3.04.01: Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren
	3.05 Implementatie begeleiding Omgevingswet	3.05.01: Implementatie Omgevingswet

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 3: Leefomgeving en wonen

Beleidsopgave 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

Inleiding

We hebben de wettelijke taak om de bestemming van gronden en het daarbij behorende beleid vast te stellen en erop toe te zien dat gemeentelijke bestemmingsplannen in lijn zijn met het provinciale ruimtelijke beleid. Ons ruimtelijk beleid wordt vastgelegd in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Daarmee geven we sturing aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. We werken aan een nieuwe Omgevingsvisie die onder andere vastlegt hoe we om willen gaan met de gevolgen van klimaatverandering, de toekomst van de energievoorziening, de toekomst van het landelijk gebied, en de toekomst van het wonen, werken en ondernemen in en de bereikbaarheid van onze dorpen en steden. Daarbij houden we rekening met de nieuwe Nota Ruimte die het Rijk in 2024 vaststelt. Het Rijk heeft ons gevraagd om via het programma NOVEX inbreng te leveren voor deze nieuwe Nota Ruimte, en is voornemens daarover afspraken met ons te maken. Daarnaast is de samenwerking met het Rijk in de zogenoemde NOVEX-gebieden Groningen-Assen en Zwolle van belang.

Maatschappelijk leeft er een brede roep op meer regie op de woningmarkt door de overheid. Het Rijk werkt daarom aan een nieuwe Regiewet en een nieuwe rol voor provincies vanaf 2025.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.01.01: Toekomstbestendig Wonen

Experimenteren met anders wonen wordt opgenomen in de aanpak toekomstbestendig wonen. Dit betreft de ondersteuning van bewonersinitiatieven. In de praktijk werd dit de afgelopen jaren al uitgevoerd door het Impulsteam Wonen. Dit levert naar verwachting ca. 700 extra woningen op en is daarmee onderdeel van de Woondeal met Rijk en gemeenten om in totaal 13.000 extra woningen in 2030 te hebben toegevoegd.

Doelstelling 3.01.02: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit

Ons doel is dat de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe met kwaliteit wordt uitgevoerd: de juiste functie op de juiste plek, zuinig gebruik maken van de ruimte die we hebben, de ruimte zo inrichten dat we die goed kunnen gebruiken en met zorg inpassen zodat de identiteit en landschappelijke kwaliteit van Drenthe behouden blijft. Het ruimtelijke beleid is vastgelegd in de Omgevingsvisie met doorwerking in de Omgevingsverordening. We zien erop toe dat de gemeentelijke plannen zich hiertoe verhouden. Met subsidies ondersteunen we initiatieven die de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe verbetert.

In 2024:

- Proces om te komen tot een nieuwe Omgevingsvisie en zo nodig actualisatie van de vigerende Omgevingsvisie Drenthe 2022
- Inwerking treden van de Provinciale Omgevingsverordening die voldoet aan de vereisten van de Omgevingswet en zo nodig opstarten van procedure voor wijziging van de verordening
- Doorlopen van procedures voor Provinciaal Inpassingsplan/Projectbesluiten (provinciaal bestemmingsplan)
- Adviseren op gemeentelijke ruimtelijke plannen
- Beleids- en ontwerpadvies ruimtelijke ontwikkelingen in stedelijk en landelijk gebied
- Coördinatie NOVEX (Nationale Omgevingsvisie Extra)-traject: toewerken naar een ruimtelijk arrangement met het Rijk over de Drentse bijdrage aan diverse nationale ruimtelijke opgaven
- Regionale, interprovinciale en internationale samenwerking (coördinatie Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle, IPO, Duitsland (Nederlands Duitse Commissie Ruimtelijke Ordening)) en relatiebeheer met gemeenten
- Subsidieverlening ruimtelijke kwaliteit (Regiostedenfonds, HRK+ (Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit), afronden subsidie HRK, incidentele subsidies ruimtelijke kwaliteit).

Welke feiten en cijfers zijn er?

Op dit moment staan er ca. 220.000 woningen in Drenthe en hebben gemeenten plannen voor ca. 25.000 woningen, waarvan 18.000 t/m 2030. Met de beperkt beschikbare mensen en middelen hebben de overheden onderling afgesproken om in deze periode tenminste 13.000 woningen te willen realiseren.

Wij beoordelen jaarlijks circa 300 honderd gemeentelijke ruimtelijke plannen op overeenstemming met het provinciale ruimtelijk beleid, zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. In een enkel geval leidt dit tot een zienswijze.

Met wie werken we samen?

Met gemeenten, Rijk, (buur)provincies, Regio Groningen Assen, Regio Zwolle, woningbouwcorporaties, bouwers en ontwikkelaars, zorgpartijen en inwoners wordt gewerkt aan het uitvoeren van de Woondeals: 13.000 extra woningen t/m 2030.

Regionale, interprovinciale en internationale samenwerking (coördinatie Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle, IPO, Duitsland (NDCRO) en actief relatiebeheer met gemeenten.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		7.781.457	0	7.781.457
	Doelstelling 3.01.01 Toekomstbestendig Wonen	2.337.778	0	2.337.778
	Doelstelling 3.01.02 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit	5.443.679	0	5.443.679
Baten			0	
	Doelstelling 3.01.01 Toekomstbestendig Wonen	0	0	0
Saldo		7.781.457	0	7.781.457

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing

Beleidsopgave 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Inleiding

Ons milieubeleid vindt zijn grondslag in Europese en nationale wetgeving. Als bevoegd gezag voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor zowel omgevingsvergunningen als bodemsaneringen voeren we de taken op ten minste het wettelijk niveau uit. De uitvoering van deze taken is voornamelijk belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en voor de BRZO (Besluit Risico's en Zware Ongevallen) en RIE4-bedrijven (complexe chemiebedrijven die werken met milieuverontreinigende stoffen) bij de Omgevingsdienst Groningen.

Uit een interne audit van de provincie Drenthe is gebleken dat het milieubeleid steviger kan en dat landelijke ontwikkelingen en nieuwe wet- en regelgeving aanleiding zijn om het milieubeleid te actualiseren of herformuleren. Daarom zijn we gestart met het herijken van het milieubeleid.

In het kader van de Omgevingswet, die op 1 januari 2024 van kracht wordt, stemmen wij onze taakuitvoering af met de Drentse gemeenten. Daarbij bereiden wij ons voor op de overdracht van (een deel van) onze bodemtaken aan de Drentse gemeenten. Dit is ook verwoord in onze nieuwe Strategie Bodem en Ondergrond, die we in 2024 verder concretiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.02.01: Adequaate opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)

Voor activiteiten die onder provinciaal bevoegd gezag vallen, voeren de OD-G en RUDD de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving uit. Voor bodemsanering en bodembescherming voert de RUDD de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving uit.

Doelstelling 3.02.02: Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht

De provincie voert het interbestuurlijk toezicht uit over de taakuitvoering van gemeenten en andere betrokkenen. Indien wettelijk aan de orde worden IBT-verbetertrajecten uitgevoerd.

Doelstelling 3.02.03: Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies

De provincie heeft coördinatie- en regietaken vanuit de Omgevingswet voor de ketenpartners. De provincie doet de beleidsadvisering met betrekking tot de provinciale inzet voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving met het oog op duurzame ontwikkeling, woonbaarheid en het behouden en verbeteren van het (leef)milieu. We doen dit onder andere ten behoeve van de uitvoering van het Schone Lucht Akkoord (SLA), hierbij zetten we ons samen met het Rijk, andere provincies en gemeenten in voor schone lucht en gezondheidswinst. Wij voeren de VTH-taken uit die voortvloeien uit de Provinciale Omgevingsverordening. Wij optimaliseren de actieve inzet van het BIBOB-instrumentarium bij de uitvoering van de VTH-taken. Deze taken omvatten de provinciale regels voor de grondwaterbeschermingsgebieden, de stiltegebieden, natuur, ontgrondingen en zwemwater. Met Natuur- en Milieufederatie Drenthe zijn er prestatieafspraken t.a.v. provinciale opgaven.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

De uitvoering van de VTH-taken is belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en voor de BRZO (Besluit Risico's en Zware Ongevallen) en RIE4-bedrijven (complexe chemiebedrijven die werken met milieuverontreinigende stoffen) bij de Omgevingsdienst Groningen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		5.347.789	0	5.347.789
	Doelstelling 3.02.01 Adequaate opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)	4.726.922	0	4.726.922
	Doelstelling 3.02.03 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies	620.867	0	620.867
Baten		-225.000	0	-225.000
	Doelstelling 3.02.01 Adequaate opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)	-225.000	0	-225.000
	Doelstelling 3.02.03 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies	0	0	0
Saldo		5.122.789	0	5.122.789

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Inleiding

In 2021 is de Strategie Bodem en Ondergrond vastgesteld door Provinciale Staten.

De hoofdambitie van deze strategie is als volgt samengevat:

Door natuurlijke processen van vele miljoenen jaren en het menselijke gebruik van de bodem en de ondergrond is het hedendaagse Drentse landschap gevormd. Generaties lang worden de bodem en ondergrond benut voor vele doeleinden. Dat gebruik voor onze maatschappelijke opgaven moet wel in balans zijn met de draagkracht van het natuurlijk systeem. Dat vraagt om duurzaam gebruik en beheer, zodat er geen onherstelbare schade aan bodem en ondergrond optreedt. Op die manier zorgen we ook voor toekomstige generaties voor een vitaal bodemsysteem als basis voor een gezonde Drentse samenleving.

Deze hoofdambitie is vertaald naar ambities voor Bodem en Energie, Bodem en Landbouw, Bodem en verontreiniging van de Leefomgeving, Bodem en Erfgoed, Bodem en Natuur, Bodem en Klimaat en Bodem en Water.

Ook het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem. Hiertoe verstuurd het ministerie van IenW in 2022 de beleidsbrief Water en Bodem sturend, waarin diverse structurerende keuzes zijn gemaakt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.03.01: Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond

In 2024 werken we aan de implementatie en uitvoering van het programma Bodem en Ondergrond:

- het duurzaam bodemgebruik in de landbouw wordt bevorderd;
- het aardkundig erfgoed wordt gekoesterd en wordt waar mogelijk hersteld;
- risico's voor mens en milieu als gevolg van chemische verontreinigingen in de bodem worden zo veel mogelijk voorkomen;
- het duurzaam bodemgebruik in de energievoorziening wordt bevorderd, zie ook programma 6 Mijnbouw;
- duurzaam bodemgebruik in andere maatschappelijke opgaven wordt bevorderd.

Doelstelling 3.03.02: Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)

Bij verantwoord beheer van stortplaatsen is blijvende (na)zorg nodig. De nazorg houdt in: beheer en onderhoud, periodieke vervanging van de bovenafdichting, monitoring van de grondwaterkwaliteit en bij aantreffen van verontreinigingen in het grondwater beheermaatregelen nemen om verspreiding daarvan te voorkomen.

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen, Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en Attero B.V. te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Dekking van de kosten voor de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door u ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaats aan de exploitant oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitant ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en controlelijsten.

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2024 wordt via de belastingverordening provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2023.

Doelstelling 3.03.03: Een verantwoorde winning van de oppervlakedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen

De winning en de uitvoering vinden plaats binnen de wettelijke en provinciale kaders.

Bij de vergunningverlening vindt een integrale belangenafweging plaats op basis van de doelen van het omgevingsbeleid. Zandwinning is uitsluitend toegestaan om te voorzien in de feitelijke behoefte aan beton- en metselzand en ophoogzand.

Wij werken alleen mee aan nieuwe zandwinningen, wanneer die na exploitatie multifunctioneel zijn en ruimtelijke kwaliteit hebben. Zandwinning wordt zo veel mogelijk geconcentreerd in een beperkt aantal (centrale) zandwinplaatsen, verspreid over de provincie. Functionele ontgroningen zijn alleen toegestaan indien dit strikt noodzakelijk is, passend in het landschap en passend bij het gewenste doel.

Doelstelling 3.03.04: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties

Voor een gezonde leefomgeving is een goede chemische kwaliteit van de bodem en grondwater van belang. We streven ernaar om de bodem en ondergrond, inclusief het grondwater, te beschermen tegen nieuwe verontreinigingen. Wij spannen ons ervoor in dat zeer zorgwekkende stoffen (zoals PFAS) en opkomende verontreinigingen niet in de bodem en ondergrond terecht komen. De resterende historische bodemverontreinigingen worden doelmatig beheerd en onaanvaardbare verspreidingsrisico's worden aangepakt door te saneren of door (gebiedsgericht) beheer van de verontreinigingen.

Hiervoor voeren we de volgende acties uit:

- opheffen en voorkomen van risico's op de locaties waar historische bodemverontreiniging (inclusief grondwater) leidt of kan leiden tot onaanvaardbare risico's;
- aantasting van de bodemkwaliteit door verontreinigingen opheffen;
- aantasting van de bodemkwaliteit door nieuwe verontreinigingen voorkomen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Relevante feiten en cijfers zijn te raadplegen op de website van provincie Drenthe. [Bodem | Dit is Drenthe | Feiten en cijfers \(drentheincijfers.nl\)](#). Gezien de grote opgaven en vernieuwde aanpak worden t.z.t. de feiten en cijfers geactualiseerd.

Met wie werken we samen?

Voor het realiseren van de beleidsopgaven Bodem en Ondergrond wordt samengewerkt met diverse partijen waaronder: Gemeenten, Waterschappen, Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe, Stichting landinrichting en Bodemverontreiniging, Stichting bodembeheer Schoonebeek, Fonds nazorg en gesloten stortplaatsen en diverse advies- en onderzoeksinstituten.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		220.858	0	220.858
	Doelstelling 3.03.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	168.500	0	168.500
	Doelstelling 3.03.04 Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties	52.358	0	52.358
Baten		-37.500	0	-37.500
	Doelstelling 3.03.03 Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen	-37.500	0	-37.500
	Doelstelling 3.03.04 Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties	0	0	0
Saldo		183.358	0	183.358

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Inleiding

Vanaf 2016 wordt gewerkt aan de vermindering van het aantal asbestdaken in Drenthe. Destijds was de verwachting dat asbestdaken na 2024 verboden zouden worden. Via statenstuk 2017-784 (9 maart 2017) en de motie 2017-6 is in 2017 € 3,5 miljoen vrijgemaakt voor sanering van asbestdaken. Hiervan is € 2,75 miljoen als risicodekking in de Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe gestort, waarmee maximaal € 27,5 miljoen kan worden uitgeleend tot en met 31 december 2028. De huidige regionale aanpak blijft gecontinueerd. Omdat het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken in juni 2019 door de Eerste Kamer werd verworpen is er een teruggang in saneringen opgetreden. Om dit te kunnen ombuigen komt het ministerie van IenW eind 2023 met een plan van aanpak met daarin activiteiten voor bewustwording en communicatie. Dit plan – dat tot en met 2025 gaat lopen - bestaat uit publiekscommunicatie gericht op de asbestdakeigenaren zelf en aanvullende informatievoorziening voor de omgeving/beïnvloeders van de eigenaar. De verschillende tools ondersteunen de uitvoeringsaanpak om samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren te stimuleren.

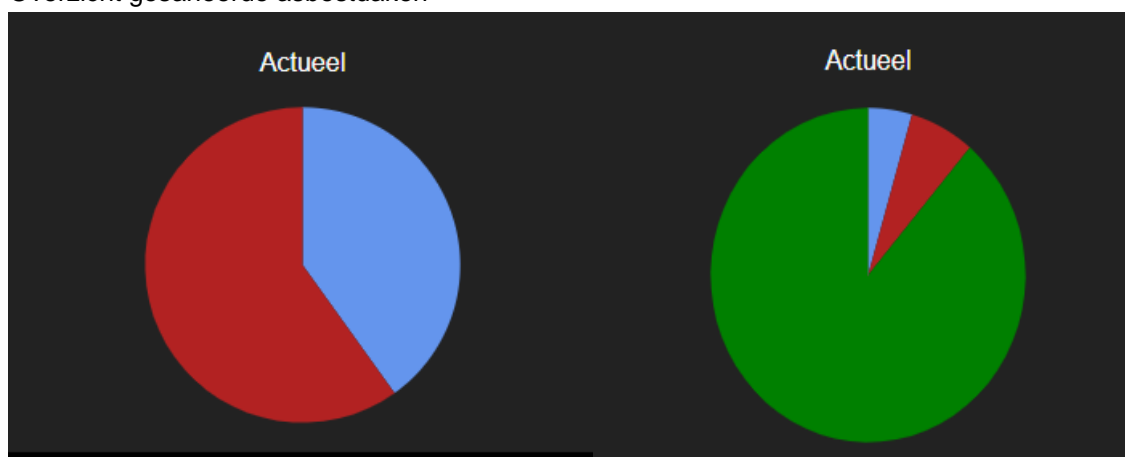
Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.04.01: Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren

We hebben een 'Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe'. De openbare monitoringstool en de asbestdakenkaart zijn actueel. Innovatie wordt gestimuleerd om de sanering door bedrijven efficiënter en goedkoper te maken. In 2024 is 45% van totaalopgave (referentie 2016) gesaneerd.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Overzicht gesaneerde asbestdaken

Vanaf mei 2016 (nul situatie) tot en met begin juni 2023 is in totaal 2,1 miljoen m² gesaneerd. Dit is 40,06% van het totaal. Er resteert een opgave van ruim 3,1 miljoen m². In de afbeelding rechts is zichtbaar hoe het aandeel gesaneerde (blauw) en asbesthoudende daken (rood) zich verhouden tot het totaal van alle daken in Drenthe.

Met wie werken we samen?

We werken met gemeenten en de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe samen met maatschappelijke partners (verenigingen Dorpsbelangen, energiecoöperaties, bewonersverenigingen, asbestsaneringsbedrijven, verzekeraars, woningcorporatie(s), Milieu Centraal, LTO Noord) om de sanering van asbestdaken door eigenaren te stimuleren.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		100.000	0	100.000
	Doelstelling 3.04.01 Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren	100.000	0	100.000
Baten			0	
	Doelstelling 3.04.01 Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren	0	0	0
Saldo		100.000	0	100.000

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 3.05 Implementatie begeleiding Omgevingswet

Inleiding

De nieuwe Omgevingswet is per 1 januari 2024 van kracht. De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving.

Er is afgelopen jaren veel energie gestoken in de voorbereiding. Vanaf 1 januari moeten alle ontwikkelingen voldoen aan de (technische) eisen die de Omgevingswet stelt. De periode tot 1 juli 2024 staat in het teken van de begeleiding van de implementatie. Ondanks de voorbereiding is de verwachting dat er veel vragen zullen komen van gebruikers (Burgers en Bedrijven). Het ondersteunende digitale systeem (DSO) is nog niet volledige af en zal mogelijk in de beginperiode ook nog kinderziektes vertonen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.05.01: Implementatie Omgevingswet

Het zo soepel mogelijk laten verlopen van de invoering Omgevingswet. Dit gericht op de gebruikers: Burgers en Bedrijven. Dit samen met onze ketenpartners in Omgevingsplatform Drenthe (OPD) verband:

- Ingewerkte lijnorganisatie per 1-7-2024
- Het bewaken van het hele Omgevingswet proces en het sturen op issues en risico's
- Het ondersteunen van afdelingen die bij Omgevingswetproces betrokken zijn
- Snel kunnen reageren op vragen en opmerkingen vanuit onze gebruikers (Burgers en Bedrijven)
- Interne processen gestroomlijnd en in staat om vergunningsvragen binnen de 8 weeks termijn te kunnen afhandelen
- Het samenwerken met ketenpartners, via Omgevingsplatform Drenthe, om de gehele Omgevingswet keten soepel te laten verlopen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De afhandeltijd van vergunningsaanvragen gaat terug van 13 naar 8 weken.

Met wie werken we samen?

De Omgevingswet bestaat uit een keten van betrokken partijen, zowel landelijk als regionaal. Landelijk zijn IPO, IPLO (Informatiepunt Leefomgeving), BIJ12, DSO organisatie (Kadaster, Koop, Logius, RWS, Geonovem).

Regionaal met alle bevoegd gezagen in OPD verband.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.05 Implementatie begeleiding Omgevingswet		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		620.680	0	620.680
	Doelstelling 3.05.01 Implementatie Omgevingswet	620.680	0	620.680
Saldo		620.680	0	620.680

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 3: Leefomgeving en wonen

	Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten					
	3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	4.667.170	11.714.704	7.781.457	3.933.247
	3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	5.732.084	6.051.258	5.347.789	703.469
	3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	1.581.803	1.414.871	220.858	1.194.013
	3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	17.287	100.000	100.000	0
	3.05 Implementatie begeleiding Omgevingswet	0	0	620.680	-620.680
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	11.998.344	19.280.833	14.070.784	5.210.049
Baten					
	3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	-442.149	0	0	0
	3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	-27.423	-225.000	-225.000	0
	3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	-1.077.429	-521.180	-37.500	-483.680
	3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	-119.579	0	0	0
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-1.666.580	-746.180	-262.500	-483.680
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	10.331.764	18.534.653	13.808.284	4.726.369

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 3.933.247,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe met ruimtelijke kwaliteit

Er is in deze doelstelling een totale mutatie van ongeveer € 83.000,--. Ten opzichte van 2023 is er in 2024 ongeveer € 280.000,-- meer aan geplande uitgaven voor de verleende subsidies Regiostedenfonds en het Herstructureringsfonds. Daarnaast was er in 2023 een incidenteel budget van € 200.000,-- voor de provinciale omgevingsvisie Drenthe.

Doelstelling: Toekomstbestendig Wonen

Er is voor deze doelstelling in totaal € 3.887.769,-- minder begroot ten opzichte van de actuele begroting 2023. € 1.607.769,-- hiervan wordt veroorzaakt doordat in 2023 dit bedrag begroot staat voor de woonagenda vanuit de investeringsagenda. Het overige deel wordt grotendeels veroorzaakt door incidentele budgetten in 2023, welke zijn overgeheveld vanuit 2022. Het gaat hierbij om budgetten voor stedelijke ontwikkeling (€ 130.000,--) en gebiedsontwikkeling (€ 1,3 miljoen). Tot slot is het structurele budget voor de knelpuntenpot wonen in 2023 ongeveer € 0,9 miljoen hoger dan in 2024, ook door een overheveling vanuit 2022.

Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 703.465,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaat opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)

In 2024 verwachten wij een lagere financiële bijdrage aan de RUDD. Het gaat om een verschil van € 774.081,-- t.o.v. de Begroting 2023. Met betrekking tot de bijdrage aan de OD-G zijn we in deze begroting uitgegaan van een hogere bijdrage. Het betreft een verhoging van € 56.000,-- ten opzichte van 2023.

Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 1.194.013,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties

Het verschil van € 1.194.013,-- ten opzichte van 2023 wordt veroorzaakt doordat we in de begroting 2024 nog geen raming hebben opgenomen van de verwachte kosten van bodemprojecten.

Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 3.05 Implementatie begeleiding Omgevingswet

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 620.680,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren

Doelstelling: Implementatie Omgevingswet

In de begroting 2024 is een aanvraag gedaan voor de verdere implementatie van de Omgevingswet. Hierdoor staat er in 2024 ruim € 400.000,-- meer begroot dan in 2023.

Baten

Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

De baten van deze beleidsopgave vallen € 483.680,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties

Het verschil van € 483.680,-- ten opzichte van 2023 wordt veroorzaakt doordat we in de begroting 2024 nog geen raming hebben opgenomen van de verwachte kosten van bodemprojecten en de daarmee samenhangende bijdragen van derden.

Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 3.05 Implementatie begeleiding Omgevingswet

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 3: Leefomgeving en wonen

Programma 3	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Totaal programma	10.331.764	18.534.653	13.808.284	4.726.369
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve Bodem	660.538	8.641.331		8.641.331
Bijdrage aan Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw		2.500.000	2.500.000	0
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	4.076.054			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-3.889.000	-4.380.935	-4.681.131	300.196
Saldo verrekend met reserves	847.592	6.760.396	-2.181.131	8.941.527
Totaal na bestemming	11.179.356	25.295.049	11.627.153	13.667.896

Investerings programma 3: Leefomgeving en wonen

Niet van toepassing.

4: Regionale economie en werkgelegenheid

Toelichting programma

Inleiding

De provincie zet zich in voor een sterke en toekomstbestendige regionale economie. We willen bijdragen aan de brede welvaart in Drenthe en daarom zoeken we naar een goede balans tussen de economische doelen en de ecologische en sociale aspecten. Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. Onze inzet is gericht op het stimuleren van innovaties die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven. De provincie draagt bij aan goede randvoorwaarden en werkt samen met (organisaties van) het bedrijfsleven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen en andere overheden.

Kaders bestaand beleid

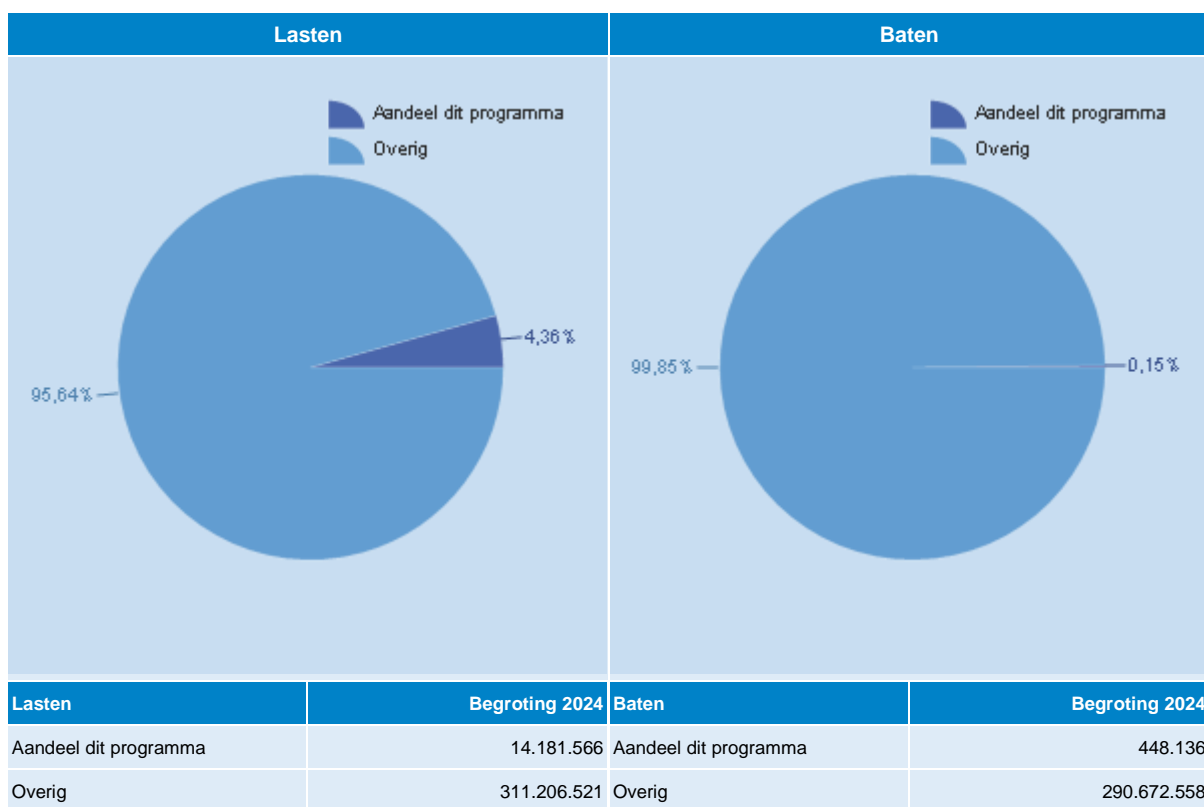
- Research & Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3) 2021-2027
- Agenda Gezondheidseconomie
- De Groene Economische Agenda
- Agenda Impact Ondernemen
- Drentse Duitslandagenda - Provincie Drenthe
- Digitaliseringsagenda Drenthe Digital
- Economische Koers Drenthe 2020-2023
- Roadmap Circulair Drenthe 2023
- Arbeidsmarkinzicht.nl
- De Human Capital Agenda Noord Nederland
- Marketing Drenthe
- Koersdocument 'Drenthe beleef je samen, nu en in de toekomst'
- Het Drentse Innovatie en Kennisecosysteem in beeld 2021

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid	4.01 Innovatie en digitalisering als kans	4.01.01: Stimuleren digitaal ondernemerschap
		4.01.02: Stimuleren van innovaties die bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen
		4.01.03: Innovatieve gezondheidseconomie
	4.02 Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie	4.02.01: Versterken groen ondernemerschap
		4.02.02: Profileren van Drenthe als groene economische provincie
	4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	4.03.01: Drenthe is dé MKB provincie

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		4.03.02: Wij versterken het organiserend vermogen in samenwerkingsverbanden (regionaal en subregionaal)
		4.03.03: We dragen bij aan het versterken van de ruimtelijke-economische structuur in Drenthe
	4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt	4.04.01: Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden
		4.04.02: We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen
	4.05 Vrijtijdseconomie stimuleren	4.05.01: Vergroten van de zichtbaarheid van Drenthe voor interessante doelgroepen
		4.05.02: Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod
		4.05.03: Bestemmingsmanagement
		4.05.04: Verbeteren kwaliteit verblijfsrecreatie o.a. Programma Vitale Vakantieparken
	4.06 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers	4.06.01: Drenthe heeft een optimaal fietsnetwerk
		4.06.02: Fietsprovincie Drenthe heeft een sterk imago
		4.06.03: Drenthe heeft een divers aanbod van onderscheidende fietsevenementen
		4.06.04: Drenthe heeft een kwalitatief wandelnetwerk
		4.06.05: In Drenthe is het landelijk gebied toegankelijk en biedt ruimte voor recreatie
		4.06.06: Recreatieve ontwikkeling VAM-berg

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Beleidsopgave 4.01 Innovatie en digitalisering als kans

Inleiding

Economie is een mondiaal gebeuren, waarbij wendbaarheid en concurrentievermogen cruciaal is. Daarom is onze strategie er vooral op gericht om het innovatieve vermogen en daarmee de flexibiliteit en toekomstbestendigheid van het bedrijfsleven te verhogen. Bij innovatie gaat om product-, proces-, markt- en sociale innovaties.

Als overheid willen we met name ondernemers en innovaties faciliteren die oplossingen bieden voor maatschappelijke problemen en transities. Dan snijdt het mes aan twee kanten: het heeft èn economische èn maatschappelijke meerwaarde. Vanuit onze sterktes zetten we in op circulaire economie, energietransitie, zorg en digitalisering. Dit sluit aan op de Regionale InnovatieStrategie voor Slimme Specialisatie (RIS3), die we samen met de provincies Groningen en Fryslân hebben opgesteld. Juist het vinden van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen biedt kansen (verdienmodellen) voor ons bedrijfsleven. Drenthe is bij uitstek een proeftuin en toepassingsregio voor innovaties.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.01.01: Stimuleren digitaal ondernemerschap

We geven invulling aan de economische ambities en daaruit voortvloeiende acties uit de Digitaliseringsagenda Drenthe Digitaal. We werken in Noord-Nederlands verband met bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties aan de versterking van het digitaal ecosysteem van Noord-Nederland. We stimuleren de versnelling van digitalisering bij het (brede) mkb en in specifieke sectoren en richten ons op zowel de koplopers als het peloton. Dit doen we o.a. door het (financieel) ondersteunen van concrete digitalisering van het mkb, het ondersteunen van de European Digital Innovation Hub (EDIH), de AI-Hub Noord-Nederland, Digitale Werkplaats Drenthe (Digilink) en de IT-Hub.

Doelstelling 4.01.02: Stimuleren van innovaties die bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen

We willen dat er in Noord-Nederland baanbrekende nieuwe innovaties en economische activiteiten ontstaan. De ambitie is om ons op Europees niveau te onderscheiden. Dit doen we via de volgende transities:

1. van een lineaire naar een circulaire economie;
2. van fossiele naar hernieuwbare energie;
3. van zorg naar (positieve) gezondheid;
4. van analoog naar digitaal.

Om ontwikkelkansen te benutten is het verder van belang te investeren in (toekomstige) werknemers, ondernemerschap, digitalisering en grensoverschrijdende samenwerking.

We gaan onze ambitie bereiken via de Regionale InnovatieStrategie voor Slimme Specialisatie (RIS3). Dit is de strategie van Noord-Nederland voor de regionale ontwikkeling in de periode 2021-2027. Het doel van de RIS3 is het bijdragen aan een circulair, gelukkig en inclusief Noord-Nederland (brede welvaart). De RIS3 is het vertrekpunt voor de inzet van (Europese) fondsen in Noord-Nederland.

Er bestaan al veel mooie oplossingen, projecten en initiatieven in het Noorden op het gebied van circulaire economie, digitalisering, gezondheid en duurzame energie. Omdat we daar als regio een sterke, unieke positie hebben ten opzichte van andere regio's, kunnen we deze sterktes nog verder uitbouwen en benutten. Transities zijn geen doel op zich, maar bieden wél economische kansen. We willen ons als regio hier zo goed mogelijk organiseren, om hier een maatschappelijke bijdrage aan te leveren én economische kansen te pakken. We stimuleren Drentse bedrijven, projecten en initiatieven om in het Noorden samen te werken door meerdere individuele ideeën en projecten te koppelen, verbindingen en contacten te leggen.. We stimuleren dit bijvoorbeeld door aansluiting bij een noordelijk innovatiecluster of ondernemersnetwerk of helpen bij het (verder) ontwikkelen van talent in de regio.

Door middel van de Europese fondsen ontwikkelen we de komende jaren o.a. met de andere noordelijke provincies en het SNN instrumenten (subsidieregelingen) waarmee we de middelen in kunnen zetten om de doelstellingen te realiseren. We werken o.a. aan een brede mkb-regeling en aan regelingen voor kennisontwikkeling en om die kennis om te zetten in commerciële producten of diensten (valorisatie).

Uiteraard heeft ook de provincie mogelijkheden om initiatieven zelf financieel te ondersteunen. Bij Europese en nationale programma's is cofinanciering vanuit regionale overheden veelal een vereiste.

Doelstelling 4.01.03: Innovatieve gezondheidseconomie

We stimuleren de ontwikkeling van slimme oplossingen, innovatieve producten, processen en diensten die bijdragen aan het oplossen van de maatschappelijke vraagstukken rond gezondheid en zorg. Onze inzet is onder meer gericht op gezondheid en technologie, digitalisering, hergebruik van ziekenhuisafval en vermindering van medicijnresten in water. Daarnaast bevorderen we de ontwikkeling van plantaardige eiwitrijke producten in combinatie met toekomstgerichte landbouw. Via de NOM (Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland) is sinds 2022 een business developer medische technologie aangesteld voor 3 jaar. We verbinden diverse partijen of netwerken met elkaar. Meestal zijn dit netwerken of partijen die elkaar (nog) niet kennen of eerder zijn tegengekomen. Denk bijvoorbeeld aan de koppeling van waterschappen en apothekers in het project 'Medicijnresten in water'. We ondersteunen projecten financieel met provinciale middelen en/of verwijzen naar Europese dan wel nationale programma's.

De huidige personeelsschaarste blijft ook de komende periode een prioritair aandachtspunt. Als provincie nemen we deel aan het Nationale GroeiFonds project 'Meer uren werkt' en de uitvoering van de Human Capital Agenda Noord. We stimuleren initiatieven die werknemers de kans geven zich een leven lang te ontwikkelen en daarmee aan duurzame inzetbaarheid te werken.

De Health Hub Roden (HHR) is een belangrijke schakel in het Drentse kennis- en innovatie ecosysteem op het gebied van zorgtechnologie. De HHR is het verzamelpunt van kennisinstellingen, startende ondernemers, mkb-bedrijven en overheden. De HHR draagt bij aan economische structuurversterking (sector gezondheid en zorg), bevorderen van werkgelegenheid en ondernemerschap, het faciliteren van (technisch) onderwijs en bijdragen aan de innovatie in de zorg. Als provincie ondersteunen we HHR met huisvesting en subsidie. We verkennen of en hoe we HHR op de middellange termijn kunnen ondersteunen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Voor innovatiestimulering maken we veel gebruik van Rijks- en vooral Europese fondsen. Daarbij zijn we afhankelijk van het bedrijfsleven en kennisinstellingen voor het ontwikkelen van initiatieven. Als overheid kunnen we aanjagen, stimuleren en faciliteren. Samen met andere (vooral noordelijke) overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen werken we aan versterking van het zogenoemde innovatie-ecosysteem: dat is het totaal van partijen, netwerken en activiteiten die innovaties voortbrengen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.01 Innovatie en digitalisering als kans		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		190.000	0	190.000
	Doelstelling 4.01.01 Stimuleren digitaal ondernemerschap	190.000	0	190.000
Baten		-77.551	0	-77.551
	Doelstelling 4.01.01 Stimuleren digitaal ondernemerschap	-77.551	0	-77.551
Saldo		112.449	0	112.449

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.02 Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie

Inleiding

We hebben te maken met grote opgaven op het gebied van klimaat en milieu en dat heeft een directe invloed op onze economie. Temperatuurstijging, CO₂-uitstoot, eindigheid van fossiele bronnen, afvalproblematiek.... allemaal actuele onderwerpen waar wij als maatschappij mee te maken hebben. Een aanzienlijk deel van de oplossing ligt in het hergebruik van materialen (circulaire economie) en de aanwending van hernieuwbare biomassa als basis voor producten. Deze opgave en transitie biedt kansen voor ons bedrijfsleven. Bestaande markten veranderen en er ontstaan nieuwe markten.

Ons lopend beleid hebben we vastgelegd in de Groene Economisch Agenda. Onze aanpak kent drie pijlers. Allereerst zetten we in op versterking van het ondernemerschap. Het zijn de ondernemers die aan het roer staan als het gaat om vergroening van de economie. Onze tweede pijler richt zich op innovatie, kennis en scholing. Succesvolle marktwerking vraagt innovatie, en innovatie leunt op kennis en scholing. Als laatste hebben we aandacht voor het (boven-)regionale groene ecosysteem. Immers, pas bij hechte en hoogwaardige ecosystemen slagen we erin de onderlinge kruisbestuivingen en verbindingen over sectorgrenzen heen te realiseren, die vereist zijn voor een succesvolle groene transitie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.02.01: Versterken groen ondernemerschap

Om de gewenste vergroening te bereiken ligt het initiatief bij het bedrijfsleven. De wereldwijde ontwikkeling van nieuwe producten en processen is noodzakelijk om de gewenste transitie te realiseren. Onze koplopers hebben de potentie om daaraan bij te dragen. Daarnaast is grootschalige toepassing van deze innovaties vereist om daadwerkelijke substantiële vergroening te kunnen realiseren. Dit vraagt ook inzet op ons brede midden- en kleinbedrijf (mkb).

We willen het vergroeningsproces bij onze partners (bedrijven, kennisinstellingen en overheden) stimuleren. Dat doen we o.a. door de Greenwise Campus te ondersteunen. Greenwise richt zich o.a. op circulaire plastics en heeft daarbij een leidende rol binnen Noord-Nederland. Business development, innovatie en kennisontwikkeling zijn daarbij de aandachtsvelden. Daarnaast willen we bijdragen aan de realisatie van businesscases op het gebied van biobased en circulaire economie. Niet alleen middels financiële bijdragen, maar ook bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen.

Doelstelling 4.02.02: Profileren van Drenthe als groene economische provincie

Het naar buiten uitdragen van de innovaties en kennis van ons bedrijfsleven en kennisinstellingen is cruciaal. Daartoe ondersteunen we bijvoorbeeld de doorontwikkeling van Chemport Europe, een belangrijk samenwerkingsplatform gericht op het Noord-Nederlandse ecosysteem van groene chemie en maakindustrie. We experimenteren met regionale iconprojecten in het kader van circulair bouwen ('Drenthe woont circulair').

Tot slot versterken we onze groene lobbypropositie waardoor onze zichtbaarheid in Den Haag en Brussel groter wordt

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Onze rollen en positie in het speelveld brengen met zich mee dat vrijwel alle acties samen met andere partijen worden opgepakt, te beginnen bij de totstandkoming van ons beleid. Zo is in interactie met (vooral noordelijke) bedrijfsleven, kennisinstellingen, andere overheden en intermediaire organisaties onze Groene Economische Agenda tot stand gekomen. Een ander voorbeeld is Chemport Europe. Bedrijven, kennisinstellingen, de drie noordelijke provincies en Emmen, Heerenveen en Delfzijl/Eemshaven werken samen om de chemie en maakindustrie verder te vergroenen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.02 Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie	Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
		0	
Doelstelling 4.02.01: Versterken groen ondernemerschap	0	0	0
Doelstelling 4.02.02: Profileren van Drenthe als groene economische provincie			
Saldo	0	0	0

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat

Inleiding

We willen de bedrijven in Drenthe graag letterlijk en figuurlijk de ruimte geven om te ontwikkelen. Dat vraagt om een goed vestigings- en ondernemersklimaat. Groningen Airport Eelde maakt onderdeel uit van ons vestigingsklimaat. De kwaliteit van het vestigingsklimaat wordt bepaald door vele factoren zoals fysieke en digitale bereikbaarheid, beschikbare (energie)infrastructuur en het aanbod aan werklocaties. Maar de ruimte wordt ook in Drenthe schaarser en voor de vestiging en uitbreiding van bedrijven wordt soms ook de milieuruimte beperkend. Ook is niet overal de capaciteit van het elektriciteitsnet voldoende om aan de vraag van bedrijven te voldoen. Dat vraagt om zorgvuldig omgaan met de waardevolle ruimte, scherpere keuzes en meer provinciale sturing op de ontwikkeling van bedrijventerreinen en de vestiging van nieuwe bedrijven, zeker als het om grote ruimtevragers gaat.

Het midden- en kleinbedrijf (mkb) is de motor van de Drentse economie. Meer dan 95% van het Drentse bedrijfsleven is mkb.

Via het programma 'Ik Ben Drents Ondernemer' (IBDO), de NOM en het MKB Fonds Drenthe bieden we bedrijven in Drenthe een goede ondersteuningsstructuur. Dit biedt een basis voor starters en groeiers, innovatie, internationale handel en financiering. De komende jaren gaan we ook meer investeren in het start-up en scale-up ecosysteem.

We blijven inzetten op (inter-)nationale profilering (bijvoorbeeld via Top Dutch) en positionering van economisch Drenthe, met als doel het aantrekken van bedrijven en investeringen. Maar ook hier moeten we scherpere keuzes maken; waar we voorheen bedrijven naar Drenthe haalden met als doel zoveel mogelijk werkgelegenheid te genereren, gaan we nu heel selectief op zoek naar die bedrijven, die van toegevoegde waarde zijn voor Drenthe.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.03.01: Drenthe is dé MKB provincie

We zetten ons in voor het versterken van de concurrentie- en innovatiekracht van het (startende) Drentse bedrijfsleven. Dat doen we o.a. door ons programma Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO), dat advies en ondersteuning biedt aan ondernemers in Drenthe die ambitie en potentie hebben om te starten, groeien, innoveren en/of exporteren. Het huidige programma loopt tot en met 2024. In 2023 is een externe evaluatie uitgevoerd, waarin o.a. gekeken is hoe het programma voor de langere termijn zou kunnen worden ingericht, waarbij we rekening houden met ontwikkelingen met de andere eerstelijns organisaties in Noord-Nederland en met de ontwikkelingen bij het ministerie van EZK op het gebied van mkb-dienstverlening.

Start-ups en scale-ups zijn vernieuwers van de economie. Ze zijn cruciaal voor het toekomstig verdienvermogen en onze brede welvaart. Wij werken in Noord-Nederlands verband aan de versterking van het start-up & scale-up ecosysteem door het ondersteunen het Founded in the North-programma.

De drie noordelijke provincies zijn naast het ministerie van EZK aandeelhouder en opdrachtgever van de NOM. De NOM ondersteunt bedrijven bij investeringen, bij innovaties en bij internationalisering. Daarnaast biedt het MKB Fonds Drenthe mogelijkheden voor financiering van groei en innovatie. In 2024 kijken we hoe we de resultaten van het MKB Fonds kunnen verbeteren. In Noord-Nederlands verband onderzoeken we de mogelijkheid voor gezamenlijke instrumenten om ondernemers te faciliteren bij export.

Doelstelling 4.03.02: Wij versterken het organiserend vermogen in samenwerkingsverbanden (regionaal en subregionaal)

We werken met andere overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties aan onze economische opgaven. Dit gebeurt op verschillende niveau's: Europees, landelijk, landsdelig, provinciaal en regionaal.

Voor de provincie gaat het erom dat wij samen met onze partners die zaken oppakken waar we toegevoegde waarde hebben. De lijnen in Drenthe zijn kort en we weten elkaar gemakkelijk te vinden. We kennen sterke allianties waarin bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen, overheden op gelijke voet samenwerken en fungeren als een elkaar versterkend netwerk. Voorbeelden zijn de Dutch TechZone, de Regio Groningen Assen en de Regio Zwolle.

We kijken daarbij naar de schaal waarop we de thematiek efficiënt, effectief en met voldoende kwaliteit kunnen uitvoeren.

We verbinden ons economisch beleid met het economisch beleid van onze partners in IPO-, noordelijk en regionaal verband. Ook geven wij uitvoering aan het Interreg IV A-programma (samenwerking met Duitsland).

Doelstelling 4.03.03: We dragen bij aan het versterken van de ruimtelijke-economische structuur in Drenthe

Om beter te kunnen sturen zijn in 2023 regionale programmeringsafspraken over bedrijventerreinen gemaakt. Ook zijn in de Provinciale Omgevingsverordening aanvullende voorwaarden gesteld voor nieuwe bedrijventerreinen die grote ruimtevragers faciliteren, zoals goede inpassing, regionale meerwaarde en meervoudig ruimtegebruik.

In de komende periode monitoren wij de bovengenoemde afspraken én geven wij uitvoering aan de bestuurlijke afspraken in het kader van 'GRIP op grote ruimtevragers'. Hierin werken wij intensief samen met de Drentse gemeenten, het IPO en ministeries IenW, BZK en EZK. Op deze wijze borgen wij dat ook op de lange termijn voldoende ruimte voor bedrijven in Drenthe aanwezig blijft. En dat er tegelijkertijd een optimale balans ontstaat tussen de gebruikswaarde en belevingswaarde van de ruimte die de Drentse bedrijven innemen.

De regionale afspraken vormen verder de basis van waaruit wij de komende jaren samen met gemeenten werken aan de toekomstbestendigheid van de huidige bedrijfslocaties. Al enkele jaren ondersteunen we ondernemersverenigingen, parkmanagement en gemeenten bij het versterken van hun organiserend vermogen en het versnellen van de energietransitie. De bestaande aanpak, nu nog sterk geconcentreerd op het versnellen van de energietransitie, wordt in 2024 verder geïntensiveerd en uitgebreid naar andere opgaven in relatie tot toekomstbestendige bedrijfslocaties. Het ministerie van BZK biedt vanuit het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB) een budget van 50 miljoen euro, dat vanaf april 2024 beschikbaar komt voor ondersteuning van individuele en collectieve ondernemersinitiatieven. Deze middelen willen we benutten.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK.

Regionale economie

Indicator: bruto regionaal product (brp).

	2018	2019	2020	2021*	2022*
Nederland	2,4%	2%	-3,9%	4,9%	4,5%
Drenthe (PV)	1,8%	0,5%	-3,2%	3,2%	2,8%
Noord-Drenthe (CR)	0,1%	1%	-1,6%	2,5%	3,1%
Zuidoost-Drenthe (CR)	3,6%	-3,5%	-4,3%	3,7%	2,2%
Zuidwest-Drenthe (CR)	1,9%	4,7%	-4,1%	3,5%	3,2%

Bron: CBS (de cijfers voor 2021 en 2022 zijn voorlopig)

Toelichting: Het bruto regionaal product (brp) is een maat voor de omvang van de economie. De verandering van het volume van het brp in een bepaalde tijdsperiode is een maat voor de groei (of krimp) van de economie. Het bruto regionaal product tegen marktprijzen is het eindresultaat van de productieve activiteiten van ingezetene productie-eenheden. Het getoonde percentage is de verandering in het brp ten opzichte van het voorgaande jaren. Dit is een BBV-verplichte indicator.

Met wie werken we samen?

De provincie Drenthe financiert het programma IBDO, maar de aansturing gebeurt in samenwerking met de Drentse gemeenten, ondernemers (VNO-NCW/MKB Noord en een aantal toonaangevende Drentse ondernemers) en kennisinstellingen (NHL Stenden, Hanze Hogeschool, Alfa College en Drenthe College).

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		5.499.986	0	5.499.986
	Doelstelling 4.03.01 Drenthe is dé MKB provincie	5.401.227	0	5.401.227
	Doelstelling 4.03.03 We dragen bij aan het versterken van de ruimtelijke-economische structuur in Drenthe	98.759	0	98.759
Baten		-95.718	0	-95.718
	Doelstelling 4.03.01 Drenthe is dé MKB provincie	-95.718	0	-95.718
	Doelstelling 4.03.03 We dragen bij aan het versterken van de ruimtelijke-economische structuur in Drenthe	0	0	0
Saldo		5.404.268	0	5.404.268

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing

Beleidsopgave 4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt

Inleiding

Een van de belangrijkste randvoorwaarden voor duurzame economische ontwikkeling is een wendbare en weerbare arbeidsmarkt die adequaat functioneert en mensen in staat stelt mee te doen aan de samenleving en zo bijdraagt aan de brede welvaart van Drenthe.

Inmiddels raakt de krapte op de arbeidsmarkt alle sectoren van onze economie. Overal, van industrie tot zorg en van horeca tot logistiek, zijn extra werknemers welkom. Vooruitblikkend naar 2024 en verder zijn er indicaties dat de schaarste wellicht iets minder nijpend wordt. Toch is het vrijwel zeker dat de krapte op de lange termijn blijft bestaan. Dat heeft te maken met een structurele onderstroom die de krapte nog wel enkele jaren kan laten aanhouden. Zo betreft een groot deel van de vraag 'vervangingsvacatures' als gevolg van de vergrijzing van de (beroeps)bevolking. Met een krapte als gevolg, ook in sectoren waar vraag en aanbod voorheen keurig in balans waren. Daar hebben niet alleen ondernemers last van maar ook de Drentse inwoners. Er rijden minder treinen vanwege een tekort aan personeel, technologische ontwikkelingen (in het bijzonder die van AI en cyber security) lopen achter, huizen worden later opgeleverd en de energietransitie stagneert omdat personeel in de bouw ontbreekt en in de kinderopvang zijn lange wachtlijsten door een structureel tekort aan personeel. Ook de wachtlijsten in de zorg kunnen niet meer worden weggewerkt. Dit is één van de grootste maatschappelijk en economische uitdagingen van de komende tijd.

In 2024 blijven we inzetten op een vitale beroepsbevolking die werkt in vitale bedrijven, zodat ondernemers op het juiste moment kunnen beschikken over voldoende werknemers met de juiste vaardigheden. We blijven hiervoor intensief (boven)regionaal samenwerken en ondersteunen sectoren en organisaties om zoveel mogelijk mensen aan het werk te houden door om-, her en bijscholing te stimuleren. Daarbij heeft ook de ontwikkeling (innovatie) van arbeidsbesparende technologieën onze aandacht. Ook zoeken we aansluiting bij het landelijke actieplan groene en digitale banen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.04.01: Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden

Klimaatverandering, energietransitie, actuele technologische ontwikkelingen en personeelsvraagstukken in de bouw, zorg en welzijn, onderwijs en overheid: het zijn stuk voor stuk onderwerpen die aandacht vragen en de arbeidsmarkt ingrijpend veranderen. In deze dynamische omstandigheden is het van belang dat nieuwe verbindingen ontstaan tussen arbeidsmarkt en onderwijspartijen.

Omdat de Provincie niet direct betrokken is bij het onderwijs of bij het bedrijfsleven kunnen we het verschil maken in het samenbrengen van deze werelden met als doel het beschikbare arbeidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Wij delen samen met onze partners de inspanningsverplichting om werknemers de kans te geven zich een leven lang te ontwikkelen en het arbeidspotentieel duurzaam inzetbaar te maken.

In 2024 werken we onder andere aan de doorontwikkeling en herijking van onze samenwerkingsverbanden, blijven we deelnemen aan de bestuurlijke Arbeidsmarkttafel Noord Nederland en werken we aan de uitvoering van de Human Capital Agenda Noord, waarin prioriteiten voor de middellange en lange termijn worden gesteld.

Doelstelling 4.04.02: We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen

Voor een weerbare en wendbare arbeidsmarkt is het nodig dat we optimaal gebruik maken van het aanwezige talent. Daarmee bedoelen we alle mensen die zich op de arbeidsmarkt bevinden of die zich voorbereiden om de arbeidsmarkt te betreden. Elk talent is belangrijk! Hiervoor is een goede basis een absolute noodzaak.

Met het oog op de teruglopende leerlingaantallen en de arbeidsmarkttransities staan de Drentse onderwijsinstellingen voor de uitdaging het opleiden van mensen de komende jaren opnieuw te definiëren. Opleidingen moeten ons duurzaam in staat stellen de snelheid van technologische vooruitgang bij te houden.

Samen met ons netwerk aan partners zetten we ons er daarom voor in dat Drentse talenten op alle opleidingsniveaus in staat worden gesteld hun kennis en vaardigheden up-to-date te houden en toegerust te zijn voor de transitieopgaven waar we voor staan. Met onze (financiële) instrumenten en lobby inzet ondersteunen we de ontwikkeling naar een meer op skills gerichte arbeidsmarkt. Tevens blijven we in 2024 samen met kennisinstellingen van primair onderwijs tot en met wetenschappelijk onderwijs en het bedrijfsleven werken aan meer samenhang en flexibiliteit tussen het onderwijsaanbod en de huidige en verwachte ontwikkeling van sectoren. Daarbij zal er gekeken worden naar mogelijkheden voor het opschalen van lokale initiatieven die succesvol zijn op dit terrein.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale economie

Indicator: bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) (BBV-verplichte indicator)

	2018	2019	2020	2021	2022
Nederland	72,6%	73,3%	73,2%	73,5%	74,8%
Drenthe (PV)	70,5%	70,8%	71,0%	71,4%	72,9%

Bron: CBS

Toelichting: De bruto arbeidsparticipatie beschrijft het aantal mensen die een baan hebben, of een baan zoeken, uitgedrukt in procenten van de totale bevolking tussen de 15 en 75 jaar. De bruto participatiegraad geeft inzicht in het percentage mensen dat deelneemt, of deel wil nemen, aan het arbeidsproces. Wanneer er sprake is van een lage bruto participatiegraad, willen of kunnen veel mensen niet werken.

Indicator: spanningsindicator Drentse arbeidsmarkt

	2 ^{de} kwartaal van 2022	3 ^{de} kwartaal van 2022	4 ^{de} kwartaal van 2022	1 ^{ste} kwartaal van 2023	2 ^{de} kwartaal van 2023
Drenthe (PV)	145	118	124	114	133

Bron: UWV bewerking CBS

Toelichting: De spanningsindicator Drentse arbeidsmarkt verschaft inzicht in de spanning op de arbeidsmarkt. Het is de verhouding tussen openstaande en kortdurende vacatures. In Drenthe hield de krapte op de arbeidsmarkt in het tweede kwartaal van 2023 aan. Tegenover elke 100 werklozen stonden 133 vacatures, net als in de vorige kwartalen. Voor Nederland gemiddeld was de spanning 127 vacatures per 100 werklozen.

Met wie werken we samen?

Voor deze beleidsopgave is verbinding en samenwerking met alle stakeholders op het terrein van Arbeidsmarkt en Onderwijs van groot belang. We werken nauw samen met: brancheorganisaties, vakbonden, O&O fondsen, het UWV, kennis- en onderwijsinstellingen en medeoverheden zoals (centrums)gemeenten, provincies en het rijk.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		3.667.400	0	3.667.400
	Doelstelling 4.04.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden	667.400	0	667.400
	Doelstelling 4.04.02 We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen	3.000.000	0	3.000.000
Baten		-32.200	0	-32.200
	Doelstelling 4.04.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden	-32.200	0	-32.200
Saldo		3.635.200	0	3.635.200

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.05 Vrijtijdseconomie stimuleren

Inleiding

Het huidige beleid wordt voortgezet, waarbij wij ons sterker richten op innovatie en verduurzaming. Bewoners, bedrijven en bezoekers moeten profiteren van een toekomstbestendige sector die in balans is met haar omgeving, zodat een blijvende bijdrage wordt geleverd aan de brede welvaart in Drenthe.

Dit bereiken wij door o.a. het vergroten van de zichtbaarheid van Drenthe voor interessante doelgroepen, het vergroten van kennis over de bezoekerseconomie van Drenthe en kennis delen met ondernemers, gemeenten en organisaties, bijvoorbeeld door verkenningen te doen op het gebied van Drentse data en door publicaties van onderzoeken door Marketing Drenthe. Bovendien gaan wij ondernemers, gemeenten en organisaties ondersteunen en faciliteren op afstemming en eenheid in uitingen van de gezamenlijke marketing van bestemming Drenthe, bijvoorbeeld door inzet op de uitwerking van de Uitvoeringsagenda i.h.k.v. 'Het Perspectief 2030 op bestemming Drenthe', en gezamenlijke campagnes t.b.v. de ondernemers. Daarnaast willen wij evenementen en activiteiten ondersteunen om de zichtbaarheid van Drenthe te vergroten.

Wij willen ervoor zorgen dat Drenthe een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod heeft. Hiertoe willen wij het toeristisch recreatief aanbod verrijken en kansen benutten. Via het project Recreatie Expert Team Dagrecreatie Groepensector en Hotels geven we een impuls aan de aantrekkelijkheid en vitaliteit van bedrijven in de dagrecreatie, groepensector en hotels.

Wij blijven ons inzetten om bestemmingsontwikkeling te ondersteunen en te faciliteren, waarbij gedacht kan worden aan het samen met ondernemers ontwikkelen van toeristische bestemmingen

Tot slot willen wij de kwaliteit van de verblijfsrecreatie verbeteren via het programma Vitale Vakantieparken (VVP) Drenthe. Dit programma is gestart in de Investeringsagenda 2016-2019 en loopt nog door tot en met 2024. Hierbij kan gedacht worden aan ondersteuningstrajecten door het Recreatie expertteam t.b.v. VVP trajecten, subsidieverlening aan bedrijven en ondersteuning bij het transformeren naar een andere bestemming. Parallel hieraan loopt het programma 'Noaber' om criminaliteit en ondermijning op vakantieparken tegen te gaan.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.05.01: Vergroten van de zichtbaarheid van Drenthe voor interessante doelgroepen

Marketing Drenthe heeft (als gesubsidieerde instelling) van ons de opdracht om de zichtbaarheid van Drenthe te vergroten. Hiervoor komt Marketing Drenthe, op basis van het Programma van Eisen met een jaarplan voor 2024. Hierin zullen de maatregelen, acties en prestaties worden opgenomen die moeten leiden tot de beoogde resultaten.

Doelstelling 4.05.02: Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod

Om onze provincie als aantrekkelijke recreatieprovincie en aantrekkelijke toeristische bestemming te behouden moeten onze bedrijven blijven investeren. Wij willen, binnen de mogelijkheden die wij hebben, bedrijven stimuleren zich aan te passen aan de eisen van de tijd zodat zij toekomstbestendig worden en blijven.

Doelstelling 4.05.03: Bestemmingsmanagement

Wij gaan werken aan een goede balans tussen toeristisch recreatieve druk enerzijds en draagkracht van een gebied of samenleving anderzijds.

Doelstelling 4.05.04: Verbeteren kwaliteit verblijfsrecreatie o.a. Programma Vitale Vakantieparken

We blijven ons als partner in het programma Vitale Vakantieparken (VVP) Drenthe samen met de Drentse gemeenten en HISWA/RECRON inzetten voor de kwalitatieve doorontwikkeling van de verblijfsrecreatie. Het programma is in 2022 verlengd t/m 2024. Doelstellingen van het programma VVP is het stimuleren van karaktervol verblijfsaanbod, het verdubbelen van het aantal vitale parken en het halveren van het aantal niet-vitale parken. Via Drentse Uitblinkers worden ondernemers gestimuleerd en gefaciliteerd bij de ontwikkeling van hun recreatiebedrijf met een uniek karakter en specifiek marktsegment. Met het spoor revitaliseren ondersteunt het programma de Vereniging van Eigenaren van het park en de gemeente met een plan van aanpak dat leidt naar een recreatieve toekomst. Via het spoor transformeren wordt ondersteuning geboden aan parken en gemeenten voor het transformeren naar een andere bestemming dan verblijfsrecreatie. Via het spoor Naover Drenthe worden gemeenten ondersteund met betrekking tot de aanpak van criminaliteit, ondermijning en sociale problematiek op vakantieparken in Drenthe.

Welke feiten en cijfers zijn er?

- 7 miljoen overnachtingen (gasten uit: Nederland 85%, België & Duitsland en overig 15%)
- 1 op de 15 banen in toerisme

Met wie werken we samen?

Wij werken samen met ondernemers, Marketing Drenthe, het Recreatieschap, gemeenten, waterschappen, terrein-beherende organisaties, en diverse andere maatschappelijke organisaties

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.05 Vrijtijdseconomie stimuleren		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		4.824.180	0	4.824.180
	Doelstelling 4.05.02 Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod	3.249.180	0	3.249.180
	Doelstelling 4.05.04 Verbeteren kwaliteit verblijfsrecreatie Vitale Vakantieparken	1.575.000	0	1.575.000
Baten		-242.667	0	-242.667
	Doelstelling 4.05.02 Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod	0	0	0
	Doelstelling 4.05.04 Verbeteren kwaliteit verblijfsrecreatie Vitale Vakantieparken	-242.667	0	-242.667
Saldo		4.581.513	0	4.581.513

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.06 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers

Inleiding

Drenthe is en blijft fietsprovincie nummer één van Nederland. Dit vraagt om een blijvende investering in de kwaliteit van fietspaden. Door de uitrol van het wandelknooppuntennetwerk, lange afstandspaden en bijzondere wandelevenementen kan Drenthe zich ook als aantrekkelijke wandelprovincie voor inwoners en bezoekers profileren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.06.01: Drenthe heeft een optimaal fietsnetwerk

Behoud van kwaliteit, kwaliteitsverbetering en borging van fietsroutes en het fietsknooppuntennetwerk. We investeren in de kwaliteit van fietspaden in Drenthe via een subsidieregeling kwaliteitsimpuls Fietspaden.

Doelstelling 4.06.02: Fietsprovincie Drenthe heeft een sterk imago

Ondersteunen en faciliteren van het netwerk van organisaties en stakeholders en goede ontsluiting van route-informatie. Samen met de partners zorgen dat aanbod van de routes op Drenthe.nl staat. Een gespreid en gevarieerd aanbod van fietsevenementen en fietsroutes voor verschillende doelgroepen.

Doelstelling 4.06.03: Drenthe heeft een divers aanbod van onderscheidende fietsevenementen

Onze provincie profileert zich als dé fietsprovincie van Nederland, o.a. door de organisatie van vele diverse fietsevenementen. Wij willen, binnen onze (financiële) mogelijkheden, de organisatie hiervan blijven stimuleren en bestaande organisatoren ondersteunen.

Doelstelling 4.06.04: Drenthe heeft een kwalitatief wandelnetwerk

We werken samen met gemeenten in het verder uitrollen van het wandelknooppuntennetwerk en dragen bij aan een gevarieerd aanbod met wandelevenementen en wandelroutes en wandelarrangementen. Eind 2024 hebben we een provinciedekkend wandelnetwerk. Als het wandelnetwerk helemaal uitgerold is over Drenthe, is er voor 5.500 km aan wandelroutes beschikbaar.

We nemen deel aan een Wandelplatform waarin stakeholders samenwerken. We dragen bij aan het aanjagen van een gastvrij onthaal en gevarieerde beleving bij ondernemers.

Doelstelling 4.06.05: In Drenthe is het landelijk gebied toegankelijk en biedt ruimte voor recreatie

Een aantrekkelijk en toegankelijk landschap is een randvoorwaarde voor de beleving van de bezoekers en bewoners. Wandel- en fietspaden leiden bezoekers door natuur en landschap en daarmee wordt voorkomen dat natuur buiten de paden te zwaar wordt belast. Bovendien maken routes en de wandel- en fietsknooppunten buiten kwetsbare natuur de tussengebieden aantrekkelijk voor bezoekers. In samenwerking met stakeholders afspraken maken over de borging van kwaliteit van recreatieve voorzieningen en infrastructuur in de natuur.

Doelstelling 4.06.06: Recreatieve ontwikkeling VAM-berg

Wij willen de VAM-berg verder recreatief ontwikkelen. Hiertoe wordt eerst gewerkt aan een integraal gebiedsontwikkelingsplan van de VAM-berg en omgeving. Na vaststelling hiervan willen wij een passende recreatief-toeristische ontwikkeling stimuleren op de VAM-berg die aansluit bij de bestaande kwaliteiten. Ondertussen onderhouden we de verschillende routenetwerken op de VAM-berg en wordt het Dak van Drenthe in de loop van 2024 geopend.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

We werken samen met gemeenten, het Recreatieschap Drenthe, Marketing Drenthe en terreinbeherende organisaties.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.06 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers	Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		0	
Doelstelling 4.06.01 Drenthe heeft een optimaal fietsnetwerk	0	0	0
Saldo		0	

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Verschil 2023-2024
Lasten				
4.01 Innovatie en digitalisering als kans	1.458.811	660.000	190.000	470.000
4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	8.585.249	9.392.454	5.499.986	3.892.468
4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt	859.827	667.400	3.667.400	-3.000.000
4.05 Vrijetijdseconomie stimuleren	5.210.864	7.205.882	4.824.180	2.381.702
4.06 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers	3.122.507	223.059	0	223.059
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	19.237.258	18.148.795	14.181.566	3.967.229
Baten				
4.01 Innovatie en digitalisering als kans	-579.592	-269.388	-77.551	-191.837
4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	-1.810.967	-134.356	-95.718	-38.638
4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt	-230.907	-32.200	-32.200	0
4.05 Vrijetijdseconomie stimuleren	-398.627	-412.667	-242.667	-170.000
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-3.020.093	-848.611	-448.136	-400.475
Totaal programma exclusief reserve mutaties	16.217.165	17.300.184	13.733.430	3.566.754

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 4.01 Innovatie en digitalisering als kans

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 470.000,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Stimuleren digitaal ondernemerschap

Conform de begroting van de IT-Hub volgen de kasstromen een afbouwend schema. De lasten vallen in 2024 € 470.000,--

Beleidsopgave: 4.02 Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 3.892.468,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Drenthe is dé MKB provincie

Door incidentele middelen beschikbaar te stellen voor projecten binnen het Ruimtelijk Economisch Programma in 2023 valt de begroting 2024 € 1.244.957 ,-- lager uit. Ook vallen de incidentele middelen geraamd voor diverse projecten zoals onder andere gebiedsontwikkeling GAE lager uit in 2024 (totaal € 452.961,--).

Doelstelling: We dragen bij aan het versterken van de ruimtelijke-economische structuur in Drenthe
Het verschil van € 2.194.550,-- wordt verklaard doordat in 2024 geen incidentele middelen zijn geraamd voor diverse projecten. Hierbij moet gedacht worden aan ontwikkeling van de omgeving van GAE en incidentele bedrijvenregelingen.

Beleidsopgave: 4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 3.000.000,-- hoger uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen

In 2024 is (vanuit de Investeringsagenda Plus 2019-2023) incidenteel € 3.000.000 beschikbaar voor de Greenwise Campus in Emmen.

Beleidsopgave: 4.05 Vrijtijdseconomie stimuleren

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 2.381.702,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren

Doelstelling: Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod

De afname van de begroting in 2024 van € 594.567,-- is een gevolg van het aflopen van de Investeringsagenda 2019-2023 Thema Recreatie en Toerisme.

Doelstelling: Verbeteren kwaliteit verblijfsrecreatie Vitale Vakantieparken

Als gevolg van het aflopen van de budgetten vanuit de investeringsagenda 2016-2019 voor Vitale Vakantieparken zijn er in 2024 minder lasten begroot (€ 1.787.135,--).

Beleidsopgave: 4.06 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 223.059,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Drenthe heeft een optimaal fietsnetwerk

De lagere lasten voor 2024 van € 223.059,-- op deze doelstelling wordt veroorzaakt door het incidentele budget in 2023 uit de investeringsagenda voor de subsidieregeling Subsidie Kwaliteitsimpuls recreatief fietsnetwerk Drenthe.

Baten

Beleidsopgave: 4.01 Innovatie en digitalisering als kans

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2024 € 191.837,-- lager uit dan de actuele begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Stimuleren digitaal ondernemerschap

Conform de begroting van de IT Hub is afgesproken de gemeentelijke bijdrage af te bouwen.

Beleidsopgave: 4.02 Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 4.05 Vrijtijdseconomie stimuleren

De baten van deze beleidsopgave vallen € 170.000,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Verbeteren kwaliteit verblijfsrecreatie Vitale Vakantieparken

Er is in 2023 een eenmalige SPUK-uitkering van het ministerie voor de leerkring omgevingswet van €45.000,- beschikbaar gesteld. In 2023 was een gemeentelijke bijdrage van €125.000,- begroot voor de inhuur van capaciteit t.b.v. de uitvoering van projecten in het kader van het programma Vitale Vakantieparken. Deze gemeentelijke bijdrage voor 2024 voor het programma Vitale Vakantieparken wordt nader bepaald en hiervoor vindt nog een begrotingswijziging plaats.

Beleidsopgave: 4.06 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Programma 4	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Verschil 2023-2024
Totaal programma	16.217.165	17.300.184	13.733.430	3.566.754
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage van Reserve versterking economische structuur	-126.894	-210.875	-365.313	154.438
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	2.721.398		75.000	-75.000
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-2.340.408	-1.348.632	-187.449	-1.161.183
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	113.316			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-1.280.437	-487.069	-30.750	-456.319
Bijdrage aan Saldireserve	2.255.862			0
Bijdrage van Saldireserve	-3.833.095	-3.845.862	-49.380	-3.796.482
Saldo verrekend met reserves	-2.490.258	-5.892.438	-557.892	-5.334.546
Totaal na bestemming	13.726.907	11.407.746	13.175.538	-1.767.792

Investeringen programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027
INVESTERINGEN Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid							
Health Hub Roden (fase 2)	240.000	72.075	60.000	107.925	-	-	-
Vamberg 2e fase	1.500.000	140.821	1.199.179	160.000	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4	1.740.000	212.895	1.259.179	267.925	-	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Toelichting programma

Inleiding

Veruit de meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincies. Zij zorgen voor goed regionaal vervoer. Provincies zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van verbindingswegen, tunnels en bruggen. Daarnaast bepalen provincies welke bedrijven het regionale bus- en treinvervoer in de provincie verzorgen.

Kaders bestaand beleid

- Mobiliteitsprogramma Drenthe 2021-2030
- Strategisch plan Verkeersveiligheid Drenthe 2030
- Fietsagenda Drenthe 2022-2026
- Mobiliteit op maat Drenthe 2022 - 2026
- Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) Drenthe 1.0
- Nationaal toekomstbeeld OV 2040
- Nationaal toekomstbeeld Fiets
- Klimaatakkoord
- BO MIRT afspraken
- Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP 2021-2024)
- Nedersaksenlijn bidbook
- Nedersaksenlijn factsheet

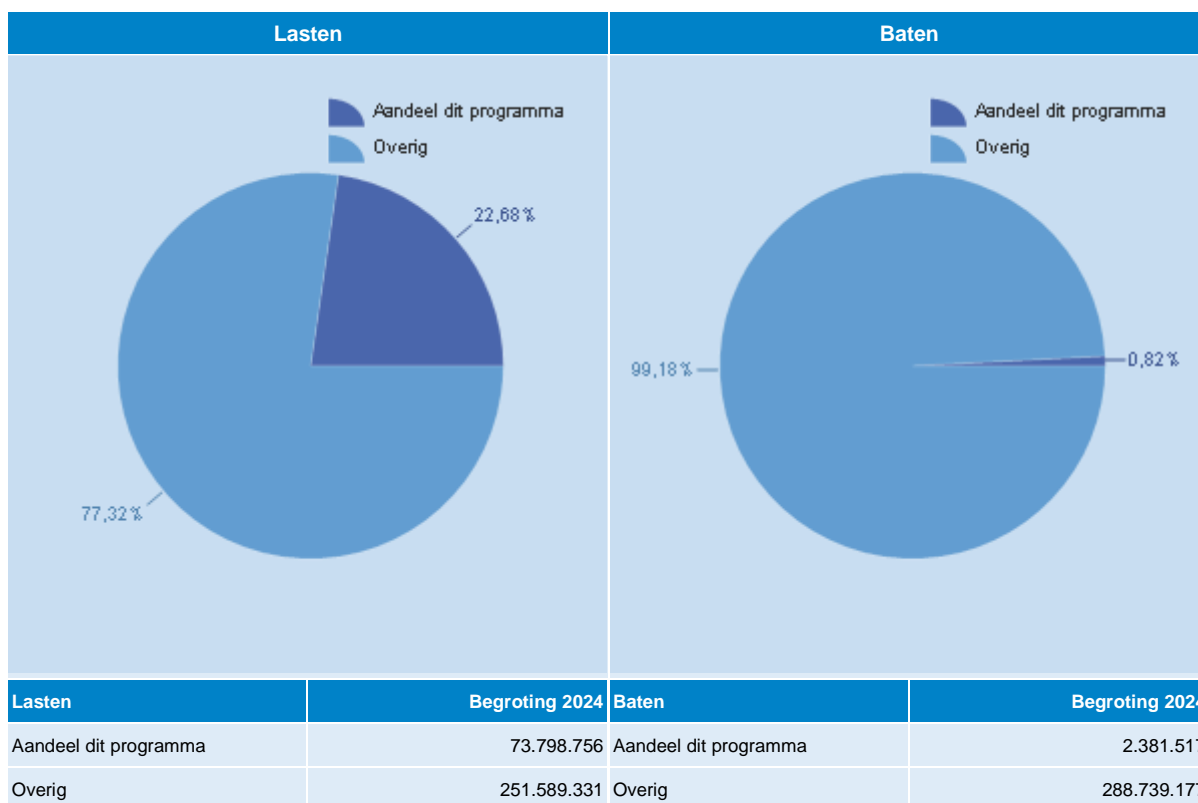
Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid	5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	5.01.01: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid
	5.02 Mobiliteit op maat	5.02.01: Mobiliteit op maat
		5.02.02: Werken aan een toekomstbestendig OV netwerk in Drenthe
	5.03 Fiets als duurzaam alternatief	5.03.01: Fiets als duurzaam alternatief
	5.04 Adequaate openbaar vervoernetwerk	5.04.01: Adequaate openbaar vervoernetwerk
	5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	5.05.01: Duurzame oplossingen en innovatie
	5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	5.06.01: Kerntaken onderzoek en samenwerking
5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	5.07.01: Veilige en beschikbare wegen	

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		5.07.02: Veilige en beschikbare vaarwegen

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Beleidsopgave 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Inleiding

Voor een veilig en bereikbaar Drenthe hebben wij het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe (SPVD) opgesteld. Dit plan vormt de basis voor een aantal nieuwe projecten en geeft een extra impuls op gedrag in het verkeer. Een onderdeel van het plan is een subsidieregeling die van 2022 tot 2026 loopt en lokale projecten die veiligheid en bereikbaarheid op gemeentelijke wegvakken steunt. Op basis van een veiligheidsanalyse hebben we plannen ontwikkeld voor de aanpak van infrastructurele knelpunten. Het onderzoek naar de (gedeeltelijke) verdubbeling van de N34 met de focus op de verbetering van het verkeersplein Gieten is een belangrijk onderdeel. Aanpassingen in infrastructuur en verkeerseducatie, bijvoorbeeld veilig fietsen, blijven van belang, gelet op de verontrustende ongevallencijfers bij fietsverkeer. Voor het financieren van kleine 'geen spijt' veiligheidsmaatregelen, zoals bij reconstructies bij onderhoudsprojecten, houden we een structureel budget van € 150.000,- beschikbaar.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.01.01: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

- Omgevingsproces verbeteren verkeersveiligheid N371 in Hoogersmilde is afgerond.
- Realisatie fietstunnel en turborotonde in de N375 ter hoogte van de watertoren Meppel .
- Realisatie turborotonde als nieuwe aansluiting N371/N375 bij Meppel .
- Emmen Bereikbaar:
  - o Uitvoering gedeelte Rondweg N391 tussen Hondsrugweg en N862 vanaf de medio 2024
  - o Planvoorbereiding gedeelte Rondweg N391 tussen Emmen-West en Hondsrugweg
  - o Onderzoek aansluiting Rondweg N391 met N862, inclusief ontsluiting sport- en bewegingscampus Emmen en Barger-Oosterveld
  - o Onderzoek en nadere uitwerking ongelijkvloerse aansluiting Houtweg.
- Onderzoek en nadere uitwerking rotondes Berghuizen en Gijsselterweg in de N375.
- Onderzoek naar functie van de N859 tussen Rolde en Borger.
- Planvorming partiële verdubbeling N34 en aanleg fly-over Gieten.

In de N375 bij Meppel is op twee plekken gekozen voor een turborotonde. Een turborotonde is een speciaal vormgegeven tweestrooksrotonde, waar men al voor het oprijden van de rotonde de juiste rijstrook dient te kiezen, zodat er op de rotonde geen weef- en snijconflicten meer voorkomen. De turborotonde kent een hogere verkeersveiligheid ten opzichte van een standaard-tweestrooksrotonde en dezelfde veiligheid ten opzichte van een enkelstrooksrotonde mits deze altijd dezelfde structuur hebben. De doorstroming is beter dan bij de standaard-tweestrooksrotonde en veel beter dan de enkelstrooksrotonde.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Voor aanvullende informatie over de provinciale projecten wordt verwezen naar de hiervoor gemaakte websites zoals www.provincie.drenthe.nl/mmbereikbaar; www.provincie.drenthe.nl/N375 of www.provincie.drenthe.nl/N34.

Met wie werken we samen?

Voor de infraprojecten wordt nauw samengewerkt met de overige betrokken wegbeheerders zoals Emmen Bereikbaar met de gemeente Emmen, de N375 met de gemeente de Wolden en de N34 na de focus van het project op het verkeersplein Gieten in combinatie met een mogelijke partiele verdubbeling bij het verkeersplein met de gemeente Aa en Hunze. De meeste projecten kennen ook een participatietraject om de direct betrokkenen (vervoerbedrijf, belangenorganisaties) en aanwonenden rond het project nadrukkelijk te betrekken bij het project.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		13.218.723	0	13.218.723
	Doelstelling 5.01.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	13.218.723	0	13.218.723
Saldo		13.218.723	0	13.218.723

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.02 Mobiliteit op maat

Inleiding

Het investeringsprogramma voor de doelstelling 'Mobiliteit op maat' is in 2022 ter besluitvorming voorgelegd aan PS. Dit programma omvat uitgaven in voorzieningen op haltes en hubs (o.a. toegankelijke bushaltes, dynamische reisinformatie, P+R, watertappunten en pakketkluisen), meer manieren van vervoer op hubs (o.a. aansluiten op fietsroutes, wandelroutes, deelfietsen en deelauto's) en de verdere ontwikkeling van het hub-netwerk (wijkhubs, dorps hubs, deelmobiliteitshubs, logistieke hubs). De verwachting is dat, door onder meer het strekken van buslijnen en betere haltevoorzieningen, in de nabije toekomst besparingen op de OV-concessie mogelijk zijn. Door slim te investeren in verbetering van haltevoorzieningen en optimalisering van de busroutes liggen er kansen om in de exploitatie van het OV tot lagere kosten te komen; of tegen dezelfde kosten een beter product voor de reiziger aan te bieden. Met het strekken van buslijnen wordt bedoeld dat in een dorp of wijk in plaats van gestopt wordt op meerdere haltes, inzet is om op 1 plek in een dorp of wijk te stoppen. Ervaring laat zien dat dit leidt tot kansen voor een snellere buslijn, meer passagiers en/of een betere haltevoorziening

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.02.01: Mobiliteit op maat

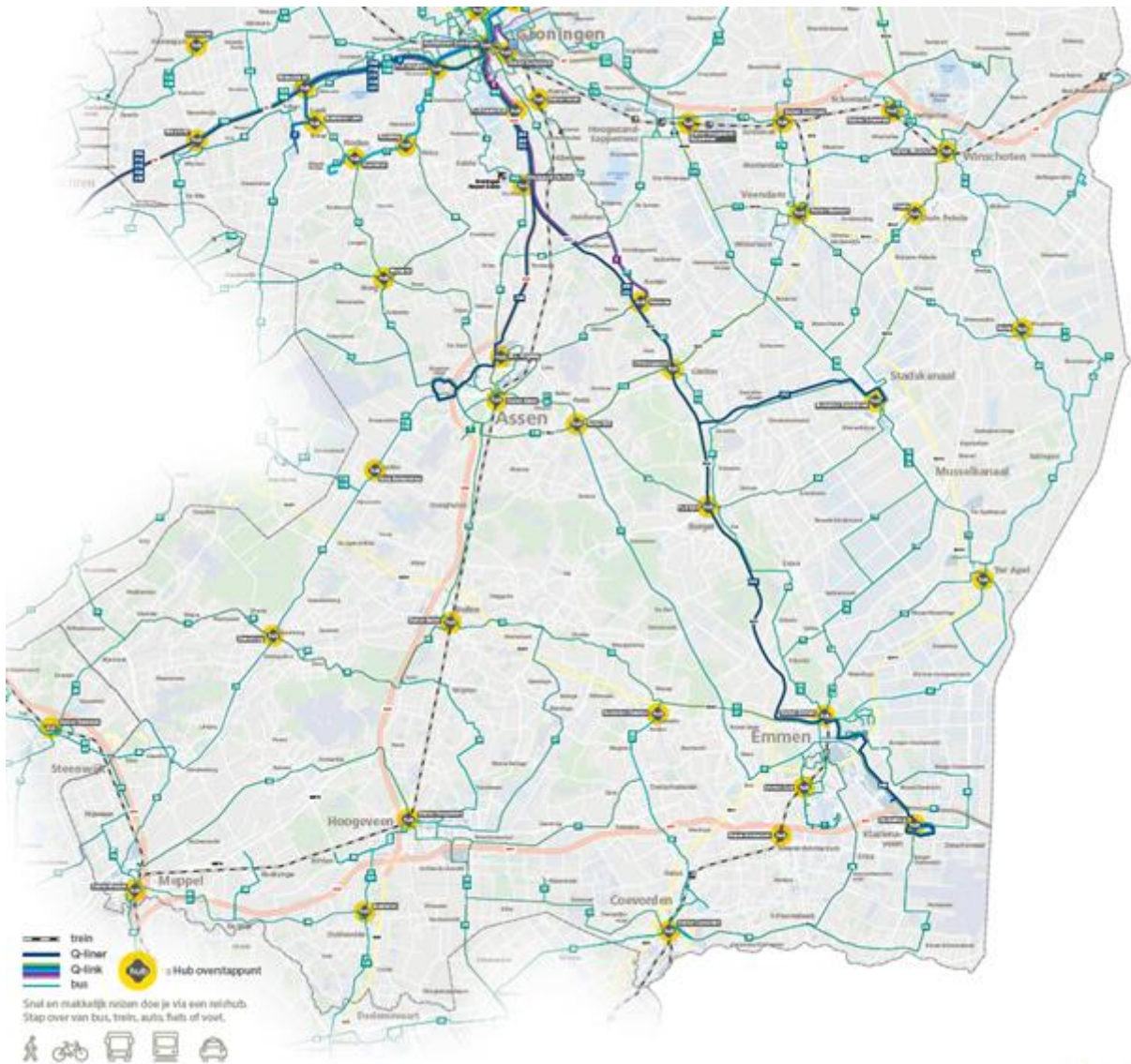
- Doorontwikkelen van 22 overstapknooppunten tussen openbaar en publiek vervoer (hubs) gericht op het vergroten van het mobiliteitsaanbod met innovatieve concepten zoals deelfietsen en stallingen.
- Implementatie deelauto's op de hubs Westlaren, Annen, Gieten en Borger.
- Onderzoek naar gebruik, effecten en waardering pilot deelauto's.
- Realisatie nieuwe carpoolplaats bij Beilen Noord (N381) vanwege capaciteitstekort bestaande carpoolplaats.
- Het verbeteren van de fietsvoorzieningen (stallingen/kluizen) op de Hubs Meppel en Emmen .
- Regeling Versnellingsmaatregelen bus voor efficiënter / goedkoper busnetwerk inclusief haltevoorzieningen.

Doelstelling 5.02.02: Werken aan een toekomstbestendig OV netwerk in Drenthe

- Op weg naar een zero-emissie openbaar vervoer.
- De toekomst is data-driven, werken aan een flexibel ov-netwerk dat meebeweegt met de vervoersvraag.
- Werken aan een soepelere en snellere reis van deur naar deur met het systeem van publieke mobiliteit.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Openbaar vervoer in Drenthe

Voor het overzicht van de voorzieningen op de hubs en het gebruik van de hubtaxi, is een dashboard gemaakt. Dit zal in de loop van 2023 voor iedereen te gebruiken zijn.

Met wie werken we samen?

Om de doelen van 'Mobiliteit op maat' mogelijk te maken, wordt met veel verschillende organisaties samengewerkt:

- De gemeenten, onder andere vanuit de rol als wegbeheerder, beheer openbare ruimte, publiek vervoer en aanbod maatschappelijke voorzieningen.
- Organisaties zoals OV Bureau Groningen Drenthe, Publiek Vervoer Groningen Drenthe, Regio Groningen Assen, OV-Consumentenplatform Drenthe, ANWB, Biblionet Drenthe en Recreatieschap Drenthe. Samenwerking staat centraal om voorzieningen bereikbaar te houden, waarbij niet alleen naar de mobiliteitskant wordt gekeken, maar ook naar het aanbod van de voorzieningen.

- Marktpartijen die ook bijdragen aan bereikbaarheid en aanbod van voorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn aanbieders van deelmobiliteit, streekproductwinkels, recreatiebedrijven en winkeliers.
- Gebruikers. Voor de ontwikkeling van het hubnetwerk gaan we in gesprek met de gebruikers van een gebied en de omwonenden. Ook proberen we te achterhalen waarom mensen geen gebruik maken van een locatie, zodat eventuele drempels weggenomen kunnen worden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.02 Mobiliteit op maat		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten			0	
	Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat	0	0	0
Baten			0	
	Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat	0	0	0
Saldo			0	

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

Inleiding

Met het Mobiliteitsprogramma is een eerste tranche van fietsprojecten ingezet die vooral de steden goed ontsluiten voor woon-werkverkeer met de fiets. Op basis van de Fietsagenda (2022) werken we in 2024 aan de ontwikkeling van een aantal doorfietsroutes, maatregelen ter bevordering van de fietsveiligheid in het kader van het SPVD (Strategisch Plan Verkeerveiligheid Drenthe) en de realisatie van ontbrekende schakels in het hoofdfietsnetwerk. We zetten in op cofinanciering van het Rijk of gemeenten voor het behalen van de doelen van de fietsagenda. Dit kan zitten in gemeentelijke fietspaden, maar ook bijvoorbeeld in fietsstimulering en de link met de hubs (goede fietsenstallingen) en fietsprojecten in relatie tot het programma gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.03.01: Fiets als duurzaam alternatief

- Realisatie deeltraject Yde/de Punt - Witte Molen als onderdeel van de doorfietsroute Assen – Groningen (de Groene As).
- Planuitwerking traject Onlandweg – Groningerweg als onderdeel van de doorfietsroute Assen – Groningen (de Groene As) inclusief fietstunnel Vriezerbrug.
- In samenwerking met onze partners start uitwerking van drie (door)fietsroutes in het kader van de Fietsagenda.
- In samenwerking met onze partners twee onderzoeken/tracéstudies uitvoeren naar nieuwe of verbeterde fietsverbindingen gericht op één van de steden in Drenthe.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Samen met de provincie Groningen en alle aanliggende gemeenten wordt gewerkt aan de doorfietsroute tussen Assen en Groningen, zie [Doorfietsroute 'De Groene As' Assen - Groningen - Provincie Drenthe](#)

Met wie werken we samen?

Voor de realisatie van de fietsprojecten wordt naast de belangenorganisaties als de Fietsersbond en ANWB samengewerkt met de Drentse gemeenten en buurprovincies.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.03 Fiets als duurzaam alternatief		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		5.006.000	0	5.006.000
	Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief	5.006.000	0	5.006.000
Baten		-1.000	0	-1.000
	Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief	-1.000	0	-1.000
Saldo		5.005.000	0	5.005.000

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk

Inleiding

Door de corona-maatregelen is het aantal reizigers in het openbaar vervoer gedaald. Daarom is het belangrijk het gebruik van openbaar vervoer te ondersteunen met goede (transitie)plannen. We willen namelijk dat publieke mobiliteit als alternatief voor autoverkeer een belangrijke plaats inneemt. Voor 2024 is ondanks een brede landelijke lobby en een brede steun vanuit de Tweede Kamer (nog) geen landelijke beschikbaarheidsbijdrage toegezegd aan de concessie OV. Dit betekent voor de begroting van het OV-bureau dat bij ongewijzigd beleid de kosten hetzelfde blijven, maar de baten achterblijven. Daarnaast stijgen door de "Oekraïne-crisis" de exploitatielasten voor het openbaar vervoer erg hard.

Vanaf 2024 wordt door de inzet van een business case, samen met vervoerder Qbuzz, ca. 95% van de busvloot batterij- of waterstof-elektrisch (en dus zero emissie) aangedreven.

De exploitatielasten van de concessie Zwolle-Emmen zijn in 2024 naar verwachting in lijn met de lasten van 2023, waarbij de lasten wel voor inflatie dienen te worden aangepast. Met het Rijk en Overijssel zijn afspraken gemaakt over een bijdrage voor sociale veiligheid, waarmee voor de begroting van 2024 rekening is gehouden. Samen met Overijssel zijn wij opbrengstverantwoordelijk voor de lijn. Omdat nog niet alle reizigers naar verwachting in 2024 zijn teruggekeerd, speelt dit hierbij eveneens een rol. Met landelijke (Toekomstbeeld OV 2040) en noordelijke agenda's wordt samen met partners gewerkt aan een robuust publiek netwerk, verbonden via goede voorzieningen voor opstap- en overstapplaatsen en met goede fietsvoorzieningen (stalling, deelfietsen). Diverse onderzoeken vanuit de MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport)-afspraken naar snellere en veilige nationale en regionale spoorverbindingen lopen inmiddels. Het gaat om de voorbereidingskosten Emmen-Rheine, de Noordelijke OV-agenda, de Nedersaksenlijn, en in landelijk verband om bijdragen in studies rond de verbindingen met het Noorden (in totaal € 300.000,-). In 2024 willen we komen tot een definitief go/no-go-moment met alle partners over Emmen-Rheine; tevens willen we in 2024 op het vlak van de Nedersaksenlijn samen met de buurprovincies, de betrokken NSL-gemeenten en het Rijk het MIRT-onderzoek Nedersaksenlijn opleveren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.04.01: Adequaar openbaar vervoernetwerk

Werken aan een beter mobiliteitssysteem in Drenthe; een netwerk openbaar vervoer dat bestaat uit hoogwaardig OV (trein, Qliner en Q-link), een basisnet met stads- en streeklijnen en een aanvullend net met scholierenlijnen en de hubtaxi.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Indicator: Waardering openbaar vervoer

Waardering openbaar vervoer Drenthe

	2018	2019	2021	2022
'Rapportcijfer' openbaar vervoer	7,6	7,7	8,1	7,9

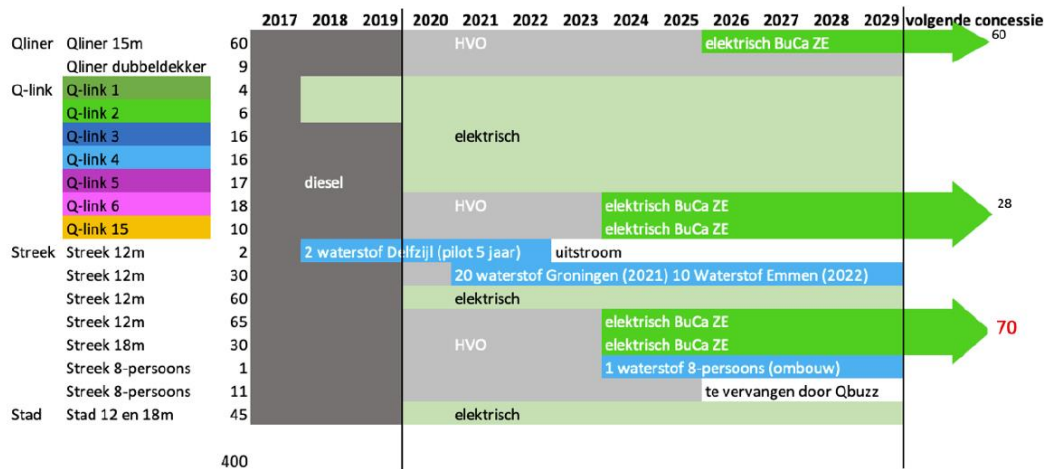
Bron: OV-klientenbarometer CROW

Definitie: Dit betreft het gemiddelde waarderingcijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klientenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden waarvoor de provincie de concessie heeft afgegeven.

Vanwege de coronapandemie zijn er over 2020 geen resultaten van de OV-klientenbarometer.

Instroom zero-emissie bussen OV-bureau Groningen Drenthe

Voor verdere cijfers verkeer en vervoer wordt verwezen naar ons dashboard: www.drentheincijfers.nl.

Met wie werken we samen?

- Lobby voor snellere verbinding met de Randstad en hogere frequentie van de spoorverbinding Zwolle-Groningen (provincies Drenthe, Groningen, Friesland, Overijssel, gemeenten Assen, Hoogeveen, Meppel, Zwolle en Groningen, NS en ProRail).
- Lobby voor vervolgonderzoek naar de haalbaarheid van de Nedersaksenlijn, alle betrokken gemeenten langs de lijn Groningen – Veendam – Stadskanaal – Emmen – Almelo – Enschede, lobbyclub Nedersaksenlijn, ProRail en ministerie van I&W.
- Uitvoering MIRT onderzoek Nedersaksenlijn (met provincies Groningen en Overijssel).
- Uitvoering OV-concessie busvervoer door OV-bureau Groningen-Drenthe 2020-2029 (OV-bureau Groningen Drenthe).
- Uitvoering concessie Vechtdallijnen 2018- 2028 , aanbesteding voor nieuwe periode vanaf 2028 samen met de provincie Overijssel (provincies Drenthe en Overijssel).
- Uitwerking voorkeursvariant Emmen – Rheine. Streven is dat het laatste deel van de spoorverbinding in 2026 in gebruik is (Coevorden – Neuenhaus). (Grafschap Bentheim, Bentheimer Eisenbahn, provincies Drenthe en Overijssel, gemeenten Emmen, Coevorden, Nordhorn).
- Uitwerking Deltaplan voor het Noorden, Nedersaksenlijn, bestaand spoor en Lelylijn.
- Vervolg resultaten MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) studie naar het verkorten van de reistijd voor de bestaande spoorverbinding en het verbeteren van de robuustheid.
- Vervolg Toekomstbeeld OV 2040; uitwerking knooppunten / Hubs.
- Regeling veiligheid spoorwegovergangen.
- Het optimaliseren van de dienstregeling van het OV.
- Lobby voor Rijksfinanciering 2024 van mindere opbrengsten door de Covid19-maatregelen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.04 Adequat openbaar vervoernetwerk		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		29.687.196	0	29.687.196
	Doelstelling 5.04.01 Adequat openbaar vervoernetwerk	29.687.196	0	29.687.196
Baten		-1.922.000	0	-1.922.000
	Doelstelling 5.04.01 Adequat openbaar vervoernetwerk	-1.922.000	0	-1.922.000
Saldo		27.765.196	0	27.765.196

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

Inleiding

In het voorjaar van 2022 is het Regionaal Mobiliteitsplan Drenthe (RMP) Drenthe 1.0 door de Drentse gemeenten vastgesteld. Het RMP is het kader voor de Drentse samenwerking aan de afspraken uit het klimaatakkoord voor mobiliteit. In 2023 is er, op basis van de samenwerkingsovereenkomst met de Drentse en Groningse gemeenten, voor de realisatie van de publieke laadinfrastructuur een nieuwe concessie tot mei 2026 verleend. In 2023 is er ook een nieuwe samenwerkingsovereenkomst RAL Regio Noord tot en met 2026 opgesteld voor samenwerking tussen provincies, Rijk en netbeheerder in het kader van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur. Tegelijkertijd zijn er vanuit het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor de benodigde capaciteit op de taken uit het Klimaatakkoord (middelen Klimaat en Energie). Ten behoeve van Duurzaam GWW is een ambitieweb opgesteld, waarmee projecten meer integraal en duurzaam worden gerealiseerd.

Als overheid hebben we de ambitie afgesproken om nu en in de toekomst te werken aan klimaatneutrale en circulaire infrastructuur. Deze ambitie komt neer op een duurzame Grond- weg- en waterbouw (duurzaam GWW). Om in de GWW sector de gewenste en noodzakelijk verduurzaming te realiseren is er een ambitieweb gebouwd. Het ambitieweb is een visuele weergave van de duurzaamheidsthema's en de daaraan gekoppelde ambitieniveaus. Duurzaamheid is een containerbegrip, dat met het ambitieweb concreet 'handen en voeten' wordt gegeven.

De ambitie voor duurzame grond- weg- en waterbouw kan ertoe leiden dat er op korte termijn te rekenen valt hogere kosten. Hiervoor is al € 650.000,-- begroot.

Wij coördineren de verdere uitrol van laadinfrastructuur in Drenthe en zijn met werkgevers in gesprek over het vergroenen van hun zakelijke en woon-werkkilometers. Zelf geven we als werkgever het goede voorbeeld en committeren we ons aan de doelen van de Coalitie Anders Reizen. We vergroenen ons eigen wagenpark en de reisvergoedingen en stimuleren met campagnes fiets- en OV-gebruik. We werken voortdurend aan verdere verduurzaming van onze aanbestedingen en de OV/publiek vervoer-concessies. We stimuleren de verduurzaming van logistiek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.05.01: Duurzame oplossingen en innovatie

- Duurzaam investeren: verbeteren CO2 prestatie in investering en aanbesteding, waaronder toepassen van integraal ambitieweb Duurzaam Grond Weg- en Waterbouw, CO2 monitor.
- Regionale laad- en tankinfrastructuur: realiseren van dekkende laad- en tankinfrastructuur op basis van behoefte en gebruik, activiteiten RAL Regio Noord, concessie publieke laadinfrastructuur.
- Duurzame logistiek: stimuleren duurzame alternatieven en zero emissie (ZE) logistiek, waaronder uitrol activiteiten op basis van Noordelijke Agenda Logistiek, aanpak Logistiek RAL Regio Noord.
- Duurzame mobiliteitskeuze: naast investeren in fiets en OV, stimuleren van duurzame mobiliteit(skeuze), waaronder de uitrol van de werkgeversaanpak, Drenthe Reist Duurzaam.
- Regionaal mobiliteitsplan: uitvoeringsagenda regionaal mobiliteitsplan duurzaamheid (RMP) in afstemming met gemeenten, als uitwerking van het klimaatakkoord.
- Innovatie: experimenten met innovatieve concepten waaronder deelmobiliteit, autonoom vervoer (ATNorth), drones (DroneHub), het gebruik van data (MaaS-app) en slimme oplossingen voor schone bevoorrading (Surflogh).

Welke feiten en cijfers zijn er?

De inzet op duurzaam grond-, weg – en waterbouw is één. Daarnaast is van belang dat we gaan meten wat de voortgang en het effect van maatregelen zijn die we in het kader van onze duurzame mobiliteitsambities hebben. Hiertoe is onder meer een dashboard ontwikkeld dat de CO2-uitstoot van de provinciale vloot laat zien. Tevens werken we samen met de andere provincies aan een klimaatmonitor. Om zo CO2-uitstoot en de vermindering ervan in het mobiliteitsdomein te kunnen monitoren.

Met wie werken we samen?

Aan de opgave wordt nationaal samengewerkt met het Rijk en netbeheerders. Op regionaal niveau werken we samen met de provincies en de gemeenten.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.05 Duurzame oplossingen en innovatie		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		560.750	0	560.750
	Doelstelling 5.05.01 Duurzame oplossingen en innovatie	560.750	0	560.750
Baten		-110.750	0	-110.750
	Doelstelling 5.05.01 Duurzame oplossingen en innovatie	-110.750	0	-110.750
Saldo		450.000	0	450.000

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

Inleiding

Net als in 2023 zullen we doorgaan met het (mede)financieren van kennisprojecten (CROW/KpVV) en databeheer (Nationale wegendatabank) op landelijk niveau. Tevens werken we aan een monitoringsplan 'Datagedreven werken en sturen in de mobiliteit'. Verder voorzien we onderzoekskosten voor luchtvaart en logistiek. Omdat op Rijksniveau de discussie over het toekomstig luchtruim/luchtvaartbeleid meerdere keren is uitgesteld, is de verwachting dat pas in 2024 de vaststelling van het provinciaal luchtvaartbeleid zal plaatsvinden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.06.01: Kerntaken onderzoek en samenwerking

- Provinciaal luchtvaartbeleid als uitwerking van nationale luchtvaartnota en lobby luchtruimherziening is geactualiseerd.
- Monitoring verkeers- en vervoersdata en publicatie via Drenthe in Cijfers en de website van het OV-bureau, analyseren en zo mogelijk verwerken in (nieuw) beleid. Dashboard Verkeer en Vervoer
- Digitalisering data mobiliteit

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		2.632.000	0	2.632.000
	Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	2.632.000	0	2.632.000
Baten		-14.000	0	-14.000
	Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	-14.000	0	-14.000
Saldo		2.618.000	0	2.618.000

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

Inleiding

Het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen valt onder het programma Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar is. Dit betekent dat het beheer en onderhoud zich richt op de veiligheid en beschikbaarheid van de wegen en vaarwegen.

In het Beleidskader beheer en onderhoud Wegen en Vaarwegen is vastgelegd hoe het beheer en onderhoud plaatsvindt. Op basis van dit beleidskader zijn de programmering en de benodigde budgetten opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP) 2023-2026.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.07.01: Veilige en beschikbare wegen

Ten behoeve van veilige en beschikbare wegen plegen wij onderhoud, onder te verdelen in vast onderhoud, zoals operationeel verkeersmanagement (gladheidsbestrijding en afhandeling ongevallen), maaien, kappen en planten, vuilafvoer en reiniging en groot variabel onderhoud, zoals het vervangen van deklagen van wegen en onderhoud aan kunstwerken, zoals viaducten en duikers.

Doelstelling 5.07.02: Veilige en beschikbare vaarwegen

Ten behoeve van veilige en beschikbare vaarwegen plegen wij onderhoud, onder te verdelen in vast onderhoud aan beweegbare kunstwerken, maaien, kappen en planten en onkruid- en exotenbestrijding en groot variabel onderhoud, zoals baggerwerkzaamheden, vervanging van beschoeiing, gepland onderhoud aan beweegbare bruggen en sluizen en het vervangen van sluisdeuren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		22.694.087	0	22.694.087
	Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen	17.953.718	0	17.953.718
	Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen	4.740.369	0	4.740.369
Baten		-333.767	0	-333.767
	Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen	-194.165	0	-194.165
	Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen	-139.602	0	-139.602
Saldo		22.360.320	0	22.360.320

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

	Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten					
	5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	8.981.981	15.454.463	13.218.723	2.235.740
	5.02 Mobiliteit op maat	747.507	1.387.292	0	1.387.292
	5.03 Fiets als duurzaam alternatief	27.096	1.093.500	5.006.000	-3.912.500
	5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk	35.324.622	33.920.244	29.687.196	4.233.048
	5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	364.694	780.375	560.750	219.625
	5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	4.649.946	5.109.256	2.632.000	2.477.256
	5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	20.202.559	19.012.290	22.694.087	-3.681.797
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	70.298.405	76.757.420	73.798.756	2.958.664
Baten					
	5.02 Mobiliteit op maat	-760.717	0	0	0
	5.03 Fiets als duurzaam alternatief	-587	-88.500	-1.000	-87.500
	5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk	-7.532.138	-4.922.000	-1.922.000	-3.000.000
	5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	-282.138	-55.375	-110.750	55.375
	5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	-430.960	-524.413	-14.000	-510.413
	5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	-1.167.923	-333.767	-333.767	0
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-10.174.463	-5.924.055	-2.381.517	-3.542.538
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	60.123.943	70.833.365	71.417.239	-583.874

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 2.235.740,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Het verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de lagere bijdragen aan gemeenten van € 2.327.533,--. Deze worden verstrekt op basis van aanvraag, waardoor verschuivingen tussen de jaren optreden.

Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 1.387.292,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Mobiliteit op Maat

Het verschil wordt veroorzaakt doordat er in de begroting 2024 geen middelen begroot zijn.

Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 3.912.500,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Fiets als duurzaam alternatief

In uw vergadering van 28 september 2022 heeft u de uitvoeringsagenda's Strategisch Plan Verkeersveiligheid, Fietsagenda en Mobiliteit op Maat 2022-2026 (Statenstuk 2022-70) vastgesteld. Hierdoor stijgen in 2024 de lasten binnen deze doelstelling met € 3.912.500,-- voor de uitvoering van de Fietsagenda pijler 3: fiets als duurzaam alternatief.

Beleidsopgave: 5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 4.233.048,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaar openbaar vervoernetwerk

In 2024 zijn geen raming opgenomen in verband met de SPUK regeling Regionaal Mobiliteitsfonds (2023: € 3.000.000,--), een lagere last op Overige (Mobiliteits-) Ontwikkelingen van € 3.310.000,-- en een hogere last op de Busconcessie van afgerond € 2.000.000,--. Verder is er sprake van enkele kleinere voordelige verschillen door incidentele projecten in 2023 (€ 103.718,--)

Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 219.625,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Duurzame oplossingen en innovatie

In 2024 is er sprake van lager geraamde lasten ten opzichte van 2023 van € 219.625,--. Dit voordelige verschil wordt in voor het overgrote deel veroorzaakt door incidentele projecten met betrekking tot duurzaam investeren en innovatie en ontwikkeling in 2023, waaronder de Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023. Deze zijn niet meer of lager begroot in 2024.

Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 2.477.256,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Kerntaken onderzoek en samenwerking

Dit voordelige verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door een lagere geraamde last cf. het Uitvoeringsprogramma Strategisch Plan Verkeersveiligheid voor Mobiliteit van € 1.254.628,--. Daarnaast loopt het project Drenthe reist Duurzaam tot en met 2023. Dit levert een voordeel op in 2024 van € 652.628,--. Tot slot is in 2023 incidenteel een bedrag begroot voor monitoring en data mobiliteit van € 562.000,--.

Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 3.681.797,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Veilige en beschikbare vaarwegen

Het verschil van € 276.994,-- wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een hogere geraamde last voor (groot) onderhoud vaarwegen.

Doelstelling: Veilige en beschikbare wegen

Het verschil van € 3.404.803,-- wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een hogere geraamde last voor (groot) onderhoud wegen.

Baten

Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

De baten van deze beleidsopgave vallen € 87.500,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Fiets als duurzaam alternatief

Er is in 2024 sprake van lager geraamde bate van € 87.500,-- ten opzichte van 2023. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe wordt een bate (in dit geval Rijksbijdrage) alleen geraamd als deze zeker is b.v. via een beschikkingsbrief. Daarom is de bate ad € 87.500,-- hier nog niet geraamd.

Beleidsopgave: 5.04 Adequaot openbaar vervoernetwerk

De baten van deze beleidsopgave vallen € 3.000.000,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaot openbaar vervoernetwerk

Vanuit ontvangen RSP-gelden is in het verleden in het Regionaal Mobiliteitsfonds geld gereserveerd voor het spoor Zwolle-Coevorden-Emmen. Conform de gemaakte afspraken zal in 2023 voor het laatst € 3.000.000,-- beschikbaar worden gesteld. Voor de toekomst worden nieuwe afspraken gemaakt.

Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

De baten van deze beleidsopgave vallen € 55.375,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Duurzame oplossing en innovatie

Door het kasritme van de nieuwe laadpalenconcessie worden er meer baten begroot in 2024. De nieuwe laadpalenconcessie loopt van juli 2023 tot en met juni 2026. Vandaar dat de bijdragen van deelnemende gemeenten en provincies in 2024 twee keer zo hoog zijn als in 2023.

Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

De baten van deze beleidsopgave vallen € 510.413,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Kerntaken onderzoek en samenwerking

In 2023 staan MIRT-bijdragen begroot van circa € 500.000,--. (MIRT is Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport.) Vanuit het voorzichtigheidsprincipe wordt een bate (in dit geval een Rijksbijdrage) alleen geraamd als deze zeker is, bijvoorbeeld via een beschikkingsbrief. Daarom zijn voor 2024 nog geen baten in de begroting opgenomen

Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Programma 5	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Totaal programma	60.123.943	70.833.365	71.417.239	-583.874
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve groot onderhoud wegen en vaarwegen	4.814.544	4.441.155		4.441.155
Bijdrage van Reserve groot onderhoud wegen en vaarwegen	-6.473.240	-1.091.000	-4.018.403	2.927.403
Bijdrage van Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	-2.640.446	-833.000	-1.085.000	252.000
Bijdrage aan Reserve mobiliteit	16.455.390	9.201.488	9.399.749	-198.261
Bijdrage van Reserve mobiliteit	-16.551.716	-25.237.043	-15.144.794	-10.092.249
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	276.980			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-290.730	-45.000	-540.000	495.000
Bijdrage van Saldireserve	-70.000	-50.000		-50.000
Saldo verrekend met reserves	-4.479.218	-13.613.400	-11.388.448	-2.224.952
Totaal na bestemming	55.644.726	57.219.965	60.028.791	-2.808.826

Investeringsprogramma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027
INVESTERINGEN Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid							
Verkeer en Vervoersprojecten	234.420.760	74.364.143	17.564.591	49.938.266	22.345.129	48.927.665	20.000.000
Bereikbaarheidsakkoord	44.750.000	1.869.371	775.000	11.750.000	8.065.888	9.751.404	8.362.666
Scheepvaartkanalen	20.345.346	3.831.910	5.272.110	8.777.744	2.442.798	-	20.784
5	299.516.106	80.065.424	23.611.702	70.466.010	32.853.814	58.679.069	28.383.450

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut

6: Energie

Toelichting programma

Inleiding

Wij voeren een actief klimaat- en energiebeleid. Wij stimuleren de productie van duurzame energie en beschermen ons landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering.

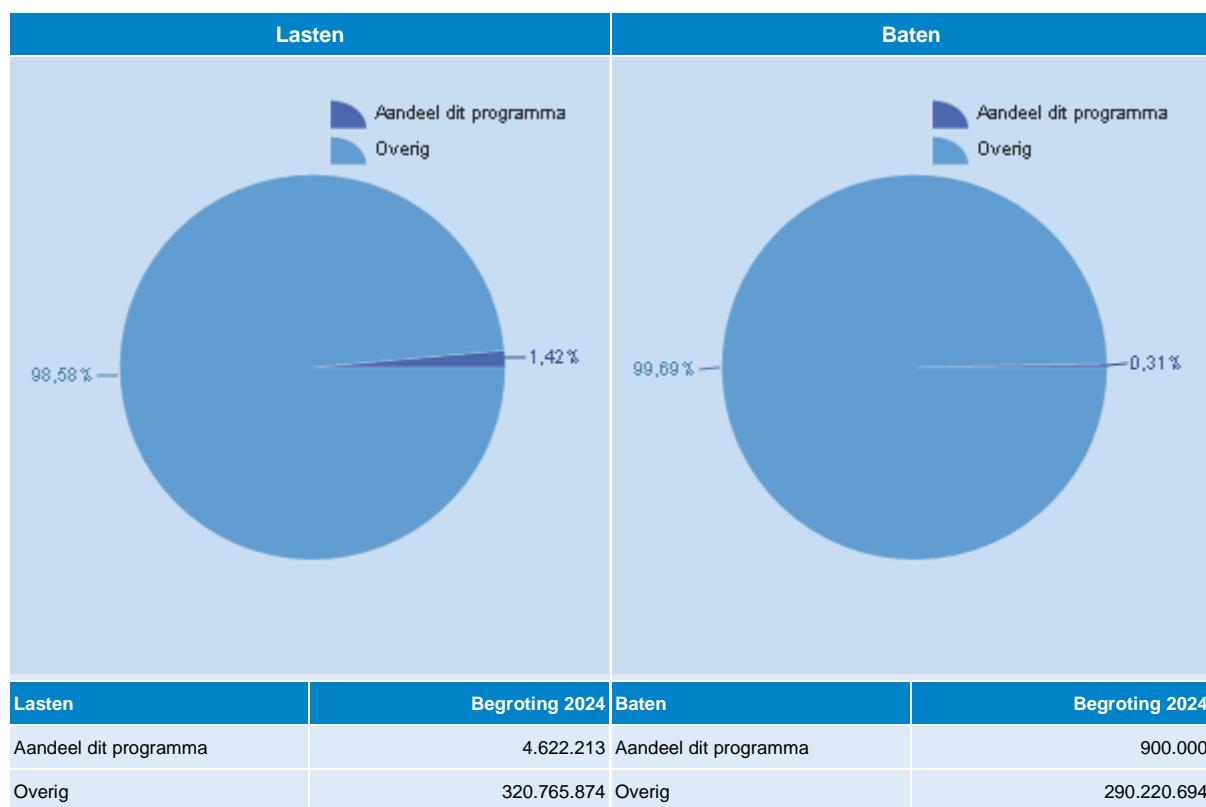
Kaders bestaand beleid

- Energietransitie-agenda
- Actieplan Expeditie Energieneutraal Wonen in Drenthe
- Regionale Energie Strategie Drenthe
- Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland
- Klimaatakkoord
- Strategie Bodem & Ondergrond 2021

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 6: Energie	6.01 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	6.01.01: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen vergroten 6.01.02: We geven een Drentse invulling aan de waterstofregio Noord-Nederland 6.01.03: We dragen bij aan het realiseren van de landelijke CO2 reductiedoelstelling van de industrie en het MKB 6.01.04: Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken 6.01.05: Overheden en bedrijven maximaal laten samenwerken met als gemeenschappelijk doel inwoners maximaal te faciliteren bij de verduurzaming van hun woning.
	6.02 Mijnbouwactiviteiten	6.02.01: Het gebruik van de diepe ondergrond gebeurt veilig voor de omgeving en voor volgende generaties

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 6: Energie

Beleidsopgave 6.01 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)

Inleiding

Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne heeft de Europese Commissie in maart 2022 met RePowerEU een pakket aan maatregelen gepubliceerd met maatregelen om de Europese afhankelijkheid van Russisch gas fors te verkleinen. Daarnaast zijn er diverse nationale en Europese ambities bijgekomen, zoals recent de verhoging van de opgave Wind-op-zee, verplichting van de hybride warmtepomp en de hogere ambitie van de productie van waterstof.

Dit heeft in eerste instantie gevolgen voor het Nederlandse beleid en de maatschappij. De energievoorziening en de energiebehoefte zullen veranderen. Dit gaat ook gevolgen hebben voor de Drentse maatschappij. Er zal meer behoefte ontstaan aan alternatieven voor aardgas. Ook ontstaat er meer drang om de woning te isoleren en energie te besparen. Dit laatste zien wij ook bij het bedrijfsleven ontstaan. Allemaal ontwikkelingen die ons niet vreemd zijn maar vooral in omvang en tempo wijzigen.

Met de EnergieTransitieAgenda heeft Drenthe goed voorgesorteerd op deze ontwikkelingen. Waterstof, woningisolatie, zonne-energie en de bestrijding van energiearmoede zijn in 2023 thema's die volop in ontwikkeling waren. Ook zien wij een versnelling ontstaan op dossiers zoals de productie van groen-gas en energiebesparing in de zware industrie. Mede dankzij de inzet op deze dossiers in de afgelopen jaren is er een momentum dat benut kan worden. Dit vraagt echter wel om een stevige provinciale inzet om aan deze maatschappelijke vraag tegemoet te komen. Want ondanks dat er geen koerswijziging plaatsvindt, voorzien wij wel een forse intensivering. Indien wij hierin kunnen voorzien kan er met bedrijfsleven, inwoners, NGO's én andere overheden in concrete stappen en projecten worden gewerkt aan een veilig, onafhankelijk en betaalbaar energiesysteem. In het licht van de grote impact die de hoge gas en elektriciteitsprijzen hebben op onze bedrijven en inwoners zijn we voornemens binnen de bestaande kaders die Provinciale Staten hebben vastgesteld het reduceren van energiegebruik bij onze inwoners en het Drentse bedrijfsleven prioriteit te geven. Om geen gat te laten ontstaan in de provinciale inzet hebben we € 5 miljoen vrijgemaakt om deze te waarborgen en in het licht van de stijgende energieprijzen op onderdelen te intensiveren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 6.01.01: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen vergroten

- We ondersteunen en faciliteren gebiedsinitiatieven voor zonne- en windenergie binnen de kaders van ons omgevingsbeleid. We dragen bij aan de uitvoering van de RES-doelen tot 2030: het opwekken van 3,45 TWh hernieuwbare elektriciteit en het in kaart brengen van de mogelijkheden van hernieuwbare bronnen voor de warmtetransitie.
- We ondersteunen het potentieel van zonne-energie op daken maximaal met een Drenthe brede versnellingsaanpak voor o.a. het MKB, de agrarische sector en maatschappelijk vastgoed. We stimuleren zoveel mogelijk meervoudig ruimtegebruik bij zonne-energie bijvoorbeeld via zon langs infrastructuur, zon op zandwinplassen en via het opzetten van een regeling voor zonne-energie boven parkeerplaatsen (solarcarports).
- We monitoren de voortgang en realisatie van de windopgave van de RES en ondersteunen concrete initiatieven. We onderzoeken i.s.m. met gemeenten hoe kleinschalige vormen van windenergie kunnen worden gerealiseerd o.a. via de pilot Erfmolens. We dragen financieel bij aan de gebiedsfondsen windenergie.
- Hierbij faciliteren en ondersteunen we lokaal eigendom en (financiële) participatie bij wind en zonne-energie in Drenthe. Dit doen we o.a. via het ontwikkelfonds en via gerichte steun aan initiatieven (bv. bij de zonneroute A37).
- We ondersteunen samen met gemeenten initiatieven die meer inwoners laten profiteren van de opwek van zonne- en windenergie. Ook onderzoeken we de mogelijkheden die er liggen voor (gedeeld) provinciaal eigendom van hernieuwbare installaties.
- Het gebruik van hernieuwbare warmte bevorderen we door het stimuleren en faciliteren van de toepassing van (collectieve) warmtebronnen (collectieve warmteprojecten). We laten onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden van o.a. restwarmte, geothermie, zonthermie of aquathermie t.b.v. de gebouwde omgeving en industrie. Verder stimuleren en faciliteren we groengasprojecten, waarbij we inzetten op de realisatie, het vormgeven van een platform, samenwerking in hubs, kennisdeling en innovatie.
- We onderzoeken de mogelijkheden van Europese fondsen om verdere impuls te geven aan de realisatie van onze doelstellingen.

Doelstelling 6.01.02: We geven een Drentse invulling aan de waterstofregio Noord-Nederland

Met onze bijdrage aan de Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland ondersteunen we nieuwe Drentse waterstof initiatieven om de ingezette ontwikkeling te verstevigen. Dit doen we door samen te werken met bedrijven, kennisinstellingen en andere noordelijke overheden.

Doelstelling 6.01.03: We dragen bij aan het realiseren van de landelijke CO2 reductiedoelstelling van de industrie en het MKB

- (MKB) ondernemingen die investeren in projecten gericht op CO2-reductie ondersteunen we op aanvraag met energieadvies.
- Mede dankzij de jaarlijkse opdracht aan de RUD Drenthe zijn de vergunningen van de energievoorschriften voor de bedrijven op orde.
- MKB ondernemingen kunnen voor eerstelijns energieadvies gebruik maken van het platform 'Ik ben Drents ondernemer'. De provincie financiert het IBDO energieadvies.
- We ondersteunen (MKB) ondernemingen op bedrijventerrein die willen verduurzamen, zich willen organiseren en energiemaatregelen willen nemen.
- We bieden bedrijven die energieonderzoek willen doen naar niet wettelijk verplichte energiebesparing de mogelijkheid van energieonderzoek via de 'no-cure no-pay' regeling en de subsidieregeling voor energieonderzoek. zich bewust zijn van de energietransitie.
- We ondersteunen bedrijven die investeren in energie-innovaties met diverse adviesdiensten.
- We ondersteunen de vorming van Cluster Energie Strategieën (CES>NNL en CES6) van de Drentse energie-intensieve bedrijven. Dit in samenhang met het optimaal benutten van het huidige net en tijdige uitbreidingen te voorzien.

Doelstelling 6.01.04: Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken

- We vervullen onze rol als regisseur van het provinciale energiesysteem. We zijn trekker van het pMIEK (provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat) proces en werken toe naar het tweejaarlijks vaststellen van het pMIEK. Naast elektriciteit zullen in 2024 ook groen gas, warmte en waterstof onderdeel gaan uitmaken van de pMIEK.
- We zetten ons maximaal in om de bouw van nieuwe infrastructuur te versnellen en vertraging in de planning te voorkomen. Hiertoe wordt een Versnellingsteam opgericht.
- We ondersteunen bedrijven en andere grootverbruikers om de vraag naar energie meer flexibel te maken. We faciliteren en ondersteunen initiatiefnemers bij het toepassen van innovatieve technieken zoals energieopslag, slimme energienetten en slim laden.

Doelstelling 6.01.05: Overheden en bedrijven maximaal laten samenwerken met als gemeenschappelijk doel inwoners maximaal te faciliteren bij de verduurzaming van hun woning.

- Dit doen we door het netwerk maximaal te faciliteren t.b.v. samenwerking.
- Eigenaren van 3000 koopwoningen gaan over tot het nemen van verduurzamingsmaatregelen.
- We ontwikkelen een gezamenlijke klantenreis. Voor alle inwoners is de transitie haalbaar.
- We maken gebruik van fixteams.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Milieu, Energie en Bodem

Indicator: Emissie van broeikasgassen

CO2-emissie in Drenthe

	2018	2019	2020	2021
Totaal bekende uitstoot in tonnen	3.589.000	3.282.000	3.133.000	3.149.000

Definitie: De CO₂-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m³ gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.

Indicator: Productie van hernieuwbare energie (Energieneutraliteit)

Productie van hernieuwbare energie in Drenthe

	2018	2019	2020	2021
Productie in Petajoule	4,72	4,95	6,37	7,92

Definitie: De meeste productiegegevens hernieuwbare energie komen grotendeels tot stand door nationale totalen te verdelen over gemeenten aan de hand van verdeelsleutels. Deze methode leidt voor het overgrote deel van de hernieuwbare energie-opties tot schattingen.

Verdere feiten en cijfers ten aanzien van energie worden landelijke bijgehouden. Via Drenthe-in-cijfers worden deze gegevens beschikbaar gesteld.

Met wie werken we samen?

Doelstelling 5.1.07 We werken onder meer samen met de ministeries van BZK en EZK, RVO, Topsector Energie/TKI Urban Energy, het Energiefonds Drenthe en het platform 'Ik ben Drents Ondernemer'

Daarnaast wordt veel samengewerkt met de netbeheerders Gasunie, Tennet, Rendo en Enexis, de gemeenten (VDG) en het IPO.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

6.01 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten	4.622.213	0	4.622.213
Doelstelling 6.01.01 Het aandeel hernieuwbare energiebronnen vergroten	4.473.094	0	4.473.094
Doelstelling 6.01.02 We geven een Drentse invulling aan de waterstofregio Noord-Nederland	149.119	0	149.119
Doelstelling 6.01.03 We dragen bij aan het realiseren van de landelijke CO2 reductiedoelstelling van de industrie en het MKB	0	0	0
Doelstelling 6.01.04 Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken	0	0	0
Doelstelling 6.01.05 Overheden en bedrijven maximaal laten samenwerken met als gemeenschappelijk doel inwoners maximaal te faciliteren bij de verduurzaming van hun woning	0	0	0
Baten	-900.000	0	-900.000
Doelstelling 6.01.01 Het aandeel hernieuwbare energiebronnen vergroten	-900.000	0	-900.000
Doelstelling 6.01.03 We dragen bij aan het realiseren van de landelijke CO2 reductiedoelstelling van de industrie en het MKB	0	0	0
Saldo	3.722.213	0	3.722.213

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Inleiding

Ook de komende jaren wordt er gas gewonnen uit de kleine gasvelden in Drenthe. Aardgas zal ook in de energietransitie een plek innemen in de energiemix. Ook zien wij het bredere belang van de diepe ondergrond in de energievoorziening toenemen, waar het gaat om geothermie of opslag van stoffen zoals waterstof. Dit is ook opgenomen in onze Strategie Bodem & Ondergrond. Wij blijven ons inzetten voor transparante procedures en communicatie naar omwonenden, met oog voor veiligheid en eerlijke afhandeling van mogelijke schade veroorzaakt door gaswinning en andere vormen van mijnbouw.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 6.02.01: Het gebruik van de diepe ondergrond gebeurt veilig voor de omgeving en voor volgende generaties

Mijnbouw is een gevoelig onderwerp omdat mensen zich zorgen maken over veiligheid, klimaat en milieu. Door aan de ene kant voor elke mijnbouwactiviteit kritisch onze adviesrol op ons te nemen en aan de andere kant omwonenden goed te informeren maken we een evenwichtige afweging mogelijk voor vergunningverlening door de staatssecretaris van EZK.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

De provincie is krachtens de Mijnbouwwet adviseur voor het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), dat het bevoegd gezag is voor vergunningsverlening. Daarnaast werken we intensief samen met gemeenten en waterschappen in gebieden waar mijnbouw plaatsvindt. Zo acteren we regelmatig gezamenlijk in onze communicatie naar de landelijke overheid en bevolking.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

	Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Doelstelling	0	0	0
Saldo	0	0	0

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 6: Energie

Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten				
6.01 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	7.336.535	23.076.747	4.622.213	18.454.534
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	7.336.535	23.076.747	4.622.213	18.454.534
Baten				
6.01 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	-893.770	-2.952.111	-900.000	-2.052.111
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-893.770	-2.952.111	-900.000	-2.052.111
Totaal programma exclusief reserve mutaties	6.442.764	20.124.636	3.722.213	16.402.423

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 6.01 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 18.454.534,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken

In 2023 is er een incidenteel bedrag begroot van ruim € 328.867,-- vanuit de investeringsagenda voor Slimme energieoplossingen.

Doelstelling: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen vergroten

Binnen deze doelstelling is een verschil van ongeveer € 7,8 miljoen. Dat wordt veroorzaakt door verschillende onderdelen:

- SPUK verduurzaming maatschappelijk vastgoed: Deze SPUK wordt jaarlijks bij de actualisaties begroot en gemonitord omdat het uitgave patroon vrij onvoorspelbaar is. In 2023 staat er € 761.880,-- begroot terwijl er in 2024 nog geen lasten staan geraamd.
- Energietransitieagenda: Vanuit dit programma is er een wijziging geweest in 2023 voor een bijdrage aan het Just Transition Fonds van ongeveer € 300.000,--. Daarnaast is er in 2023 een meerjarig incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 5 miljoen. Dit leidt er samen toe dat er in 2023 € 4,7 miljoen meer begroot staat dan in 2024.
- Projecten Energie: Er zijn verschillende projecten die of incidenteel in 2023 geraamd staan, of waarbij er een subsidie is afgegeven en er een verschil ontstaat door de spreiding lastneming van deze subsidies over de verschillende boekjaren. Hieronder staan de verschillende projecten die tot een verschil leiden.
- Warmtefonds: Er is € 201.530,-- meer in 2023 begroot wegens lastneming subsidie.
- Fixteams: Er is € 1,17 miljoen begroot in 2023 en nog geen raming in 2024.
- Gebiedsfonds wind: Er is € 1 miljoen meer begroot in 2023 dan in 2024 wegens lastneming subsidie.

Doelstelling: Overheden en bedrijven maximaal laten samenwerken met als gemeenschappelijk doel inwoners maximaal te faciliteren bij de verduurzaming van hun woning

Vanuit de investeringsagenda staat er in 2023 nog ongeveer € 1 miljoen incidenteel geraamd voor de expeditie energieneutraal wonen, deze loopt niet door in 2024.

Daarnaast staat er in 2023 € 600.000,-- begroot ten behoeve van de RES. Dit is een incidenteel budget dat is opgebouwd uit een overheveling uit 2022 en een decentralisatie-uitkering vanuit de meicirculaire.

Doelstelling: We dragen bij aan het realiseren van de landelijke CO2 reductiedoelstelling van de industrie en het MKB

Er is in 2022 besloten tot het beschikbaar stellen van € 5 miljoen voor noodhulp energiebesparing. Dit budget wordt ingezet voor energiebesparende maatregelen voor MKB, maatschappelijk vastgoed en inwoners. Voor inwoners is in 2022 de regeling isolatiemaatregelen begonnen waarbij inwoners met een laag inkomen isolatiemaatregelen kunnen laten uitvoeren tot een maximum bedrag, gefinancierd door de provincie. Dit bedrag is overgeheveld naar 2023. Naast de provincie levert ook de regiodeal hierin een bijdrage, welke ook begroot staat. Dit zorgt voor een verschil t.o.v. 2024 van € 6,7 miljoen.

Doelstelling: We geven een Drentse invulling aan de waterstofregio Noord-Nederland

Vanuit de investeringsagenda staat er in 2023 nog ongeveer € 2 miljoen geraamd voor de Waterstof projecten. De investeringsagenda loopt volgens planning in 2023 af.

Beleidsopgave: 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Niet van toepassing.

Baten

Beleidsopgave: 6.01 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)

De baten van deze beleidsopgave vallen € 2.052.111,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen vergroten

Op deze doelstelling is een totaal verschil van € 1.081.880--, wat in 2023 meer staat begroot dan in 2024.

In 2023 is er € 920.000,-- aan inkomsten begroot voor het project Fix teams. Hiervoor staat er in 2024 niks begroot. Deze inkomsten komen hoofdzakelijk vanuit de Drentse gemeenten. Daarnaast zijn er de komende jaren inkomsten begroot voor de European Local Energy Assistance (ELENA) subsidie vanuit de Europese Investerings Bank (EIB). Hiervoor staat er in 2024 € 600.000,-- meer begroot dan in 2023. Ook staat er in 2023 € 761.880,-- aan inkomsten begroot voor de SPUK maatschappelijk vastgoed, waarvoor er in 2024 nog niks staat begroot.

Doelstelling: We dragen bij aan het realiseren van de landelijke CO2 reductiedoelstelling van de industrie en het MKB

In 2023 staat er incidenteel een inkomst van € 970.231,-- begroot vanuit de RegioDeal aan de subsidie isolatieoffensief.

Beleidsopgave: 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 6: Energie

Programma 6	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Totaal programma	6.442.764	20.124.636	3.722.213	16.402.423
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	5.079.636			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-912.992	-998.505	-743.089	-255.416
Bijdrage aan Saldireserve	2.245.000	296.280		296.280
Bijdrage van Saldireserve	-3.978.754	-7.711.958		-7.711.958
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		800.000		800.000
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-800.000			
Saldo verrekend met reserves	1.632.891	-7.614.183	-743.089	-6.871.094
Totaal na bestemming	8.075.655	12.510.453	2.979.124	9.531.329

Investerings programma 6: Energie

Niet van toepassing.

7: Levendig en sociaal

Toelichting programma

Inleiding

Cultuur

Kunst, cultuur en geschiedenis vinden we overal om ons heen. Een culturele identiteit en culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren. De provincie zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit en zorgt ervoor dat culturele voorzieningen goed toegankelijk zijn en blijven. De provincie richt zich onder andere op het behoud, ontwikkeling en herbestemming van het culturele erfgoed. De provincie is daarnaast verantwoordelijk voor monumentenzorg en cultuureducatie voor jongeren en ondersteunt gemeenten bij taken op het terrein van erfgoed en archeologie.

Sociaal

Om inwoners te helpen hebben gemeenten, onderwijs, zorg- en welzijnsinstellingen en bibliotheken een belangrijke taak. Als provincie voelen wij ons verantwoordelijk om daaraan bij te dragen. Niet in de plaats van, maar in nauwe samenwerking met onze partners. Daar waar we van meerwaarde zijn en in een rol die past. De relatie tussen overheid en inwoner doet ertoe. Samen bouwen we aan een levendig en sociaal Drenthe met gelijke kansen voor elke Drent.

Kaders bestaand beleid

– Cultuurnota 2021-2024

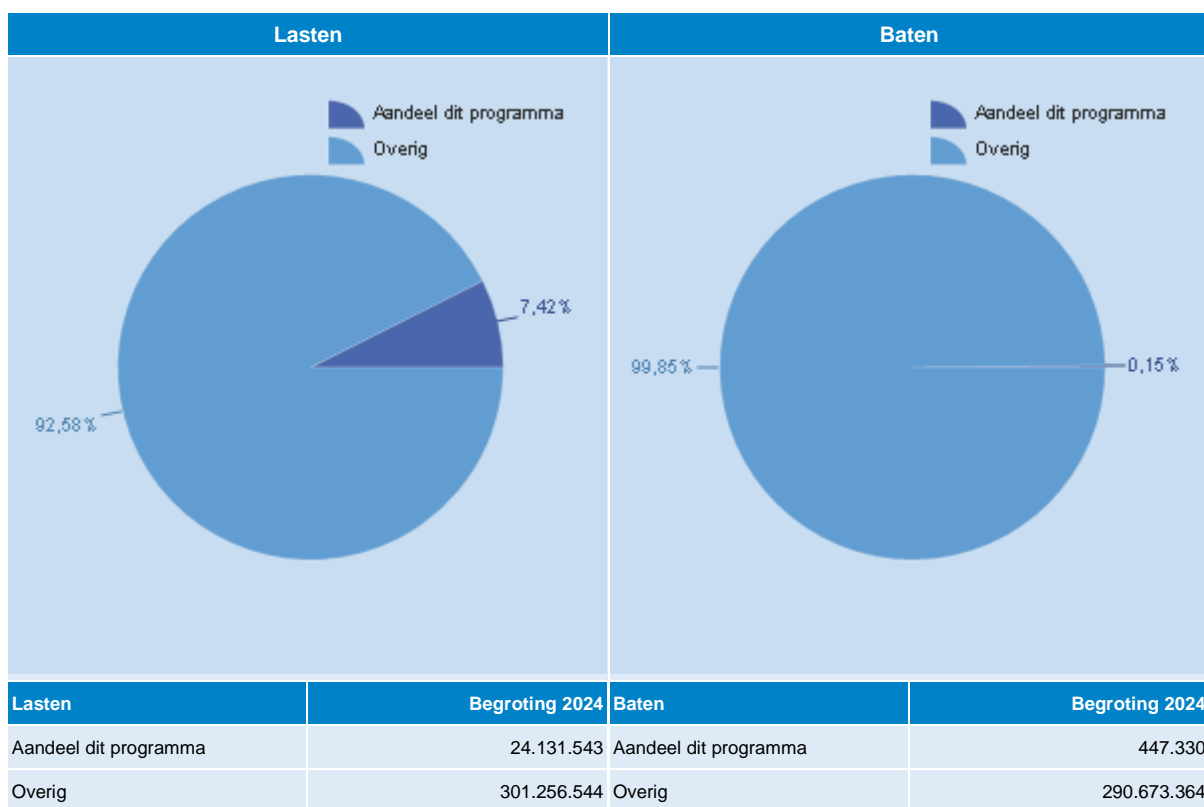
Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 7: Levendig en sociaal	7.01 Oog voor cultureel erfgoed	7.01.01: Cultuurhistorische waarden zijn als onderlegger gebruikt voor ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven
		7.01.02: Monumentenzorg
		7.01.03: Zorgvuldige omgang met en versterking van het archeologische erfgoed van Drenthe
		7.01.04: Koloniën van Weldadigheid; siteholderschap UNESCO werelderfgoed
		7.01.05: Koloniën van Weldadigheid; ontwikkeling
		7.01.06: Geopark De Hondsrug
		7.01.07: Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		7.01.08: Historische bronnen kunnen worden benut en ons ergoed kan worden beleefd, waarbij kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan
		7.01.09: Doorontwikkeling cultuurbeleid
	7.02 Cultuur en evenementen	7.02.01: Samenwerken aan een sterke en samenhangende culturele infrastructuur in Noord-Nederland
		7.02.02: Samenwerking met Drentse gemeenten
		7.02.03: Samenwerking met Duitsland
		7.02.04: Algemene middelen Cultuureducatie, -participatie en Talentontwikkeling
		7.02.05: Cultuureducatie
		7.02.06: Cultuurparticipatie
		7.02.07: Talentontwikkeling
		7.02.08: Ontwikkelen en ondersteunen van culturele projecten die worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke opgaven
		7.02.09: Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea
		7.02.10: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten
		7.02.11: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van evenementen
		7.02.12: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van festivals
		7.02.13: Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie
		7.02.14: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van beeldende kunsten

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		7.02.15: Drentse bibliotheken inspireren, stimuleren en ondersteunen inwoners bij het vergroten van hun wereld als het gaat om lezen, leren en (be)leven Daarnaast vervullen zij in toenemende mate ook een brede maatschappelijke rol waaronder activiteiten gericht op basisvaardigheden, laaggeletterdheid en mediawijsheid
		7.02.16: De Drentse culturele infrastructuur wordt versterkt met de middelen van de Matchingsregeling Verbreiding en Vernieuwing van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
	7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen	7.03.01: Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid
		7.03.02: Verminderen armoede en laaggeletterdheid
		7.03.03: Verbeteren van gezondheid en vitaliteit van inwoners
		7.03.04: Zorgen dat iedereen mee kan doen (inclusie)
		7.03.05: Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen
	7.04 Sport en Bewegen stimuleren	7.04.01: Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten
		7.04.02: Sportvoorzieningen voor iedereen

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 7: Levendig en sociaal

Beleidsopgave 7.01 Oog voor cultureel erfgoed

Inleiding

Vanuit de Cultuurnota 2021-2024 werken we aan de uitvoering van ons ruimtelijk erfgoedbeleid. Dit gaat om monumentenzorg, cultuurhistorie, archeologie, Geopark de Hondsrug, streektaal, het Drents Archief en de UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid.

Na een succesvolle inschrijving van de Koloniën van Weldadigheid als UNESCO-werelderfgoed in 2021 is de provincie Drenthe als siteholder aanspreekpunt geworden voor de Koloniën in Nederland én voor internationale kwesties die Nederland en België aangaan. Vanuit onze verantwoordelijkheid zullen wij in 2024 deze gebieden van wereldwijd belang in samenwerking met het Rijk en de partners in de gebieden uitdragen en het erfgoed beschermen.

Met het Cultuurhistorisch Kompas als inspirerend kader nemen wij ook in 2024 deel aan de ruimtelijke planvorming en stimuleren wij gebiedsvisies op basis van cultuurhistorie. Ook blijven we zorgdragen voor een zorgvuldige omgang met ons archeologisch erfgoed. Wij ontwikkelen nieuwe kennis, waarbij wij speciale aandacht besteden aan de jonge geschiedenis van Drenthe. Wij blijven investeren in het behoud en toekomstbestendig maken van ons gebouwde erfgoed. Wij richten ons daarbij ook op de volgende opgaven: de (dreigende) leegstand en exploitatieproblematiek bij religieus en agrarisch erfgoed en hebben aandacht voor het inlopen van het tekort aan restauratievaklieden.

Tenslotte blijven wij ons in 2024 inzetten op het borgen en stimuleren van het Drents, met het Huus van de Taol als provinciaal steunpunt voor de streektaal.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.01.01: Cultuurhistorische waarden zijn als onderlegger gebruikt voor ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven

We willen toewerken naar meer gebiedsvisies op basis van cultuurhistorie bij ingrijpende veranderingen in gebieden van cultuurhistorisch belang. We zetten in op cultuurhistorische kennis ter inspiratie bij maatschappelijke opgaven als duurzaamheid, cohesie, krimp en participatie. Samen met gemeenten verkennen we nieuwe cultuurhistorische thema's die gedeeld en toepasbaar worden gemaakt voor beleid, gebruik en inspiratie om de zorg voor en kwaliteit van het cultuurhistorisch erfgoed te versterken.

Doelstelling 7.01.02: Monumentenzorg

We stimuleren behoud en herbestemming van karakteristiek bezit in Drenthe door middel van een subsidieregeling. Hiermee wordt (dreigende) leegstand en verval voorkomen. We werken samen met partners naar een visie op de toekomst van monumentale gebouwen. We geven steun aan de ontwikkeling van een kerkenvisie binnen het nationale samenwerkingsprogramma Religieus Erfgoed.

Doelstelling 7.01.03: Zorgvuldige omgang met en versterking van het archeologische erfgoed van Drenthe

Samen met de provincies Fryslân en Groningen voeren we de wettelijke taken voor het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis uit. Daarnaast zorgen we dat het archeologisch belang integraal onderdeel is van de provinciale ruimtelijke planvorming en -adviesing. We stimuleren de participatie van amateurs, professionals en bewoners. Nieuwe archeologische thema's gaan we met onze partners verkennen, delen en toepasbaar maken voor beleid, gebruik en inspiratie.

Doelstelling 7.01.04: Koloniën van Weldadigheid; siteholderschap UNESCO werelderfgoed

Als siteholder voor de Nederlandse sites Frederiksoord-Wilhelminaoord en Veenhuizen zijn we verantwoordelijk voor het beschermen en het uitdragen van de uitzonderlijke waarden conform de eisen van UNESCO (o.a. visievorming, marketing, website, beheertaken erfgoed, monitoring en rapporteren) en in samenwerking met partners in deze gebieden en met de co-siteholder voor de Vlaamse site Wortel.

Doelstelling 7.01.05: Koloniën van Weldadigheid; ontwikkeling

Samen met partners uit het gebied werken we aan het ontwikkelen van de Koloniën van Weldadigheid. We werken aan een samenhangende aanpak in het uitdragen van het gemeenschappelijke werelderfgoed en het immateriële verhaal van de Koloniën van Weldadigheid.

Doelstelling 7.01.06: Geopark De Hondsrug

We maken het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed zichtbaar voor bewoners en bezoekers. We werken aan de ontwikkeling van het Geopark conform het jaarprogramma. Het provinciaal aandeel in het Masterplan 2022-2027 is uitgevoerd.

Doelstelling 7.01.07: Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal

Het Huus van de Taol stimuleert en borgt het Drents met hun activiteiten en literaire producten. Het Drèents Liedtiesfestival stimuleert het schrijven, maken en promoten van Drentstalige muziek. In samenwerking met de Nedersaksische overheden en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties willen we minstens één gezamenlijk project realiseren.

Doelstelling 7.01.08: Historische bronnen kunnen worden benut en ons erfgoed kan worden beleefd, waarbij kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan

We ondersteunen het Drents archief zodat (im)materieel erfgoed digitaal ontsloten wordt voor (her)gebruik door brede doelgroepen.

Doelstelling 7.01.09: Doorontwikkeling cultuurbeleid

We werken aan een nieuwe cultuurnota voor de periode 2025-2028 met als basis de Drentse cultuurverkenning van Berenschot die in 2023 is gepubliceerd.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Cultuur

Indicator: Restauratievolume

Restauratievolume rijksmonumenten naar onderhoudstoestand

	Goed	Redelijk	Matig	Slecht	Matig + Slecht
Onderhoudstoestand 2018 - 2022	42,45%	45,08%	10,04%	2,43%	12,47%

Definitie: Cijfers over restauratievolume rijksmonumenten hebben betrekking op monumenten waarvan de staat van onderhoud matig of slecht is. Het betreft de globale staat van onderhoud gebaseerd op de uitvoeringsrichtlijn schouwen van gebouwde monumenten. De cijfers hebben betrekking op alle rijksmonumenten, exclusief de monumenten met de functie woning. De verstrekte gegevens zijn de meest recente uit de afgelopen 4 jaar.

Met wie werken we samen?

We werken nauw samen met de Drentse gemeenten, inwoners, uitvoerende erfgoedorganisaties, landelijke partners en (inter-)nationale Werelderfgoed partners.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.01 Oog voor cultureel erfgoed		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		4.165.552	0	4.165.552
	Doelstelling 7.01.01 Cultuurhistorische waarden zijn als onderlegger gebruikt voor ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven	125.000	0	125.000
	Doelstelling 7.01.02 Monumentenzorg	2.085.869	0	2.085.869
	Doelstelling 7.01.03 Zorgvuldige omgang met en versterking van het archeologische erfgoed van Drenthe	276.113	0	276.113
	Doelstelling 7.01.04 Koloniën van Weldadigheid; siteholderschap UNESCO werelderfgoed	312.500	0	312.500
	Doelstelling 7.01.05 Koloniën van Weldadigheid; ontwikkeling	0	0	0
	Doelstelling 7.01.06 Geopark De Hondsrug	211.347	0	211.347
	Doelstelling 7.01.07 Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal	516.764	0	516.764
	Doelstelling 7.01.08 Historische bronnen kunnen worden benut en ons erfgoed kan worden beleefd, waarbij kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan	600.959	0	600.959
	Doelstelling 7.01.09 Doorontwikkeling cultuurbeleid	37.000	0	37.000
Baten		0	0	0
	Doelstelling 7.01.02 Monumentenzorg	0	0	0
Saldo		4.165.552	0	4.165.552

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 7.02 Cultuur en evenementen

Inleiding

Vanuit de Cultuurnota 2021-2024 werken we aan de ondersteuning en versterking van de Drentse cultuursector. Dit gaat om cultuureducatie, participatie, talentontwikkeling, maatschappelijke culturele projecten, het Drents Museum, de musea van provinciaal belang, het Platform Drentse Musea, de podiumkunsten, evenementen, festivals, beeldende kunst, bibliotheken en samenwerking met gemeenten en We the North.

Wij blijven toonaangevende festivals, locatietheaterproducties, het Drents Museum en de musea van provinciaal belang ondersteunen. Belangrijk speerpunt is het stimuleren van cultuuronderwijs en cultuurparticipatie. Daarbij geven wij impulsen aan de succesvolle programma's 'Cultuureducatie met Kwaliteit' en 'Culturele Mobiliteit'. Het ondersteunen van talentontwikkeling en de toegankelijkheid van bibliotheken zijn belangrijke prioriteiten. Wij zetten in op popcultuur en ondersteunen klassieke ensembles die op provinciale schaal van betekenis zijn.

Ondertussen werken we aan de versterking van de Drentse cultuursector na een moeizame periode van corona en stijgende lasten in de periode erna. Dit doen we door projecten te financieren in de regio's Noord-Drenthe, Zuidoost-Drenthe en Zuidwest-Drenthe, waaronder op het gebied van de podiumkunsten, beeldende kunst en de ondersteuning van vrijwilligers.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.02.01: Samenwerken aan een sterke en samenhangende culturele infrastructuur in Noord-Nederland

Met onze Noordelijke partners werken we aan een positieve impuls in de beeldvorming over de cultuursector in Noord-Nederland bij landelijke politiek, OCW en Fondsen. Voor Drentse toptalenten stimuleren we via Noord-Nederlandse netwerken voor talentontwikkeling professionele begeleidingstrajecten en presentatiemogelijkheden op grote podia. Samen met het Rijk ondersteunen we een sterke, samenhangende infrastructuur in Noord-Nederland, waarin de culturele sector samenwerkt aan een aanbod met hoge kwaliteit dat nieuw publiek bereikt en waarin makers en talenten in alle kunst disciplines en interdisciplinair makkelijker een plek vinden om zich professioneel te ontwikkelen.

Doelstelling 7.02.02: Samenwerking met Drentse gemeenten

Jaarlijks geven we een culturele impuls aan de Drentse gemeenten ter ondersteuning om te blijven investeren in cultuur. Binnen de culturele allianties worden gezamenlijk met gemeenten concrete projecten gerealiseerd.

Doelstelling 7.02.03: Samenwerking met Duitsland

Met onze partners in het grensgebied bouwen aan een cultureel netwerk en ontwikkelen van samenwerkingsprojecten tussen culturele instellingen.

Doelstelling 7.02.04: Algemene middelen Cultuureducatie, -participatie en Talentontwikkeling

Zoveel mogelijk mensen zijn met projecten en evenementen gestimuleerd om deel te nemen aan – of kennis te maken met – kunst, cultuur en erfgoed waardoor mensen uitdagende culturele ervaringen opdoen, die de verbeelding aanspreken. De amateurkunsten, de professionele kunsten en het cultuuronderwijs zijn ondersteund in het organiseren van ontmoetingen die het cultureel vermogen van mensen bevorderen.

Doelstelling 7.02.05: Cultuureducatie

90% van de scholen in het primair onderwijs neemt deel aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. Het programma is verbreed naar Integrale Kindcentra, vmbo incl. praktijkonderwijs en mbo. We stimuleren deelname van leerlingen in het primair onderwijs en leerlingen in het vmbo incl. praktijkonderwijs aan het project Culturele Mobiliteit.

Doelstelling 7.02.06: Cultuurparticipatie

Nieuwe doelgroepen worden bereikt met Gekleurd Grijs en Oktober Kindermaand naast de doelgroepen die al werden bereikt in de vorige perioden.

Doelstelling 7.02.07: Talentontwikkeling

Jonge talenten en vernieuwende talenten op het gebied van interdisciplinaire straatcultuur (urban art) worden ondersteund door kennis, informatie, bemiddeling, innovaties en adviezen van K&C. Daarnaast ondersteunen we Drentse talenten in hun professionele ontwikkeling door talentwedstrijden en de uitreiking van provinciale prijzen.

Doelstelling 7.02.08: Ontwikkelen en ondersteunen van culturele projecten die worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke opgaven

Verspreid over de provincie ondersteunen we meerdere projecten vanuit Podium Platteland.

Doelstelling 7.02.09: Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea

Het Drents Museum beheert de provinciale collectie en realiseert spraakmakende internationale tentoonstellingen voor een breed publiek binnen en buiten de provincie. De musea van provinciaal belang worden ondersteund in het presenteren van bijzondere Drentse (kunst)collecties en/of verhalen met een (inter)nationale uitstraling. We werken aan een museale vertaling van het Verhaal van het Veen op het niveau van de andere musea van provinciaal belang (samen met het Veenpark en de gemeente Emmen). De kleine musea worden ondersteund via de activiteiten van het Platform Drentse Musea

Doelstelling 7.02.10: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten

We ondersteunen en stimuleren uitvoeringen van toonaangevende podiumkunsten (gezelschappen, poppodia, projecten), verspreid over de hele provincie.

Doelstelling 7.02.11: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van evenementen

We ondersteunen en stimuleren tenminste één grote en twee kleinere (theater)producties per jaar in onze provincie.

Doelstelling 7.02.12: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van festivals

We subsidiëren elk jaar ca. 10 festivals van provinciaal belang.

Doelstelling 7.02.13: Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie

Samen met gemeenten ondersteunen we evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie. Dit gaat in totaal om 87 kleinere evenementen

Doelstelling 7.02.14: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van beeldende kunsten

We maken jaarlijks één permanent kunstobject in de openbare ruimte mogelijk. We ondersteunen Into Nature, die eens in de twee jaar een tijdelijke kunstmanifestatie organiseert.

Doelstelling 7.02.15: Drentse bibliotheken inspireren, stimuleren en ondersteunen inwoners bij het vergroten van hun wereld als het gaat om lezen, leren en (be)leven. Daarnaast vervullen zij in toenemende mate ook een brede maatschappelijke rol waaronder activiteiten gericht op basisvaardigheden, laaggeletterdheid en mediawijsheid

De provinciale ondersteuningsinstelling (POI) Biblionet Drenthe ondersteunt het netwerk Drentse bibliotheken conform de wet voor o.a. leenverkeer en innovatie van de maatschappelijke bibliotheekfunctie. We stimuleren innovatie van lokale bibliotheekvoorzieningen in verbinding met o.a. cultuur, de sociale agenda, zorg en onderwijs. We verbeteren de toegankelijkheid via een subsidie aan de Drentse gemeenten, waardoor zoveel mogelijk bibliotheekvestigingen open kunnen blijven. Daarnaast vervullen zij in toenemende mate ook een brede maatschappelijke rol waaronder activiteiten gericht op basisvaardigheden, laaggeletterdheid en mediawijsheid.

Doelstelling 7.02.16: De Drentse culturele infrastructuur wordt versterkt met de middelen van de Matchingsregeling Verbreding en Vernieuwing van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

We werken aan de doorontwikkeling van onze instellingen die landelijk van belang kunnen zijn. Dit doen wij op het gebied van cultuur & natuur (Veenpark en Into Nature), talentontwikkeling en jeugdtheater (Garage TDI) en festivals (Puppet International).

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

We werken nauw samen met de uitvoerende culturele instellingen, de Drentse gemeenten, de noordelijke partners binnen We the North en talentvolle makers die in Drenthe een project willen realiseren.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.02 Cultuur en evenementen		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		16.185.212	0	16.185.212
	Doelstelling 7.02.01 Samenwerken aan een sterke en samenhangende culturele infrastructuur in Noord-Nederland	100.000	0	100.000
	Doelstelling 7.02.04 Algemene middelen Cultuureducatie, -participatie en Talentontwikkeling	1.378.880	0	1.378.880
	Doelstelling 7.02.05 Cultuureducatie	493.560	0	493.560
	Doelstelling 7.02.06 Cultuurparticipatie	558.354	0	558.354
	Doelstelling 7.02.07 Talentontwikkeling	292.594	0	292.594
	Doelstelling 7.02.08 Ontwikkelen en ondersteunen van culturele projecten die worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke opgaven	605.000	0	605.000
	Doelstelling 7.02.09 Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea	6.857.773	0	6.857.773
	Doelstelling 7.02.10 Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten	664.866	0	664.866
	Doelstelling 7.02.11 Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van evenementen	238.000	0	238.000
	Doelstelling 7.02.12 Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van festivals	346.609	0	346.609
	Doelstelling 7.02.13 Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie	340.000	0	340.000
	Doelstelling 7.02.14 Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van beeldende kunsten	182.092	0	182.092
	Doelstelling 7.02.15 Drentse bibliotheken inspireren, stimuleren en ondersteunen inwoners bij het vergroten van hun wereld als het gaat om lezen, leren en (be)leven	3.794.154	0	3.794.154
	Doelstelling 7.02.16 De Drentse culturele infrastructuur wordt versterkt me de middelen van de Matchingsregeling Verbreding en Vernieuwing van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.	333.330	0	333.330
Baten		-447.330	0	-447.330
	Doelstelling 7.02.06 Cultuurparticipatie	0	0	0
	Doelstelling 7.02.09 Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea	0	0	0
	Doelstelling 7.02.15 Drentse bibliotheken inspireren, stimuleren en ondersteunen inwoners bij het vergroten van hun wereld als het gaat om lezen, leren en (be)leven	-114.000	0	-114.000
	Doelstelling 7.02.16 De Drentse culturele infrastructuur wordt versterkt me de middelen van de Matchingsregeling Verbreding en Vernieuwing van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.	-333.330	0	-333.330
Saldo		15.737.882	0	15.737.882

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen

Inleiding

Samen met gemeenten en partners werken we aan een levendige en sociale samenleving met gelijke kansen voor elke Drent. De provincie gelooft in de kracht van de inwoners en de Drentse gemeenschap, in naoberschap. Daarbij horen voorzieningen en evenementen die mensen bij elkaar brengt, passend bij de Drentse schaal. De provinciale rol is onderzoekend, stimulerend, adviserend en verbindend. Waar nodig springt de provincie bij met kennis, faciliteiten, capaciteit of middelen om initiatieven mogelijk te maken en maakt slimme verbindingen zoals met de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe. Als vervolg op de Sociale Agenda 2020-2023 werken we toe naar een nieuwe Sociale Agenda.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.03.01: Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid

De provincie zet in op het behouden en versterken van naoberschap. Waar mogelijk en door inwoners gewenst ondersteunt de provincie door bijvoorbeeld methodieken als Dorpskracht in te zetten. Voor de lange termijn zetten we in op sterke lokale gemeenschappen waarin inwoners samen met maatschappelijke partners en overheden een prettige leefbare omgeving vormen.

Doelstelling 7.03.02: Verminderen armoede en laaggeletterdheid

De provincie zet in het kader van kansengelijkheid in op het versterken van de aanpak van armoede en het terugdringen van laaggeletterdheid.

Doelstelling 7.03.03: Verbeteren van gezondheid en vitaliteit van inwoners

De provincie wil in lijn met het rijksbeleid een bijdrage leveren aan een gezond Drenthe in 2040, met vitale inwoners die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving. Met als doel: goede gezondheid voor alle inwoners in Drenthe, voor nu en in de toekomst.

Doelstelling 7.03.04: Zorgen dat iedereen mee kan doen (inclusie)

Iedereen doet mee en iedereen doet ertoe, dat is hét uitgangspunt maar niet voor alle Drenten is dit alledaagse werkelijkheid. De provincie zet in op een samenleving waar iedereen respectvol met elkaar omgaat en iedereen zichzelf kan zijn.

Doelstelling 7.03.05: Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen

De provincie zet in op het creëren van een kansrijke omgeving waarin naast onderwijs ook aandacht is voor de bredere omgeving om gelijke kansen te bieden voor inwoners.

Welke feiten en cijfers zijn er?

In afgelopen jaren wordt de brede welvaart-monitor gebruikt om de sociaal-maatschappelijke ontwikkeling landelijk én regionaal te volgen en te duiden. Trendbureau Drenthe doet dit voor onze provincie met een breed palet aan thema's, van materiële welvaart tot aan welzijn en samenleving. Uit de laatste monitor (editie 2022) blijkt dat Drenthe het relatief goed doet op sociaal-culturele aspecten van brede welvaart: het persoonlijk welzijn, ervaren gezondheid, woontevredenheid, sociaal contact met burens en gevoel van veiligheid is hoger dan het landelijk gemiddelde. Op de 'klassieke' welvaart zijn de uitkomsten echter lager zoals een lager gemiddeld opleidingsniveau, hogere werkloosheid en een relatief grotere groep inwoners dat in armoede leeft. Enkele kengetallen:

- Drenten waarderen hun sociaal contact met familie, vrienden en kennissen gemiddeld met een 7,4
- In Drenthe geeft 13% van de volwassen inwoners mantelzorg voor gemiddeld 13,9 uur in de week
- In 2020 doet bijna de helft (48%) van de inwoners aan vrijwilligerswerk
- De leefbaarheid in de woonomgeving wordt met een ruime voldoende gewaardeerd met een rapportcijfer van 7,9
- Bijna 22 duizend inwoners, waarvan 5.100 minderjarige kinderen leven onder de armoedegrens in 2021 (recentste cijfers)
- Een derde (35%) van de Drenten heeft één of meerdere langdurige aandoeningen zoals diabetes en hartziekte en de helft van alle volwassenen kampt met overgewicht
- In Drenthe is naar schatting 11% van de volwassenen laaggeletterd, dit is gelijk aan het landelijk gemiddelde

In 2021 is bijna een kwart (24%) van de Drenten 65 jaar of ouder. Volgens prognoses zal het aandeel oudere ouderen (80-plus) tegen 2050 verdubbelen tot 12%.

[TD_MonitorBredeWelvaartDrenthe2021-def.pdf \(trendbureaudrenthe.nl\)](#)

Met wie werken we samen?

Bij deze beleidsopgave werken we onder meer samen met:

- Vereniging Drentse Gemeenten (VDG);
- Drentse gemeenten;
- CMO STAMM;
- Zorgbelang Drenthe;
- Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD);
- SportDrenthe;
- Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland (KKNN);
- Bewonersraad Kracht van de Veenkoloniën;
- Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe;
- Regiegroep Drentse Onderwijskwaliteit;
- Onderwijsraad Drenthe;
- Zilveren Kruis;
- GGD Drenthe;
- Drents Zorglandschap;
- Drentse Gezondheidstafel;
- Netwerk Drenthe Gezond;
- Netwerk Dementie Drenthe;
- Drents Netwerk Positieve Gezondheid;
- Drents Platform Mantelzorg.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		2.935.958	0	2.935.958
	Doelstelling 7.03.01 Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid	2.634.383	0	2.634.383
	Doelstelling 7.03.02 Verminderen armoede en laaggeletterdheid	25.875	0	25.875
	Doelstelling 7.03.03 Verbeteren van de gezondheid en vitaliteit van inwoners	149.700	0	149.700
	Doelstelling 7.03.04 Zorgen dat iedereen mee kan doen (inclusie)	101.000	0	101.000
	Doelstelling 7.03.05 Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen	25.000	0	25.000
Baten			0	
	Doelstelling 7.03.01 Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid	0	0	0
Saldo		2.935.958	0	2.935.958

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 7.04 Sport en Bewegen stimuleren

Inleiding

De positieve effecten van sport & bewegen zijn inmiddels alom bekend. Tegelijkertijd is er nog altijd een groep mensen die wel wil sporten, maar dat nog niet doet. Dit vraagt extra inspanning. Bovendien groeien de signalen dat bestaande sportaanbieders, zoals verenigingen en organisatoren van evenementen, meer inspanningen moeten doen om het bestaande sportaanbod overeind te houden. De provincie vervult in dit speelveld een verbindende en ondersteunende rol. De provincie draagt tot 1 januari 2024 bij aan het Programma Drenthe Beweegt. Het commitment van de maatschappelijke partners en de gemeenten m.b.t. dit programma loopt een jaar langer. Ter voorbereiding op de (nabije) toekomst moet uiterlijk begin 2024 duidelijk zijn, hoe de provincie hieraan een vervolg geeft. De maatschappelijk impact van sport en bewegen kan worden vergroot door de verbindende rol die de provincie, via SportDrenthe, vervult binnen het speelveld van betrokken organisaties.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.04.01: Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten

Via SportDrenthe, Topsport Noord en d.m.v. (incidentele) subsidies ondersteunen en verbinden wij het netwerk van sportorganisaties. We zorgen voor kennisdeling en inspiratie.

Doelstelling 7.04.02: Sportvoorzieningen voor iedereen

We richten ons op bewegen in de openbare ruimte en we staan open voor initiatieven met een bovenlokaal karakter.

De investeringsagenda sport & bewegen is gericht op de ondersteuning van topsportevenementen en (top)sportaccommodaties met een bovenregionaal karakter. Alhoewel nieuwe initiatieven zich aandienen, zijn er nog geen concrete nieuwe plannen. De verbetering van de wielerveden Assen moet nog worden afgerond.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Sportmonitor

Met wie werken we samen?

- SportDrenthe
- Topsport Noord
- Gemeenten
- Organisatoren

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.04 Sport en Bewegen stimuleren		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		844.821	0	844.821
	Doelstelling 7.04.01 Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	844.821	0	844.821
Baten			0	
	Doelstelling 7.04.01 Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	0	0	0
Saldo		844.821	0	844.821

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 7: Levendig en sociaal

	Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten					
	7.01 Oog voor cultureel erfgoed	4.506.726	5.950.737	4.165.552	1.785.185
	7.02 Cultuur en evenementen	16.477.914	17.936.589	16.185.212	1.751.377
	7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen	5.503.835	6.003.013	2.935.958	3.067.055
	7.04 Sport en Bewegen stimuleren	876.660	2.447.895	844.821	1.603.074
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	27.365.135	32.338.234	24.131.543	8.206.691
Baten					
	7.01 Oog voor cultureel erfgoed	-254.157	0	0	0
	7.02 Cultuur en evenementen	-2.337.768	-447.330	-447.330	0
	7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen	-356.486	-667.405	0	-667.405
	7.04 Sport en Bewegen stimuleren	0	-210.000	0	-210.000
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-2.948.410	-1.324.735	-447.330	-877.405
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	24.416.725	31.013.499	23.684.213	7.329.286

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 7.01 Oog voor cultureel erfgoed

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 1.785.185,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Monumentenzorg

Het lagere begrotingsbedrag in 2024 bedraagt € 97.490,--. Van het jaarrekeningresultaat 2022 is in 2023 € 130.000,-- incidenteel begroot voor het project Veenhuizen Werelderfgoed in transitie. Door de indexering van subsidies is de begroting voor 2024 € 23.240,-- hoger dan 2023. De rest van het verschil bedraagt € 9.270,-- en betreft in 2023 bij begrotingsactualisaties incidenteel afgeraamde budgetten wegens meevallers in de afwikkeling van subsidieafrekeningen.

Doelstelling: Koloniën van Weldadigheid; ontwikkeling

De lagere begroting voor 2024 van € 450.000,-- op deze doelstelling wordt veroorzaakt door het incidentele budget in 2023 uit de investeringsagenda voor de ontwikkeling van Veenhuizen.

Doelstelling: Doorontwikkeling cultuurbeleid (1.291.106,-- minder lasten)

Het verschil wordt voor € 1.318.106,-- veroorzaakt doordat in 2023 nog lasten zijn begroot vanuit de Investeringsagenda 2016-2019 voor Vrijetijdseconomie. Omdat de Investeringsagenda 2016-2019 in 2023 afloopt is hiervoor in 2024 geen bedrag opgenomen. Daarnaast vallen de lasten met € 27.000,-- hoger uit omdat de periodieke culturele prijs 1 keer in de twee jaar wordt uitgereikt.

Tot slot vallen binnen diverse doelstellingen de lasten hoger uit met een totaalbedrag van € 53.411,-- als gevolg van indexering subsidies.

Beleidsopgave: 7.02 Cultuur en evenementen

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 1.751.377,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea

De begroting voor 2024 is € 2.016.051,-- lager dan die van 2023. Enerzijds is er sprake van hogere budgetten wegens indexering van subsidies € 206.240,-- en afschrijvingen op investeringen in het Drents Museum (€ 160.000,--). Anderzijds wordt dit verschil veroorzaakt door het incidentele budget uit 2023 voor het Noodfondscultuur van € 1.126.143,-- en door incidentele Investeringsagenda budgetten in 2023 zoals het budget voor kleine en middelgrote musea van € 150.000,--, de museum registratie van € 60.000,--, het noodfonds cultuur kleine musea € 48.648,-- en het budget uit de Investeringsagenda 2016-2019 "culturele investeringen" voor Westerbork van € 1.000.000,--.

Tot slot vallen binnen diverse doelstellingen de lasten hoger uit met een totaalbedrag van € 266.487,-- als gevolg van indexering subsidies.

Beleidsopgave: 7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 3.067.055,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid

De lagere begroting voor 2024 van € 2.398.008,-- komt door de beëindiging van de Investeringsagenda budgetten voor de Sociale agenda (€ 1.063.491,--), het aflopende budget (€ 400.000,--) voor wonen, uit de reserve vitaal platteland in 2023 en de aflopende raming voor leader projecten in 2023 voor € 996.826,--. Daar tegen over staan hogere budgetten in 2024 wegens indexeren van subsidies voor € 62.309,--.

Doelstelling: Verminderen armoede en laaggeletterdheid

De lagere raming in 2024 van € 241.755,-- wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de beëindiging van de Investeringsagenda voor € 242.630,-- voor de Sociale agenda.

Doelstelling: Verbeteren van gezondheid en vitaliteit van inwoners

De lagere raming in 2024 van € 212.668,-- wordt veroorzaakt door de beëindiging van de Investeringsagenda in 2023 voor de Sociale agenda.

Doelstelling: Zorgen dat iedereen mee kan doen (inclusie)

De lagere raming in 2024 van € 416.382,-- wordt veroorzaakt door de beëindiging van de Investeringsagenda in 2023 voor € 217.382,-- voor de Sociale agenda en het incidentele budget in 2023 Amendement: A-2023-6-Dementie-op-jonge-leeftijd voor € 199.000,--.

Doelstelling: Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen

De lagere raming in 2024 van € 289.742,-- wordt veroorzaakt door de beëindiging van de Investeringsagenda in 2023 voor de Sociale agenda.

Beleidsopgave: 7.04 Sport en Beweging stimuleren

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 1.603.074,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten

Het verschil ad € 1.603.074,-- heeft betrekking op de incidentele raming van het EK wegwielrennen € 1.100.000,-- (incl. bijdragen gemeenten van € 210.000,--) en het incidentele budget voor het dak op de wielersbaan Assen van € 500.000,--. Beide betreft het onderdelen uit de Investeringsagenda.

Baten

Beleidsopgave: 7.01 Oog voor cultureel erfgoed

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 7.02 Cultuur en evenementen

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen

De baten van deze beleidsopgave vallen € 667.405,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid

De lagere baten in 2024 van € 667.405,-- komen geheel door het (nog) niet ramen van EU POP bijdragen op subsidies voor Leader projecten. Ook de lasten zijn voor 2024 nog niet geraamd.

Beleidsopgave: 7.04 Sport en Bewegen stimuleren

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 210.000,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Vergroten maatschappelijke en economische effecten sportactiviteiten

Het verschil heeft betrekking op de incidentele bijdrage van gemeenten aan het EK wegwielrennen 2023 ad € 210.000,--.

Verrekening met reserves programma 7: Levendig en sociaal

Programma 7	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Totaal programma	24.416.725	31.013.499	23.684.213	7.329.286
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Saldireserve	450.000			0
Bijdrage van Saldireserve	-944.223	-2.338.564	-200.000	-2.138.564
Saldo verrekend met reserves	-494.223	-2.338.564	-200.000	-2.138.564
Totaal na bestemming	23.922.502	28.674.935	23.484.213	5.190.722

Investeringen programma 7: Levendig en sociaal

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2022	Netto Investing 2023	Netto Investing 2024	Netto Investing 2025	Netto Investing 2026	Netto Investing 2027
INVESTERINGEN Programma 7 Levendig en sociaal							
Drents Museum	7.242.000	444.611	3.394.900	1.160.488	-	2.151.000	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7	7.242.000	444.611	3.394.900	1.160.488	-	2.151.000	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

8: Middelen en mensen

Toelichting programma

Inleiding

De ambities van het Drentse bestuur moeten zo goed mogelijk waar gemaakt worden, gericht op de (nieuwe) bestuurlijke speerpunten, met een effectieve en doelmatige inzet van middelen. Op basis van een solide beleid op het gebied van provinciale financiën. En met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft, maar vooral ook ondernemend en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

Kaders bestaand beleid

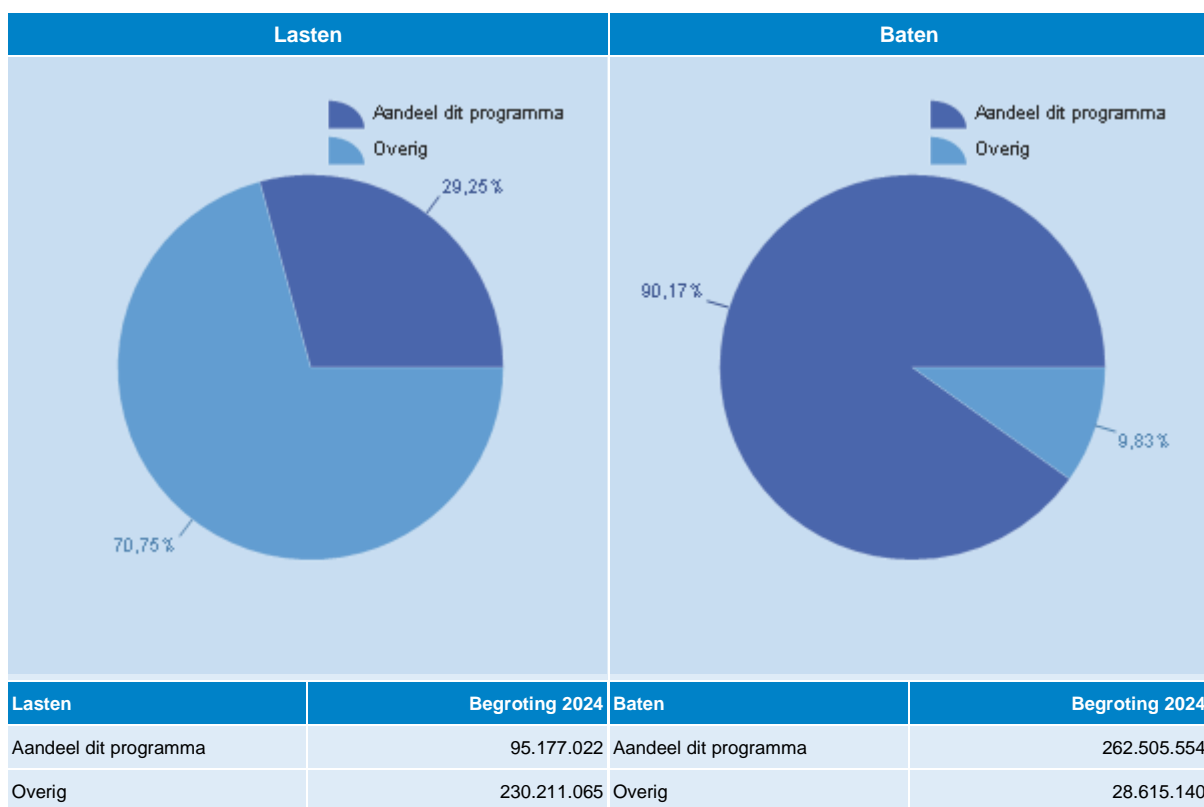
- Algemene subsidieverordening
- Provincie Drenthe Inkoop- en aanbestedingsbeleid provincie Drenthe 2022
- Beleidslijn prijsstijgingen
- Provinciale leidraad voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) bij subsidies
- Financiële verordening provincie Drenthe 2020
- CAO Provinciale Sector 2022-2023
- Rapport vastgoedbeleid Drenthe

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
Programma 8: Middelen en mensen	8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	8.01.01: Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm
		8.01.02: Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten
		8.01.03: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens
		8.01.04: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energie neutraal

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		8.01.05: Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten
	8.02 Financiën	8.02.01: Duurzame provinciale financiën
		8.02.02: Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead.
		8.02.03: Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen
		8.02.04: Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe
	8.03 Personeel en organisatie	8.03.01: Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap
		8.03.02: De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment
		8.03.03: Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.
	8.04 Subsidies en inkoop	8.04.02: Transparante en laagdrempelige werking van het Drentse subsidieinstrumentarium
	8.05 Verantwoording Personeelskosten	8.05.01: Directe personele inzet
		8.05.02: Inzet ondersteunend personeel

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma 8: Middelen en mensen

Beleidsopgave 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

Inleiding

De omgeving waarin wij werken verandert voortdurend. Om zo goed als mogelijk op deze veranderingen en uitdagingen te kunnen reageren, is het belangrijk dat we onze basis op orde houden en daarnaast investeren in de doorontwikkeling en ons innovatief vermogen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.01.01: Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm

Informatiebeheer is het zorgen dat informatie in goede, geordende en toegankelijke staat wordt gebracht en gehouden gedurende wettelijke termijnen. Voor eeuwig te bewaren informatie wordt overgedragen; De rest wordt vernietigd conform de Archiefwet.

Doelstelling 8.01.02: Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten

We zorgen voor de best mogelijke werkomgeving binnen de kaders. De werkomgeving speelt een belangrijke rol in de gezondheid en productiviteit van medewerkers. Dit realiseren we via de facilitaire werkvelden Catering - Chauffeurs – Gebiedsbeheer - Grafische dienst – Informatiebeheer – Objectbeveiliging - Servicedesk – Vastgoed, in samenspraak met de klanten.

Doelstelling 8.01.03: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

De provincie is een informatiefabriek; zonder informatie ontbreekt onze ruggengraat. We zorgen ervoor dat iedereen overal veilig kan werken met een moderne werkplek. De informatiesystemen zorgen ervoor dat de juiste informatie kan worden ingezet zodat medewerkers bij hun werk optimaal digitaal worden ondersteund. Doel is ervoor te zorgen dat werkprocessen zo goed mogelijk worden ondersteund met digitale hulpmiddelen, voor nu en in de toekomst.

Doelstelling 8.01.04: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energie neutraal

Het hebben van vastgoed is geen doel op zich. We hebben vastgoed voor de uitvoering van provinciale bedrijfsvoering of wanneer het een bijdrage kan leveren aan het behalen van beleidsdoelstellingen. Doel is het verder professionaliseren van het proces rondom provinciaal vastgoed, te weten verwerven, beheren en afstoten van vastgoedobjecten. Daarnaast ligt de focus op het verduurzamen van ons vastgoed.

Doelstelling 8.01.05: Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten

Elke provinciale opgave, of het nu UNESCO, Natuur, Mobiliteit of Vrijtijdseconomie is, heeft inzicht nodig om gericht actie te kunnen ondernemen op de betreffende opgave.

Met gegevens, kaarten en dashboards:

- geven we inzicht in de staat van Drenthe
- signaleren we trends en patronen
- rekenen we scenario's door
- doen we voorspellingen

In een centrale omgeving worden de gegevens, kaarten en dashboards actief beheerd. Om tegemoet te komen aan de eisen aan een transparante overheid, wordt de gegevensverzameling zoveel mogelijk openbaar gemaakt.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Binnen de provincie werken ambtenaren, bestuurders en politici in totaal met meer dan 200 verschillende soorten systemen waar informatie in wordt opgeslagen.

Digitale informatie neemt steeds meer toe vergeleken met analoge informatie. De wettelijke taak om bepaalde informatie te bewaren is ook op digitale informatie van kracht. Hiervoor willen we gebruik maken van een extern elektronisch data depot (e-depot).

Met wie werken we samen?

Op gebied van informatiebeheer nemen we deel aan een samenwerkingsverband met de elf andere provincies. Specifiek voor e-depot werken we ook nauw samen met Drentse gemeenten en Drents Archief.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		10.693.430	0	10.693.430
	Doelstelling 8.01.01 Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm	191.685	0	191.685
	Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	1.869.800	0	1.869.800
	Doelstelling 8.01.03 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	5.128.329	0	5.128.329
	Doelstelling 8.01.04 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	3.503.616	0	3.503.616
Baten		-4.361.014	0	-4.361.014
	Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	-156.007	0	-156.007
	Doelstelling 8.01.03 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	-1.311.525	0	-1.311.525
	Doelstelling 8.01.04 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	-2.893.482	0	-2.893.482
Saldo		6.332.416	0	6.332.416

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.02 Financiën

Inleiding

Provinciale inkomsten

Gezien de grote maatschappelijke opgaven en transitie in de fysieke omgeving, die gepaard gaan met majeure investeringen en robuuste uitvoeringskracht van de provincie, is het van groot belang zekerheid te krijgen over de structurele houdbaarheid van de financiële positie. De provincies voeren met het Rijk overleg over deze materie in de aanloop naar de door de minister van BZK uitgebrachte Contourennota. Deze Contourennota wordt gezien als een ontwikkelagenda voor de bestuurlijk-financiële verhoudingen in de komende kabinetsperiode en bevat een aantal hoofdlijnen (onder andere een nieuwe stabielere financieringssystematiek, toepassing van de normeringssystematiek (accres) en een eigen belastinggebied).

Als gevolg van het Coalitieakkoord voor de nieuwe kabinetsperiode komt er zowel gedurende deze kabinetsperiode als daarna extra financiële ruimte beschikbaar voor de medeoverheden. Rijk en medeoverheden zijn het erover eens dat dit gemeenten en provincies een goede financiële basis biedt in de periode tot en met 2025. Na 2025 wijzigt het financiële beeld. In het Coalitieakkoord is het accres vanaf 2026 vastgezet op een plus van € 1 miljard ten opzichte van de stand in de Miljoenennota 2022. Het accres wordt vanaf 2026 enkel nog aangepast voor de loon- en prijsontwikkeling; conform eenzelfde systematiek als de overige rijksuitgaven. Tevens is vanaf 2026 de oploop van de opschalingsskorting weer opgenomen in het financiële beeld.

De (autonome) uitgaven van gemeenten en provincies nemen jaarlijks met meer toe dan enkel de inflatie, onder andere door bevolkingsgroei en vergrijzing. Met het vastzetten van het accres vanaf 2026 verliezen gemeenten en provincies een instrument om dergelijke volumegroei op te vangen. Hierdoor dreigt er minder financiële ruimte in 2026 te zijn dan in 2025. Dit wordt in de volksmond ook wel 'Het Ravijn' genoemd en volgens het actuele beeld gaat het om een reëel probleem.

Normeringssystematiek provinciefonds

De provincies zijn niet akkoord gegaan met het voorstel vanuit het Rijk, voor de jaren 2022 tot en met 2025 over te gaan tot een "bevriezing" van het volumedeel van het accres, om de komende jaren enige stabiliteit te borgen waar het de omvang van het provinciefonds betreft. De accressen blijven wel aangepast worden voor de effecten van inflatie. Door het niet vastzetten van de accressen voor 2022-2025 ontstaat de mogelijkheid dat de accressen tegen zullen vallen, bijvoorbeeld door nacalculatie (het Rijk krijgt de geraamde middelen niet besteed), of door herziene ramingen (het Rijk stelt de uitgavenramingen naar beneden bij).

Herijking verdeling provinciefonds

Een ander proces betreft de herijking van de verdeelsystematiek van het provinciefonds dat in opdracht van het Ministerie van BZK is uitgevoerd door onderzoeksbureau Cebeon. Het gaat daarbij om een geactualiseerd model voor de verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds dat voldoet aan de eisen van de Financiële-verhoudingswet. Het nieuwe verdeelmodel zal ook een rol spelen in die nieuwe financieringssystematiek en moet daarom in samenhang met de andere financieringsvormen worden gezien.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.02.01: Duurzame provinciale financiën

De provincie bevindt zich in een situatie waarbij we duurzaam in evenwicht zijn. Daarvoor realiseren we producten voor de planning-en-controlcyclus, voldoen we aan de BBV-voorschriften en houden we onze financiële verordening up-to-date. We voorzien in onze financieringsbehoefte en we zorgen voor actuele stuurinformatie.

Doelstelling 8.02.02: Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead.

De provincie heeft en geeft inzicht in algemene dekkingsmiddelen.

Doelstelling 8.02.03: Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

De provincie heeft en geeft inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen.

Doelstelling 8.02.04: Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

Het betreft hier een doelstelling ten behoeve van de financiële afwikkeling van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.02 Financiën		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		16.417.217	0	16.417.217
	Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën	42.500	0	42.500
	Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead	13.800.717	0	13.800.717
	Doelstelling 8.02.04 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	2.574.000	0	2.574.000
Baten		-255.619.406	0	-255.619.406
	Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën	-4.498.478	0	-4.498.478
	Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead	-250.477.428	0	-250.477.428
	Doelstelling 8.02.04 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	-643.500	0	-643.500
Saldo		-239.202.189	0	-239.202.189

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.03 Personeel en organisatie

Inleiding

Wij zorgen voor een eigentijdse organisatie met bevlogen en vitale medewerkers om de Drentse opgaven te realiseren. We weten onze nieuwe collega's te vinden en we blijven een aantrekkelijk werkgever voor aanwezige medewerkers. Een leven lang ontwikkelen staat voorop om met passie en lef ons werk te doen, wat resulteert in een ondernemende en professionele dienstverlening.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.03.01: Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap

We voeren adequate personeels- en salarisadministratie voor derden, zowel intern als extern. De standaard HR Processen zijn geoptimaliseerd en gedigitaliseerd en we leveren betrouwbare P&O managementinformatie. We hebben aandacht voor werkgeluk, vitaliteit en de talenten van onze medewerkers. Jaarlijkse quota arbeidsgehandicapten en BBL'ers zijn gehaald en we bieden een traineeprogramma aan.

Doelstelling 8.03.02: De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment

Wij zorgen voor een actueel arbeidsmarktmanagementbeleid, Werving & Selectiebeleid, strategisch personeelsplan en strategisch opleidingsplan en geven daar invulling aan. We stimuleren de duurzame inzetbaarheid en mobiliteit van onze medewerkers door uitvoering te geven aan ons beleid Drenthe Vitaal.

Doelstelling 8.03.03: Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.

Structuurwijziging, vullen leidinggevend kader (aantrekken leidinggevende en ontwikkelen leiderschapstijl waarbij de professional centraal staat), cultuurprogramma gericht op netwerksamenwerking en houding & gedrag (afspreken en aanspreken), bestuurlijk ambtelijk samenspel en integraal samenwerken.
Strategische sturing op inhoud, kwaliteit en integraliteit.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Quotum doelgroepbanen (participatiebeleid) 2024; 2,85% van 555,66 fte.

Met wie werken we samen?

We hebben partnerschap met OR en Vakbonden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.03 Personeel en organisatie		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		2.166.190	0	2.166.190
	Doelstelling 8.03.01 Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap	1.124.815	0	1.124.815
	Doelstelling 8.03.02 De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment	798.375	0	798.375
	Doelstelling 8.03.03 Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.	243.000	0	243.000
Saldo		2.166.190	0	2.166.190

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.04 Subsidies en Inkoop

Inleiding

Wij staan voor het tijdig, correct en begrijpelijk verstrekken van subsidies en het doen van inkopen die wij voor elke opgave passend kunnen invullen. Wij zijn professioneel in het creëren van kansen en oplossingen enerzijds en het aangeven van wat maximaal mogelijk is, rekening houdend met de provinciale kaders, anderzijds. Hiermee versterken wij het doeltreffend, doelmatig en rechtmatig handelen van de provincie met oog voor beginselen als fairplay, transparantie, gelijkheid en zorgvuldigheid. Zo dragen wij bij aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.04.01: Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB

De provincie Drenthe wil, indien zich daar geen zwaarwegende belangen tegen verzetten, bij aanbestedingen zo veel mogelijk kansen creëren voor het MKB en dan specifiek voor Drentse en regionale ondernemers, teneinde de werkgelegenheid in Drenthe te stimuleren. Bij onderhandse aanbestedingen (bij Werken, Leveringen en Diensten tot aan het drempelbedrag voor Europees aanbesteden) worden zo veel mogelijk Drentse ondernemers en ondernemers uit de regio (Groningen, Friesland en Overijssel) betrokken. Wij stellen hierbij als doel in eerste instantie minimaal twee Drentse/regionale partijen uit te nodigen. Drentse ondernemers krijgen meer voorrang door het uitnodigingsbeleid bij meervoudig onderhandse aanbestedingen toe te passen. Is het aantrekken van partijen uit de regio niet haalbaar, dan zoeken wij pas naar partijen buiten de regio. Naast het uitnodigingsbeleid wil de Provincie Drenthe ook met haar aanbestedingen kansen creëren voor het Drents en regionaal MKB, onder andere door de complexiteit van aanbestedingen waar mogelijk te beperken, onderaanneming en samenwerkingsverbanden toe te staan en opdrachten niet onnodig groot te maken.

Doelstelling 8.04.02: Transparante en laagdrempelige werking van het Drentse subsidieinstrumentarium

Een belangrijk instrument om onze doelen te bereiken, is het verstrekken van subsidie. Met diverse subsidieregelingen en het verstrekken van incidentele subsidies geven we hier invulling aan. Het is belangrijk dat bedrijven, instellingen en inwoners van onze provincie goed geïnformeerd worden over de mogelijkheden. Dat doen we via actieve informatieverstrekking en een duidelijke klantvriendelijke website.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Inkoop

	2021	2022
Aantal aanbestedingen MVO	19	22
Aantal aanbestedingen EU	10	10
Aantal aanbestedingen Nationaal	2	1
Totaal aantal aanbestedingen	31	33
Meervoudig onderhands	19	22
Aantal uitgenodigde leveranciers	64	74
Waarvan Drents	31%	42%
Waarvan Drents en Regionaal	92%	91%
Gegund aan een Drentse leverancier	11	8
Gegund aan Drents en regionaal	19	20
% gegund Drents en regionaal	100%	91%
Europese + nationale aanbestedingen	12	11
Drentse inschrijvingen	10	24
Gegund aan een Drentse leverancier	1	8
Gegund aan Drents en regionaal	7	13
% gegund Drents en regionaal	58%	76%
Inkoopvolume (miljoen)	63,8	69,2
Waarvan aan Drentse leveranciers	35%	32%

Subsidies

We verstrekken grofweg € 90 miljoen aan subsidies.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.04 Subsidies en Inkoop		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		15.300	0	15.300
	Doelstelling 8.04.01 Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB	15.300	0	15.300
Saldo		15.300	0	15.300

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.05 Verantwoording personeelskosten

Inleiding

Het betreft hier een technisch beleidsveld om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.05.01: Directe personele inzet

Het betreft hier een technische doelstelling om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Doelstelling 8.05.02: Inzet ondersteunend personeel

Het betreft hier een technische doelstelling om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.05 Verantwoording personeelskosten		Bestaand beleid 2024	Nieuw beleid 2024	Saldo begroting 2024
Lasten		65.884.885	0	65.884.885
	Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet	38.231.524	0	38.231.524
	Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel	27.653.361	0	27.653.361
Baten		-2.525.134	0	-2.525.134
	Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet	0	0	0
	Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel	-2.525.134	0	-2.525.134
Saldo		63.359.751	0	63.359.751

Toelichting nieuw beleid 2024

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 8: Middelen en mensen

	Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten					
	8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	10.491.823	10.210.950	10.693.430	-482.480
	8.02 Financiën	10.311.373	23.786.304	16.417.217	7.369.087
	8.03 Personeel en organisatie	1.740.274	2.666.190	2.166.190	500.000
	8.04 Subsidies en Inkoop	9.417	15.300	15.300	0
	8.05 Verantwoording personeelskosten	61.711.223	63.206.714	65.884.885	-2.678.171
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	84.264.110	99.885.458	95.177.022	4.708.436
Baten					
	8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	-2.378.970	-4.152.640	-4.361.014	208.374
	8.02 Financiën	-239.184.956	-249.684.387	-255.619.406	5.935.019
	8.05 Verantwoording personeelskosten	-5.374.541	-2.525.134	-2.525.134	0
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-246.938.467	-256.362.161	-262.505.554	6.143.393
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	-162.674.357	-156.476.703	-167.328.532	10.851.829

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2023-2024

Lasten

Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 482.480,- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten

Bij de voorjaarsnota 2021 is incidenteel t/m 2023 € 100.000,- van dit budget ingezet voor de upgrade van de servers voor thuiswerken met GIS en Autocad. In 2024 is dit komen te vervallen.

Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

In 2024 vallen de afschrijvingslasten hoger uit dan in 2023.

Beleidsopgave: 8.02 Financiën

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 7.369.087,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead

De grootste afwijkingen tussen 2024 en 2023 betreffen lagere budgetten in 2024 voor:

- Stelpost knelpuntenpot indexering inkoopbudgetten circa € 1.394.000,--
- Vrije bestedingsruimte circa € 2.658.154,--
- Tijdelijke inhuur in 2023 voor het project Nieuw Financieel Bedrijfsvoeringssysteem

Verder heeft de provincie in 2023 een bedrag van € 250.000,-- gedoneerd voor hulp aan de slachtoffers van de aardbeving in Turkije en Syrië. Om deze kosten te dekken is hiervoor de post onvoorzien verlaagd. Tot slot heeft er in 2023 op basis van het definitieve jaarverslag van N.V. NOM een correctie op de waarde van aandelen NV NOM plaatsgevonden van € 331.333,--. Samen een lasten verhoging in 2024 van € 581.333,--.

Doelstelling: Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

In 2024 is ten behoeve van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe € 3.733.000,-- minder begroot dan in 2023. Dit komt doordat 2023 het laatste uitvoeringsjaar is van deze regiodeal. In 2024 zijn alleen bedragen in de begroting opgenomen om kosten van de reeds in uitvoering zijnde projecten te kunnen dekken.

Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 500.000,-- lager uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.

In verband met de reorganisatie is in 2023 eenmalig € 500.000,-- beschikbaar gesteld voor organisatieontwikkeling.

Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 2.678.171,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstellingen Directe en indirecte personele inzet

Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de indexering van de lonen met € 2,5 miljoen. Voorts is in 2024 € 700.000,-- meer aan lonen begroot als gevolg van de organisatieontwikkeling (Statenstuk 2023-113). Tenslotte zijn er nog enkele verschillen als gevolg van de omzetting van projectgeld naar het loonbudget.

Baten

Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

De baten van deze beleidsopgave vallen € 208.374,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal

De huuropbrengsten voor het Drents Museum, Health Hub Roden en ruimten in het Provinciehuis zijn in 2024 € 122.600,-- hoger geraamd dan in 2023.

Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

De dienstverlening aan Prolander wordt circa € 85.800,-- hoger gebudgetteerd in 2024.

Beleidsopgave: 8.02 Financiën

De baten van deze beleidsopgave vallen € 5.935.015,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Duurzame provinciale financiën

- Rente op banksaldi: de renteopbrengsten over de middelen die in 's Rijks schatkist worden aangehouden worden in 2024 € 500.000,-- lager begroot dan in 2023. Enerzijds worden de rentebaten voorzichtig, anderzijds voorzien we een afname van de liquide middelen, wat doorwerkt in de begrote renteopbrengsten.
- Dividenden: in 2023 was de dividenduitkering van onze deelneming BNG Bank NV € 118.463,-- hoger dan begroot. Dit is reeds verwerkt in de Bestuursrapportage 2023.
- Dividenden: in 2023 bedroeg de dividenduitkering door Enexis Holding NV € 4,6 miljoen. Dit was inclusief een eenmalige dividenduitkering van € 2,4 miljoen als gevolg van de verkoop van Fudura BV. Het voor 2023 begrote dividend bedroeg € 2,0 miljoen, voor 2024 is € 1,2 miljoen begroot.
- Algemene uitkering provinciefonds: meerjarig was de algemene uitkering uit het provinciefonds in 2024 € 11,9 miljoen hoger begroot dan in 2023. Op basis van de meicirculaire provinciefonds 2023 wordt dit verschil neerwaarts bijgesteld naar € 10,8 miljoen. Op het gebied van de decentralisatie-uitkeringen is in 2024 niet opnieuw een DU voor de RES geraamd, dit levert een verschil van € 423.000,-- op tussen 2023 en 2024.

Doelstelling: Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

Omdat de Regiodeal Zuid- en Oost Drenthe in 2023 afloopt, verwachten we in 2024 een lagere bijdrage van de gemeenten. Deze bijdrage is € 438.000,-- lager dan in 2023 en betreft de reeds in uitvoering zijnde projecten.

Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 8: Middelen en mensen

Programma 8	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Totaal programma	-162.674.357	-156.476.703	-167.328.532	10.851.829
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve uitvoering generatiepact	250.268	250.268	344.589	-94.321
Bijdrage van Reserve uitvoering generatiepact	-1.060.597	-827.380	-615.172	-212.208
Bijdrage aan Financieringsreserve	8.728.539	350.000	350.000	0
Bijdrage van Financieringsreserve	-18.742.244	-3.486.625	-61.625	-3.425.000
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	2.950.000	4.000		4.000
Bijdrage van Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)	-138.548			0
Bijdrage aan Risicoreserve		331.333		331.333
Bijdrage van Risicoreserve	-3.924.427			0
Bijdrage van Reserve compensatieverlof	-657.156			0
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda				0
Bijdrage van Reserve investeringsagenda	-1.695.481	-450.000		-450.000
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023	50.333	50.333		50.333
Bijdrage van Reserve investeringsagenda 2019-2023	-13.606.832	-5.301.333	-3.116.666	-2.184.667
Bijdrage aan Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe	61.044			0
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe	-8.388.679			0
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	7.254.767		42.511	-42.511
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-1.926.750	-4.978.891	-1.973.011	-3.005.880
Bijdrage aan Saldireserve	22.430.795	282.333		282.333
Bijdrage van Saldireserve	-17.867.333	-20.934.139	-1.854.866	-19.079.273
Bijdrage aan Reserve algemene doeleinden	458.333	1.183.333		1.183.333
Bijdrage van Reserve algemene doeleinden	-1.183.333	-1.000.000		-1.000.000
Saldo verrekend met reserves	-27.007.301	-34.526.768	-6.884.240	-27.642.528
Totaal na bestemming	-189.681.658	-191.003.471	-174.212.772	-16.790.699

Wat mag het kosten reserves programma 8: Middelen en mensen

Beleidsopgave	2022 Rekening	2023 Actuele begroting	2024 Begroting	Vershil 2023-2024
Lasten				
8.02 Financiën	125.586.322	56.115.245	50.395.238	5.720.007
Totaal Lasten	125.586.322	56.115.245	50.395.238	5.720.007
Baten				
8.02 Financiën	-153.576.222	-147.353.079	-84.662.631	-62.690.448
Totaal Baten	-153.576.222	-147.353.079	-84.662.631	-62.690.448
Totaal	-27.989.900	-91.237.834	-34.267.393	-56.970.441

Investeringsen programma 8: Middelen en mensen

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027
INVESTERINGEN Programma 8: Middelen en mensen							
Provinciehuis	27.730.093	148	511.542	791.000	2.801.403	1.690.000	550.000
Hard- en Software - Ambitioneel Excellente Dienstverlening	360.326	110.137	144.211	105.978	-	-	-
Hard- en Software - Ambitioneel Flexibiliteit in Techniek	3.515.885	67.601	420.668	2.085.390	485.462	105.978	125.000
Hard- en Software - Ambitioneel Het Nieuwe Samenwerken	4.156.881	1.116.191	1.654.513	1.106.177	-	60.000	220.000
Hard- en Software - Ambitioneel Organisatie in Control	1.679.564	370.898	1.133.666	175.000	-	-	-
Hard- en Software - Niet informatieplan	708.764	4.867	357.373	320.029	13.248	13.247	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8	38.151.513	1.669.842	4.221.972	4.583.574	3.300.113	1.869.225	895.000

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringsen naar nut.

I.2 Paragrafen

Paragraaf 2.1 Lokale heffingen

Inleiding

De heffingen die worden opgelegd aan burgers en bedrijven vormen (naast de uitkering uit het provinciefonds) voor een belangrijk deel de inkomsten van de provincie. Deze paragraaf geeft de door u vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet.

De ingangsdatum van de Omgevingswet is 1 januari 2024. De Belastingverordening van de provincie Drenthe is hierop aangepast. Verwijzingen naar wetsartikelen zijn aangepast en leges voor milieubelastende activiteiten worden toegevoegd.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Grondwateronttrekkingsheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 13.4b van de Omgevingswet hebben Provinciale Staten een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwateronttrekkingsheffing zijn neergelegd in de Belastingverordening Drenthe 2024.

Op grond van het bepaalde in artikel 5.1 lid 2 onder e van de Omgevingswet in samenhang met de artikelen 16.3 en 16.4 van het Besluit activiteiten leefomgeving is het verboden om zonder vergunning van Gedeputeerde Staten grondwater te onttrekken of water te infiltreren:

- a. Ten behoeve van industriële toepassingen, indien de te onttrekken hoeveelheid meer dan 150.000 m³ per jaar bedraagt;
- b. Ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening.

De regels die de provincie hanteert voor bovengenoemde onttrekkingen zijn vastgelegd in de Provinciale omgevingsverordening (POV) Drenthe. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de grondwateronttrekkingsheffing zijn limitatief in de Omgevingswet opgenomen.

Op grond van artikel 13.4b van de Omgevingswet kunnen onder de heffing worden gebracht de kosten die door de provincie zijn gemaakt voor:

- a. Maatregelen die direct verband houden met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
- b. Noodzakelijke onderzoeken voor het grondwaterbeleid en de vaststelling van schade als bedoeld in artikel 15.13, eerste lid, van de Omgevingswet in samenhang met artikel 10.3, derde lid, van de Omgevingswet,
- c. Het houden van een register met gegevens over het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
- d. De vergoeding van schade als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, onder f, van de Omgevingswet die voortvloeit uit het onttrekken van grondwater of het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, en waarvoor Gedeputeerde Staten het bevoegd gezag zijn.

Inkomsten

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters. Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltrerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltrerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater. De hoogte van de heffing is vastgesteld door Provinciale Staten. Voor 2024 geldt een tarief van € 1,115 per 100 m³ onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden worden afgerond op hele euro's.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan. De geraamde inkomsten voor 2024 zijn € 800.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij invordering van de grondwateronttrekkingsheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Heffing ontgrondingen

Op grond van artikel 13.4a van de Omgevingswet heeft u bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Belastingverordening Drenthe 2024, de Omgevingswet en het Omgevingsbesluit. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Omgevingswet (artikel 13.4a) opgenomen.

Kosten die onder de heffing zijn gebracht

Op grond van de Belastingverordening Drenthe 2024 wordt een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, van de Omgevingswet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m³ hoeveelheid stoffen.

Inkomsten

De heffingsplicht geldt voor houders van vergunningen, van meer dan 10.000 m³ vaste stoffen. De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd. De geraamde inkomsten voor 2024 zijn € 7.500,--.

Teruggaaf

Indien een vergunning wordt vernietigd of ingetrokken dan wel gewijzigd, kan teruggaaf van de heffing plaatsvinden. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die al is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 8.2, tweede lid, van het Omgevingsbesluit genoemde bedrag van € 250,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Leges

De invoering van de Omgevingswet zorgt voor wijzigingen in de tarieven voor leges. Voor milieubelastende activiteiten (MBA's) worden vanaf 2024 leges geheven. Omdat deze activiteiten nieuw zijn, is het voor de RUDD die deze vergunningen voor de provincie verstrekt niet mogelijk om een zeer betrouwbare inschatting te maken van de baten en lasten voor deze activiteiten. Samen met andere provincies heeft de provincie Drenthe de lasten voor deze vergunningen bepaald. Vanaf 2024 worden er ook leges geheven voor het vooroverleg. Dit gesprek moet ertoe leiden dat het vergunningsproces voor de provincie en voor de aanvrager eenvoudiger verloopt. Als de aanvrager na het vooroverleg een vergunningsaanvraag indient, worden de legeskosten in mindering gebracht op

de leges voor de vergunningsaanvraag. De provincie hanteert hierbij hetzelfde principe als de gemeenten van Drenthe.

Budgetomschrijving	Categorie	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Leges (v/h) WABO	Bouwwerken	225.000	225.000	225.000
Leges (v/h) Uitv. Nb-wet	Natura 2000, Flora en fauna	125.000	125.000	125.000
Leges Ontgrondingen	Ontgrondingen	30.000	30.000	30.000
Leges (v/h) Waterwet	Wateronttrekkingsactiviteit	10.000	10.000	10.000
Leges WVV 1994 / RVV 1990 / RV	Wegenverkeerswet 1994 (WVV 1994) - Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990) - Regeling Voertuigen (RV)	14.000	14.000	14.000
Leges wegen	Omgevingsverordening Drenthe	5.000	5.000	5.000
Leges vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe/Verordening nautisch beheer vaarwegen/Scheepvaartverkeerswet en Binnenvaartpolitiereglement	1.000	1.000	1.000
Totaal		410.000	410.000	410.000

Nazorgheffing stortplaatsen

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen, Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en Attero B.V. te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Dekking van de kosten voor de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door u ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaats aan de exploitant oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitant ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en controlelijsten.

Beleid

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2024 wordt via de Belastingverordening Drenthe 2024 bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2023.

Inkomsten

Als de vastgestelde jaarrekening 2023 van het Nazorgfonds uitwijst dat het fondsvermogen meer dan 10% afwijkt van de netto contante waarde van het doelvermogen, wordt een heffing opgelegd. De stortplaats Meisner te Ubbena is in 2013 gesloten. Nu de stortplaats is gesloten, kan geen heffing meer worden opgelegd.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een nationale belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

Beleid

In het nieuwe Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" is aangegeven dat de opcenten op de motorrijtuigenbelasting worden "bevroren". Dit houdt in dat wij in de komende bestuursperiode afzien van verhogingen en ook van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Ook voor het begrotingsjaar 2024 gaan wij daarom uit van een opcententarif van 92 opcenten.

2024	2025	2026	2027
92,0	92,0	92,0	92,0

De inkomsten

De geraamde inkomsten uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand. In de van de Belastingdienst ontvangen informatie hebben wij vooralsnog geen aanleiding gezien, de raming voor het lopende jaar 2023 aan te passen. Vanaf 2024 is de raming gebaseerd op het gemiddelde van de ramingen van januari 2023 en juli 2023. De ramingen na 2024 zijn dezelfde als die voor 2024.

Uitgaande van het bovenstaande tarief van 92 opcenten en de aangegeven wijze van ramen op basis van een gemiddelde autobestand en samenstelling van het autobestand respectievelijk per 1 januari en 1 juli 2023, komen we tot een ten opzichte van het jaar 2023 ongewijzigde raming van de opbrengst van de heffing van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (bedragen maal € 1.000,-).

2024	2025	2026	2027
62.000	62.000	62.000	62.000

Bij deze raming maken wij nog de opmerking, dat er wijzigingen op komst zijn op het vlak van de nog bestaande kortingen op de tarieven voor elektrische voertuigen en zeer zuinige voertuigen met een relatief lage uitstoot (in de praktijk doorgaans plug-in hybrides).

Voor de derving van de opcentenopbrengst vanwege vrijstelling van MRB voor elektrische voertuigen tot 2025 worden de provincies over de jaren 2022 tot en met 2024 gecompenseerd via de algemene uitkering uit het provinciefonds. Die compensatie loopt met ingang van 2025 af.

Voor de vrijstelling van motorrijtuigenbelasting voor elektrische voertuigen geldt, dat 2025 een overgangsjaar is en dat dan nog een korting geldt van 75% op de wegenbelasting. In 2025 valt daarom een meeropbrengst te verwachten. Uitgaande van een opbrengst op basis van 25% en het huidige wagenpark zou het kunnen gaan om een meeropbrengst van ca. € 567.000,- in 2025. Na het volledig vervallen van de korting voor elektrische voertuigen valt met ingang van 2026 dan een meeropbrengst te verwachten van ca. € 2,2 miljoen jaarlijks.

Voor zeer zuinige voertuigen met een uitstoot van maximaal 50 gram CO₂ per kilometer is er tot en met 2024 een korting van 50% op de wegenbelasting. In 2025 bedraagt die korting nog 25% en in 2026 lopen hier de fiscale voordelen af.

Dit zou voor 2025 een meeropbrengst van ca. € 630.000,- betekenen en met ingang van 2026 tot een meeropbrengst van jaarlijks ca. € 1,2 miljoen.

In deze Begroting 2024 volstaan wij met het melden van deze mogelijke ontwikkelingen. Gezien de onzekerheden nemen wij deze voorzichtigheidshalve nog niet in de ramingen mee.

Onzekerheden komen tot slot ook nog voort uit de lopende discussie over 'Betalen naar Gebruik' (rekeningrijden) en de gevolgen die dit mogelijk zal hebben voor het eigen belastinggebied van de provincies. In deze Begroting 2024 gaan wij niet in op mogelijke financiële effecten.

Samenvatting

Voor 2024 ramen wij aan lokale heffingen vooralsnog een totaalbedrag van:

Belastingen	Opcenten	62.000.000
Heffingen	Grondwater	800.000
	Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	-
	Ontgrondingen	7.500
Rechten	Leges	410.000
Totaal		63.217.500

Lokale lastendruk

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2021 tot en met 2024

	2021	2022	2023	2024
provincie Drenthe	92,0	92,0	92,0	92,0
landelijk gemiddelde	83,5	83,6	84,7	87,8
provincie Drenthe als % van landelijk gemiddelde	110,2	110,1	108,6	104,8
wettelijk maximum	116,8	118,3	125,9	138,3
provincie Drenthe als % van wettelijk maximum	78,8	77,8	73,1	66,5

Overzicht voorgestelde tarieven opcenten op de MRB voor 2024:

Provincie	Voorgesteld tarief
Groningen	95,7
Friesland	89,6
Drenthe	92,0
Overijssel	82,2
Flevoland	83,0
Gelderland	97,9
Utrecht	81,9
Noord-Holland	77,4
Zuid-Holland	98,7
Zeeland	84,4
Noord-Brabant	n.n.b.
Limburg	83,1

Stand per

24-7-2023

Kostendekking leges

Omschrijving	lasten	baten	kostendekking
Omgevingsvergunning	€ 254.959	€ 225.000	88%
Natuur	€ 359.956	€ 125.000	35%
Ontgrondingen	€ 38.141	€ 30.000	79%
Wateronttrekking	€ 16.090	€ 10.000	62%
Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	€ 86.413	€ 20.000	23%
Luchtvaart	€ 4.469	€ -	n.v.t.
totaal	€ 760.028	€ 410.000	54%

Omschrijving	aandeel in baten
Omgevingsvergunning	55%
Natuur	30%
Ontgrondingen	7%
Wateronttrekking	2%
Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	5%
Luchtvaart	n.v.t.
totaal	100%

Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De wereld om ons heen wordt steeds complexer en onzekerder. Onderhand is de enige nieuwe zekerheid onzekerheid. Als overheid worstelen we dagelijks tussen enerzijds het bieden van zekerheid en anderzijds het daarvoor juist benodigde omgaan met onzekerheid. Dit vraagt om verdere professionalisering van risicomanagement. Risicomanagement voegt bewustzijn toe over de mate waarin we onze doelstellingen kunnen halen. Het dwingt tot het expliciet maken van kansen en risico's en het beheersen daarvan. Ook geeft het de organisatie de mogelijkheid om proactief om te gaan met kansen en risico's in plaats van reactief. Een belangrijk instrument daarvoor is het nemen van beheersmaatregelen. Ook hebben wij een risicoreserve gevormd. De hoogte van deze risicoreserve is vastgesteld na inventarisatie van de risico's die zich kunnen voordoen bij de provincie Drenthe.

Risicomanagement is nooit af. Het is om die reden dat de provincie op dit moment actief werkt aan de verdere professionalisering van het risicomanagement. Het kiezen van een praktische methode voor risicomanagement, de wijze van implementatie in de dagelijkse gang van zaken en het bepalen van de wijze van rapportage, zijn belangrijke kaders bij de vormgeving van risicomanagement. Aandachtspunten bij de uitvoering zijn het vastleggen van beleid, verdeling van taken en verantwoordelijkheden, training van medewerkers en ondersteuning door middel van een risicomanagement informatiesysteem.

Risicomanagement gaat niet alleen over regels, maar heeft ook een belangrijk cultuurelement. Het vraagt een andere blik op de organisatie en de processen die daarbinnen vorm krijgen. Daarbij is het van groot belang dat het gedragen wordt door organisatie en bestuur. Dus zowel Statenleden, als collegeleden en medewerkers. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Risicomanagement is dan ook meer dan alleen het financieel kwantificeren en identificeren van risico's.

In de organisatie wordt gewerkt aan een verbeterd risicobewustzijn en de implementatie van meer strategisch risicomanagement wat tot inbedding in de planning- en controlcyclus en borging van de werkwijze leidt. Dit is een organisatiebreed en intensief proces en kost enige tijd om in de organisatie te laten landen maar zal tot zichtbare resultaten leiden in de toekomst.

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de risico's, maar ook in de weerstandscapaciteit die aanwezig is om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's. In deze paragraaf komen aan bod:

- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
  - Incidentele weerstandscapaciteit;
  - Structurele weerstandscapaciteit;
  - De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe;
- Inventarisatie en beheersing van risico's;
- Relatie tussen benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Hoe we als organisatie omgaan met risicomanagement is weergegeven in de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2020, deze is als onderdeel van het Financieel beleid 2020 vastgesteld in de PS-vergadering van 16 december 2020.

Een afzonderlijk aandachtsgebied van risicomanagement behelst het verstrekken van leningen of garanties om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen. Het betreft hier bijvoorbeeld leningen voor de aanleg van breedbandnetwerken en de verwijdering van asbestdaken. De risico's die hiermee gepaard gaan worden opgevangen in de daarvoor ingestelde Reserve opvang revolverend financieren. Een specifieke toelichting op dit onderwerp is te vinden in de paragraaf Financiering.

Actuele ontwikkelingen

Ook de komende jaren heeft onze organisatie te maken met financiële risico's van een meer algemene aard.

Om te beginnen is er nog steeds sprake van inflatie, mede veroorzaakt door de nog voortdurende oorlog in Oekraïne. Al lijkt het aanvankelijke inflatieniveau wat af te nemen, dan nog is er nog steeds sprake van flinke prijsstijgingen. Met name bij infrastructurele (investerings-)projecten is daarvan het effect te merken en het wordt moeilijk om op dat gebied de geplande investeringen te realiseren en daarmee de beoogde doelen te behalen.

Daarnaast is ook de arbeidsmarkt nog steeds sterk in beweging, met alle onzekerheid van dien.

Op het gebied van financiering/dekking van onze uitgaven spelen er nog steeds diverse ontwikkelingen tegelijk:

- Bij de transitieopgaven gaat het om een forse uitbreiding van de vraag op het vlak van taken die de provincie feitelijk al had. Daarbij is nog geen solide meerjarige financiering/dekking geregeld.
- Ook in 2024 spelen nog de al langer lopende ontwikkelingen op het gebied van de financiële verhoudingen die voor de provincies diverse verdere risico's opleveren. Zo bestaat er nog onzekerheid over de verdeelsystematiek van het provinciefonds en de door de provincies op te vangen herverdeeleffecten.
- Er is nog geen duidelijkheid over een nieuw belastinggebied en de opbrengst, verdeling en eventuele verevening tussen provincies, al zal dit pas na 2025 spelen.
- Een oplossing voor "ravijnjaar" 2026 is nog niet bereikt.
- De provincies hebben niet gekozen voor bevrozing van het volumedeel van het provinciefondsaccres. Het is voor de provincies afwachten wat de val van het kabinet Rutte IV op dit vlak voor effect heeft op de al berekende accessen.

Provinciaal beleid

Om de ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo effectief mogelijk ingezet worden. In de begroting is structureel een post voor onvoorziene uitgaven geraamd van € 500.000,--. De provincie gaat op de volgende wijze om met tegenvallers c.q. voorgevallen risico's:

1. Opvang binnen het eigen programma en daarbinnen beschikbare budgetten;
2. Opvang binnen de eigen portefeuille (als GS deze afspraak onderling willen maken);
3. Middelen binnen de Begroting, inclusief de eventueel nog aanwezige vrije ruimte.
4. Post voor onvoorziene uitgaven, conform de richtlijnen voor de inzet van deze post;
5. Algemene reserve, indien geen al onderkend risico;
6. Risicoreserve, pas als het gaat om voorziene risico's waarbij schade daaraan te relateren is.

De provincie Drenthe houdt een ratio aan van het weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 (voldoende). Hierdoor heeft de organisatie ruimte om onvoorziene risico's af te dekken. Jaarlijks brengen we de ratio in beeld bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening. Indien de ratio

weerstandsvermogen lager dan 1,0 wordt, leggen Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten uit wat hier de oorzaak van is en doen ze een voorstel hoe hiermee om te gaan. De ratio is van invloed op de aan te houden Risicoreserve.

GS kunnen jaarlijks bij de vaststelling van de Begroting een voorstel doen of er een bedrag moet worden toegevoegd of kan worden onttrokken aan de Risicoreserve, afhankelijk van de ratio van het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Algemene Reserve

Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. Financieel technisch maakt deze reserve deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie. De stand van deze reserve is per 1 januari 2024 € 5.021.950,--. Voor deze reserve streven we een normomvang na van € 5.000.000,--, die wordt toegerekend aan de weerstandscapaciteit.

Risicoreserve

Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. De reserve heeft per 1 januari 2024 een omvang van € 17.731.906,--. Jaarlijks zal aan de hand van een risico-inventarisatie worden bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit.

Bedragen x € 1.000,- per 31 december	2024	2025	2026	2027
Reserve voor algemene doeleinden	5.021	5.499	5.499	5.499
Risicoreserve	17.732	17.732	17.732	17.732
Totaal algemene reserves	22.753	23.231	23.231	23.231

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte op de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte in de begroting

De post onvoorziene uitgaven, van structureel € 500.000,- is onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) en de opbrengst bij het werkelijke tarief. De raming in de begroting 2024 is uitgegaan van een tarief per 1 januari 2024 van 92 opcenten. Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën. Het maximum voor 2024 wordt naar verwachting vastgesteld op 138,3 opcenten. Dat levert het volgende beeld op:

Bedragen x € 1.000,-	2024	2025	2026	2027
Voorgesteld tarief	62.000	62.000	62.000	62.000
Maximaal tarief	93.202	93.202	93.202	93.202
Onbenutte belastingcapaciteit	31.202	31.202	31.202	31.202

De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven:

	2024		2025		2026		2027	
	S	I	S	I	S	I	S	I
Risicoreserve		17.732		17.732		17.732		17.732
Normomvang Algemene reserve		5.000		5.000		5.000		5.000
Post voor on-voorzien uitgaven	500		500		500		500	
Onbenutte belastingcapaciteit	31.202		31.202		31.202		31.202	
Totaal (inc. + struct.)	54.434		54.434		54.434		54.434	

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Het verhogen van het aantal opcenten tot het maximale tarief is echter niet realistisch.

Inventarisatie en beheersing risico's

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie Drenthe acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico's van provincie Drenthe in kaart te brengen, wordt periodiek de risico-inventarisatie geactualiseerd en een risicoprofiel opgesteld. Uit de actuele inventarisatie zijn in totaal 51 risico's naar voren gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 10 belangrijkste risico's (= 81,6% invloed op totaal) en hoe deze beheerst worden. Deze 51 risico's vertegenwoordigen een bedrag van afgerond € 56,6 miljoen. De in de tabel genoemde nummers komen overeen met de nummers in het door de provincie gebruikte registratiesysteem.

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
R245	Attero beschikt niet over de financiële middelen om bovenafdeling van de stortplaats te Wijster te kunnen realiseren.	De kosten voor de bovenafdeling komen voor rekening van de provincie	Attero heeft aan de provincie een borgtocht afgegeven, met hieraan gekoppeld twee financiële ratio's. Attero wordt geacht een acceptabele financiële positie te hebben als zij voldoet aan beide ratio's, die worden onderbouwd met de jaarlijks te ontvangen geconsolideerde jaarrekening en accountantsverklaring. Op deze wijze zijn wij in staat de financiële positie van Attero te monitoren en indien nodig maatregelen te nemen.	max. € 14.500.000	structureel
R216	Verlaging uitkering provinciefonds	Lagere inkomsten en daardoor geringere bestedingsruimte of noodzaak tot ombuigingen	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby	max. € 7.000.000	structureel
R134	Het doelvermogen in het Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen provincie Drenthe is onvoldoende om de eeuwigdurende nazorg te kunnen financieren.	De kosten voor de eeuwigdurende nazorg komen voor zover deze niet gedekt kunnen worden door het fonds voor rekening van de provincie.	In gesprek met Attero blijven over mogelijkheden om vermogen op peil te brengen dan wel te houden. Indien de contante waarde van het doelvermogen 10% of meer afwijkt van de reeds opgebouwde waarde, wordt er afgerekend met Attero. Ook kan er iedere vijf jaar, en na vaststelling van een nieuw nazorgplan, worden afgerekend.	max. € 11.000.000	structureel
R121	Juridische fouten bij staatssteun, waarbij de provincie verwijtbaar is	Ten onrechte verstrekte overheidsmiddelen worden teruggevorderd	Deskundigheidsbevordering, inzetten second opinion.	max. € 2.500.000	structureel
R246	Het plafond van het BTW-compensatiefonds wordt overschreden.	Terugvordering van het teveel ontvangen BTW via het provinciefonds.	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby, scherp zijn op btw-declaraties	max. € 1.250.000	structureel
R220	De waarde van de beleggingsportefeuille van de NOM daalt, waardoor de marktwaarde van de NOM ook daalt.	Op grond van BBV mag onze boekwaarde (historische verkrijgingsprijs) niet hoger zijn dan die marktwaarde, waardoor een afwaardering moet plaatsvinden.	Invloed uitoefenen als aandeelhouder.	max. € 2.000.000	structureel
R74	Vertraging in de uitvoering van een infrastructureel project (grondaankoop)	Grondaankoop niet tijdig geregeld, geld niet tijdig beschikbaar door cofinanciering	Grondaankoop in de initiatieffase; verkennen en vroegtijdig starten met planprocedure cq onteigening	max. € 1.000.000	structureel
R243	Wegvloeien kennis	Voor (tijdelijke) vervanging moeten hoge kosten voor inhuur en advies worden gemaakt. Het ontbreken en verloren gaan van kennis. De continuïteit van kennis in de organisatie wordt niet gewaarborgd	Ambities afstemmen op de beschikbare capaciteit. Realistische werkplanningen maken. Strategische Personeelsplanning invoeren en bijhouden.	max. € 1.000.000	structureel
R217	virussen en hacking gericht op het plat leggen van het gehele systeem	Gedurende langere tijd niet functionerende provinciale systemen	Continue actuele software. Compartimentering van hard- en software. Continue monitoring. Frequent onderzoek naar potentiële lekken in de beveiliging.	max. € 2.000.000	structureel

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
R58	Claims van derden	uitbetaling claims	Zorgdragen voor adequate en zorgvuldige procedures /handhaving waardoor onterechte claims zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen. Afdekken door middel van aansprakelijkheidsverzekering en aanvullend de risicoreserve.	max.€ 1.000.000	structureel

In de tabel is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele risico's. De risico's die als structureel kunnen worden aangemerkt (en dus van invloed zijn op het meerjarenbeeld van de provincie), hebben wij voor 1 jaar meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Wij zijn namelijk van mening dat indien structurele risico's zich voordoen, hier binnen een jaar beleidsmatig op kan worden geanticipeerd en dat dus geen beroep hoeft te worden gedaan op de beschikbare structurele weerstandscapaciteit. Dit betekent dat wij bij de analyse van de toereikendheid van de beschikbare weerstandscapaciteit geen onderscheid hebben gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.

Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 56,6 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 17.192.191,-- als benodigde weerstandscapaciteit

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, hieronder valt onder meer de hiervoor ingestelde Risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	17.731.906
Omvang Algemene Reserve	5.000.000
Post voor onvoorziene uitgaven	500.000
Onbenutte belastingcapaciteit	31.202.000
Totale weerstandscapaciteit	54.433.906

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve, de omvang van de Algemene Reserve en de post voor onvoorziene uitgaven bij calamiteiten direct aanwendbaar zijn worden uitsluitend deze bedragen gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel wordt nauwlettend gevolgd.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 23.231.906}{€ 17.192.191} = 1,35$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het kengetal van de provincie Drenthe valt in klasse C. Dit duidt op voldoende weerstandsvermogen.

Conclusie / Samenvatting

Met 90% zekerheid kunnen alle risico's worden afgedekt met een bedrag van € 17.192.191,--. De werkelijke omvang van de Risicoreserve is op het gewenste niveau. De ratio is ten opzichte van de jaarrekening 2022 gestegen. Dit komt omdat de beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen door de stand van de Algemene Reserve op 1 januari 2024.

We blijven kritisch kijken in welke mate we door beheersmaatregelen de omvang van de risico's kunnen inperken.

Verplichte kengetallen financiële positie in begroting

Kengetal	realisatie	begroot	begroot	begroot	begroot	begroot
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1A. Netto schuldquote	-11,6%	30,9%	82,8%	117,6%	156,5%	148,9%
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-49,8%	-3,9%	42,3%	73,4%	110,2%	81,4%
2. Solvabiliteitsratio	67,8%	56,7%	46,6%	35,8%	27,0%	27,7%
3. Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
4. Structurele exploitatieruimte	13,1%	7,8%	6,1%	4,9%	3,0%	9,0%
5. Belastingcapaciteit	109,9%	108,6%	104,8%	104,8%	104,8%	104,8%

1A. De netto schuldquote drukt het niveau van de netto schuld uit in een percentage van de totale baten. De netto schuld is het saldo van de schulden enerzijds en de liquide middelen en kortlopende vorderingen anderzijds. De netto schuldquote ontwikkelt zich negatief door de verwachte financieringsbehoefte (toename schulden) in de jaren tot en met 2026.

1B. In de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen zijn ook de leningen aan deelnemingen, openbare lichamen en overige verstrekte leningen opgenomen. Dit kengetal is lager dan de netto schuldquote en in 2023 nog negatief, omdat de omvang van de liquide middelen en kortlopende vorderingen hoger is dan de totale schulden.

2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin wij in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder dit kengetal wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De solvabiliteit is op dit moment goed, maar neemt in de komende jaren af. De begrote onttrekkingen aan de reserves en het balanstotaal dat door investeringen toeneemt resulteren in een steeds groter deel van de balans dat door vreemd vermogen wordt gefinancierd. Hierdoor neemt de solvabiliteit af.

3. De provincie Drenthe heeft geen grondexploitaties. Dit kengetal is derhalve niet relevant.

4. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Dit kengetal geeft aan in welke mate de provincie voldoende structurele baten heeft om haar structurele lasten te kunnen dekken. Hoe hoger dit percentage hoe beter. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte neemt in de komende jaren af, waarmee de begroting minder flexibel wordt.

5. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen enkele provincie maakt gebruik van dit maximale tarief. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies en uit te drukken in een percentage. Uit het kengetal blijkt dat wij meer opcenten heffen dan het landelijk gemiddelde.

Als we de beschikbare kengetallen in hun onderlinge verhouding beoordelen concluderen wij dat onze financiële positie de komende jaren goed is, maar gezien de negatieve ontwikkeling is monitoring passend.

De historie laat zien dat de gerealiseerde (gecorrigeerde) netto schuldquote en solvabiliteit jaar op jaar positiever uitvallen dan begroot, door het achterblijven van uitgaven (exploitatie en investeringen).

Deze planningsonzekerheid wordt ook benoemd in de paragraaf 2.4 Financiering.

Gezien de ontwikkeling van de kengetallen is periodieke monitoring belangrijk, teneinde tijdig bij te kunnen sturen.

Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid. In deze paragraaf worden de beleidslijnen en de beheersmatige aspecten, zoals de uitvoering van het onderhoud, weergegeven. Kapitaalgoederen zijn alle goederen die in eigendom zijn van de provincie met een meerjarig nut. De kapitaalgoederen zijn opgenomen op de balans. Ze moeten goed onderhouden worden, zodat ze in stand blijven en er geen achterstallig onderhoud ontstaat met financiële gevolgen voor de toekomst. De kapitaalgoederen zijn als volgt gerubriceerd:

- Wegen en Vaarwegen;
- Gebouwen.

Wegen en Vaarwegen

Wat willen wij bereiken?

De provincie Drenthe heeft 518 km weg, 177 km vaarweg, 270 km fietspaden, 72 bruggen en sluisen en 151 vaste kunstwerken in beheer en onderhoud. De provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van dit provinciale wegen- en vaarwegennetwerk. Omdat deze objecten van grote maatschappelijke waarde zijn, is de provincie Drenthe verantwoordelijk voor het behalen van maximale meerwaarde uit deze investering, waarbij rekening dient te worden gehouden met de belangen van de gebruikers.

In het beleidsplan zijn de kaders vastgelegd hoe het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen plaatsvindt. Op basis van deze beleidskaders staan in het afzonderlijke beheerplan de beheer- en onderhoudsactiviteiten beschreven. De daaruit volgende programmering en benodigde financiën zijn vervolgens opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP).

De beheer- en onderhoudsactiviteiten voor Wegen en Vaarwegen maken onderdeel uit van programma 4: Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar moet zijn. Vanuit het perspectief van beheer en onderhoud betekent dit dat de activiteiten zijn gericht op een goede beschikbaarheid voor en een veilige doorstroming van het (vaarweg-)verkeer en er aandacht is voor een aantrekkelijke en gezonde omgeving rondom wegen en vaarwegen.

De beheerstrategie is beschreven in het beheerplan en afgestemd op het voldoen aan wet- en regelgeving en de bestuurlijke doelstellingen. Daarnaast wordt een link gelegd met wat dit betekent voor de beheer- en onderhoudsactiviteiten aan de wegen en vaarwegen.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Op 16 december 2020 is het Meerjaren Onderhoudsprogramma 2021-2024 vastgesteld en in 2023 geactualiseerd voor de periode tot en met 2026. De daarin opgenomen activiteiten bestaan uit vast of groot onderhoud en eventuele vervanging.

Vast onderhoud betreft activiteiten ten behoeve van de dagelijkse beschikbaarheid van en veiligheid op het areaal. Voorbeelden zijn maaiwerkzaamheden, het strooien van de gladheidsbestrijding, het afhandelen van calamiteiten en uitvoeren van kleine reparaties. De kosten voor vast onderhoud worden geschat op basis van de uitgaven van de afgelopen jaren.

Groot onderhoud betreft planbaar onderhoud om de levensduur van het areaal te borgen. Onderhoudsactiviteiten worden gepland op basis van een inspectie of levensduur. Voorbeelden zijn

het vervangen van een asfalt deklaag of het vervangen van verouderde, cruciale onderdelen van een beweegbare brug.

Als onderhoud niet langer rendabel of in stand houden technisch niet meer mogelijk is, worden objecten vervangen. Er loopt een investeringskrediet voor het vervangen van kunstwerken (2011-2030). Dit krediet is uitgeput in 2024.

Er is een investeringskrediet voor het vervangen van beschoeiing (2021-2024).

In 2024 zijn de volgende groot onderhoudswerkzaamheden aan wegen (verharding) gepland. Hiervoor is circa € 8,1 miljoen geraamd.

Wegnr.	lengte (km)
n34	5,9
n371	9,1
n373	3,0
n374	4,9
n376	4,5
n378	0,2
n381	2,0
n386	3,7
n391	0,1
n851	1,0
n853	3,5
n854	1,2
n856	0,7
n857	2,5
Totaal	42,3

Daarnaast is in 2024 onderhoud gepland aan bruggen en in de provinciale vaarwegen te weten:

- sluis Peelo in het Noord-Willemskanaal,
- brugdek Pijlebrug,
- Sluisdeuren Stieltjeskanaalsluis.

De kosten die hiermee gemoeid zijn, bedragen circa € 2,2 miljoen (deels groot onderhoud ten laste van exploitatie en deels vervanging ten laste van vervangingskrediet).

Vervanging van beschoeiingen zal plaatsvinden op diverse trajecten in het Stieltjeskanaal, Verlengde Hoogeveensche Vaart, Hoogeveensche Vaart. De kosten bedragen circa € 7 miljoen.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale wegenbestand op het afgesproken kwaliteitsniveau als integraal onderdeel van de Drentse economie met daarbij aandacht voor een schone, gezonde, mooie leefomgeving. Daarnaast is het resultaat het veilig en beschikbaar houden van de provinciale vaarwegen op het huidige kwaliteitsniveau met aandacht voor een schone en gezonde leefomgeving en waarbij de functionaliteit voor de beroeps-/recreatievaart en de aan- en afvoer van water gewaarborgd blijft.

Gebouwen

Wat willen wij bereiken?

In 2022 is een onderzoek naar het provinciaal vastgoedbeheer van de provincie uitgevoerd. Uit het onderzoek komt naar voren dat de vastgoedportefeuille niet enorm groot is, maar te groot om geen professioneel vastgoedbeheer toe te passen. In het onderzoek worden onderstaande aanbevelingen gedaan:

- a. het opstellen van vastgoedbeleid en dit te borgen in werkprocessen;
- b. het uitwerken van processen ten aanzien van vastgoed over aankoop en verkoop, beheer en administratie;
- c. het op één plek benoemen van het eigenaarschap en verantwoordelijkheden voor al het vastgoed;
- d. het zorgen voor actief risicomanagement en het periodiek doornemen van de vastgoedportefeuille en zo nodig herijken van strategie en beheer.

In 2023 is het opstellen van het vastgoedbeleid afgerond en inmiddels vastgesteld. In dit vastgoedbeleid is vastgelegd hoe we omgaan met vastgoed op het gebied van beheer en onderhoud, aan- en verkoopbeleid, huur en verhuur, financiën met daarbij mogelijke kansen en risico's. In 2024 wordt gestart met het uitvoeren van de overige aanbevelingen.

Het hebben van vastgoed kan bijdragen aan de beleidsdoelstellingen van de provincie of zijn nodig om provinciale taken te kunnen uitvoeren. Het bezit van vastgoed is geen doel op zich.

De provincie Drenthe heeft de volgende gebouwen in beheer en onderhoud:

- Het provinciehuis*
- Het Drents Museum*
- Het Depot Drents Museum*
- Huize Tetrode* (in de verkoop)
- Vier actieve steunpunten (vaar)wegen (Peelo, Kloosterveen, Rogat en Schoonebeek)*
- Een passief steunpunt (vaar)wegen (Borger)*
- Health Hub Roden (HHR)*
- Gieten Kiosk (P+R/Busstation)*
- Voormalige brug- en sluiswoningen
- Overige opstallen W&V

Gebouwen met (*) worden inmiddels centraal beheerd.

Provinciehuis

Het vastgoed- en exploitatiebeleid bestaat uit het onderhouds- en het huisvestingsbeleid. Het huisvestingsbeleid richt zich op het gebruik van het gebouw en hoe we met onze werkomgeving om willen gaan. Onze werkomgeving is activiteitengericht, flexibel, schoon, open en transparant. Daarnaast stimuleert de werkomgeving tot ontmoeten en samenwerking. In het Huisvestingsbeleidsplan wordt beschreven hoe we het provinciehuis gebruiken. Aan het huisvestingsplan liggen o.a. bezettingsgraadmetering, tevredenheidsmetering en de visie van de directie op de organisatie ten grondslag. De visie op hybride werken is van invloed op de manier waarop wij werken en hoe wij omgaan met ons vastgoed en de faciliteiten daarbinnen. De invulling van hybride werken is dat we duurzaam, tijd-, en plaatsonafhankelijk werken, gelijkwaardig aan elkaar en met aandacht voor vitaliteit en gezondheid. De verwachting is dat de kantooromgeving zich steeds meer zal ontwikkelen naar een ontmoetings-, samenwerkings- en vergaderlocatie met bijbehorende faciliteiten waar nog steeds maar in mindere mate bureauwerk kan worden verricht. Nu zijn daar in de afgelopen jaren al grote stappen ingezet. Welke ontwikkelingen we nog meer voorzien voor nu en de nabije toekomst is in 2023 verder in kaart gebracht. Dit zal in 2024 leiden tot een actueel huisvestingsbeleidsplan en vervolgens zal gestart worden met de uitvoering hiervan.

Naast het dagelijks onderhoud, waarbij het voornamelijk gaat om het oplossen van storingen, wordt er planmatig onderhoud uitgevoerd. Het planmatig onderhoud wordt gedekt uit de Voorziening meerjaren onderhoud provinciehuis. Onderhoudsgevoelige elementen van zowel bouwkundige als installaties van technische aard, van exterieur en interieur, zijn vastgelegd in een meerjarenonderhoudsplan (MJOP). Om de 5 jaar wordt het MJOP – conform regelgeving – geactualiseerd.

Binnen het onderhoud wordt waar mogelijk duurzaam, milieuvriendelijk, circulair en duurzaam gewerkt. Het onderhoud is gericht op een gebouw dat representatief, efficiënt, effectief en prettig in het gebruik is.

Het MJOP van het provinciehuis is in 2023 geactualiseerd. In 2024 zullen hieraan de duurzaamheidsaspecten worden toegevoegd.

Drents Museum

Om zo planmatig mogelijk het onderhoud aan de gebouwen van het Drents Museum uit te voeren, is een onderhoudsplan (MJOP) opgesteld. Dit naar aanleiding van de verbouwing en nieuwbouw van het Drents Museum. In 2023 is het MJOP voor het Drents Museum geactualiseerd, er is nu een beeld geschetst voor het onderhoud over de volgende periode.

In 2021 is gestart met de voorbereidingen voor het project 'nieuwe collectie presentatie (NCP)'. Dit betreft de herinrichting van kunst en archeologische stukken in 18 ruimten van het monumentale deel van het gebouw. De provincie Drenthe participeert als eigenaar in dit project m.b.t. duurzaamheid, toegankelijkheid en beveiliging. In 2023 is met de daadwerkelijke verbouwing begonnen.

In 2023 is gewerkt aan het oplossen van de aanhoudende vochtproblematiek in de in 2011 gebouwde expositieruimte/kelder. In 2024 zal de zuidgevel worden verplaatst.

Er gelden bij het Drents Museum verder dezelfde beleidsmatige uitgangspunten als voor het Provinciehuis. Alleen ligt bij het Drents Museum extra nadruk op het conserveren en in stand houden van het monumentale pand voor de toekomst. Het gebouw is een parel voor Assen en heeft een sterk representatieve functie.

Depot Drents Museum

In 2010 is een nieuw depot voor het Drents Museum opgeleverd. Hiervoor is destijds een MJOP opgesteld. Conform de BBV voorschriften moet het MJOP tenminste iedere 5 jaar worden geactualiseerd. In 2023 is het MJOP voor het laatst geactualiseerd. Naast de beleidsmatige uitgangspunten zoals verwoord voor het Provinciehuis, is het onderhoud bij het Depot gericht op stabiele klimatologische omstandigheden. Hierdoor kunnen de museumstukken onder goede condities worden bewaard.

Steunpunten wegen en kanalen

Er zijn zes provinciale panden van Wegen en Vaarwegen (W&V) in beheer en onderhoud. Het gaat om vijf steunpunten voor weg- en vaarwegonderhoud en een kiosk bij het bustransferium in Gieteren. Het steunpunt Kloosterveen is in 2013 gebouwd, als gezamenlijk steunpunt voor de provincie en Rijkswaterstaat (RWS). RWS doet het onderhoud en beheer voor de voorzieningen die verbonden zijn met het regiokantoor van RWS op deze locatie, zoals beveiliging, nutsvoorzieningen e.d. De provincie geeft uitvoering aan het onderhoud en beheer van de overige bouwkundige en installatietechnische voorzieningen voor de zoutloodsen, overkappingen en kantine. De kosten worden verdeeld en verrekend tussen de provincie en RWS.

In 2024/2025 worden de MJOP's geactualiseerd.

Health Hub Roden

De verbouwing van het pand is in 2019 afgerond. Vervolgens is in 2020 een MJOP opgesteld met bijbehorende voorziening.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Met het vaststellen van het vastgoedbeleid is een eerste stap gezet om te komen tot een verdere professionalisering van het vastgoedbeheer van de provincie Drenthe. Het fungeert als een helder beleidskader van waaruit we handelen en sturen.

Van het Provinciehuis, Drents Museum, Depot Drents Museum, Steunpunten en kiosk Gieten en Health Hub Roden zijn MJOP's. De MJOP's zijn handvatten voor de gebouwenbeheerders. Men bekijkt kritisch wat de werkelijke staat van onderhoud is van de diverse bouwkundige en installatie-onderdelen en op basis daarvan wordt onderhoud uitgevoerd. Hierdoor wordt het onderhoudsbudget zo optimaal mogelijk ingezet, zonder dat de kwaliteit van het onderhoud afneemt.

Samenvatting

	2024	2025	2026	2027
Wegen				
Onderhoud wegen				
Lasten	17.716.934	15.883.571	17.320.099	14.689.947
Vaarwegen				
Onderhoud vaarwegen (incl. woningen)				
Lasten	4.521.061	3.922.239	4.493.838	1.865.354
Gebouwen				
Onderhoud provinciehuis				
Lasten, storting in de voorziening	380.523	380.523	380.523	380.523
Lasten dagelijks onderhoud	320.057	320.057	320.057	320.057
Onderhoud Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	151.128	151.128	151.128	151.128
Lasten dagelijks onderhoud	229.313	229.313	229.313	229.313
Onderhoud Depot Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	41.787	41.787	41.787	41.787
Lasten dagelijks onderhoud	47.072	47.072	47.072	47.072
Accommodatie Steunpunten				
Lasten, storting in de voorziening	137.500	137.500	137.500	137.500
Lasten dagelijks onderhoud	63.500	63.500	63.500	63.500
Onderhoud Accommodatie Health Hub Roden				
Lasten, storting in de voorziening	52.614	52.617	52.614	52.614
Lasten dagelijks onderhoud	42.000	42.000	42.000	42.000
Totaal (lasten)	23.703.489	21.271.307	23.279.431	18.020.795

Paragraaf 2.4 Financiering

Inleiding

Wat wordt er besproken in de paragraaf financiering?

In de paragraaf financiering wordt het financieringsbeleid besproken. Financiering heeft enerzijds betrekking op het (tijdelijk) uitzetten en aantrekken van financiële middelen uit hoofde van treasury, anderzijds op het verstrekken van geldleningen en garanties uit hoofde van de publieke taak.

In deze paragraaf gaan we in op het risicobeheer en de stand van zaken en ontwikkelingen met betrekking tot onze tijdelijk overtollige middelen. Verder gaan we in op de renteontwikkelingen, liquiditeitsbegroting en financieringsbehoefte. Ook komen de leningen verstrekt uit hoofde van de publieke taak aan bod, gevolgd door de garant- en borgstellingen. Hierbij wordt ook ingegaan op de risicopositie met betrekking tot de leningen en garanties.

Wat is treasury?

Treasury omvat alle activiteiten die gericht zijn op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Treasury omvat alle werkzaamheden gericht op het formuleren van beleid, het aantrekken van eventueel noodzakelijke financiering en het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen.

Wat zijn financieringen in het kader van de publieke taak?

Binnen de geldende wet- en regelgeving bepaalt de provincie wat zij onder haar publieke taak verstaat en hoe deze wordt uitgeoefend. Voor de uitoefening van haar publieke taak kan de provincie leningen en garanties tegen bepaalde voorwaarden verstrekken aan een onderneming om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen.

Wat willen wij bereiken?

De provincie heeft een behoudend treasurybeleid. Het beleid is gericht op het minimaliseren van financiële risico's en het binnen de geldende (wettelijke) kaders behalen van een zo optimaal mogelijk rendement. Dit kan betekenen dat (potentieel) niet het hoogste rendement wordt behaald.

Het treasurybeleid heeft de volgende doelstellingen:

- het verkrijgen en behouden van duurzame toegang tot financiële markten, tegen de scherpst mogelijke condities, zodat te allen tijde in de behoefte aan financiële middelen kan worden voorzien;
- het minimaliseren van financiële risico's, zoals liquiditeits-, krediet- rente-, valuta-, koers- en solvabiliteitsrisico's;
- het opzetten en onderhouden van een goede en efficiënte financiële infrastructuur;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van de renteresultaten binnen de geldende wet- en regelgeving en de richtlijnen en limieten van de Nota financiering provincie Drenthe 2020.

Wat zijn onze belangrijkste kaders?

Provinciale Staten geven de kaders voor de uitvoering van het beleid door middel van de Financiële verordening provincie Drenthe 2020, de Nota financiering provincie Drenthe 2020 en de paragraaf financiering in de begroting. Dit alles in overeenstemming met de bepalingen in de Provinciewet, het

Besluit begroting en verantwoording (BBV) en de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en onderliggende ministeriële regelingen.

Provinciale Staten worden door middel van de paragraaf financiering in de jaarrekening in staat gesteld haar controlerende taak uit te voeren op het gevoerde beleid, zoals is geregeld in de Provinciewet.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Risicobeheersing

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid is het beheersen van risico's. Onder risicobeheer wordt verstaan: inzicht krijgen in de omvang van het risico, de gevolgen van dat risico afwegen en indien nodig beheersmaatregelen treffen. Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf financiering aandacht geschonken dient te worden aan de kasgeldlimiet, de renterisiconorm, valutarisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. In de volgende tabel zijn deze onderdelen beschreven, waarbij ook de risico-inschatting en de bijbehorende getroffen beheersmaatregelen worden vermeld.

Risico	Omschrijving risico	Risico inschatting	Beheersmaatregel
Renterisico kortlopende schulden - kasgeldlimiet	Het renterisico op kortlopende schulden kan aanzienlijk zijn als de provincie een te groot deel van haar financieringsbehoefte met kortlopende leningen invult. Fluctuaties in de korte rente kunnen direct een relatief grote invloed hebben op de rentelasten. De kasgeldlimiet stelt een grens aan de omvang van de kortlopende financiering en is het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto vlottende (kortlopende) schuld per kwartaal mag hebben. Voor provincies is dat 7% van het begrotingstotaal.	Laag	Naar verwachting zal deze limiet niet worden overschreden in 2024.
Renterisico langlopende schulden - renterisiconorm	Het renterisico op langlopende schulden is het risico dat de rentelasten fors stijgen als nieuw aan te trekken leningen een hogere rente hebben dan de leningen die worden afgelost. Het renterisico op langlopende schulden mag daarom de wettelijke renterisiconorm niet overschrijden. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal.	Zeer laag	Op dit moment heeft de provincie geen langlopende leningen. De renterisiconorm zal ook in 2024 niet worden overschreden.
Valutarisico	Het risico dat de wisselkoers van vreemde valuta verandert, zodat een vordering, schuld of verplichting, luidende in vreemde valuta, nadelig wijzigt.	Nihil	Valutarisico's worden uitgesloten. Betalingsverkeer, uitzettingen en financiering vinden alleen plaats in euro's.
Kredietrisico	Het kredietrisico heeft betrekking op de mogelijkheid dat een derde partij, waarbij uitzettingen uitstaan, verplichtingen niet kan nakomen waardoor de hoofdsom (deels) verloren gaat.	Zeer laag	Het uitzetten van gelden vindt plaats conform de bepalingen in de Wet fido en de onderliggende ministeriële regelingen. De kredietwaardigheid van de tegenpartij wordt gevolgd. De Nederlandse Staat (schatkistbankieren) en haar decentrale overheden (onderling lenen) worden als zeer kredietwaardig beschouwd.
Intern liquiditeitsrisico	De kans dat er niet aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan door een tekort aan liquide middelen.	Laag	Door middel van een liquiditeitsplanning worden de aanwezige liquide middelen afgestemd op de verwachte ontvangsten en uitgaven.
Koersrisico	Het koersrisico is het risico dat de uitzettingen in waarde verminderen door ongunstige koers- c.q. renteontwikkelingen.	Nihil	-

Voldoen aan kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen in de Wet fido en stelt een grens aan de omvang van de korte financiering (looptijd < 1 jaar). Korte financiering dient ervoor om tijdelijke liquiditeitstekorten voor de financiering van lopende uitgaven op te vangen. Juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct een relatief grote invloed kunnen hebben op de rentelasten.

De kasgeldlimiet bedraagt 7% van het begrotingstotaal. Voor 2024 is dat circa € 26,3 miljoen. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet structureel overschrijden. Uiterlijk bij de derde overschrijding geldt een meldplicht aan de toezichthouder. Wij verwachten, net als in voorgaande jaren, dat de kasgeldlimiet in 2024 niet zal worden overschreden.

Renterisiconorm

Om het renterisico op de langlopende schuld te beheersen is in de Wet fido de renterisiconorm opgenomen. Renterisico op de langlopende schuld (looptijd > 1 jaar) heeft betrekking op de contractuele renteherzieningen en aflossingen in enig jaar. Het renterisicobedrag is de optelsom van leningen met een renteherziening of een herfinancieringsmoment.

Het doel van de renterisiconorm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal en mag niet worden overschreden.

De provincie Drenthe heeft op dit moment geen langlopende geldleningen opgenomen. De renterisiconorm zal in 2024, en naar verwachting ook in de jaren daarna, niet worden overschreden. Dit is in onderstaande tabel weergegeven.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)		2024	2025	2026	2027
Stap					
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3) = (1 + 2)	Renterisico	0	0	0	0
(4)	Renterisiconorm	75.157	75.157	75.157	75.157
(5) = (4 > 3)	Ruimte onder renterisiconorm	75.157	75.157	75.157	75.157
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal 2024	375.783			
(4b)	Percentage	20%			
(4) = (4a x 4b)	Renterisiconorm van alleen 2024	75.157			

Optimaliseren van rendement

De overtollige liquide middelen die niet voor de uitoefening van de publieke taak ingezet worden, moeten conform de Wet fido aangehouden worden bij het Rijk (verplicht schatkistbankieren). Dit betekent dat de middelen op een rekening-courant bij het ministerie van Financiën worden aangehouden, maar wel ter vrije beschikking van de provincie staan.

Ook mogen leningen worden verstrekt aan openbare lichamen: andere decentrale overheden waarmee geen toezichtsrelatie bestaat (onderling lenen).

Uitzonderingen op het verplichte schatkistbankieren zijn vastgelegd in de Regeling schatkistbankieren, waaronder middelen aangehouden in het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe en middelen voor zover deze het zogenaamde drempelbedrag niet te boven gaan. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal.

Ook bestaat er nog een overgangsregeling voor overeenkomsten die zijn aangegaan vóór 4 juni 2012. De provincie Drenthe heeft geen overeenkomsten meer onder deze overgangsregeling.

Uitzettingen van tijdelijke overtollige middelen

In onderstaande tabel is de treasuryportefeuille opgenomen, met de prognose voor 2023, onderverdeeld naar kortlopende en langlopende uitzettingen. De afname van de omvang van de totale portefeuille is het gevolg van uitvoering van beleidsvoornemens. Verderop in deze paragraaf wordt ingegaan wat de ontwikkelingen op de langere termijn zijn en wat dit betekent voor de financieringsbehoefte van de provincie.

Treasuryportefeuille (bedragen x € 1.000)		30-06-2023	Prognose 31-12-2024
Kortlopende uitzettingen	's Rijks schatkist	169.357	0
Langlopende uitzettingen	Leningen aan decentrale overheden	20.000	0
Totaal		189.357	0

De leningen aan openbare lichamen staan in onderstaande tabel vermeld. Het betreft twee leningen aan gemeenten met een einddatum in 2024.

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2023	Prognose 31-12-2024
Openbaar lichaam				
Gemeente Velsen	16-09-24	1,58	10.000	0
Gemeente Amsterdam	11-12-24	1,20	10.000	0
Totaal Openbaar lichaam			20.000	0
Totaal Leningen aan openbare lichamen			20.000	0

Drempelbedrag

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft elke dag naar de schatkist te worden overgeboekt. Het drempelbedrag is het maximale bedrag dat we over een heel kwartaal gezien gemiddeld op dagbasis buiten de schatkist mogen aanhouden. en is voor de provincie Drenthe 2% van het begrotingstotaal. Voor 2024 is het drempelbedrag circa € 7,5 miljoen (2% van € 376 miljoen). We verwachten net als in voorgaande jaren het drempelbedrag in 2024 niet te overschrijden.

Ontwikkeling rentebaten

Onze begrote rente is gebaseerd op de rentebaten uit de treasuryportefeuille en de uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Omdat de provincie geen financieringen heeft aangetrokken zijn er geen rentelasten. In 2023 zijn de rentebaten fors toegenomen doordat de rente op de tegoeden in 's Rijks schatkist is opgelopen tot 3,4% per 30 juni. De verwachte rentebaten zijn voorzichtig meegenomen in de lopende begroting 2023 (€ 2,5 miljoen) en 2024 (€ 2,0 miljoen).

Onze liquiditeitsprognose laat zien dat de omvang van de treasuryportefeuille de komende jaren afneemt, door uitvoering van beleidsvoornemens. De langlopende uitzettingen hebben een einddatum in 2024, de vrijvallende middelen zullen gezien de begrote financieringsbehoefte naar verwachting niet opnieuw worden uitgezet.

Omdat de rentebaten een algemeen dekkingsmiddel vormen op de provinciale begroting, is de begroting gevoelig voor bewegingen in de rentemarkt. Vrijval van de langlopende uitzettingen of aflossing van leningen in het kader van de publieke taak heeft gevolgen voor de begroting voor zover deze niet (opnieuw) worden uitgezet als leningen in het kader van de publieke taak.

Ontwikkeling rentetarieven

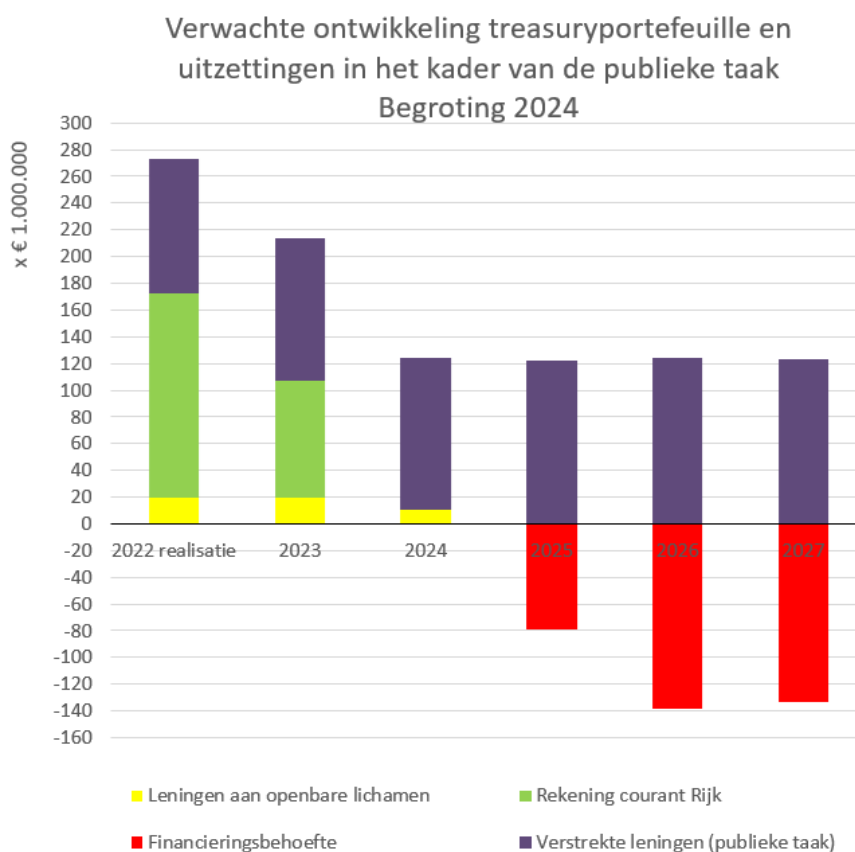
Het monetaire beleid van de ECB is gericht op prijsstabiliteit in het eurogebied: een inflatie van 2% op de middellange termijn. Als maatregel tegen de sterk gestegen inflatie heeft de ECB sinds juli 2022 de depositorente in verschillende stappen verhoogd tot 3,75% in juli 2023. Verwachtingen in de markt zijn dat met de laatste verhoging de piek is bereikt,

Van de negatieve geldmarktrentes had de provincie Drenthe geen hinder, omdat voor de middelen in de schatkist een (minimum)tarief van 0% geldt. Maar de huidige renteontwikkelingen waarbij korte en lange rente (verder) boven de nullijn bewegen, maken dat we de renteontwikkelingen nauwlettend blijven volgen.

Optimaal voorzien in de financieringsbehoefte

Liquiditeitsbegroting

De liquiditeitsbegroting geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de liquiditeitspositie en financieringsbehoefte in de komende jaren, gebaseerd op de ambities in onze begroting.

In bovenstaand diagram zijn de verwachte ontwikkelingen van de treasuryportefeuille en de uitzettingen in het kader van de publieke taak zichtbaar gemaakt. Hieruit blijkt de verwachte gemiddelde financieringsbehoefte voor de komende jaren.

Bij het opstellen van de liquiditeitsbegroting hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De basis wordt gevormd door besluiten van Provinciale Staten.
- Uitgezette overtollige liquide middelen (leningen aan openbare lichamen) worden op vervaldatum toegevoegd aan de vrij beschikbare liquiditeiten (schatkistbankieren).
- Voor de leningen in het kader van de publieke taak is een inschatting gemaakt van nog te verstrekken (tranches van) leningen.

- Met betrekking tot de begrote investeringen wordt een inschatting gemaakt van de fasering van de uitgaven. Dit vindt plaats op basis van ervaringen in voorgaande jaren en ontwikkelingen in 2023. Gereserveerde bedragen die nog niet aan specifieke investeringsprojecten zijn toegewezen zijn buiten deze liquiditeitsbegroting gelaten.

Financieringsbehoefte

Uit het diagram komt naar voren dat op basis van de huidige inzichten en ambities die in deze begroting zijn opgenomen, eind 2024/begin 2025 een financieringsbehoefte ontstaat. Deze is in de komende jaren hoger dan in voorgaande jaren werd begroot. Wij hanteren het principe van totaalfinanciering, waarbij de financieringsbehoefte voor de gehele organisatie wordt bepaald. Hierdoor zijn de rentekosten zo laag mogelijk en wordt de administratieve last beperkt. Dit in tegenstelling tot projectfinanciering, waarbij voor een specifiek, zelfstandig project langetermijnfinanciering wordt aangetrokken. De hogere financieringsbehoefte is voor een groot deel te verklaren door de verwachte benutting van het Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied, waarvan het plafond sinds de vorige begroting door Provinciale Staten twee keer is opgehoogd.

Naarmate je verder vooruit kijkt, neemt de onzekerheid in de liquiditeitsprognose toe. Dit wordt veroorzaakt door de timing en omvang van verwachte ontvangsten en uitgaven. In de afgelopen jaren is steeds gebleken dat de liquiditeitsprognose een negatiever beeld gaf van de ontwikkeling van de liquiditeit dan dat deze in werkelijkheid werd. We werken aan het verbeteren van de kwaliteit van de liquiditeitsbegroting, maar er blijven altijd onzekerheden zoals:

- Omvang en timing van te ontvangen specifieke uitkeringen (SPUKs). We ontvangen steeds meer geld via SPUKs van het Rijk, waarbij het om forse bedragen kan gaan en het lastig is in te schatten wanneer deze middelen uitgegeven zullen gaan worden.
- Vervroegde aflossing van verstrekte leningen en latere opnames van verstrekte leningen.
- Omvang en timing van uitgaven voor grondaankopen.
- Nationaal programma landelijk gebied, hiervoor stelt het Rijk € 24,3 miljard beschikbaar. Het is nog niet bekend welk deel hiervan voor Drenthe beschikbaar komt, en hoe dit dan beschikbaar wordt gesteld. Dit heeft potentieel een groot effect op de liquiditeitspositie dan wel financieringsbehoefte.
- Begrotingswijzigingen, gerealiseerde rekeningresultaten en budgetoverhevelingen die gedurende het jaar plaatsvinden.

Uitzettingen in het kader van de publieke taak

Naast de uitzettingen in het kader van de treasurytaak heeft de provincie diverse leningen en garanties verstrekt in het kader van de publieke taak. Eerst komen de verstrekte leningen aan bod, daarna worden de garant- en borgstellingen vermeld.

Overige verstrekte leningen

De leningen betreffen voornamelijk langlopende, niet verhandelbare vorderingen die veelal een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan een jaar.

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2023	Prognose 31-12-2024
Hypotheke				
Medewerkers provincie Drenthe	31-12-35	divers	1.947	1.750
Totaal Hypotheke			1.947	1.750
Verstrekte leningen (kredietsubsidies)				
Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.	31-12-22	0,60%	100	100

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2023	Prognose 31-12-2024
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.	31-03-23	0%	300	250
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 1)	31-12-37	3,99%	395	359
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 2)		3,69%	587	550
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 1)	31-12-37	0,81%	2.897	2.634
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 2)		0,63%	3.475	3.258
Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.	31-12-30	3,00%	40	30
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	31-12-36	0,798%	7.988	7.313
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	31-12-37	1,416%	1.014	928
Glasvezel Zuidenveld B.V.	31-10-42	0,65%	5.413	4.993
RE-NET Hoozeveen B.V.	31-12-38	0,82%	3.400	3.000
Steunstichting Domus DuMus	31-12-23	0,00%	30	0
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 1		0%	36.700	39.200
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 2		2,00%		9.500
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 3		0%	500	4.400
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	31-12-39	0%	1.200	1.200
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	11-01-36	2,00%	618	523
Stichting Schultehuis Diever, Stichting Museums Vledder en Stichting Zeemuseum Miramar	30-06-23	0%	30	0
Stichting Toeristische Promotie Zuid West Drenthe	30-11-24	0%	40	0
Vekoglas B.V.	31-12-34	0,67%	116	97
Totaal Verstrekte leningen (kredietsubsidies)			64.843	78.335
Verstrekte overige geldleningen				
Nationaal Restauratiefonds	31-12-30	Variabel	6.338	15.000
Stichting RTV Drenthe	31-12-35	0,751%	1.401	1.186
Verwijdering asbestdaken Drenthe		Variabel	5.893	7.500
Zonneleningen (via SVn)	31-12-30	1 mnds deposito	2.512	1.300
Totaal Verstrekte overige geldleningen			16.144	24.986
Enexis Holding N.V. (tranche A)	30-11-80	2,15%	11.858	11.858
Enexis Holding N.V. (tranche B)	30-11-80	1,40%	412	412
WMD Drinkwater N.V.	31-12-34	2,25%	6.000	6.000
Totaal Leningen aan deelnemingen			18.270	18.270
Totaal Overige verstrekte leningen			101.204	123.341

Medewerkers provincie Drenthe

Per 31 december 2022 stond nog circa € 2,1 miljoen aan hypothecaire leningen uit bij medewerkers van de provincie. De toegenomen complexiteit in fiscale wet- en regelgeving, de hogere eisen ten aanzien van zorgplicht voor financiële instellingen, de wens voor meer flexibiliteit in arbeidsvormen en tot slot de onmogelijkheden om iets te laten aanpassen in bestaande leningen hebben in de afgelopen jaren geleid tot een versnelde afbouw van de portefeuille. De verwachting is dat de huidige deelnemers veelal zullen blijven, los van verloop door bijvoorbeeld verhuizing en door extra aflossingen. De begrote omvang van de portefeuille is gebaseerd op de aflossingskalender voor de spaar-en annuïtaire hypotheek, en de ontwikkelingen in 2023 en ervaringen in voorgaande jaren.

Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.

Ter uitvoering van de Drentse Green Deal is een lening verstrekt van € 200.000,--. De restant hoofdsom bedraagt € 100.000,--, we zijn in gesprek met de leningnemer over de aflossing hiervan.

Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.

Aan deze coöperatie is in 2015 een lening van € 338.000,-- verstrekt, als voorfinanciering van haar uitvoerende werkzaamheden ten behoeve van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in Drenthe. In 2017 is deze lening verhoogd tot € 638.000,--. In 2023 is € 338.000,-- afgelost, de resterende € 300.000,-- wordt in de resterende periode van het ANLb in zes jaarlijkse termijnen afgelost, voor het laatst op 31 maart 2029.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 1)

Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van € 479.000,-- voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'grijze' adressen. Het netwerk is operationeel en in januari 2020 is gestart met aflossen op de lening.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 2)

Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van € 597.523,-- voor de uitbreiding van het bestaande breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'grijze' adressen. De aanleg is in 2020 gestart, van de lening is € 587.000,-- opgenomen. Na vaststelling van de kredietsubsidie zal worden gestart met aflossen op de lening.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 1)

Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van € 3.511.557,-- voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in januari 2020 is gestart met aflossen op de lening.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 2)

Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van € 3.528.561,-- voor de uitbreiding van het bestaande breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. De aanleg is in 2020 gestart, van de lening is € 3.475.000,-- opgenomen. Na vaststelling van de kredietsubsidie zal worden gestart met aflossen op de lening.

Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.

Kredietunie Noord Drenthe is een coöperatieve kredietvereniging voor en door ondernemers uit het Midden en Klein Bedrijf (MKB). Leden zijn Drentse ondernemers met beschikbare middelen (kredietgevers) en Drentse ondernemers op zoek naar financiering (kredietnemers). Op 20 december 2017 is er een leenovereenkomst getekend met een maximum leenbedrag van € 145.000,--. Hiervan is € 50.000,-- opgenomen. Deze € 50.000,-- wordt in 10 jaarlijkse termijnen afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een lening verstrekt van € 9,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een tweede lening verstrekt van € 1.142.000,-- voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening. Rente en aflossing worden tijdig ontvangen.

Glasvezel Zuidenveld B.V.

Aan Glasvezel Zuidenveld B.V. is een lening verstrekt van € 5,6 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Het netwerk is operationeel en de lening wordt in 20 jaar in maandelijkse termijnen afgelost.

RE-NET Hoogeveen B.V.

Aan RE-NET Hoogeveen B.V. is een lening verstrekt van € 4,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Het netwerk is operationeel en in januari 2021 is gestart met de aflossing op de lening.

Steunstichting Domus DuMus

Deze lening van € 30.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 31 december 2023 afgelost.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 1

In 2018 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor een maximumbedrag van € 39.200.000,--. Hiervan was op 30 juni 2023 € 36.700.000,-- door Energiefonds Drenthe opgenomen. Over de lening is geen rente verschuldigd. Na beëindiging van de activiteiten per ultimo 2025 wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 2

Op 14 december 2022 hebben Provinciale Staten ingestemd met de uitbreiding van het fondsvermogen van Energiefonds Drenthe met € 16 miljoen. Op 7 januari 2023 is de leningovereenkomst getekend. Over het opgenomen deel van de lening is een rente van 2% verschuldigd. Na beëindiging van de activiteiten per ultimo 2025 wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 3

Op 14 december 2022 hebben Provinciale Staten ingestemd met de uitbreiding van het fondsvermogen van Energiefonds Drenthe met € 16 miljoen. Op 5 januari 2023 is de leningovereenkomst getekend. Over het opgenomen deel van de lening is geen rente verschuldigd. Na beëindiging van de activiteiten per ultimo 2025 wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)

In juli 2021 is een lening verstrekt aan Stichting Groenfonds van € 1,2 miljoen, ten behoeve van het Ontwikkelfonds Energiecoöperaties. De lening heeft een looptijd tot uiterlijk 31-12-2039. Dit revolverende fonds heeft als doel het stimuleren en professionaliseren van lokale energiecoöperaties in Drenthe. Dit gebeurt o.a. door het verstrekken van leningen als voorfinanciering van de kosten die in de ontwikkelfase van wind- en zonne-energieprojecten worden gemaakt.

Stichting Maatschappij van Weldadigheid

In 2015 is aan de Maatschappij van Weldadigheid als onderdeel van de IGO-Frederiksoord en omstreken voor de aankoop van het Inforum een lening van € 950.000,-- verstrekt. De lening wordt lineair in 20 jaar afgelost.

Stichting Schultehuis Diever, Stichting Museums Vledder en Stichting Zeemuseum Miramar

Deze lening van € 30.000,- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De einddatum van de lening was 30 juni 2023. Doordat de vaststelling en afwikkeling van de LEADER-subsidie langer duurde dan verwacht, is de lening in augustus 2023 afgelost.

Stichting Toeristische Promotie Zuid West Drenthe

Deze lening van € 40.000,- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 30 november 2024 afgelost.

Vekoglas B.V.

Op 18 december 2019 is aan Vekoglas B.V. een lening verstrekt van € 145.000,-, voor de overname van het glasvezelnetwerk van Coöperatie ECO-Oostermoer Verbindt, teneinde dit netwerk in stand te kunnen houden. De lening wordt lineair in 15 jaar afgelost.

Nationaal Restauratiefonds

Het Nationaal Restauratiefonds voert het verstrekken van leningen (en subsidies) uit namens de provincie, ook int zij de rente en aflossingen namens de provincie.

Stichting RTV Drenthe

De lening aan RTV Drenthe was oorspronkelijk groot ruim € 7,1 miljoen, verstrekt voor de financiering van het pand Beilerstraat 30 te Assen en investeringen in inrichting en apparatuur. Het restant van de lening wordt in jaarlijkse termijnen afgelost. De laatste aflossingstermijn vervalt op 31-12-2035.

Verwijdering asbestdaken Drenthe

Omdat in 2017 verwacht werd dat asbestdaken na 2024 verboden zouden zijn, heeft PS in de Investeringsagenda € 3,5 miljoen vrijgemaakt voor sanering van asbestdaken. Er kan maximaal € 27,5 miljoen worden uitgeleend. Op 4 juni 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken verworpen. De subsidieregeling wordt wel voortgezet (tot en met 2028). Op basis van de huidige ontwikkelingen verwachten we dat de stand van de leningen per ultimo 2024 circa € 7,5 miljoen zal bedragen.

Zonneleningen (via SVn)

Bij SVn was op 1 januari 2019 een bedrag van circa € 9 miljoen beschikbaar voor Zonneleningen. De laatste Zonneleningen zijn in 2019 verstrekt. Het uitstaande bedrag van € 9 miljoen is inmiddels teruggebracht tot circa € 2,5 miljoen. Op basis van de huidige aflossingen verwachten we dat dit bedrag per 31 december 2024 nog circa € 1,3 miljoen zal zijn.

Drentse Holding B.V.

Aan het MKB Fonds Drenthe (Drentse Holding BV) is een lening van € 10 miljoen verstrekt. De lening heeft als doel de omvang van het MKB Fonds Drenthe te vergroten, zodat het ook in de toekomst haar rol kan blijven vervullen in de financiering van het Drentse MKB. De lening wordt in vier tranches van € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld. Wanneer de eerste tranche zal worden opgenomen is nog niet bekend. Daarom is geen prognose per 31 december 2024 opgenomen.

Enexis Holding N.V. (tranche A)

In juli 2020 is een hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt van € 11,9 miljoen (tranche A), ten behoeve van investeringen in de uitbreiding van het energienetwerk in Nederland. De lening is onderdeel van een totale aandeelhouderslening van € 500 miljoen.

Enexis Holding N.V. (tranche B)

In november 2020 is tranche B van de hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt. Voor Drenthe bedroeg tranche B € 411.534,-.

WMD Drinkwater N.V.

In december 2019 is een lening aan WMD Drinkwater van € 6 miljoen beschikbaar gesteld, ter versterking van haar financiële positie. De lening is achtergesteld bij de vorderingen van andere financiers en heeft een looptijd van 15 jaar. Vanaf 31-12-2025 wordt de lening in 10 jaar afgelost.

Garant- en borgstellingen

In de afgelopen jaren zijn er diverse garant- en borgstellingen verstrekt. De lopende garant- en borgstellingen zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Garant- en borgstellingen (bedragen x € 1.000)	Aard	Einddatum	Garant-/borgstelling per 30-06-2023	Garant-/borgstelling per 31-12-2024
Triodos Bank N.V.	Garantie	31-12-2047	1.200	1.200
Stichting Nationaal Warmtefonds	Garantie	1-1-2034	62	20
Nationaal Groenfonds (inz. leningen pVSPN)	Garantie		4.761	4.507
Nationaal Groenfonds (inz. convenantsleningen)	Garantie	2023 / 2024	1.097	0
Totaal			7.120	5.727

Triodos Bank

Woningbouwcorporaties, particuliere woningeigenaren en verenigingen van eigenaars (VvE's) worden gestimuleerd om projecten op te zetten die leiden naar woningen zonder energierekening. Voor het appartementencomplex 'Ellen' in de Asser woonwijk Lariks heeft de vereniging van eigenaars in 2017 een lening van € 1.200.000,-- aangetrokken bij de Triodos Bank. De Triodos Bank heeft als voorwaarde gesteld dat de provincie garant staat voor de betalingsverplichtingen (rente, aflossing en kosten) van de VvE ten aanzien van de lening. Op 30 juni 2023 bedroeg de lening nog € 1.047.971,--.

Stichting Nationaal Warmtefonds

Het Warmtefonds verstrekt aan (samenwerkende) eigenaar-bewoners en VvE's in de provincie Drenthe Energiebespaarleningen voor het treffen van energiebesparende maatregelen voor woningen. In afwijking van de reguliere kredietwaardigheidscriteria van het Warmtefonds, wenste de provincie Drenthe dat de rentekorting ook toegepast wordt op aanvragen van eigenaar-bewoners met een leeftijd van 75 jaar of ouder. Voor het verhoogde risico in verband met de leeftijd van de deelnemers heeft het Warmtefonds een garantstelling van de provincie ontvangen, voor een maximaal bedrag van € 500.000,--. Onder deze garantie worden sinds 2022 geen nieuwe leningen meer verstrekt. Nieuwe leningen worden nu in een ander fonds ondergebracht waarvoor geen garantie geldt. Het bedrag waarvoor de provincie kan worden aangesproken zal daarom alleen maar afnemen. Per 30 juni 2023 was het saldo van de gegarandeerde leningen nog € 61.690,--.

Nationaal Groenfonds (inzake leningen pVSPN)

Het Nationaal Groenfonds heeft aan private partijen leningen met een looptijd van 30 jaar verstrekt als voorfinanciering van te ontvangen subsidie-uitkeringen voor particulier natuurbeheer. Het Nationaal Groenfonds deed dit op basis van de pVSPN-overeenkomst met de provincie: de 'Overeenkomst tot Voorfinanciering Subsidie Particulier Natuurbeheer'. De rente en aflossing op deze voorfinanciering worden door de provincie voldaan uit de jaarlijkse termijnen van de 30-jarige subsidie. De provincie staat garant voor de leningen die het Groenfonds in dit kader heeft aangetrokken, op 30 juni 2023 nog circa € 4,8 miljoen.

Nationaal Groenfonds (inzake convenantsleningen)

De convenantsleningen dateren van 1999 en vloeien voort uit een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van grondaankopen voor natuurontwikkeling. Per 30 juni 2023 was dit nog een bedrag van € 15,9 miljoen. De provincie staat garant voor 6,90% van dit bedrag, € 1.097.383,--. Het Nationaal Groenfonds ontvangt jaarlijks van de provincie Drenthe een bedrag van € 782.771,-- voor

rente en aflossing op de convenantsleningen. Hiervoor wordt de provincie gecompenseerd vanuit het provinciefonds. Het beleid van het Nationaal Groenfonds is erop gericht dat alle convenantsleningen in 2023/2024 zijn afgelost. Het risico dat de provincie wordt aangesproken in het kader van deze garantstelling is daarmee nihil.

Reserveringen t.b.v. leningen en garanties

Aan het verstrekken van leningen en garanties in het kader van de publieke taak (kredietsubsidies en garantiesubsidies) zijn risico's verbonden. Ter afdekking van deze risico's wordt bij verstrekking van een lening of garantie een percentage van de hoofdsom in de Reserve opvang revolverend financieren gestort. De gestorte bedragen blijven ook na aflossing van de lening of na de beëindiging van de garantie in de reserve. Eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid kunnen worden gevormd ten laste van het gehele saldo van de genoemde reserve.

In onderstaande tabel worden de lopende leningen en garanties weergegeven, met de stortingen die daarvoor in de Reserve opvang revolverend financieren zijn gedaan. Tevens zijn de huidige standen van de leningen weergegeven, net als de huidige risicopercentages en de bijbehorende bedragen ter afdekking van het risico.

De aan Enexis Holding N.V. en WMD Drinkwater N.V. verstrekte leningen zijn niet opgenomen in de tabel, omdat de risico's voortvloeiend uit deze leningen zijn meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

In 2021 is er reeds een bedrag van € 50.000,- in de reserve gestort voor nog te verstrekken leningen aan wooncollectieven uit hoofde van de Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven Drenthe. De storting is reeds gedaan; op 30 juni 2023 was er nog geen lening onder deze subsidieregeling verstrekt. De subsidieregeling loopt tot 1 november 2023.

Uit onderstaande tabel is af te leiden dat de omvang van de reserve (€ 23,6 miljoen) voldoende is om de berekende risico's (€ 19,4 miljoen) van de huidige portefeuille leningen en garanties af te dekken. Op dit moment zijn er nog geen nieuwe concrete voornemens tot het verstrekken van nieuwe leningen of garanties in het kader van de publieke taak.

Leningen	Hoofdsom / max. bedrag	Risico % bij aanvang	Storting in reserve	Stand lening per 30-06-2023	Nog op te nemen	Huidig risico %	Huidig risicobedrag
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.	638	10%	64	300	0	10%	30
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs)	479	40%	192	395	0	40%	158
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 2)	598	40%	241	587	11	40%	241
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit)	3.512	14%	508	2.897	0	15%	435
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 2)	3.529	25%	898	3.475	54	25%	898
Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.	145	35%	51	40	0	35%	14
Drentse Holding B.V. (MKB Fonds Drenthe)	10.000	10%	1.000	0	10.000	10%	1.000
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	9.000	10%	900	7.988	0	35%	2.796
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	2.000	10%	200	1.014	0	35%	355
Glasvezel Zuidenveld	5.600	25%	1.400	5.413	187	25%	1.353
RE-NET Hoogeveen B.V.	4.000	10%	400	3.400	0	10%	340
Steunstichting Domus DuMus	30	10%	3	30	0	10%	3
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 1)	39.200	10%	3.920	36.700	2.500	10%	3.920

Leningen	Hoofdsom / max. bedrag	Risico % bij aanvang	Storting in reserve	Stand lening per 30-06-2023	Nog op te nemen	Huidig risico %	Huidig risicobedrag
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 2)	16.000	10%	1.600	0	16.000	10%	1.600
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 3)	6.600	15%	1.000	500	6.100	15%	1.000
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	1.200	50%	600	1.200	0	50%	600
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	950	10%	95	618	0	10%	62
Stichting Schultehuis Diever, Stichting Museums Vledder en Stichting Zeemuseum Miramar	30	10%	3	30	0	10%	3
Stichting Toeristische Promotie Zuid West Drenthe	40	10%	4	40	0	10%	4
Vekoglas B.V.	145	15%	22	116	0	15%	17
Nationaal Restauratiefonds (extra leningfaciliteiten)	13.364	10%	1.336	13.364	0	10%	1.336
Stichting RTV Drenthe	2.371	10%	237	1.401	0	10%	140
Verwijdering asbestdaken Drenthe	27.500	10%	2.750	5.893	21.607	10%	2.750
Zonneleningen (via SVn)	10.415	15%	1.565	2.512	0	10%	251
Subtotaal risicoafdekking leningen			18.989				19.306
Garanties	Max. bedrag	Risico %	Storting in reserve	Stand garantie per 30-06-2023		Herzien risico %	Huidig risicobedrag
Triodos bank	1.200	10%	120	1.200		10%	120
Stichting Nationaal Warmtefonds	500	20%	100	62		20%	12
Subtotaal risicoafdekking garanties			220				132
Totaal risicoafdekking leningen en garanties			19.209				19.438
Omvang van de Reserve opvang revolverend financieren			23.556				23.556

Toerekening van rente

In het BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering inzicht moet geven in de rentelasten uit externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Door onderstaand renteschema wordt dit inzicht gegeven. De provincie heeft per saldo alleen rentebaten, daarom is er geen toe te rekenen rente.

Renteschema (bedragen x € 1.000)			
A.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 3
B.	De externe rentebaten (idem)	-/-	€ 3.165
	Saldo rentelasten en rentebaten	-/-	€ 3.162
C1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 0
C2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ 0
C3.	De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend		€ 0
		-/-	€ 0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		€ 0
D1.	Rente over eigen vermogen		€ 0
D2.	Rente over voorzieningen		€ 0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		€ 0
E.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	-/-	€ 0
F.	Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury	-/-	€ 3.162

Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering

De gezamenlijke ambities op het vlak van bedrijfsvoering

De omgeving waarin wij werken verandert voortdurend. Om zo goed mogelijk op deze veranderingen en uitdagingen te kunnen reageren, is het belangrijk dat we onze basis op orde houden en daarnaast investeren in de doorontwikkeling en ons innovatief vermogen. Binnen bedrijfsvoering spelen hebben we daarin een pro-actieve, klantgerichte en dienstverlenende rol. Op die manier dragen we bij aan de realisatie van de provinciale opgaven. Daarnaast faciliteren wij het management om integraal te sturen op bedrijfsvoering. Voor bedrijfsvoering blijft doorontwikkeling en verbetering van de dienstverlening belangrijke drijfveren.

Organisatieontwikkeling

Samen doen

Een complexe buitenwereld vraagt om een simpele organisatiestructuur. Dat is een goede basis, een katalysator, om verder te bouwen aan een cultuur waarin we samen aan heldere opdrachten werken, doelgericht en koersvast zijn. Belangrijk daarin zijn flexibele samenwerkingsvormen, die helpen bij de opgaven die op het bord van de provincie Drenthe liggen. Doel van de organisatieontwikkeling is een flexibele en slagvaardige organisatie die snel en efficiënt kan reageren op alle ontwikkelingen in de samenleving. Samen werken we aan een organisatie waarin we met creativiteit, lef, professionaliteit én passie integraal werken aan de Drentse opgaven. We sturen daarbij actief op resultaat en kwaliteit.

Organisatiestructuur

Op 1 juli 2023 is de nieuwe organisatiestructuur van start gegaan, bestaande uit een tweehoofdige directie, zes domeinen (met zes domeinmanagers), 18 themamanagers en een concernstaf met drie stafmanagers. Per die datum is ook het nieuwe organisatiebesluit met de daarbij behorende mandaten van kracht geworden. Alhoewel er nog enkele acties tot na de zomer doorlopen, waaronder het vervullen van een aantal leidinggevende vacatures, zal, ook in 2024, de nadruk komen te liggen op het (leren) werken op basis van de nieuwe sturingsprincipes. Daarbij worden drie ontwikkellijnen onderkend: de doorontwikkeling van concern en domeinen, houding & gedrag en leiderschap.

Financiële doorrekening

De wijzigingen in de hoofdstructuur brengen extra kosten met zich mee. In vergelijking met het vorige organisatiemodel is een extra personele inzet nodig van circa 14 fte, wat een stijging van de loonkosten van ongeveer € 1,8 miljoen per jaar (loonkosten, werkgeverslasten, etc.) tot gevolg heeft. De loonkosten in de opvolgende jaren worden geïndexeerd conform de index voor loonkosten die gebruikt wordt in de meerjarenbegroting.

De op zich structureel hogere last zal de komende vijf jaar als incidentele last ook incidenteel gedekt worden vanuit de beschikbare vrije ruimte. De verwachting is dat de andere sturing en manier van werken ook voordelige financiële effecten zullen hebben. Het is op voorhand echter niet in te schatten hoe groot deze zullen zijn.

De komende vijf jaar worden gebruikt om te kijken hoe groot de mogelijke voordelige effecten zullen zijn. Daarnaast zal nadrukkelijk worden gekeken naar de mogelijkheden om de inhuur van personeel om te buigen en met deze organisatieontwikkeling meer personele kwaliteit aan de organisatie te binden. In 2025 zal hierover aan PS worden gerapporteerd.

Transitiekosten

Geschat wordt dat per 1 januari 2024 de extra en de opvallende functies nagenoeg allemaal ingevuld kunnen zijn. Daarmee zal de tijdelijke inhuur in 2024 naar verwachting dalen. Via de 1e actualisatie in 2024 zal hierop worden teruggekomen.

Investeren in de mensen die het doen

Onze organisatie moet toegesneden zijn op de opgaven waar we voor staan. Dat betekent deskundig, opgabegericht en flexibel, met een omvang waarmee we de plannen voor deze bestuursperiode uit kunnen voeren. Dit doen we zoveel mogelijk met personeel dat bij de provincie in loondienst is. Dat is in lijn met het rijksbeleid, beter voor de continuïteit en voordeliger. We willen daarmee flexibel en kostenbewust onze taken uitvoeren, waarbij een goede integrale afweging van middelen en mensen mogelijk is. We merken dat de arbeidsmarkt steeds krappere wordt en dat heeft ook zijn weerslag op het kunnen aantrekken van voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers om onze opgaven te realiseren. Daarom wordt er hard gewerkt aan maatregelen om hierop te kunnen anticiperen. Als provincie willen wij voor nu en in de toekomst een eigentijdse werkgever zijn die op verantwoorde wijze investeert in alle generaties die in de toekomst ook langer moeten doorwerken, vitaal kunnen blijven en goed zijn toegerust op hun taken. Hiervoor is in 2021 het beleid Drenthe Vitaal ontwikkeld, dat tegemoetkomt aan behoeften op het gebied van inzetbaarheid van alle leeftijdsgroepen binnen de provincie Drenthe als organisatie. Het doel hiervan is te faciliteren in vraagstukken die te maken hebben met inzetbaarheid, dus als antwoord op een tijdelijke verminderde inzetbaarheid.

Verder op weg naar een organisatie in control

Op het gebied van financiën, planning en control is de aandacht gericht op een goede financiële informatievoorziening die bestuur en management beter in staat stelt invulling te geven aan hun sturingstaken. Dit gebeurt met behulp van een nieuw financieel bedrijfsinformatiesysteem dat aan de eisen van de tijd voldoet.

Na de komst van de nieuwe Provinciale en Gedeputeerde Staten wordt dan een begin gemaakt met actualisatie van alle financiële beleidsnota's en regelingen, aansluitend bij de afspraken die gemaakt zijn in het kader van de organisatieontwikkeling. Daarbij te beginnen met de nog op te pakken Nota onderhoud kapitaalgoederen en de eveneens uit te werken Nota kostentoekening en overhead. Deze nota's zullen gebaseerd worden op de kaders die afkomstig zijn van de Commissie BBV.

Blijvende aandacht voor de kwaliteit van de informatie voor het bestuur

Inmiddels hebben wij ter verbetering van de beleidsinformatie voor het provinciebestuur voorstellen ontwikkeld voor een voor de nieuwe bestuursperiode aangepaste informatievoorziening, te beginnen bij de Begroting 2024. Die wordt in een gewijzigde opzet gepresenteerd. Daarbij blijft de wens bestaan, een betere aansluiting te verkrijgen van de (sectorale) beleidscycli en de (integrale) P&C-cyclus, met als uiteindelijk doel integratie van de diverse cycli op het vlak van instrumenten, proces en informatie.

Onze gebouwen zijn duurzaam, energieneutraal en worden hybride ingericht

Onze gebouwen zijn duurzaam en ingericht op een gezonde, veerkrachtige en duurzame werkomgeving. Het provinciehuis van de toekomst is voor ontmoeten, verbinden en (samen)werken aan de Drentse opgaven. In 2023 is gestart met het opstellen van een visie en beleid op provinciaal vastgoed; 'de Vastgoednota'. Vervolgens zal dit de komende jaren zijn weerslag vinden in de

uitvoering en borgen van de processen. De Vastgoednota zal als kapstok dienen voor het actualiseren van onderliggende beleidsnota's als Huisvestingsbeleid. Deze wordt geactualiseerd. Daarbij gaat er specifieke aandacht uit naar het provinciehuis om daar waar nodig het provinciehuis zodanig verder in te richten dat deze aansluit bij de behoefte en afspraken rond 'hybride werken' (zie hierna) passend binnen de dan van toepassing zijnde regelgeving om de gezondheid en veiligheid van medewerkers, huurders en bezoekers te waarborgen. Zo zijn er meerdere vergaderruimtes hybride ingericht en zijn er beeldbeluimtes in het provinciehuis die het digitaal overleggen mogelijk maken. De ontwikkeling 'hybride werken' zal de komende jaren in beslag nemen.

Hybride werken

Onze visie op hybride werken is gericht op een effectieve balans tussen elkaar fysiek ontmoeten en virtueel (samen)werken: de opgave waaraan je werkt bepaalt de plek waar je je werk doet. Deze manier van werken draagt bij aan meer flexibiliteit voor medewerkers en aan de wendbaarheid van onze organisatie. Het verminderen van de reisbewegingen draagt bovendien bij aan het milieu en daarmee aan een duurzamere samenleving. Digitale middelen en het ontwikkelen van nieuwe manieren van (samen)werken faciliteert deze ontwikkeling.

Herstel lekkageproblematiek Drents Museum

Als eigenaar van het vastgoed Drents Museum is de provincie verantwoordelijk voor het bouwkundig onderhoud. In de ondergrondse expositieruimte doen zich de afgelopen jaren bouwkundige problemen voor, die leiden tot terugkerende lekkages. Fase 1 is in 2023 voorafgaand aan de Van Gogh tentoonstelling afgewikkeld. In deze fase zijn de lekkages in de expositieruimte opgelost en is een tussenwand geplaatst. Deze tussenwand is nodig, om in fase 2 de lekkage via de zuidgevel op te kunnen lossen en de gevel te verplaatsen.

Aanpak gebouwgerelateerde werkzaamheden in de oudbouw Drents Museum

In 2020 en 2023 hebben de Provinciale Staten krediet beschikbaar gesteld om aanpassingen te doen in het monumentale gebouwdeel van het Drents Museum voor het verbeteren van de toegankelijkheid, (brand) veiligheid, beveiliging, collectie inpassing en verduurzaming. De provincie Drenthe is eigenaar van de gebouwen van het Drents Museum en daarmee verantwoordelijk voor het adequaat beheer en onderhoud van de gebouwen en dient er zorg voor te dragen dat de gebouwen voldoen aan de vigerende wet- en regelgeving. Daarnaast heeft de provincie een verantwoordelijkheid en een voorbeeldfunctie met betrekking tot het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed, zoals het realiseren van energiebesparende maatregelen ook om een goede gebouwenexploitatie mogelijk te maken. Uitvoering van deze werkzaamheden zijn inmiddels gestart.

E-depot

Via een drie-jarige pilot (2021, 2022 en 2023) ontwikkelen we samen met het Drents Archief een e-depot voor duurzaam beheer van digitale informatie. Volgens de Archiefwet zijn wij verplicht provinciale archiefbescheiden te verwerven, duurzaam en eenduidig te beheren, te behouden en effectief te ontsluiten en beschikbaar te stellen met als doel het Drents Cultureel erfgoed veilig te stellen en hergebruik ervan mogelijk te maken. Een voorziening voor digitale archiefbescheiden voor de lange termijn bestaat nog niet. Een dergelijk archief wordt aangeduid als e-depot.

Tijdens de pilot onderzoeken we vier onderdelen, te weten:

- Opnemen van videotulen in het e-depot; status afgerond;
- Opnemen van GIS-bestanden in het e-depot; status afgerond;
- Ontwikkelen van de raadpleegschil in het e-depot; gepland in 2023;
- Aansluiting op het DMS (DocBase) met het e-depot; gepland in 2023.

Duurzame catering

Het kantoor wordt steeds vaker een bestemming om samen te werken. Anders werken en samenwerken doet een duidelijk beroep op eten en drinken als verbinder tussen mensen. Op meer momenten en met een grotere verscheidenheid. Eten en drinken zal voor, tijdens en na het werk een terugkerend onderdeel zijn. Gezondheid en duurzaamheid winnen aan belang. Die waarden maken een steeds groter onderdeel uit van de vraag, waarop wij het aanbod willen afstemmen.

Green Deal - Eten uit de Korte Keten

Green Deals zijn afspraken tussen de Rijksoverheid en andere partijen (waaronder provincie Drenthe). Het doel van deze Green Deal is om het eten van voedsel uit de korte keten te stimuleren door afspraken te maken over meer lokaal inkopen met de cateraar. We zetten in op een vergroting van het aandeel regionale producten in het cateringaanbod in het provinciehuis. We sluiten aan bij nationale themaweken, denk aan Dutch Food Deal, dit is een samenwerking tussen de drie noordelijke provincies, en de week van het Nederlandse voedsel.

Informatie, Data en Automatisering

Conform de Drentse digitaliseringsagenda transformeren we de ICT-omgeving van een traditioneel ingerichte automatiseringsomgeving, met afgebakende, specialistische systemen naar een moderne samenhangende informatievoorziening op een technisch robuust en toekomstbestendig fundament. Daarmee beschikt de provincie over een flexibele en innovatieve werkomgeving voor de eigen medewerkers en bevordert het mogelijkheden tot digitaal samenwerken met inwoners, ondernemers en organisaties in en rondom Drenthe. Ketenmanagement en verbinding is hierbij het uitgangspunt. Vanzelfsprekend doen we er alles aan om te voldoen aan de eisen die worden gesteld vanuit informatiebeveiliging, de wet- en regelgeving (zoals de wet open overheid).

Digitalisering raakt alle thema's en dossiers en vormt daarmee een strategisch onderdeel van de beleidsontwikkeling, uitvoering, monitoring en evaluatie door de provincie. We verhouden ons continu tot de technologische ontwikkelingen en blijven voldoen aan wet- en regelgeving. In de huidige netwerksamenleving beschikken naast de overheid immers ook andere organisaties en inwoners over belangrijke data en zetten deze ook gericht in. Met data bedoelen wij hier gegevens en cijfers over maatschappelijke opgaven. Hoe slim een organisatie met data omgaat bepaalt in hoge mate haar effectiviteit. Het gaat hierbij om de bewustwording van het strategische belang van data. We adviseren onze directie gevraagd en ongevraagd over technologische ontwikkelingen en de manier waarop deze ons kunnen helpen om slimmer, integraler en meer in verbinding te werken. Zowel binnen als buiten het provinciehuis.

We gaan meer en slimmer samenwerken. We creëren inzicht en overzicht in de vragen die binnen de provincie spelen en denken aan de voorkant van een ontwikkeling mee over de mogelijke oplossingen. Van reactief naar meer proactief om snel inzicht te bieden in kansen en bedreigingen die, steeds sneller, op ons afkomen. Om dit te kunnen doen hebben we een goed inzicht nodig in de hiervoor benodigde informatiebronnen (data) en de manier waarop we deze slim opbouwen. We werken volop aan vindbaarheid, toegankelijkheid, uitwisselbaarheid en herbruikbaarheid van data (binnen en buiten het provinciehuis) en vervullen hier (op termijn) een centrale rol in richting (keten)partners.

Door nauw samen te werken met de beleidsdomeinen van de provincie wordt data in brede zin ingezet zodat steeds meer data gedreven kan worden gewerkt. Enerzijds kunnen daartoe intelligente datamodellen gebouwd en ingezet worden om op basis van variabelen diverse scenario's te simuleren

die ondersteunen bij de beleidsvorming. Anderzijds wordt data uit de eigen organisatie en afkomstig van externe bronnen vertaald naar informatieproducten die bijdragen aan inzicht en transparantie rond relevante thema's en daarmee aan de voorspelbaarheid en verantwoording over de effectiviteit van beleid (cijfermatige rapportages en dashboards, geografische kaarten).

We participeren, daar waar relevant, in projecten die impact hebben op veranderingen in de eigen organisatie en in projecten die vanuit de beleidsdomeinen of door verbonden partijen worden geïnitieerd. Daarnaast initiëren we zelf projecten die bijdragen aan de digitale transformatie van de eigen organisatie en wisselen we kennis en ervaring uit met andere (samenwerking)organisaties buiten de provincie. Er wordt nauw samengewerkt met de andere provincies in IPO verband zodat optimaal gebruik wordt gemaakt van beschikbare kennis en capaciteit.

Subsidies en inkoop

Het subsidie- en inkoopproces maakt onderdeel uit van het financieel instrumentarium dat de provincie tot haar beschikking heeft. Wij staan voor het tijdig, correct en begrijpelijk verstrekken van subsidies en het doen van inkopen die wij voor elke opgave passend kunnen invullen om bij te dragen aan de realisatie van de doelen van de provincie Drenthe. Een van die doelen is dat wij ons inzetten om volop kansen voor het (regionale) MKB te creëren bij eigen inkopen en aanbestedingen. Ook spelen wij met onze inkopen in op thema's als duurzaamheid, circulariteit en innovatie. Verder houden wij ons subsidie-instrumentarium actueel, waarbij klantvriendelijkheid, transparantie en rechtmatige subsidieverlening leidend is.

Juridische kwaliteitszorg

De legitimiteit van het openbaar bestuur is een permanent aandachtspunt. Dit doen we met een combinatie van onze juridische instrumenten. Om op een doelmatige wijze bij te dragen aan de maatschappelijke opgaven en opdrachten is het steeds meer van belang om te komen tot werkende oplossingen voor alle betrokkenen, waarbij risicomanagement een belangrijke rol speelt. We werken immers steeds meer samen met andere overheden, private partijen en andere stakeholders. Bij besluiten en procedures beperken we zoveel mogelijk de juridische risico's. Hierdoor versterken we de rechtmatigheid en doelmatigheid bij de uitvoering van de provinciale taken en beleidswensen. Komend jaar gaan we nog meer de wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur risicogericht toepassen door het inmiddels aangepaste Bibob-beleid van de provincie en de aankomende wijzigingen van de Wet Bibob, waarbij het delen van informatie met andere overheden mogelijk wordt. Hiermee kunnen wij dit instrument actief gebruiken zoals opgenomen in ons coalitieakkoord. De voortschrijdende digitaliseringswetgeving en de invoering van de Wet open overheid zal bijdragen aan de transparantie van het overheidshandelen en toegankelijkheid van overheid en overheidsinformatie. Deze wetgeving vraagt om implementatie en continue aandacht bij alle processen.

De Wet Open Overheid vraagt van de overheid om de informatiehuishouding op orde te brengen, ten einde op actieve en passieve wijze toegang te verlenen tot overheidsinformatie. Deze overheidsinformatie omvat onder meer toegang tot informatie over besluitvorming. Het gaat dan om de totstandkoming van besluitvorming, de besluiten zelf (agenda en besluiten) als ook de eventuele bezwaren naar aanleiding van het besluit. Het is noodzakelijk om een correct werkend digitaal proces te hanteren. Dit vergt investering in systemen en procedures, maar bovenal ook in kennis en vaardigheden van iedere betrokkene in het besluitvormingsproces.

In verband met de aanpassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen ontstaat er meer ruimte voor onze Staten om hun betrokkenheid bij de besluitvorming van gemeenschappelijke regelingen te vergroten. Dit kan leiden tot aanpassing van bestaande gemeenschappelijke regelingen.

Rechtmatigheidsverantwoording door GS

Naar verwachting zal met ingang van de verantwoording over het boekjaar 2023 de accountant bij de jaarrekening een getrouwheidsverklaring afgeven en GS een rechtmatigheidsverantwoording. Reden voor deze wijziging (tot en met 2022 gaf de accountant een rechtmatigheidsverklaring af) is dat het de politieke aanspreekbaarheid van het college van GS verhoogt, het naar verwachting een kwaliteit verhogend effect heeft en aansluit bij de brede maatschappelijke trend dat bestuur verantwoording aflegt over rechtmatigheid. De rechtmatigheidsverantwoording wordt daarom door de wetgever neergelegd bij GS. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de jaarrekening en valt daarmee onder de getrouwheidsverklaring van de accountant.

Paragraaf 2.6 Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. De commissie BBV stelt dat wanneer niet strikt aan de wettelijke definitie van een financieel belang wordt voldaan, maar er wel een bestuurlijk belang is, aanbevolen wordt om deze organisatie en de mogelijke risico's wel in de paragraaf verbonden partijen op te nemen. Die aanbeveling is ook meegenomen.

Om als provincie meer strategisch te kunnen sturen op verbonden partijen en te kunnen voldoen aan de gewenste informatievoorziening aan PS is een beheersproces geïmplementeerd waarin relevante sturing- en verantwoordingsinformatie over de verbonden partij wordt bijgehouden. De aansturing is meer integraal en eenduidiger geregeld. De accenten in de ontwikkeling liggen daarbij op verzakelijking van de opdrachtverlening, beter inzicht in organisatie performance en naleving van good governance. Een paar jaar geleden heeft de accountant als gevolg van de ontwikkelingen rondom de beheersing en verantwoording over de verbonden partijen het proces verbonden partijen aangemerkt als een proces met een laag risicoprofiel.

Het provinciale beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Nota verbonden partijen. Het Protocol Verbonden Partijen dat door Provinciale Staten is vastgesteld op 28 september 2022 (Statenstuk 2022-69, besluit G-1) bevat onder andere afspraken over de informatievoorziening betreffende de negen belangrijkste verbonden partijen en gelden als nadere invulling op de wijze hoe GS PS informeert over de verbonden partijen.

Ontwikkeling

De afgelopen periode is gewerkt aan een vernieuwde Nota verbonden partijen. De vorige Nota Verbonden Partijen stamde uit 2012 en was toe aan een actualisatie. Mede door de gewijzigde Wet Gemeenschappelijke regelingen, het vernieuwde Informatieprotocol en het feit dat de Financiële verordening voorschrijft dat eens per 4 jaar de nota geactualiseerd wordt. De Nota Verbonden Partijen beschrijft een aantal spelregels voor het aangaan van samenwerkingen met deze verbonden partijen. Ten opzichte van de nota uit 2012 zijn er geen grote aanpassingen. Er was geen aanleiding voor een diepgaande update. Wel zijn er nuances aangebracht als gevolg van voortschrijdend inzicht sinds 2012 en ook is gekeken naar het recent vastgestelde Protocol Verbonden Partijen en zijn beperkt zaken aangepast naar aanleiding van gewijzigde wet- en regelgeving. Onder andere zijn verwijzingen naar de betrokken wetten opgenomen, zijn de verschillende mogelijk type verbonden partijen uitgebreid en meer toegelicht. Verder is onder meer de tekst over de verantwoording van de verbonden partijen in de jaarstukken van de provincie zelf geactualiseerd en zijn namen van verbonden partijen geactualiseerd. De nieuwe nota is op 27 september 2023 door uw staten vastgesteld (Statenstuk 2023-119).

Overzicht verbonden partijen en risico's

Verbonden partijen brengen de onderstaande financiële risico's met zich mee:

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke inkomsten zijn een onzekere post doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

Verstreckte leningen aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen en garanties verstrekt. Er bestaat een risico van niet-terugbetaling. Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel in mogelijke tekorten verantwoordelijk.

Onderstaand is het overzicht van alle verbonden partijen van de provincie Drenthe met de kerngegevens opgenomen. De opgenomen informatie over het eigen en vreemd vermogen en het resultaat, betreffen de meest recente gegevens waar wij thans over beschikken.

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/deelnemers belang
Gemeenschappelijke regelingen		
De Noordelijke Rekenkamer	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	35,00%
Gemeenschappelijke regeling Prolander	Gemeenschappelijke regeling	68,00%
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	21,80%
Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	36,00%
Regio Groningen-Assen	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	12,50%
Vennootschappen		
CSV Amsterdam B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
MKB Fonds Drenthe B.V.	Besloten Vennootschap	100,00%
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland	Naamloze Vennootschap	16,67%
BNG Bank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,16%
Enexis Holding N.V.	Naamloze Vennootschap	2,37%
Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)	Naamloze Vennootschap	30,00%
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,04%
WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)	Naamloze Vennootschap	50,00%
Stichtingen en verenigingen		
Energiefonds Drenthe	Stichting	100,00%
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Stichting	6,00%
Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi) Publieke sector	Stichting	0,00%
Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Stichting	8,50%

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/deelnemers belang
Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)	Vereniging	6,67%
Huis van de Nederlandse Provincies	Vereniging	7,69%
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	6,67%
Overige		
Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Reglement	100,00%

Belangrijkste verbonden partijen

De Statenwerkgroep verbonden partijen heeft in 2022 samen met de Statengriffie een vernieuwd Protocol verbonden partijen opgesteld. Dit protocol is door PS op 28 september 2022 vastgesteld en bestaat uit een aantal (werk)afspraken tussen GS en PS. Eerder is in samenspraak met PS een selectie van de tien belangrijkste verbonden partijen opgesteld. Deze selectie is nog eens bevestigd in het Protocol en uitgebreid met de revolverende fondsen. De selectie is gemaakt om twee redenen. De eerste is om bij de belangrijkste verbonden partijen de betrokkenheid van PS te vergroten. De tweede reden is om te voorkomen dat onnodige bureaucratie ontstaat, doordat bij iedere verbonden partij een even uitvoerige toelichting gegeven wordt. Afsproken is dat PS over negen van de tien belangrijkste verbonden partijen (uitgezonderd IPO) en de revolverende fondsen met regelmaat worden geïnformeerd via een GS-brief bij het jaarverslag en de begroting van de verbonden partijen, waarin onder andere de relatie met de provinciale doelen wordt beschreven.

De negen verbonden partijen waarover PS uitvoerig worden geïnformeerd zijn:

1. OV-bureau Groningen Drenthe;
2. Energiefonds Drenthe;
3. N.V. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM);
4. Groningen Airport Eelde (GAE);
5. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD);
6. Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN);
7. Regiovisie Groningen-Assen (RGA);
8. Prolander;
9. WMD Drinkwater N.V.

Het revolverende fonds dat toegevoegd is aan de belangrijke verbonden partijen betreft het MKB-fonds Drenthe. Het andere revolverende fonds, het Energiefonds Drenthe behoorde al tot de belangrijkste verbonden partijen.

Mede door de gewijzigde Wet Gemeenschappelijke regelingen, het vernieuwde Informatieprotocol en het feit dat de Financiële verordening voorschrijft dat eens per 4 jaar de nota wordt geactualiseerd is in 2023 een nieuwe Nota verbonden opgesteld en door PS vastgesteld in september 2023.

Hieronder is per verbonden partij de verantwoordingsinformatie opgenomen. De opgenomen informatie betreft de meest actuele voor publicatie beschikbare verkregen informatie van de verbonden partij. Voor alle verbonden partijen geldt onverlet dat PS zal worden geïnformeerd mochten zich politiek bestuurlijk relevante ontwikkelingen bij deze verbonden partij voordoen.

RK				
Naam verbonden partij	De Noordelijke Rekenkamer			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Onafhankelijk beleidsonderzoek			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%			
Bestuurlijk belang	Adviesraad			
Invloed uitoefenen	Via de Adviesraad het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma. Ook adviseert de Adviesraad over de begroting en de wijze van publiceren van rapporten en het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma.			
Risico's	Eventueel aansprakelijkheid n.a.v. onderzoeken.			
Beheersmaatregel	Ontwikkelingen goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	257.332	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	176.650	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	210.832	0	0	0
Bijdrage provincie	338.333	318.333	326.667	336.667
Opbrengsten dienstverlening	8.046	6.800	6.800	6.800

OV-bureau				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	35,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via zeggenschap in het AB en DB en door PS via de mogelijkheid voor een zienswijze op de ontwerpbegroting.			
Risico's	<p>1. De effecten van de uitbraak van het coronavirus zijn nog steeds sterk voelbaar in het openbaar vervoer. In het nieuwe normaal wordt na corona bijvoorbeeld veel meer thuis gewerkt. Dit is een van de redenen dat de ov-reizigers langzamer dan verwacht weer terug komen. Met name op de werkdagen is het aantal ov-reizigers nog steeds niet op het oude niveau. Werden tekorten eerder nog rijk aangevuld met de beschikbaarheidsvergoeding vergoed is voor 2024 deze vergoeding niet meer beschikbaar.</p> <p>2. Voor het inschatten van lasten en baten voor de meerjarige begroting OV-Bureau wordt uitgegaan van handmatige berekeningen in een Excelmodel. Door alle onduidelijkheden i.v.m. de coronacrisis/energiecrisis is de toekomst erg moeilijk goed te voorspellen. Daar komt bij dat 100% doorberekenen van kostenstijgingen en daardoor flink hogere vervoerstarieven als ongewenst worden beschouwd.</p> <p>3. Het streven is om het Weerstandsvermogen op peil houden: € 4,75 miljoen is bedoeld om crisissituaties te kunnen opvangen. Maar in de huidige meerjarenraming wordt het weerstandsvermogen van het OV-Bureau ingezet en gaat het op termijn naar € 0.</p> <p>4. De gemeenschappelijke regeling kan zonder extra financiële bijdragen van de deelnemers geen sluitende begroting opstellen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. In de Begroting 2024 zijn maatregelen die door het OV-bureau beïnvloedbaar verwerkt (beperken omvang van dienstregeling en inzet additionele financiële middelen vanuit het Rijk en/of de deelnemers en/of het eigen weerstandsvermogen).</p> <p>2. Het OV-Bureau laat deze doorrekening toetsen door de accountant. Het OV-Bureau zal verzocht worden de werkwijze van het OV-model af te stemmen met de deelnemers.</p> <p>3. Door de bijdragen van de provincies te indexeren worden prijsstijgingen in ieder geval deels gecompenseerd. Additionele financiering van derden (Rijk en/of provincie Groningen, Drenthe en gemeente Groningen) is noodzakelijk om niet structureel op een financieel tekort uit te komen. Het OV-bureau ziet als oplossing voor het meerjarig financieringstekort (2022-2025) extra middelen van derden in combinatie met (nog) verder ingrijpen in de dienstregeling (taakstelling). Ook wordt de optie van verhoging van de reizigerstarieven overwogen.</p> <p>4. Voor een sluitende begroting zal bezuinigd moeten worden op de dienstregeling of aanvullende bijdrage van de moeders van het OV-bureau (Drenthe en Groningen 2x). De gemeente Groningen heeft aangegeven niet op voorhand open te staan voor tekorten op in exploitatiebegroting, alleen als tijdens het jaar (grote financiële) tegenvallers komen. De verdeling van middelen / tekorten OV-bureau bedraagt Drenthe 35% en provincie Groningen 65%.</p> <p>Provinciale Staten hebben zich uitgesproken tegen de hoge landelijke indexering van het ov-kaart voor 2024 met 11%. In de begroting van het OV-bureau wordt wel rekening gehouden met deze indexering. Het verlies aan reizigersinkomsten zal gecompenseerd moeten worden.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	24.222.000	20.517.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	31.025.000	7.596.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-1.782.000	0	0	0
Bijdrage provincie	25.710.572	23.073.343	24.806.577	25.962.866
Opbrengsten dienstverlening	16.779	20.340	nog niet bekend	nog niet bekend

Prolander				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling Prolander			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot concrete resultaten in het gebied.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	68,00%			
Bestuurlijk belang	Voorzitter Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur en middels de sturing in de opdrachtverlening. Provinciale Staten hebben de mogelijkheid tot het geven van een zienswijze op de begroting.			
Risico's	<p>1. Een van de belangrijkste risico's is dat Prolander voor het uitvoeringsprogramma Natuur mogelijk niet aan de door de provincie gevraagde personele inzet kan voldoen. Dit wordt veroorzaakt door krapte in de arbeidsmarkt.</p> <p>2. De GR Prolander heeft alleen betrekking op de bedrijfsvoering van de organisatie. Tegen- en meevallers bij de realisatie van het natuurnetwerk zelf vallen buiten de GR. Laatstgenoemde loopt via de jaarlijkse Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) en komen via deze weg voor rekening van de provincie Drenthe als opdrachtgever.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Er is personeelsbeleid op strategisch niveau ontwikkeld. Huidige en nieuwe medewerkers wordt perspectief geboden van onder meer vaste contracten.</p> <p>2. Prolander heeft een hoog budget voor de ontwikkelopgave (realisatie natuur en natuurherstelmaatregelen). Voor het beheer van deze gelden is het Treasury statuut opgesteld.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	140.947	459.000	460.500	477.500
Vreemd vermogen op 31-12	6.538.868	6.539.000	653.900	653.900
Resultaat (voor bestemming)	-159.436	0	2.000	14.500
Bijdrage provincie	6.656.500	6.989.500	7.259.000	7.509.500
Opbrengsten dienstverlening	1.789.137	1.487.192	nog niet bekend	nog niet bekend

RUD Drenthe				
Naam verbonden partij	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken op het gebied van milieu			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	21,80%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Door de vertegenwoordiging in het Dagelijks- en Algemeen bestuur.			
Risico's	<p>1. Invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024.</p> <p>2. De werkzaamheden van de RUD Drenthe zijn wettelijke taken met een hoog maatschappelijk belang. Als deze werkzaamheden niet/onvoldoende worden uitgevoerd lopen burgers en bedrijven milieurisico's.</p> <p>3. Het weerstandsvermogen is in lijn met de risico's bij de RUD Drenthe. Dit houdt in dat tekorten in de bedrijfsvoering voornamelijk voor rekening komen van de deelnemers.</p> <p>4. De RUD Drenthe heeft last van de krappe arbeidsmarkt. Hierdoor ontstaat het risico dat de RUD Drenthe de werkzaamheden niet volledig uit kan voeren.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De RUD Drenthe werkt aan een impactanalyse, deze is in het najaar 2023 gereed. De provincie heeft in de begroting 2024 al uren ter beschikking gesteld voor de invoering van de Omgevingswet.</p> <p>2. Er vindt goede afstemming plaats tussen de deelnemers en de RUD Drenthe over de uitvoering van het jaarplan. Middel DB en AB worden de deelnemers geïnformeerd over de voortgang. Er wordt periodiek geëvalueerd op inhoud en procesniveau.</p> <p>3. In de reguliere overleggen van de accounthouders, eigenaren en het DB en AB wordt hierop gestuurd. Met de RUD Drenthe zijn afspraken gemaakt over het verlenen van inzicht in de voortgang op het jaarprogramma en de eventuele bijsturingmogelijkheden.</p> <p>4. Tussen de ODG, FUMO en RUD Drenthe vindt afstemming plaats over de arbeidsmarktstrategie. Het opdrachtgeverschap richting de RUD Drenthe professionaliseren we verder. Zo geven we de RUD Drenthe tijdig inzicht in de verwachte opdracht waardoor zij tijdiger personeel kunnen aantrekken of vasthouden.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	155.468	188.000	425.000	673.000
Vreemd vermogen op 31-12	5.691.689	2.575.000	2.575.000	2.575.000
Resultaat (voor bestemming)	-179.079	151.000	237.000	248.000
Bijdrage provincie	3.318.581	3.093.906	3.093.906	309.390
Opbrengsten dienstverlening	545.685	547.586	547.586	547.586

SNN				
Naam verbonden partij	Samenwerkingsverband Noord-Nederland			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via stemrecht in het DB en AB. GS is met 1 lid vertegenwoordigd in het DB en met 3 leden in het AB.			
Risico's	1. Het risico dat op enig moment niet wordt voldaan aan voorschriften, regels en procedures, zowel opgelegd door de geldgever als vastgelegd in de eigen administratieve organisatie, inclusief toetsingskader en controleprotocollen. Zoals procedurele risico's in de uitvoering volgens de Europese richtlijn.			
Beheersmaatregel	1. Dit risico is gering, de auditautoriteit die in opdracht van het ministerie van EZK toezicht houdt op de MA-en waaronder SNN. Focus blijft op de selectie van projecten, controle spoor, informatiesystemen en maatregelen tegen fraude.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	6.391.000	4.664.000	5.442.000	5.442.000
Vreemd vermogen op 31-12	768.240	336.937	289.228	174.228
Resultaat (voor bestemming)	2.402.000	84.000	0	0
Bijdrage provincie	1.421.000	693.000	1.050.000	nog niet bekend

Vechtdallijnen				
Naam verbonden partij	Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo–Mariënberg			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	36,00%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	Via de bestuurder in de stuurgroep en via de ambtelijke samenwerkingsgroepen			
Risico's	<p>1. De opdrachtgevende partijen Overijssel en Drenthe zijn opbrengstverantwoordelijk voor de exploitatie van de treindienst. Dat wil zeggen dat zij de risico's lopen van fluctuerende kaartverkoop inkomsten. Net als bij het OV bureau Groningen Drenthe wordt er een conservatief financieel beleid gevoerd.</p> <p>2. Bij de Vechtdallijnen hebben we te maken met incidenten op het vlak van sociale veiligheid. Dit is een structureel aandachtspunt.</p> <p>3. Met Prorail is een discussie gaande over de gebruikersvergoeding. Prorail heeft de tarieven met ingang van 2023 verhoogd.</p> <p>4. Aan een Europese aanbesteding voor de treinconcessie Vechtdallijnen ingaande december 2027 en met een looptijd van maximaal 15 jaar wordt momenteel gewerkt.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De fluctuaties in het resultaat worden opgevangen in de exploitatie van de beheersorganisatie.</p> <p>2. De kosten van inzetten van extra personeel en vliegende brigades is in 2022 incidenteel opgelost. Vanaf 2023 is hierin door provincies en het rijk voorzien voor de periode van deze concessie (t/m eind 2027)</p> <p>3. De gevoerde lobby om deze gestegen gebruikersvergoeding te beperken heeft niet geleid tot aanpassingen van de voorgenomen verhoging door Prorail.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	3.263.241	3.149.271	3.282.989	3.436.896

RGA				
Naam verbonden partij	Regio Groningen-Assen			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking (landschappelijke) kwaliteit			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	12,50%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	GS via stuurgroep. PS middels zienswijze op begrotingen en jaarstukken			
Risico's	1. Een tekort op de vrij te besteden middelen binnen het Financieel Kader. Er is dan meer aan projecten toegewezen dat er daadwerkelijk aan middelen beschikbaar is. Dit was in het verleden het geval, maar nu al enige jaren niet meer. Evengoed blijft dit een risico. 2. Er bestaat het risico dat de frictiekosten van salarisverplichtingen voor het boventallig personeel van Regio Groningen-Assen die niet kan worden gedekt uit detacheringsvergoedingen.			
Beheersmaatregel	1. Elk jaar wordt het financieel kader geactualiseerd om te kijken hoe groot het risico is. Door vrijval vanuit projecten is het tekort in zijn geheel ingelopen en is zelfs sprake van een kleine plus. In het Financieel Kader voor de jaren 2022 tot en met 2025 is in totaal € 33,1 miljoen begroot. De verwachting is dat per 1 januari 2023 in totaal €19,92 miljoen is besteed. Uitgangspunt hierbij is de verwachting dat de kosten in 2022 conform begroting worden gemaakt. Daarnaast gaan we ervan uit dat de projecten conform de beschikkingen worden afgerekend. Het nog niet bestede deel bedraagt (€ 33,10 - € 19,92)= €13,17 miljoen. Deze middelen zijn vrijwel volledig geoormerkt voor de thema's en activiteiten (of zal aangewend worden als eerste regionale cofinanciering in het kader van uitvoering NOVEX afspraken (verstedelijkingsstrategie/ontwikkelperspectief)). Afgelopen jaar is door goedkoper uitvallende projecten de vrijval verder opgelopen van € 0,41 miljoen naar € 0,68 miljoen. Het gaat hierbij om vrijval binnen de thema's Regionale projecten en Mobiliteit. 2. Om dit risico te beperken heeft RGA een Bestemmingsreserve frictiekosten ingesteld. Het saldo van deze reserve lijkt voldoende hoog te zijn om het risico op te vangen.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	3.769.296	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	3.071.739	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	939.082	1.893.345	4.894.763	nog niet bekend
Bijdrage provincie	921.732	921.732	921.732	921.732

CSV Amsterdam B.V.				
Naam verbonden partij	CSV Amsterdam B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Vertegenwoordiging verkopende aandeelhouders Essent			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestorte aandelenkapitaal van deze vennootschap (art. 2:81 BW).			
Beheersmaatregel	-			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	210.079	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	13.351	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-102.300	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

MKB Fonds Drenthe				
Naam verbonden partij	MKB Fonds Drenthe B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Stimulering MBK innovatie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Via de AvA (als 100% aandeelhouder)			
Risico's	<p>1. De provincie is enig aandeelhouder en heeft € 13 miljoen geïnvesteerd in het MKB Fonds met als doel de economie van het midden en klein bedrijf te stimuleren en daarmee werkgelegenheid te realiseren. Deze provinciale bijdrage moet onder aftrek van de beheerskosten revolverend worden ingezet. Daarnaast is in 2021 een lening verstrekt van € 10 miljoen. Deze lening kan opgenomen worden afhankelijk van de financieringsbehoefte van het fonds. Een financieel risico is dat de lening aan het eind van de looptijd niet terugbetaald kan worden door het MKB Fonds.</p> <p>2. Aan het financieren van ondernemingen zijn risico's verbonden. Voor het MKB Fonds zijn deze hoger doordat de doelondernemingen zich bevinden in een segment met hogere risico's. Het gaat immers om jonge, innovatieve ondernemingen, startups en bestaande ondernemingen die hun nieuwe ideeën willen valoriseren.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De € 13 miljoen die ingebracht in het MKB-fonds is destijds in de begroting van de provincie als last genomen. Om die reden zullen niet nog eens financiële risico's afgewikkeld hoeven te worden over dat bedrag. Daarmee impliceert de provincie in haar boekhouding dat het fondsvermogen niet zal terugvloeien naar de provincie, ondanks dat het fonds het oogmerk 'revolverend' heeft. Het idee is om het MKB in Drenthe vooruit te helpen en eventuele opbrengsten in de vorm van rente, dividend en verkoopopbrengsten van deelnemingen hiervoor opnieuw in te zetten binnen het MKB-fonds zelf. Ter afdekking van het risico dat de lening niet terugbetaald kan worden, is een storting van 10% ofwel € 1 miljoen in de Reserve opvang revolverend financieren gedaan.</p> <p>2. Per onderneming wordt de risico-ontwikkeling bewaakt en het risicoprofiel wordt halfjaarlijks opnieuw beoordeeld en besproken met de RvC. Daarnaast moet de portefeuille van het MKB Fonds voldoende gespreid over de levensfasen, sectoren en financieringsbedragen zijn opgebouwd. Twee keer per jaar wordt door het MKB-fonds een analyse van het portefeuillebedrijf gemaakt en wordt de Benaderde MarktWaarde (BMW) berekend.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	6.415.297	5.995.132	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	160.302	1.650.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-534.496	-942.515	nog niet bekend	nog niet bekend

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.				
Naam verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Verkoop Vennootschap			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie			
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het gestorte aandelenkapitaal van deze vennootschap (art 2:81 BW).			
Beheersmaatregel	-			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	1.480.014	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	9.914	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-52.060	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

NOM				
Naam verbonden partij	N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	16,67%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Involed uitoefenen	Als aandeelhouder invloed via de AvA.			
Risico's	<p>1. De provinciale deelneming in de NOM is in 2016 aangekocht voor een bedrag van € 21,5 miljoen (16,67% van totaal). In 2020 is de inzet op deze deelneming nog eens verhoogd met bijna € 3 miljoen. In 2021 is nogmaals een agiostorting gedaan van € 3,9 miljoen vanwege de extra middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld om de coronacrisis het hoofd te bieden. Eind 2021 heeft de definitieve afrekening van de aankoop van de aandelen NOM plaatsgevonden en is de aankoopprijs van destijds € 250.000,- lager geworden. Het grootste risico voor de provincie als deelnemer in N.V. NOM is het risico dat de benaderde marktwaarde van de participaties van N.V. NOM daalt en het provinciaal deelnemersbelang in N.V. NOM moet worden afgewaardeerd conform het BBV. Deze benaderde marktwaarde van de participaties is de beste inschatting die N.V. NOM maakt van de mogelijke transactieprijs in een vrije markt. Gelet op de aard van de bedrijven waarin N.V. NOM investeert, kan de hoogte van de benaderde marktwaarde jaarlijks aan verandering onderhevig zijn. De afgelopen jaren was sprake van een afwaardering die ten laste van de risicoreserve is gebracht. Mogelijk dat dit ook in 2023 en 2024 zich kan voordoen.</p> <p>2. De NOM heeft het karakter van een hoog risico-financier. Veel van de ondernemingen die de NOM financiert zijn startups; technologiegedreven en innovatieve bedrijven. Investeren is dan ook niet zonder risico's. Bij jonge innovatieve bedrijven zijn zowel de technologie als de onderneming nog in ontwikkeling. Deze ondernemingen hebben risicoprofielen die marktpartijen, zoals banken of andere investeerders, niet accepteren. Het is daarom reëel rekening te houden met een minimaal rendement of zelfs afboekingen op de investeringen.</p> <p>3. Door de directie van de N.V. NOM worden jaarlijkse updates van de risicoanalyse uitgevoerd. In het jaarverslag over 2022 gaat de N.V. NOM uitgebreid in op deze risico's en de maatregelen die zij treft om deze risico's te beheersen. Als belangrijkste risico's merkt de NOM aan de risico's rondom data- en cybersecurity en het niet in kunnen vullen van vacatures. Daarnaast ziet de NOM overtreding van de staatssteunregels als groot risico.</p> <p>4. De NOM is bij uitstek een verbonden partij die gevoelig is voor fluctuaties in de markt. In geval van een economische recessie heeft dit direct gevolgen voor de waardering van het eigen vermogen en de benaderde marktwaarde van de NOM. Dit heeft invloed op de waardering van de aandelen NOM op de provinciale balans.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De benaderde marktwaarde van de aandelenparticipaties komt tot stand door een cijfermatige benadering van de marktwaarde gevolgd door meerdere financiële waarderingsmethodieken. De gevolgde benadering borgt dat de waardering gestandaardiseerd en consistent tot stand komt. Wij ontvangen rapportages waarmee we de NOM kunnen monitoren. Aanpassingen van de waardering verlopen via de Voorziening deelnemingen, zodat bij een eventuele opwaardering van de deelneming eerdere afwaarderingen gecompenseerd kunnen worden.</p> <p>2. Voordat de NOM overgaat tot een investeringsbeslissing wordt er door de investment manager als onderdeel van de due diligence een inschatting gemaakt van de hoogte van de verbonden risico's. Mede om risico's te beperken is een aandeelhoudersinstructie voor de NOM opgesteld.</p> <p>3. De NOM heeft voor het beheersen van de risico's op het gebied van staatssteun en ICT beheersmaatregelen ingevoerd.</p> <p>4. Hier zijn niet direct beheersmaatregelen voor te nemen.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	151.238.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	17.889.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	10.770.000	-4.535.499	nog niet bekend	nog niet bekend

BNG Bank N.V.				
Naam verbonden partij	BNG Bank N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Financiële dienstverlening van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,16%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	De BNG Bank N.V. (BNG) verstrekt voornamelijk kredieten aan decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen. Het grootste deel van de kredietportefeuille bestaat uit leningen gegarandeerd door overheidsinstanties met een risicoweging van 0%. De BNG behoort tot de meest solide banken van Europa met de hoogste kredietwaardigheidsratings (Moody's: Aaa, Standard & Poor's: AAA en Fitch: AAA), wat een uitstekend risicoprofiel impliceert. Het risicobeheer is gericht op handhaving van het risicoprofiel. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang van 0,16%.			
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De BNG maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de BNG maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen.			
Bedragen in miljoenen				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	4.306	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	107.459	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	300	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Enexis Holding N.V.				
Naam verbonden partij	Enexis Holding N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Energiedistributie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,37%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	<p>Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) long term rating A+ (positive) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).</p> <p>De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereuleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.</p> <p>De door de aandeelhouders verstrekte leningen zijn per ultimo 2022 € 500 miljoen (2021: € 500 miljoen).</p> <p>De over de aandeelhoudersleningen betaalde rentevergoedingen bedroegen in 2022 € 10 miljoen (2021: € 10 miljoen).</p> <p>De aan de aandeelhouders betaalde dividenduitkering bedroeg in 2023 (over boekjaar 2022) € 193 miljoen, inclusief € 100 miljoen uit het verkoopresultaat van Fudura B.V. (dividend 2022: € 99 miljoen).</p> <p>Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. De geraamde dividendinkomsten voor de jaren 2024 en verder zijn in 2022 neerwaarts bijgesteld.</p> <p>Het dividendbeleid dat vanaf het boekjaar 2023 geldt is er maximaal 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering wordt uitgekeerd, onder bepaalde voorwaarden ten aanzien van credit ratings en incidentele posten.</p>			
Beheersmaatregel	Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op basis van de jaarrekening 2022 een solvabiliteit van circa 53%. Dit levert een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.			
Bedragen in miljoenen				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	5.441	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	4.907	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	1.300	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

GAE				
Naam verbonden partij	Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	30,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Stemrecht in de AvA			
Risico's	<p>1. GAE dient een groot maatschappelijk belang met een mate van onzekerheid qua exploitatie. De kans dat de provincie ervoor kiest de exploitatie van het vliegveld niet meer te financieren, is klein. De provincie heeft ook veel geld in het vliegveld geïnvesteerd. De luchthaven heeft ook te maken met een groot aantal risico's dat niet of zeer moeilijk beheersbaar is. Dit betreffen aanslagen, vliegcrashes, economische bedreigingen (inflatie, alternatieve luchthavens en snelle treinverbindingen) en veranderende wet- en regelgeving die de bedrijfsvoering van de luchthaven direct raken.</p> <p>2. De gemeente Groningen heeft haar aandelen (26%) verkocht aan FB Oranjewoud Participaties BV. Deze private partij gaat niet meebetalen aan investeringen voor de luchthaven. Indien nieuwe investeringen aan de orde zijn, nemen de financieringslasten voor de publieke aandeelhouders toe. Voor wat betreft de geaccordeerde investeringen bestaat het risico dat de gemeente Groningen de toegezegde financiering niet voldoet. Ook de gemeente Assen heeft haar 10% aandelen verkocht en deze zijn tijdelijk ondergebracht bij de gemeente Tynaarlo.</p> <p>3. Voor de verdeling van het vliegverkeer is geen sprake van een level playing field voor de luchthavens in Nederland.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Risico's blijven in principe beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng in geval van een faillissement en de jaarlijkse bij te dragen bijdrage. Het aandelenkapitaal van de provincie Drenthe is nominaal gewaardeerd op € 1.242.000,-- en een Drentse storting van € 2.156.434,-- (7 x € 308.062,--) in de agioreserve. De boekwaarde van de aandelen is op € 0,- gewaardeerd. Daarnaast heeft de provincie Drenthe in juli 2017 € 13,8 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de vergoeding voor een periode van 10 jaar. In 2023 zal opnieuw aan PS een voorstel worden voorgelegd om als aandeelhouder voor 10 jaar NEDAB te gaan vergoeden, zoals ook in het coalitieakkoord is opgenomen</p> <p>2. Inmiddels is duidelijk dat FB Oranjewoud Participaties BV het maatschappelijk belang van de luchthaven onderschrijft en deze open wenst te houden en inmiddels een lening van 1 miljoen beschikbaar heeft gesteld en bovendien de panden van de voormalige Rijksluchtvaartschool heeft aangekocht. De gemeente Assen heeft aangegeven dat ze de eerder toegezegde bijdragen blijft voldoen ook nu ze geen aandeelhouder meer is. Dit zal niet gelden voor nieuw te maken afspraken voor het vergoeden van NEDAB.</p> <p>3. GAE voert een doorlopende lobby richting het Rijk voor een solide positie in het landsdekkende systeem voor vliegverkeer.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	9.537.681	7.265.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	4.969.735	4.695.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	43.669	-1.138.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	2.455.446	648.000	900.000	900.000

Nederlandse Waterschapsbank N.V.				
Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,04%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en aan instellingen die door overheden worden gegarandeerd. Dat resulteert in een laag risicoprofiel van de kredietportefeuille van de NWB. Risicobeheer heeft een centrale plaats in de organisatie van de NWB en wordt gekenmerkt door het effectief inspelen op veranderende marktomstandigheden en het bieden van adequate kaders voor de activiteiten van de bank. Dit helpt de bank haar sterke financiële positie en zeer lage kostenstructuur te behouden. De NWB beschikt over de hoogste kredietwaardigheidsratings AAA/Aaa. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang ad 0,04%.			
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De NWB maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de NWB maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen.			
Bedragen in miljoenen				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	1.995	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	71.290	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	143	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)				
Naam verbonden partij	WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	De vennootschap heeft als doel de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, de productie, het transport, de verkoop en distributie van water binnen het distributiegebied en de verkoop en distributie van drinkwater en gros buiten het distributiegebied, alsmede het verrichten van al hetgeen met de publieke drinkwatervoorziening verband houdt of daartoe in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	via de aandeelhoudersrelatie			
Risico's	<p>1. De drinkwatervoorziening wordt door de overheid niet overgelaten aan de markt. De WMD is sterk afhankelijk van wet en regelgeving. Door de toezichhouders ILT en ACM wordt de speelruimte beperkt die de WMD heeft voor het bepalen van tarieven en het daarmee het doen van investeringen. De tarieven zijn genormeerd; gebaseerd op de WACC is slechts een beperkte vergoeding van vermogenskosten toegestaan. Na een daling van de WACC-tarieven in de afgelopen jaren, heeft de Minister besloten dat de WACC voor de jaren 2022-2024 wordt vastgesteld op 2,95%. De drinkwaterbedrijven hebben positief gereageerd, omdat de minister de drinkwaterbedrijven zo de gevraagde duidelijkheid geeft over hun investeringsmogelijkheden.</p> <p>2. De WMD moet steeds een goede balans vinden tussen de beschikbaarheid van voldoende middelen, borgen drinkwatervoorziening in Drenthe, acceptabele tariefontwikkeling voor klanten en aandeelhouders en robuuste ontwikkeling van parameters die nodig zijn voor verkrijgen van financiering.</p>			
Beheersmaatregel	<p>Inmiddels is de herstructurering van de WMD voltooid en zijn alle belangen in buitenlandse deelnemingen en de belangen in Nederlandse deelnemingen die niet tot de kerntaken van het bedrijf behoren afgestoten.</p> <p>Het financiële beleid van de WMD wordt uitgewerkt naar het nog te verschijnen Meerjaren Investeringsplan (MIP) 2024-2033, als integraal onderdeel van het Bedrijfsjaarplan 2024.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	61.754.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	157.250.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	1.146.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Energiefonds Drenthe (vh. Drentse Energie Organisatie)				
Naam verbonden partij	Energiefonds Drenthe			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Financiering van maatregelen waarmee de CO2-uitstoot wordt gereduceerd			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijk belang			
Involed uitoefenen	Energiefonds Drenthe (voorheen Stichting Drentse Energie Organisatie) heeft een subsidierelatie met de provincie. De subsidievoorwaarden zijn vastgelegd in een programma van eisen. Via een jaarlijkse verantwoordingsrapportage wordt verantwoording afgelegd. Op basis van de bevindingen vindt een jaarlijks bestuurlijk overleg met directeur plaats.			
Risico's	<p>1. De provincie Drenthe heeft aan Energiefonds Drenthe (EFD) € 39,2 miljoen in de vorm van een lening verstrekt. EFD verstrekt financiering aan bedrijven en instellingen die niet door reguliere geldverstrekkers wordt verstrekt. Het risico dat een deel van de uitgezette leningen niet worden afgelost en terugbetaald waardoor EFD niet aan terugbetalingsverplichtingen jegens de provincie kan voldoen, is aanwezig. Overigens is een aanvullende lening verstrekt van € 16 miljoen en is een lening van € 6,6 miljoen lening verstrekt ten behoeve van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Beide leningen zijn op dit moment nog niet geheel opgenomen</p> <p>2. Duurzaamheid, milieubewust zijn thema's die in goede economische tijden door de wetgever gevoelig zijn voor aanpassing (zie uitwerking van het Klimaatakkoord en Klimaatwet). De partijen waaraan EFD de leningen verstrekt, worden geraakt door wijzigingen in wet- en regelgeving. Dit kan ertoe leiden dat deze partijen in financiële moeilijkheden komen, doordat hun businessmodellen niet meer houdbaar zijn en niet aan hun betalingsverplichtingen richting EFD kunnen voldoen. Dit raakt indirect EFD.</p> <p>3. De economische gevolgen van COVID-19 en de energiecrisis kunnen ertoe leiden dat bedrijven aan wie EFD de energieleningen heeft verstrekt, in financiële problemen komen en daardoor niet meer aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.</p>			
Beheersmaatregel	<ul style="list-style-type: none"> EFD voert een actief debiteurenbeheer en heeft zekerheden (hypotheek en pandrechten) gesteld ter nakoming van de betalings- en aflossingsverplichtingen door de leningnemers. Ook heeft EFD een voorziening hiervoor opgenomen en deze per saldo verrekend met de schuld aan de provincie. De hoogte van deze voorziening bepaalt EFD aan de hand van een risico-analyse per energielening. Voor 2022 ging het daarbij om een totaalbedrag van € 2.097.100,- tegenover een bedrag van € 1.954.792,- in 2021. Daarnaast is het cumulatieve saldo van de baten en lasten van de organisatie sinds de oprichting per saldo een negatief bedrag van € 556.538,-. Ook dit saldo wordt verrekend met de schuld aan de provincie. De provincie heeft reserveringen van 10% van € 39,2 + € 16 miljoen en 15% van € 6,6 miljoen getroffen. Per kwartaal levert EFD een financieel overzicht aan waarin de actuele stand is vermeld van die leningen die onder bijzonder beheer vallen; Met EFD is de afspraak gemaakt dat de jaarlijkse rente-inkomsten een eventueel verlies op oninbare vorderingen compenseren. <p>Door de stichtingsvorm kan de provincie Drenthe niet aansprakelijk worden gesteld. Ook het personeel van EFD is in dienst op basis van inhuur. Hiervoor gelden geen overnameverplichtingen</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	140.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	39.729.169	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-51.784	20.905	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Opbrengsten dienstverlening	22.264	22.264	39.570	nog niet bekend

Stichting Bodembeheer Schoonebeek				
Naam verbonden partij	Stichting Bodembeheer Schoonebeek			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht			
Invloed uitoefenen	Het voorzitterschap wordt bekleed door de vertegenwoordiger van de gemeente Emmen. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstreekte meerderheid.			
Risico's	<p>1. Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.</p> <p>2. De stichting heeft in 2015 een analyse uitgevoerd betreffende de vermogens- en kostenopbouw. Uit deze analyse blijkt dat de baten (rente-inkomsten) de lasten (stichtings- en saneringskosten) niet meer kunnen compenseren. SBS belegt feitelijk ook niet meer; de gelden staan geparkeerd op een spaarrekening. Dit betekent dat op de lange termijn de voorziening onvoldoende is om de uitvoering van het takenpakket van de stichting te kunnen waarborgen. Naar aanleiding van de financiële analyse is een versobering van de uitvoering doorgevoerd. Het financiële toekomstperspectief op lange termijn blijft echter om aandacht vragen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. In de Raad van Toezicht (RvT) worden afspraken gemaakt over de aanpak. De eigenaren van de vervuilde percelen zijn in de RvT vertegenwoordigd. Op deze wijze worden discussies over de aanpak vroegtijdig opgepakt.</p> <p>2. De geplande saneringen zijn afgerond. De stichting maakt de overgang naar een beheerorganisatie, waarbij periodieke monitoring de belangrijkste taak is.</p> <p>3. Bij tekorten zijn de overheden (provincie Drenthe en de gemeenten Emmen en Coevorden) aan te spreken, conform het overeengekomen convenant. In dat geval draagt de provincie bij in tekort of meerkosten. In dat geval draagt de provincie 50% bij in tekort of meerkosten. In 2021 en 2022 zijn het financiële toekomstperspectief en de organisatievorm in relatie tot de overgang naar een beheerorganisatie en de komst van de omgevingswet onderwerp van gesprek geweest voor de Raad van Toezicht.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	1.852.701	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	15.012	-37.400	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

GOA Publiek				
Naam verbonden partij	Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi) Publieke sector			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	De GOA Publiek is een samenwerkingsverband van publieke organisaties en onderwijsinstellingen dat gericht is op het borgen van kwalitatief goede instroom (van MBO-1 tot WO) in de publieke sector door het faciliteren van leerwerktrajecten en andere ontwikkelgerichte banen. De GOA Publiek vervult daarmee een belangrijke maatschappelijke functie in het creëren van kansen op de arbeidsmarkt. Per 1 januari 2023 is de provincie deelnemer geworden.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,00%			
Bestuurlijk belang	Adviesraad			
Invloed uitoefenen	via de deelnemersraad			
Risico's	<p>1. De provincie Drenthe stort geen kapitaal in GOA Publiek. Bij eventuele verliezen beschikt GOA Publiek over eigen vermogen om deze op te vangen. Mochten de verliezen over een lange periode optreden, dan zal GOA Publiek haar organisatie naar verhouding moeten afschalen. In geen enkel geval zal de provincie Drenthe daarin risico lopen of gevraagd worden extra kapitaal beschikbaar te stellen.</p> <p>2. Voor de BBL's en trainees (fase A uitzendovereenkomst) in dienst van GOA Publiek geldt dat de financiële risico's voor GOA Publiek minimaal zijn.</p>			
Beheersmaatregel	Ontwikkeling van kosten GOA Publiek goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	391.502	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	444.463	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	138.243	91.819	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	180.053	181.000	284.000	287.000

SLB				
Naam verbonden partij	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincies Groningen en Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,50%			
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht			
Invloed uitoefenen	<p>De Raad van Toezicht ziet toe op de directie en op de algemene gang van zaken van de stichting. De Raad heeft 5 leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar. De Raad van Toezicht van de SLB heeft in zijn vergadering van 17 februari 2011 ingestemd met het voorstel de jaarlijkse verantwoording over het gevoerde beleid te vereenvoudigen. Dit houdt in dat er niet langer een formeel en door de accountant goedgekeurd jaarverslag wordt uitgebracht, maar in plaats daarvan een tot op het niveau van de afzonderlijke uitgaven toelichtende verantwoording. Tevens is bepaald dat bij deze wijze van rapportage niet langer jaarlijks zal worden vergaderd, maar de rapportage in een schriftelijke ronde zal worden afgehandeld. Dit laat onverlet dat elk van de afzonderlijke leden van de raad het recht heeft SLB op te dragen alsnog een vergadering uit te schrijven voor plenaire behandeling van de rapportage.</p> <p>Tevens voert de provincie invloed uit via haar wettelijke rol van bevoegd gezag Wet bodembescherming en als regievoerder van de bodemsaneringsoperatie. In dat verband moet zij inhoudelijke oordelen geven over besluiten omtrent de ernst van gevallen van bodemverontreiniging en over de kwaliteit van beschermingsmaatregelen, bodemsaneringen en nazorg.</p>			
Risico's	<p>1. Niet voorzien. Het totale fondsbedrag van circa € 2 miljoen zou voldoende moeten zijn om de algemene uitvoerende taken te dekken door middel van de jaarlijkse rentebijdring</p> <p>2. Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De stichting beschikt over voldoende reserves om de vrijwaringen eeuwigdurend gestand te doen.</p> <p>2. Door de stichting wordt de kwaliteit van de bodem gemonitord evenals het gebruik van de percelen. Deze werkwijze biedt goede garanties voor het vroegtijdig signaleren van onbalans tussen gebruik en bodemkwaliteit.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	2.635.772	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	0	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	37.762	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Bijdrage provincie	0	0	0	0
Opbrengsten dienstverlening	0	0	1	0

Coöperatieve vereniging NDVO-DOVA U.A.				
Naam verbonden partij	Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief of individueel vervoer.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,67%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur			
Risico's	<p>1. De deelname aan NDOV en DOVA brengt kosten met zich mee. De jaarlijkse provinciale kosten voor deelname aan DOVA worden betaald door de provincie uit het budget bijdrage DOVA (destijds overgeheveld vanuit het budget Bijdrage OV-bureau Groningen Drenthe). De jaarlijkse provinciale bijdrage is beperkt qua omvang en bedraagt 0,26% van het totaal van de exploitatiebijdragen die het DOVA ontvangt. De bijdrage staat voor 5 jaar vast (vanaf 2019).</p> <p>2. In de begroting 2024 heeft DOVA aangegeven dat het weerstandsvermogen volstrekt onvoldoende is. Al eerder is aangegeven dat getracht wordt het weerstandsvermogen op te bouwen in de periode 2022-2025, maar dat in 2025 nog niet op het gewenste niveau (2,4 miljoen) bereikt is (nog niet eens op de 1/6 van het gewenste niveau). Het uitgangspunt is dat in ieder geval het personeel een jaar lang doorbetaald kan worden mocht DOVA ophouden te bestaan. In de begroting 2024 van DOVA is een risicoparaagraaf opgenomen worden, waarin dit is vermeld.</p> <p>3. Net als in de jaarrekening 2020 is in de jaarrekening 2021 aangegeven dat op grond van de financiële positie van DOVA en de positieve invloed van de ondersteuningsmaatregelen door de overheid, die de negatieve financiële gevolgen van de uitbraak van het coronavirus beperken, het risico van een niet duurzame voortzetting van de bedrijfsuitoefening gering is.</p>			
Beheersmaatregel	De algemene reserve van DOVA wordt onder meer aangehouden voor het opvangen van risico's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	509.405	713.469	751.693	612.174
Vreemd vermogen op 31-12	2.388.243	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-361.963	-26.937	59.181	70.481
Bijdrage provincie	11.131	13.916	11.159	nog niet bekend

Huis van de Nederlandse Provincies				
Naam verbonden partij	Huis van de Nederlandse Provincies			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Het Huis van de Nederlandse Provincies zet zich in om zo vroeg mogelijk input te leveren in Brussel			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	7,69%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur			
Risico's	1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger dan geraamd uitvallen. De deelnemersbijdrage HNP is voor Drenthe vastgesteld op 7,69%. 2. De twaalf Nederlandse provincies en het Interprovinciaal Overleg (IPO) stichtten in 2000 het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel. Het HNP is een stichting waarop het Belgisch vennootschapsrecht van toepassing is (statutair gevestigd in Brussel). Daardoor is sprake van een afwijkende financiële verslaglegging.			
Beheersmaatregel	1. Ontwikkeling van kosten HNP goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	704.669	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	711.249	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	7.079	0	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	72.367	68.136	nog niet bekend	nog niet bekend

IPO				
Naam verbonden partij	Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Belangenbehartiging van provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,67%			
Bestuurlijk belang	Lid Bestuur			
Invloed uitoefenen	Invloed kan worden uitgeoefend in het IPO-bestuur door het collegelid dat lid is van het IPO-bestuur. Het college van GS in de persoon van het IPO-bestuurslid legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan PS.			
Risico's	1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger dan geraamd uitvallen. De deelnemersbijdrage IPO is voor Drenthe vastgesteld op 7,3 % en de bijdrage BIJ12 bedraagt 8,84%.			
Beheersmaatregel	1. De ontwikkeling van kosten IPO en BIJ12 goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	5.687.607	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	25.438.368	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	3.676.547	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	1.634.497	1.733.000	1.746.000	1.787.000

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen				
Naam verbonden partij	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen			
Rechtsvorm	Reglement			
Doel	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invoed uitoefenen	Het DB kan beleidswijzigingen voorstellen aan het AB. Een besluit kan slechts genomen worden door het AB.			
Risico's	De provincie loopt een financieel risico op het nazorgfonds. In de begroting wordt gerekend met een verwacht bruto rendement van 5% (afpraak IPO). Wanneer dit rendement niet wordt behaald kan aan Attero een nazorgheffing worden opgelegd. Het doelvermogen van het fonds bedraagt € 62 miljoen per 31-12-2054. Dit doelvermogen moet door Attero worden volgestort.			
Beheersmaatregel	Wij beheersen dit risico door jaarlijks, na vaststellen van de jaarrekening te beoordelen of wij een nazorgheffing aan Attero opleggen. Hiertoe kan GS besluiten wanneer de actuele stand van het fonds 10% lager is dan de benodigde stand.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigen vermogen op 31-12	14.835.901	14.103.037	14.778.089	15.502.866
Vreemd vermogen op 31-12	15.609	3.500	3.500	3.500
Resultaat (voor bestemming)	-2.077.838	659.732	742.042	772.399
Bijdrage provincie	niet van toepassing	0	0	0

Paragraaf 2.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komen de volgende zaken aan de orde:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een duiding van de wijze waarop de provincie het grondbeleid uitvoert.

Wat willen wij bereiken?

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen te kunnen realiseren. Hoe de provincie dit doet is vastgelegd in de nota Grondbeleid volgens provincie Drenthe 2016-2019. Het grondbeleid van de provincie en de beschikbare grondinstrumenten zijn belangrijke randvoorwaarden voor realisatie van de brede provinciale beleidsopgaven. Tegen het licht van de grote opgaven en transitie die in het landelijk gebied aan de orde zijn en de veranderende wet- en regelgeving, hebben wij geconstateerd dat de huidige Nota Grondbeleid op onderdelen niet meer actueel is. Toekomstige grondvraagstukken verlangen een meer integrale benadering. Daarom zullen wij een geactualiseerde nota Grondbeleid ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorleggen.

In de nota Grondbeleid is aangegeven welke regels, procedures en instrumenten de provincie Drenthe hanteert als zij zich op de grondmarkt begeeft. Hierbij hanteren we een terughoudende opstelling, waarbij het uitgangspunt is dat risico's beheersbaar zijn. Grondspectatie om extra inkomsten te genereren hoort daar niet bij.

Voor al die opgaven voorzien we vanuit grond een ruimtebehoefte. Om deze opgaven te realiseren speelt grond, en met name vrijwillige kavelruil in combinatie met een strategische voorraad (ruil)grond, een voorname rol. Voor de provinciale ambitie is grondbeleid en grondbezit daarbij een onmisbaar instrument. Grondbezit is daarbij geen doel op zich maar is een uitvoeringsinstrument voor het realiseren van de provinciale doelen.

Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de provincie geen versturende werking op de grondmarkt heeft en geen staatssteun verleent, oftewel marktconform werkt. Zowel de aan- en verkoop als ruiling van gronden gebeurt op basis van onafhankelijke taxaties en in principe op vrijwillige basis. Als het nodig is kan gebruik gemaakt worden van andere (meer dwingende) instrumenten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Met de Natuurvisie 2040, het bestaande Programma Natuurlijk Platteland, het Programma Natuur en het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG) zijn er omvangrijke opgaven te realiseren die allen ondersteund worden door het grondbeleid van de Provincie. Voor de provincie Drenthe ligt er een forse ambitie voor de realisatie van provinciale doelen in het landelijk gebied. Om hier invulling aan te geven zijn er diverse instrumenten op grond die daarvoor beschikbaar zijn.

Programma Natuurlijk Platteland

De kaders van het grondbeleid zijn voor het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) volledig uitgewerkt. Dit kader heeft meerdere functies. Het geeft onder andere aan hoe de provincie in de uitvoering wil samenwerken met de partners. Maar het geeft ook de hoofdlijnen weer voor de uitvoering van grondzaken in de verschillende deelprogramma's van het PNP.

Vanaf de peildatum 1 januari 2016 (start Programma Natuurlijk Platteland) moest er 8.592 hectare nieuwe natuur worden ingericht en 3.855 hectare worden verworven of van functie veranderen. In alle deelprogramma's van het PNP tezamen resteert nog een grondopgave realisatie Natuur Netwerk

Nederland (NNN) van circa 2.125 ha (volgens de stand VRN (Voortgangsrapportage Natuur) per 1 januari 2023), die via verwerving/functiewijziging plaats moet vinden. Een belangrijk uitgangspunt is dat functiewijziging en dus ook de grondverwerving in principe gebaseerd is op vrijwilligheid, zodanig dat daarvan een zo beperkt mogelijke marktversturende werking uitgaat. Voor alle gebieden is daarom een strategie bepaald en bedacht welke stappen nodig zijn om de grond beschikbaar te krijgen voor het realiseren van de gestelde doelen.

In samenwerking met het Rijk is gestart met de aanpak piekbelasting (PB). De uitvoering van de aanpak PB is erop gericht om op korte termijn een aantal urgente doelstellingen te realiseren; vermindering overbelasting stikstofgevoelige natuur, ruimte in gebiedsprocessen, oplossen deel PAS melders. De aanpak richt zich op de groep van landelijk circa 3.000 ondernemingen die de meeste stikstofdepositie veroorzaken op de kwetsbare Natura 2000 gebieden. In Drenthe gaat het om circa 190 agrarische bedrijven. Bij de uitvoering van de aanpak PB kan de grond eventueel meegekocht worden (op aangeven van de huidige eigenaar). Bovenstaande maakt dat we onze grondopgave (mogelijk) breder invullen.

Relatie met het DPLG

Wat betreft de oorspronkelijk opgave PNP en de relatie met de bredere opgave DPLG geldt dat kavelruilen, ruilingen en bedrijfsverplaatsingen (vanuit NNN en KRW vertrekpunt) alleen door kunnen gaan als er sprake is van "no-regret". Tegelijkertijd bouwen we een grondvoorraad op die we in de uitvoering van het DPLG gaan benutten om in de gebiedsprocessen (o.a. via kavelruil) de gestelde doelen te realiseren. We maken hierbij gebruik van ons eigen investeringskrediet, waarbij het uitgangspunt is dat de dekking voor waardeverschillen geborgd is in de verschillende Rijksregelingen en budgetten. Hier is op dit moment nog onvoldoende duidelijkheid over.

Landbouw

De landbouw is de primaire sector in Drenthe en tegelijk de grootste grondgebruiker en (mede daardoor) een belangrijke economische factor in het buitengebied. Daarnaast levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en aan het onderhoud en het beheer van het landschap. Instrumenten als kavelruil, aankoop en verkoop en bedrijfsverplaatsingen worden door de provincie ingezet voor de agrarische structuurversterking.

Infrastructuur

In 2024 zal waar nodig grondverwerving plaatsvinden ten behoeve van infrastructurele projecten. Hiervoor stellen GS voor de grotere projecten een aankoopstrategieplan op waarin te verwerven kavels, ramingen, beschikbaar budget, gewenste tijdsplanning en onderhandelingsstrategie worden aangegeven. Tevens wordt helderheid verschaft wanneer en op welke wijze gebruik gemaakt wordt van het instrument onteigening. Daarbij is sprake van een helder uitgangspunt: het werk moet er komen binnen een bepaalde tijdsplanning (enkele jaren). Er is uiteindelijk geen sprake van vrijwilligheid voor de eigenaar om te kiezen wel of niet te verkopen. Gelet hierop wordt aan eigenaren en overige belanghebbenden een volledige schadeloosstelling geboden. De provincie hanteert het onteigeningsinstrument alleen indien dat noodzakelijk wordt geacht.

Ruimtelijk-economische ontwikkeling

Het stimuleren van economische activiteiten, innovatie en duurzame werkgelegenheidsontwikkeling, de energietransitie en adaptatie aan klimaatverandering zijn belangrijke speerpunten van het provinciale beleid. In de nota Grondbeleid is een verkenning of en in hoeverre (provinciale) grond, direct of indirect, een bijdrage kan leveren aan de versterking van de ruimtelijk-economische opgaven en de vrijetijdseconomie aangekondigd.

Strategische grondvoorraad

Om de opgave te kunnen realiseren beschikt de provincie over een (strategische) grondvoorraad die is opgebouwd uit enerzijds gronden binnen en anderzijds gronden buiten projectgrenzen.

- *Gronden die liggen binnen de grenzen van een project, zoals een wegtracé of het NNN of een ander project.*

Deze gronden worden afgewaardeerd naar de waarde die zij na realisatie van het project hebben. Voor het beleidsveld van het Programma Natuurlijk Platteland worden gronden binnen het NNN na aanschaf afgewaardeerd naar 15% van de agrarische waarde. De gronden voor infrastructuur worden afgewaardeerd naar nul euro.

- *Gronden buiten de grenzen van een project.*

Deze gronden kunnen worden ingezet bij ruil- en verplaatsingsprocessen voor de realisatie van provinciale doelen. Daarvoor worden gronden door de provincie (anticiperend) aangekocht. Het tijdelijke bezit wordt op de post "grondvoorraad" op de provinciale balans tegen verwervingsprijs of lagere marktwaarde verantwoord. Jaarlijks wordt hierbij getoetst hoe de boekwaarde zich verhoudt tot de marktwaarde. Zodra de marktwaarde onder de boekwaarde komt te liggen, vindt afwaardering plaats ten laste van het beleidsveld.

Investeringskrediet

Het Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied voorziet in de mogelijkheden van grondaankoop. Via de planning- en controlcyclus kan deze worden opgehoogd tot maximaal 210 miljoen euro, zoals is afgesproken met de Staten. De voorraad grond is opgebouwd uit ruilgronden buiten het NNN en bezit binnen het NNN. Per 31 december 2022 bedroeg het tijdelijk grondbezit op naam van de provincie Drenthe 2.500 ha grond, met een balanswaarde van € 81,8 mln. De relatief lage balanswaarde in verhouding tot de hectares is het gevolg van de om niet verkregen ruilgronden van het Rijk op basis van het natuurakkoord en de mix van gronden met een landbouw- en natuurbestemming.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Vanuit de opgave PNP wordt voortdurend gemonitord welke aan- en verkopen we denken te gaan doen. Welke impact de opgave DPLG zal hebben op grond is nog onvoldoende duidelijk. Daarin zal ook een overlap zijn met de opgave PNP, mede omdat het Rijk via de aanpak piekbelaster stoppers vrijwillig wenst te faciliteren (waarbij grond meegekocht kan worden). Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat we voor een langere periode een grotere voorraad ruilgrond aan zullen houden, die weer een invulling krijgt bij de uitwerking van de gebiedsplannen DPLG. Vanuit de Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO 2024) is voor de opgave een voorzichtige inschatting van aan- en verkopen gemaakt.

Verkopen

Verkoop

Jaarlijks worden er gronden verkocht door de provincie. Dit gebeurt vaak via rechtstreekse verkoop en kavelruil, waarmee we zowel ruilgrond als NNN gronden verkopen. De provincie handelt bij verkoop altijd op basis van marktconformiteit en rechtmatigheid. Overtollige gronden en gebouwen die niet langer de opgave van de provincie dienen worden in principe openbaar verkocht. Tenzij er een meest gereede partij is. In dat geval zal dit voornemen gepubliceerd worden met een mogelijkheid tot bezwaar.

Natuurlijk Platteland (en ingebruikgeving pacht)

Wat betreft het huidige provinciale bezit is het onze verwachting dat in 2024 zoveel mogelijk gronden (zowel binnen als buiten het NNN) verpacht zal worden, of op andere wijze in gebruik worden gegeven. Hierbij wordt extra aandacht gegeven aan verduurzamingsaspecten omtrent pacht. De exploitatie kent naar verwachting een positief saldo.

Strategische grondvoorraad ruilgrond

Verder is het de verwachting dat er binnen het NNN in 2024 beperkt vervreemd zal worden. Dit komt mede doordat de focus op andere onderdelen zal liggen (die relateert aan de opgave DPLG). Wat betreft de ruilgrond die in bezit is van de provincie verwachten we dat er circa 274 hectare vervreemd zal worden uit de strategische grondvoorraad ruilgrond. Daarnaast wordt ingezet op de verkoop van 5 gebouwen locaties.

Infrastructuur

Wat betreft de gronden met de status infrastructuur is het verwachting dat in 2024 in enkele gevallen zal worden verpacht en/of verhuurd, met relatief beperkte inkomsten. Gronden die niet (langer) benodigd zijn voor provinciale doelen zullen verkocht worden.

Aankopen

Natuurlijk Platteland

Deze functiewijzigings- en verwervingsopgave is in het Programma Natuurlijk Platteland gespecificeerd naar de verschillende gebieden. Voor 2024 is de inschatting dat er een oppervlakte van 226 hectare NNN verworven kan worden. Daarnaast is het de verwachting dat er geen hectares voor functiewijziging gerealiseerd worden middels particulier natuurbeheer.

Strategische grondvoorraad ruilgrond

Voor de opgave uit het programma Natuurlijk Platteland wordt in 2024 naar verwachting 505 hectare ruilgrond gekocht. De opgave in het Programma Natuurlijk Platteland is groot en het blijft noodzakelijk om met een voldoende grote voorraad grond, via een actieve benadering van de grondeigenaren en met de inzet van een brede instrumentenkoffer, maatwerk te leveren en de hectares te realiseren. Om deze opgave te realiseren zijn strategieën voor aan- en verkopen opgesteld.

Infrastructuur

In 2024 zal voor verschillende projecten een aankoopopgave zijn van relatief kleine oppervlakten grond.

Onderstaande tabel bevat de voortgang Grond via de PPO-opdracht aan Prolander en dus exclusief SKNL, kosten via provincie en overige sporen.

Onderstaande tabel bevat de voortgang Grond via de PPO-opdracht aan Prolander en dus exclusief SKNL, kosten via provincie en overige sporen.

Tabel Grondparagraaf	Jaarrekening 2022		PPO(V) 2023 #		PPO 2024		Lasten waarde daling	Baten boekwinst	Mutaties boekwaarde		Prognose ha voorraad	Voorraad grond Prognose boekwaarde
	Ha voorraad	Boekwaarde	Saldo mutaties ha	Mutaties Boekwaarde in 2023	Mutaties ha voorraad	Bruto aan- en verkopen			Vermeerdering	Vermindering		
Voorraad ruilgrond	1.265	71.217.292	440	33.687.070								
Voorraad NNN grond	1.168	7.106.416	160	3.340.280								
Landschapselement	19	80.000	0	0								
Stikstof	31	2.195.699	1	2.445.620								
PPLG	17	1.226.845	100	10.000.000								
Overig ruilgrond @					nvt	nvt	1.200.000			nvt		nvt
Aankoop ruilgrond					505	50.017.466	0			50.017.466		50.017.466
Aankoop NNN					226	16.611.000	14.119.350			2.491.650		2.491.650
Versnelling NNN via PN					nvt	nvt	0			nvt		nvt
Aankoop Stikstof					pm	0	0	0		0		0
Aankoop PPLG					pm	0	0	0		0		0
Mutatie lasten / vermeerdering					731	66.628.466	14.119.350			52.509.116		52.509.116
Overig ruilgrond					nvt	nvt				nvt		nvt
Verkopen ruilgrond					-274	21.588.106				7.555.837		-14.032.269
Verkopen NNN					pm	0	0			0		0
Verkoop Stikstof					pm	0	0			0		0
Verkoop PPLG					pm	0	0			0		0
Mutatie baten / vermindering					-274	21.588.106				7.555.837		-14.032.269
Standen 31 december												
	2022		2023								2024	
Voorraad ruilgrond	1.265	71.217.292	1.705	104.904.362							1.936	140.889.559
Voorraad NNN grond	1.168	7.106.416	1.328	10.446.696							1.554	12.938.346
Landschapselement	19	80.000	19	80.000							19	80.000
Stikstof	31	2.195.699	32	4.641.319							32	4.641.319
PPLG	17	1.226.845	117	11.226.845							117	11.226.845
	2.500	81.826.252	3.201	131.299.222	457	nvt	14.119.350	7.555.837	52.509.116	-14.032.269	3.658	169.776.069

Paragraaf 2.8 Openbaarheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de wet.

Het strategisch Woo team is een team van experts op de disciplines juridisch, facilitair, I&A en communicatie en in 2024 monitort en adviseert zij m.b.t. de voortgang van de implementatie van de volgende fasen van actieve openbaarmaking; de eerste vier van de elf categorieën zijn reeds actief openbaar, de volgende zeven zullen in lijn met het IPO-MJP worden geïmplementeerd.

In 2024 zal uitvoering gegeven worden aan het verder optimaliseren van de belangrijkste randvoorwaarde voor actieve openbaarmaking van informatie: de informatiehuishouding op orde. Het programma digitalisering van de provincie Drenthe verzorgt een programmatische aanpak van het op orde brengen van informatiehuishouding middels een aantal projecten, waaronder het project "implementatie informatiewetten" (werktitel; het is de opvolger van het project Woo, die met een bredere scope wordt voortgezet).

Daarnaast is het beleidsvoornemen om blijvend aandacht te besteden aan kennis en vaardigheden om informatie op de juiste wijze tot stand te laten komen, te ordenen en te archiveren. Hiervoor wordt aangesloten op lopende en nieuwe initiatieven vanuit de domeinen Bedrijfsvoering en Bestuur & Organisatie. Dit zal o.a. gaan via voorlichting en de organisatiebrede opruimdagen, het afvoeren van centrale harde schijven, het invoeren van unified labeling en optimalisering van de uitvoeringsdiscipline in processen en systemen m.b.t. informatiemanagement.

II Financiële begroting

II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2024 – 2027

Programma	2022 Rekening	2023 Begroting	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting
1: Besturen en samenwerken						
Lasten	5.602.781	10.862.381	10.870.511	9.197.867	9.292.567	9.341.567
Baten	-33.944	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totaal programma	5.568.837	10.842.741	10.850.871	9.178.227	9.272.927	9.321.927
2: Landelijk gebied						
Lasten	97.023.939	182.193.172	88.535.692	111.039.230	105.486.823	73.721.503
Baten	-38.651.519	-103.127.713	-24.156.017	-20.832.132	-15.049.042	-8.048.926
Totaal programma	58.372.420	79.065.459	64.379.675	90.207.098	90.437.781	65.672.577
3: Leefomgeving en wonen						
Lasten	11.998.344	19.280.833	14.070.784	13.982.446	8.489.263	8.509.728
Baten	-1.666.580	-746.180	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500
Totaal programma	10.331.764	18.534.653	13.808.284	13.719.946	8.226.763	8.247.228
4: Regionale economie en werkgelegenheid						
Lasten	19.237.258	18.148.795	14.181.566	12.476.409	8.889.827	8.965.747
Baten	-3.020.093	-848.611	-448.136	-141.387	-67.918	-67.918
Totaal programma	16.217.165	17.300.184	13.733.430	12.335.022	8.821.909	8.897.829
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:						
Lasten	70.298.405	76.757.420	73.798.756	75.933.894	80.332.260	65.360.642
Baten	-10.174.463	-5.924.055	-2.381.517	-459.517	-404.142	-348.767
Totaal programma	60.123.943	70.833.365	71.417.239	75.474.377	79.928.118	65.011.875
6: Energie						
Lasten	7.336.535	23.076.747	4.622.213	3.996.408	3.364.555	3.703.686
Baten	-893.770	-2.952.111	-900.000	-500.000		
Totaal programma	6.442.764	20.124.636	3.722.213	3.496.408	3.364.555	3.703.686
7: Levendig en sociaal						
Lasten	27.365.135	32.338.234	24.131.543	24.212.212	24.862.446	24.798.548
Baten	-2.948.410	-1.324.735	-447.330	-114.000	-114.000	-114.000
Totaal programma	24.416.725	31.013.499	23.684.213	24.098.212	24.748.446	24.684.548
8: Middelen en mensen						
Lasten	84.264.110	99.885.458	95.177.022	89.170.439	76.261.879	71.475.644
Baten	-246.938.467	-256.362.161	-262.505.554	-261.018.573	-251.685.308	-253.130.221
Totaal programma	-162.674.357	-156.476.703	-167.328.532	-171.848.134	-175.423.429	-181.654.577
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	18.799.261	91.237.834	34.267.393	56.661.156	49.377.070	3.885.093

	2022 Rekening	2023 Begroting	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting
Alle programma Lasten exclusief reserve mutaties	323.126.507	462.543.040	325.388.087	340.008.905	316.979.620	265.877.065
Alle programma Baten exclusief reserve mutaties	-304.327.246	-371.305.206	-291.120.694	-283.347.749	-267.602.550	-261.991.972
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	18.799.261	91.237.834	34.267.393	56.661.156	49.377.070	3.885.093

Reserve mutaties Lasten	125.586.322	56.115.245	50.395.238	19.011.357	70.686.983	36.760.954
Reserve mutaties Baten	-153.576.222	-147.353.079	-84.662.631	-75.672.513	-120.064.053	-40.646.047
Saldo mutaties reserves	-27.989.900	-91.237.834	-34.267.393	-56.661.156	-49.377.070	-3.885.093
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-9.190.639					

Saldo Programma's	2022 Rekening	2023 Begroting	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting
Programma 1: Besturen en samenwerken	5.568.837	10.842.741	10.850.871	9.178.227	9.272.927	9.321.927
Programma 2: Landelijk gebied	58.372.420	79.065.459	64.379.675	90.207.098	90.437.781	65.672.577
Programma 3: Leefomgeving en wonen	10.331.764	18.534.653	13.808.284	13.719.946	8.226.763	8.247.228
Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid	16.217.165	17.300.184	13.733.430	12.335.022	8.821.909	8.897.829
Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:	60.123.943	70.833.365	71.417.239	75.474.377	79.928.118	65.011.875
Programma 6: Energie	6.442.764	20.124.636	3.722.213	3.496.408	3.364.555	3.703.686
Programma 7: Levendig en sociaal	24.416.725	31.013.499	23.684.213	24.098.212	24.748.446	24.684.548
Programma 8: Middelen en mensen	-162.674.357	-156.476.703	-167.328.532	-171.848.134	-175.423.429	-181.654.577
Saldo voor bestemmingen	18.799.261	91.237.834	34.267.393	56.661.156	49.377.070	3.885.093

Reserve mutaties Lasten	125.586.322	56.115.245	50.395.238	19.011.357	70.686.983	36.760.954
Reserve mutaties Baten	-153.576.222	-147.353.079	-84.662.631	-75.672.513	-120.064.053	-40.646.047
Saldo mutaties reserves	-27.989.900	-91.237.834	-34.267.393	-56.661.156	-49.377.070	-3.885.093
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-9.190.639					

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Onvoorzien	25.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Vrije bestedingsruimte		7.227.650	1.469.806	6.067.716	-1.053.079	-18.639.029
Totale ruimte binnen begroting	25.000	7.727.650	1.969.806	6.567.716	-553.079	-18.139.029

II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Inleiding

De bedragen opgenomen in het overzicht van lasten en baten, tevens meerjarenraming 2024- 2027, laten in sommige gevallen (aanmerkelijke) verschillen zien. Hiervoor is een aantal algemene oorzaken aan te wijzen, waarvan we hier de voornaamste beschrijven:

- Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven.
- Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor, dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op.
- Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd.
- Door nieuwe inschattingen van het verloop van kredieten en eventuele gewijzigde uitgangspunten voor de te hanteren afschrijvingstermijnen, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.

In de Meerjarenraming 2024-2027 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Bestuursrapportage 2023 en het financieel perspectief dat bij de Begroting 2024 is opgesteld op basis van nog te verwerken autonome ontwikkelingen. In de nu voorliggende Begroting 2024 zijn de effecten van een uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" nog niet meegenomen. Deze worden op een later tijdstip nog afzonderlijk met Provinciale Staten besproken. Een toelichting op de *specifieke* verschillen tussen de begrotingsjaren 2023 en 2024 is gegeven in het programmaplan, bij de betreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen (afwijkingen groter dan € 50.000,-) tussen de jaren 2023 en 2024 laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen naar de toelichting per programma.

Enige algemene ontwikkelingen met financiële gevolgen worden hierna besproken.

Algemene uitkering provinciefonds

De raming van de algemene uitkering uit het provinciefonds is gebaseerd op de meicirculaire provinciefonds 2023. In deze circulaire wordt informatie verstrekt over de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het provinciefonds en over zogenoemde decentralisatie-uitkeringen. De effecten van de circulaire zijn meegenomen in de Bestuursrapportage 2023/2e Actualisatie 2023. Het meerjarige beeld komt vervolgens terug in de Begroting 2024.

In de meicirculaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor de jaren 2023 en verder. Daarnaast is de definitieve afrekening van de accrestranche 2022 verwerkt. Het accres wordt voor de jaren tot en met 2025 geactualiseerd op basis van de ontwikkeling van de rijksuitgaven (de zogenoemde trap-op-trap-af-systematiek). In de meicirculaire wordt de loon- en prijs-tranche van 2023 vastgezet. Door het kabinet is besloten om het accres vanaf 2026 niet langer te koppelen aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Voor 2026 en verder is het accres gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire wordt geactualiseerd op basis van de laatste inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) over de loon- en prijsontwikkeling.

Als gevolg hiervan is er voor alle jaren tot en met 2025 nog sprake van een jaar-op-jaar opwaartse bijstelling van het accres. In 2026 vlakt het effect sterk af door de "bevrozing" van het volume-deel van het accres. Het provinciefonds wordt vanaf 2027 geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp).

Financieel ziet het beeld er als volgt uit:

Ontwikkeling algemene uitkering (meicirculaire 2023)	2023	2024	2025	2026	2027
Raming algemene uitkering Begroting 2023	174.332.800	186.284.546	184.246.021	172.217.354	167.980.904
Raming algemene uitkering meicirculaire 2023	177.104.638	187.783.967	188.642.982	179.434.304	181.656.585
Vershil	2.771.838	1.499.421	4.396.961	7.216.950	13.675.681

Opcenten Motorrijtuigbelasting (MRB)

In het nieuwe Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" is opgenomen, dat in de komende bestuursperiode wordt afgezien van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Wij bevriezen het aantal opcenten daarom ook voor het begrotingsjaar 2024 op 92 opcenten.

De geraamde inkomsten voor 2024 en de jaren daarna baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand in 2023, gerekend met een gemiddelde van de ramingen voor respectievelijk 1 januari 2023 en 1 juli 2023. Op basis van de beschikbare gegevens zien wij geen noodzaak tot aanpassing van de raming van 2023 en wij passen ook de raming voor 2024 niet aan.

Voor de jaren 2025 en verder wordt uitgegaan van een doorgetrokken raming. Wij passen deze niet aan voor mogelijke ontwikkelingen (vervallen) op het vlak van kortingen en vrijstellingen van motorrijtuigenbelasting en opcenten voor zeer zuinige auto's en elektrische voertuigen. Deze keuze maken wij vanwege de onzekerheden hieromtrent en de lopende discussie rond een nieuw provinciaal belastinggebied, waarvan de uitkomst ook nog niet bekend is. Voor verdere details verwijzen wij naar de paragraaf Lokale Heffingen in deze begroting.

Afschrijvingstermijnen

De afschrijvingstermijnen zijn niet aangepast ten opzichte van de Begroting 2023 en zijn toegelicht in de Nota investeren, activeren en waarderen Drenthe.

Investing	afschrijvingstermijn (in jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	50
Gebouwen (grote verbouwing: aansluiten bij restant afschrijving)	50
Verbouwing/revitalisering	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waaronder:	
- sluisen (was 90 jaar)	80
- sluisdeur van composiet	100
- sluisdeur van staal	80
- sluisdeur van hout	50
- bruggen (waaronder val) en viaducten (was 90 jaar)	80
- voorzieningen bij waterwegen	30
- (aanleg van) wegen	20
- rotondes en verkeersdrempels e.d.	20
- betonbeschoeiing (was 50 jaar)	80
- staalbeschoeiing	50
- houtbeschoeiing	30
- bedienpost tbv de scheepvaart (incl. aanleg glasvezel)	10
Vervoersmiddelen	5
Machines, apparaten en installaties lang	30
Machines, apparaten en installaties middel	15
Machines, apparaten en installaties kort	10
Overige materiële vaste activa, waaronder:	
- inventarissen (waaronder meubilair)	10
- schilderijrekken	20

Investering	afschrijvingstermijn (in jaren)
- isolatieglas	20
- audio/videoapparatuur en telefooncentrale	8
- multimedia, beveiligingscamera's	5
- automatisering (ICT systemen)	4
- software	4
- tablets	4
- smartphones	2
Immateriële activa	maximaal 5
m.u.v. bijdragen aan activa in eigendom van derden	maximaal 15

Loonkosten toerekening

In de Begroting 2024 zijn de loonkosten van de provinciale organisatie toegerekend naar twee afzonderlijke posten in programma 7 Middelen en mensen, te weten de doelstellingen:

- Directe personele inzet (directe loonkosten); en
- Inzet ondersteunend personeel (indirecte loonkosten incl. overhead).

Op deze wijze krijgt u inzicht in de omvang van de overhead en de directe loonkosten.

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (het BBV) moeten de loonkosten per beleidsdoelstelling/ taakveld uitgesplitst worden. Het taakveld overhead bevat de (loon)kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. De lonen die worden besteed aan investeringsprojecten worden doorbelast aan die projecten en maken deel uit van de "waarde van het bezit" op de balans, waarover wordt afgeschreven. Voor de provincie Drenthe gaat het voornamelijk om de inzet voor investeringsprojecten verkeer en vervoer en infrastructurele werken wegen en vaarwegen. We hebben voor de Begroting 2024 e.v. de verdeling van de lonen over directe beleidsonderdelen en overhead niet aangepast maar identiek gehouden aan de lopende meerjarenbegroting. De doorbelasting naar investeringen is geactualiseerd en begroot op € 1.944.500,--. In de Uitvoeringsinformatie staat een specificatie van de toegerekende loonkosten aan de voorgeschreven taakvelden en de verschillende overheadcomponenten.

Loonindexatie

Jaarlijks wordt de loonindexatie geactualiseerd. Omdat er nog geen CAO voor 2024 is, baseren wij onze raming op de mei circulaire van het provinciefonds 2023. Daarin zijn de indices opgenomen en verwerkt, uit het Centraal Economisch Plan van maart 2023. De index voor de gemiddelde procentuele stijging van de lonen en salarissen van de collectieve sector (Prijsindex overheidsconsumptie, beloning werknemers) bedraagt 4,7% (2024), 5,4% (2025), 4,5% (2026) en 3,9% (2027)

Indexatie Begrotingssubsidies.

Onze begrotingssubsidies worden geïndexeerd. De indexatie wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meircirculaire van het provinciefonds en het meest recente Centraal Economisch Plan. De begrotingssubsidies zijn specifiek benoemd in paragraaf 4.5 van de begroting. Een beperkt aantal begrotingssubsidies wordt om moverende redenen niet geïndexeerd. De indexering wordt berekend op basis van een gemiddelde over de afgelopen vijf jaar van een mix van de indices voor lonen en prijzen. Door het gebruik van een dergelijk gemiddelde worden schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen gegaan en behoeft geen nacalculatie plaats te vinden. Voor de Begroting 2024 bedraagt de index 3,5 %. Meerjarig gaan we nu uit van 3,6 % indexatie voor 2025, 3,9% voor 2026 en 4,4% voor 2027.

Indexatie inkopen (goederen en diensten)

De individuele begrotingsposten met het karakter inkopen van goederen en diensten worden niet geïndexeerd. Zeker in de afgelopen twee jaren was er sprake van forse prijsstijgingen op dit vlak. Om die redenen is er een stelpost “Knelpuntenpot” indexering inkoopbudgetten in de begroting opgenomen. Als zich budgettaire knelpunten voordoen bij de inkoop van goederen en diensten wegens prijsstijgingen kan een budgetaanpassing worden voorgesteld aan Provinciale Staten vanuit dit knelpunten budget. Dit proces maakt onderdeel uit van de begrotingsactualisaties.

Ontwikkeling van de rente

Sinds de invoering van het verplichte schatkistbankieren worden de overtollige liquide middelen in 's Rijks schatkist - conform de Wet fido - aangehouden. Sinds september 2022 ontvangen we weer een rentevergoeding op de tegoeden in de Schatkist. Dit is het gevolg van de renteverhogingen door de ECB, met als doel om de inflatie te beteugelen. De rente die we ontvangen bedroeg 3,4% per 30 juni 2023. Afhankelijk van de effectiviteit van de renteverhogingen zal de ECB de rente al dan niet verder aanpassen, wat doorwerkt in de te vergoeden rente op het saldo in de schatkist. We begroten de rentebaten nu met enige voorzichtigheid in de Begroting 2024 en volgen de renteontwikkelingen nauwgezet.

II.2 Overzicht toegepaste indices en percentages

Omschrijving	Toegepast in 2023	Toegepast in 2024
Index gesubsidieerde instellingen	2,10%	3,50%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (OV-bureau)	2,43%	4,25%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (Trein)	2,43%	4,25%
Index belastingen en heffingen	0,00%	0,00%
Groei van het wagenpark in relatie tot de MRB	0,00%	0,00%
Rentepercentage van toegerekende rente	0,00%	0,00%
Rentetoerekening aan reserves	n.v.t.	n.v.t.

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken					
Beleidsopgave: PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	1.368.992	1.245.187	1.245.187	1.245.187	1.245.187
Totaal beleidsopgave	1.368.992	1.245.187	1.245.187	1.245.187	1.245.187
Beleidsopgave: CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld					
Bestrijding van ondermijning	60.000				
Weerbaar bestuur	441.667				
Jongerenraad	10.000				
Koningsdag 2024		1.000.000			
Totaal Incidenteel	511.667	1.000.000			
Totaal Structureel	111.634	66.634	66.634	66.634	66.634
Totaal beleidsopgave	623.301	1.066.634	66.634	66.634	66.634
Beleidsopgave: Goed openbaar bestuur in Drenthe					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	9.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Totaal beleidsopgave	9.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Beleidsopgave: Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur					
Cofinanciering Europa	5.070.113	4.368.857	3.413.198	3.286.405	3.286.405
Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)	20.000	30.000	30.000	20.000	
Gedeputeerde staten (GS)	25.000				
Totaal Incidenteel	5.115.113	4.398.857	3.443.198	3.306.405	3.286.405
Totaal Structureel	3.306.095	3.705.953	3.988.968	4.220.461	4.289.461
Totaal beleidsopgave	8.421.208	8.104.810	7.432.166	7.526.866	7.575.866
Beleidsopgave: Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	439.880	439.880	439.880	439.880	439.880
Totaal beleidsopgave	439.880	439.880	439.880	439.880	439.880
Totaal incidenteel programma	5.626.780	5.398.857	3.443.198	3.306.405	3.286.405
Totaal structureel programma	5.235.601	5.471.654	5.754.669	5.986.162	6.055.162
Totale Lasten programma	10.862.381	10.870.511	9.197.867	9.292.567	9.341.567

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Programma: 2: Landelijk gebied					
Beleidsopgave: Landbouw					
Algemene kosten uitvoering RD Natuurinclusieve Landbouw	869.890	26.360			
Belonen voor duurzaam boeren (doel B, C)	374.044	835.604			
Gebiedsgerichte aanpak deelgebieden (doel D)	550.000	558.000			
Monitoring (doel H)	8.000	173.500			
Ombuiging neerwaartse trend biodiversiteit (doel A)	50.000	100.000			
Verdienmodellen, burgers (doel F, G)	91.500	25.000			
Opschaling duurzaamheidsplannen (IA)	1.768.981	72.533			
Investeringsagenda; Toekomstgerichte landbouw ontwikkelagend	1.018.800				
POP3 Landbouw	640.103				
Interbestuurlijk programma vitaal platteland Drents Plateau	436.981				
Cofinanciering IBP Vitaal Platteland (IA)	37.349				
Verdienmodel landbouw (IA)	150.000				
Co-financiering van POP3 naar nieuwe GLB (IA)	1.500.000				
Verbetering van de landbouwstructuur	316.820				
Totaal Incidenteel	7.812.468	1.790.997			
Totaal Structureel	782.965	783.000	1.157.446	868.949	834.949
Totaal beleidsopgave	8.595.433	2.573.997	1.157.446	868.949	834.949
Beleidsopgave: Zorgvuldig omgaan met water					
Onderzoeken grondwatersystemen	1.025.000	1.000.000	500.000	500.000	500.000
Beleidsontwikkeling Regionaal waterplan	299.736				
Klimaatadaptie	350.000				
Hergebruik Stedelijk Afvalwater (DU)	20.833	20.833	20.833	20.833	20.833
Totaal Incidenteel	1.695.569	1.020.833	520.833	520.833	520.833
Totaal Structureel	1.403.500	1.428.500	1.428.500	1.428.500	1.428.500
Totaal beleidsopgave	3.099.069	2.449.333	1.949.333	1.949.333	1.949.333
Beleidsopgave: Natuur					
SPUK Hydrologische verbetering	14.205.844	2.652.020	1.695.600	2.326.010	1.881.903
SPUK uitvoeringskosten PN	2.500.000				
SPUK Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden	3.899.975	48.000		24.000	8.000
SPUK Versnelling van verwerving	5.911.816	23.000			
SPUK Versnellingsopgave NLPG - overgangsgebieden	37.400.000				
SPUK Versnellingsopgaven NLPG - hydrologisch systeemherstel	7.250.000				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
SPUK Versnellingsopgave NLPG - toekomstgerichte landbouw	5.620.000				
Tijdelijke beheer grondbezit		-1.050.000	-950.000	-800.000	-800.000
Uitfinanciering Natuur-overig	797.894	492.475	1.884.809	1.031.261	82.079
NME	9.460	9.687	9.909	9.909	9.909
Grondverwerving en functieverandering NNN	27.883.897	13.568.700	19.328.200	14.459.236	14.660.447
Soortenbescherming	327.273				
Streekbeheer (IA)	116.667	116.666			
Schoolpleinen van de toekomst	50.000	50.000			
Subsidie academie BBND	200.000	200.000			
Uitvoeringsplan boerenlandvogels (IA)	443.584				
Vergroening van de leefomgeving (IA)	593.890				
Aanvullende bossenstrategie (IA)	230.000				
Toekomstbestendig bosbeheer Gieten/Boschoord (IA)	50.000				
R-Soortenbescherming	200.000				
R-Realisatie EHS	10.705.366	13.751.078	27.174.865	26.018.507	6.195.285
Totaal Incidenteel	118.395.666	29.861.626	49.143.383	43.068.923	22.037.623
Totaal Structureel	45.451.376	52.366.543	56.141.944	56.420.056	47.537.265
Totaal beleidsopgave	163.847.042	82.228.169	105.285.327	99.488.979	69.574.888
Beleidsopgave: Stikstof					
Aanpak stikstof(PAS) DU	733.529	-496.602	1.997.124	2.534.562	762.333
SPUK aankoop van veehouderijen in het kader van stikstof	3.585.000	75.000	50.000	45.000	
Uitvoeringskosten PAS melders	206.402				
Totaal Incidenteel	4.524.931	-421.602	2.047.124	2.579.562	762.333
Totaal Structureel	2.126.697	1.705.795	600.000	600.000	600.000
Totaal beleidsopgave	6.651.628	1.284.193	2.647.124	3.179.562	1.362.333
Totaal incidenteel programma	132.428.634	32.251.854	51.711.340	46.169.318	23.320.789
Totaal structureel programma	49.764.538	56.283.838	59.327.890	59.317.505	50.400.714
Totale Lasten programma	182.193.172	88.535.692	111.039.230	105.486.823	73.721.503
Programma: 3: Leefomgeving en wonen					
Beleidsopgave: Ruimtelijke ordening en Wonen					
Woonagenda (IA)	1.607.769				
Stedelijke Ontwikkeling en vernieuwing	132.754				
Regiostedenfonds (IA)	4.305.601	4.218.798	4.922.655		
Gebiedsontwikkeling	1.259.246				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Herstructureringsfonds	75.334	462.333	462.333		
Knelpuntenpot Wonen	888.000				
Herstructureringsfonds 2021 (IA)	13.674				
Herstructureringsfonds 2021 PLUS (Roden, Beilen, Coevorden)	4.000				
Totaal Incidenteel	8.286.378	4.681.131	5.384.988		
Totaal Structureel	3.428.326	3.100.326	3.100.326	3.100.326	3.100.326
Totaal beleidsopgave	11.714.704	7.781.457	8.485.314	3.100.326	3.100.326
Beleidsopgave: In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Vorming RUD	17.000	17.000			
Totaal Incidenteel	17.000	17.000			
Totaal Structureel	6.034.258	5.330.789	4.927.344	4.900.437	4.920.902
Totaal beleidsopgave	6.051.258	5.347.789	4.927.344	4.900.437	4.920.902
Beleidsopgave: De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
Vorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provin	1.211.371	17.358			
Totaal Incidenteel	1.211.371	17.358			
Totaal Structureel	203.500	203.500	203.500	203.500	203.500
Totaal beleidsopgave	1.414.871	220.858	203.500	203.500	203.500
Beleidsopgave: Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe					
Aanpak asbestdaken	100.000	100.000	81.288		
Totaal Incidenteel	100.000	100.000	81.288		
Totaal beleidsopgave	100.000	100.000	81.288		
Beleidsopgave: Implementatie begeleiding Omgevingswet					
Totaal Structureel		620.680	285.000	285.000	285.000
Totaal beleidsopgave		620.680	285.000	285.000	285.000
Totaal incidenteel programma	9.614.749	4.815.489	5.466.276		
Totaal structureel programma	9.666.084	9.255.295	8.516.170	8.489.263	8.509.728
Totale Lasten programma	19.280.833	14.070.784	13.982.446	8.489.263	8.509.728
Programma: 4: Regionale economie en werkgelegenheid					
Beleidsopgave: Innovatie en digitalisering als kans					
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	660.000	190.000	180.000		
Totaal Incidenteel	660.000	190.000	180.000		
Totaal beleidsopgave	660.000	190.000	180.000		
Beleidsopgave: Een goed vestigings- en ondernemersklimaat					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Vierkant voor het werk	1.357.958				
Bedrijvenregeling Drenthe	284.109				
Vierkant voor het werk (IA)	210.000				
Beleidskaders en programmabeheer	2.304.933	1.456.351	365.312		
Omgeving van de luchthaven	441.242				
Just Transition Fund (JTF)		98.759	98.759	98.759	98.759
Ruimtelijk Economisch Programma	1.275.707	30.750	109.887		
Voorzieningen vestigingsfactoren kernzones	300.000				
Totaal Incidenteel	6.173.949	1.585.860	573.958	98.759	98.759
Totaal Structureel	3.218.505	3.914.126	4.953.164	4.953.164	4.953.164
Totaal beleidsopgave	9.392.454	5.499.986	5.527.122	5.051.923	5.051.923
Beleidsopgave: Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Subsidie Universiteit van het Noorden/Campus Emmen		3.000.000	3.000.000		
Totaal Incidenteel		3.000.000	3.000.000		
Totaal Structureel	667.400	667.400	667.400	667.400	667.400
Totaal beleidsopgave	667.400	3.667.400	3.667.400	667.400	667.400
Beleidsopgave: Vrijtijdseconomie stimuleren					
Investeren op excelleren	600.000				
Ondersteunen van transformatie	150.000				
Noaber Drenthe	300.000				
Voorzieningen toeristisch aanbod	-68.965				
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	2.267.135	1.575.000			
verblijfsrecreatie	572.584	350.000			
Verstreken Drents aanbod dagrecreatie	540.360				
SPUK Leerkring Omgevingswet	45.000				
Totaal Incidenteel	4.406.114	1.925.000			
Totaal Structureel	2.799.768	2.899.180	3.101.887	3.170.504	3.246.424
Totaal beleidsopgave	7.205.882	4.824.180	3.101.887	3.170.504	3.246.424
Beleidsopgave: Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers					
Toekomstbestendig fietsnetwerk	223.059				
Totaal Incidenteel	223.059				
Totaal beleidsopgave	223.059				
Totaal incidenteel programma	11.463.122	6.700.860	3.753.958	98.759	98.759

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal structureel programma	6.685.673	7.480.706	8.722.451	8.791.068	8.866.988
Totale Lasten programma	18.148.795	14.181.566	12.476.409	8.889.827	8.965.747
Programma: 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:					
Beleidsopgave: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid					
Brede doeluitkering	45.000	540.000	345.000		
Mobiliteit VJN 2021	2.800.000	1.500.000			
Educatie en verkeerscampagnes	4.900.000	3.400.000	3.400.000		
Uitvoeringsprogramma SPVD	125.000				
Totaal Incidenteel	7.870.000	5.440.000	3.745.000		
Totaal Structureel	7.584.463	7.778.723	10.886.618	13.158.967	14.506.193
Totaal beleidsopgave	15.454.463	13.218.723	14.631.618	13.158.967	14.506.193
Beleidsopgave: Mobiliteit op maat					
Ontwikkeling Hubs	1.250.000				
Maas Pilot	137.292				
Totaal Incidenteel	1.387.292				
Totaal beleidsopgave	1.387.292				
Beleidsopgave: Fiets als duurzaam alternatief					
Doorfietsroutes	643.056	2.777.778	3.888.888	5.277.778	
Lokale aanpak verkeersveiligheid fiets	222.222	1.111.112	1.555.556	2.111.112	
Ontbrekende schakels in het fietsnetwerk	111.111	555.555	777.778	1.055.555	
Gebiedsgerichte maatwerkplannen fietsinfrastructuur	111.111	555.555	777.778	1.055.555	
Totaal Incidenteel	1.087.500	5.000.000	7.000.000	9.500.000	
Totaal Structureel	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Totaal beleidsopgave	1.093.500	5.006.000	7.006.000	9.506.000	6.000
Beleidsopgave: Adequaat openbaar vervoernetwerk					
SPUK Regionaal Mobiliteitsfonds	3.000.000				
Ontwikkelingen	3.310.000				
Totaal Incidenteel	6.310.000				
Totaal Structureel	27.610.244	29.687.196	30.907.392	32.292.637	32.829.015
Totaal beleidsopgave	33.920.244	29.687.196	30.907.392	32.292.637	32.829.015
Beleidsopgave: Duurzame oplossingen en innovatie					
Laadtankinfrastructuur	430.375	410.750	410.750	355.375	
Regionaal mobiliteitsplan Drenthe	150.000	150.000	150.000		
Duurzaam investeren	100.000				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Duurzame logistiek	15.000				
Innovatie en ontwikkeling	85.000				
Totaal Incidenteel	780.375	560.750	560.750	355.375	
Totaal beleidsopgave	780.375	560.750	560.750	355.375	
Beleidsopgave: Kerntaken onderzoek en samenwerking					
Mobiliteit	2.313.628	1.059.000	860.000	960.000	
Luchtvaart	688.000	900.000	900.000	900.000	
Drenthe reist duurzaam	652.628				
Uitvoering	50.000				
Totaal Incidenteel	3.704.256	1.959.000	1.760.000	1.860.000	
Totaal Structureel	1.405.000	673.000	673.000	673.000	673.000
Totaal beleidsopgave	5.109.256	2.632.000	2.433.000	2.533.000	673.000
Beleidsopgave: Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	19.012.290	22.694.087	20.395.134	22.486.281	17.346.434
Totaal beleidsopgave	19.012.290	22.694.087	20.395.134	22.486.281	17.346.434
Totaal incidenteel programma	21.139.423	12.959.750	13.065.750	11.715.375	
Totaal structureel programma	55.617.997	60.839.006	62.868.144	68.616.885	65.360.642
Totale Lasten programma	76.757.420	73.798.756	75.933.894	80.332.260	65.360.642
Programma: 6: Energie					
Beleidsopgave: Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)					
Warmtefonds	400.000	198.470			
Windenergie	3.679.298	1.295.500	895.500	395.500	734.631
Programma klimaat en energie	4.703.720				
Expeditie Energienetraal Wonen (IA+)	985.440				
Waterstof (IA+)	1.972.396	149.119	126.793		
Noodhulp Energiebesparing	6.690.461				
Regionale Energie Strategie	620.601				
Slimme Energieoplossingen (IA+)	328.867				
Totaal Incidenteel	19.380.783	1.643.089	1.022.293	395.500	734.631
Totaal Structureel	3.695.964	2.979.124	2.974.115	2.969.055	2.969.055
Totaal beleidsopgave	23.076.747	4.622.213	3.996.408	3.364.555	3.703.686
Totaal incidenteel programma	19.380.783	1.643.089	1.022.293	395.500	734.631

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal structureel programma	3.695.964	2.979.124	2.974.115	2.969.055	2.969.055
Totale Lasten programma	23.076.747	4.622.213	3.996.408	3.364.555	3.703.686
Programma: 7: Levendig en sociaal					
Beleidsopgave: Oog voor cultureel erfgoed					
Gebiedsontwikkeling	1.318.106				
Monumenten	790.730		738.935	738.935	
Ontwikkeling Veenhuizen	450.000				
Siteholderschap Cultuurhistorisch verhaal van Drenthe/KvW	-6.000				
Totaal Incidenteel	2.552.836		738.935	738.935	
Totaal Structureel	3.397.901	4.165.552	3.464.186	3.563.654	3.621.601
Totaal beleidsopgave	5.950.737	4.165.552	4.203.121	4.302.589	3.621.601
Beleidsopgave: Cultuur en evenementen					
SPUK OCW Versterking van de regionale culturele infrastructuur	333.330	333.330			
Cultuurparticipatie	-14.185				
Musea	1.123.643				
Adviescommissie	-12.000				
Culturele investeringen	1.000.000				
Aandeel in Noodfonds cultuur	258.648				
Talentontwikkeling	-29.970				
Totaal Incidenteel	2.659.466	333.330			
Totaal Structureel	15.277.123	15.851.882	16.153.675	16.620.673	17.139.570
Totaal beleidsopgave	17.936.589	16.185.212	16.153.675	16.620.673	17.139.570
Beleidsopgave: Sociaal Drenthe voor iedereen					
Iedereen doet mee	199.000				
Drenthe brede projecten Wonen (IA)	591.778				
P-Economische vitaliteit platteland	400.000				
Subsidies Leader Zuidoost Drenthe	799.994				
Subsidies Leader Zuidwest Drenthe	196.832				
Sociaal-maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning	-13.000				
Sociale Agenda algemeen (IA)	31.500				
Drenthe brede projecten onderwijskwaliteit en gelijke kansen	199.476				
Alliantieprojecten en experimenten onderwijskwaliteit en gel	90.266				
Drenthe brede projecten Verbeteren van de gezondheid en vita	26.883				
Alliantieprojecten en experimenten Verbeteren van de gezondh	185.785				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Drenthe brede projecten verbeteren van de leefbaarheid en be	306.086				
Alliantieprojecten en experimenten verbeteren van de leefbaa	26.677				
Drenthe brede projecten verminderen armoede en laaggeletterd	97.432				
Alliantieprojecten en experimenten verminderen armoede en la	145.198				
Drenthe brede projecten zorgen dat iedereen mee kan doen (IA	138.992				
Alliantieprojecten en experimenten zorgen dat iedereen mee k	78.390				
Alliantieprojecten en experimenten met anders wonen	138.950				
Totaal Incidenteel	3.640.239				
Totaal Structureel	2.362.774	2.935.958	3.003.221	3.078.713	3.167.205
Totaal beleidsopgave	6.003.013	2.935.958	3.003.221	3.078.713	3.167.205
Beleidsopgave: Sport en Bewegen stimuleren					
Sport algemeen	300.000				
Kwaliteitsimpuls voor bovenregionale sportaccommodaties	1.610.000				
Totaal Incidenteel	1.910.000				
Totaal Structureel	537.895	844.821	852.195	860.471	870.172
Totaal beleidsopgave	2.447.895	844.821	852.195	860.471	870.172
Totaal incidenteel programma	10.762.541	333.330	738.935	738.935	
Totaal structureel programma	21.575.693	23.798.213	23.473.277	24.123.511	24.798.548
Totale Lasten programma	32.338.234	24.131.543	24.212.212	24.862.446	24.798.548
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Interne dienstverlening en informatiehuishouden					
Documentaire informatievoorziening en beheer	56.000				
Totaal Incidenteel	56.000				
Totaal Structureel	10.154.950	10.693.430	12.075.762	12.087.541	11.299.070
Totaal beleidsopgave	10.210.950	10.693.430	12.075.762	12.087.541	11.299.070
Beleidsopgave: Financiën					
RD ZO-Drenthe: Werken	3.196.500	2.574.000	491.500		
RD ZO-Drenthe: Wonen	2.863.845				
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	35.648				
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	103.766				
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	107.525				
Overige financiële middelen	-331.333				
Totaal Incidenteel	5.975.951	2.574.000	491.500		
Totaal Structureel	17.810.353	13.843.217	5.208.191	-10.451.986	-17.436.354

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal beleidsopgave	23.786.304	16.417.217	5.699.691	-10.451.986	-17.436.354
Beleidsopgave: Personeel en organisatie					
Organisatieontwikkeling	500.000				
Totaal Incidenteel	500.000				
Totaal Structureel	2.166.190	2.166.190	2.146.190	2.146.190	2.146.190
Totaal beleidsopgave	2.666.190	2.166.190	2.146.190	2.146.190	2.146.190
Beleidsopgave: Subsidies en Inkoop					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Totaal beleidsopgave	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Beleidsopgave: Verantwoording personeelskosten					
Loonkosten op taakveld 0.6 Overhead	1.414.883	1.800.000	1.900.000	1.950.000	2.025.000
Loonkosten op taakveld 1.2 Gedeputeerde Staten	236.109				
Loonkosten op taakveld 4.4 Vergunningverlening en handhaving	125.000				
Totaal Incidenteel	1.775.992	1.800.000	1.900.000	1.950.000	2.025.000
Totaal Structureel	61.430.722	64.084.885	67.333.496	70.514.834	73.426.438
Totaal beleidsopgave	63.206.714	65.884.885	69.233.496	72.464.834	75.451.438
Totaal incidenteel programma	8.307.943	4.374.000	2.391.500	1.950.000	2.025.000
Totaal structureel programma	91.577.515	90.803.022	86.778.939	74.311.879	69.450.644
Totale Lasten programma	99.885.458	95.177.022	89.170.439	76.261.879	71.475.644
Programma: 9: Organisatie					
Beleidsopgave: Organisatie					
Datahuis	255.407				
Personeel Omgeving en Beheer Wegen	25.000				
Personeel Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving	125.000				
Personeel Directie	853.000	1.579.000	1.900.000	1.950.000	2.025.000
Personeel Groen voor Grijs	200.000	250.000			
Dekking overhead rubriek 1	-1.525.407	-1.800.000	-1.900.000	-1.950.000	-2.025.000
Algemene kostenplaats	565.000				
Totaal Incidenteel	498.000	29.000			
Totaal Structureel	-498.000	-29.000			
Totaal beleidsopgave					
Totaal incidenteel programma	498.000	29.000			
Totaal structureel programma	-498.000	-29.000			

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Totale Lasten programma					
Totale Lasten alle programma's, zonder reservemutaties	462.543.040	325.388.087	340.008.905	316.979.620	265.877.065

Baten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken					
Beleidsopgave: Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Totaal beleidsopgave	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Beleidsopgave: Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Structureel	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal beleidsopgave	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal incidenteel programma					
Totaal structureel programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totale Baten programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Programma: 2: Landelijk gebied					
Beleidsopgave: Landbouw					
Algemene kosten uitvoering RD Natuurinclusieve Landbouw	-1.099.904	-1.718.464			
POP3 Landbouw	-640.103				
Interbestuurlijk programma vitaal platteland Drents Plateau	-355.931				
Verbetering van de landbouwstructuur	-400.000				
Totaal Incidenteel	-2.495.938	-1.718.464			
Totaal Structureel	5.000	-375.000	-272.497	-34.000	
Totaal beleidsopgave	-2.490.938	-2.093.464	-272.497	-34.000	
Beleidsopgave: Zorgvuldig omgaan met water					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000
Totaal beleidsopgave	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000
Beleidsopgave: Natuur					
SPUK Hydrologische verbetering	-14.205.844	-2.652.020	-1.695.600	-2.326.010	-1.881.903
SPUK uitvoeringskosten PN	-2.500.000				
SPUK Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden	-3.899.975	-48.000		-24.000	-8.000
SPUK Versnelling van verwerving	-5.911.816	-23.000			
SPUK Versnellingsopgave NLPG - overgangsgebieden	-37.400.000				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
SPUK Versnellingsopgaven NLPG - hydrologisch systeemherstel	-7.250.000				
SPUK Versnellingsopgave NLPG - toekomstgerichte landbouw	-5.620.000				
Uitfinanciering Natuur-overig	-353.333	-249.000	-1.834.684	-557.984	-41.500
Grondverwerving en functieverandering NNN	-1.132.457	-6.793.410	-6.026.434	-3.195.029	
Subsidie academie BBND	-200.000	-200.000			
Totaal Incidenteel	-78.473.425	-9.965.430	-9.556.718	-6.103.023	-1.931.403
Totaal Structureel	-15.116.751	-10.984.237	-10.142.917	-7.943.076	-5.269.542
Totaal beleidsopgave	-93.590.176	-20.949.667	-19.699.635	-14.046.099	-7.200.945
Beleidsopgave: Stikstof					
SPUK aankoop van veehouderijen in het kader van stikstof	-3.585.000	-75.000	-50.000	-45.000	
Aanpak stikstof(PAS) DU		275.561		-113.943	-37.981
Gebiedsgerichte aanpak stikstof	-1.200.000				
Totaal Incidenteel	-4.785.000	200.561	-50.000	-158.943	-37.981
Totaal Structureel	-1.451.599	-503.447			
Totaal beleidsopgave	-6.236.599	-302.886	-50.000	-158.943	-37.981
Totaal incidenteel programma	-85.754.363	-11.483.333	-9.606.718	-6.261.966	-1.969.384
Totaal structureel programma	-17.373.350	-12.672.684	-11.225.414	-8.787.076	-6.079.542
Totale Baten programma	-103.127.713	-24.156.017	-20.832.132	-15.049.042	-8.048.926
Programma: 3: Leefomgeving en wonen					
Beleidsopgave: Ruimtelijke ordening en Wonen					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Totaal beleidsopgave	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Beleidsopgave: De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
Vorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provin	-483.680				
Totaal Incidenteel	-483.680				
Totaal Structureel	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal beleidsopgave	-521.180	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500
Beleidsopgave: Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe					
Totaal Incidenteel					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal beleidsopgave					
Totaal incidenteel programma	-483.680				
Totaal structureel programma	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500
Totale Baten programma	-746.180	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500
Programma: 4: Regionale economie en werkgelegenheid					
Beleidsopgave: Innovatie en digitalisering als kans					
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	-269.388	-77.551	-73.469		
Totaal Incidenteel	-269.388	-77.551	-73.469		
Totaal beleidsopgave	-269.388	-77.551	-73.469		
Beleidsopgave: Een goed vestigings- en ondernemersklimaat					
Ruimtelijk Economisch Programma	-38.638				
Totaal Incidenteel	-38.638				
Totaal Structureel	-95.718	-95.718	-35.718	-35.718	-35.718
Totaal beleidsopgave	-134.356	-95.718	-35.718	-35.718	-35.718
Beleidsopgave: Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal beleidsopgave	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Beleidsopgave: Vrijtijdseconomie stimuleren					
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	-367.667	-242.667			
SPUK Leerkring Omgevingswet	-45.000				
Totaal Incidenteel	-412.667	-242.667			
Totaal beleidsopgave	-412.667	-242.667			
Totaal incidenteel programma	-720.693	-320.218	-73.469		
Totaal structureel programma	-127.918	-127.918	-67.918	-67.918	-67.918
Totale Baten programma	-848.611	-448.136	-141.387	-67.918	-67.918
Programma: 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:					
Beleidsopgave: Mobiliteit op maat					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Fiets als duurzaam alternatief					
Doorfietsroutes	-87.500				
Totaal Incidenteel	-87.500				
Totaal Structureel	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal beleidsopgave	-88.500	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Beleidsopgave: Adequaar openbaar vervoernetwerk					
SPUK Regionaal Mobiliteitsfonds	-3.000.000				
Treinconsessie	-1.922.000	-1.922.000			
Totaal Incidenteel	-4.922.000	-1.922.000			
Totaal beleidsopgave	-4.922.000	-1.922.000			
Beleidsopgave: Duurzame oplossingen en innovatie					
Laadtankinfrastructuur	-55.375	-110.750	-110.750	-55.375	
Totaal Incidenteel	-55.375	-110.750	-110.750	-55.375	
Totaal beleidsopgave	-55.375	-110.750	-110.750	-55.375	
Beleidsopgave: Kerntaken onderzoek en samenwerking					
Mobiliteit	-144.628				
Drenthe reist duurzaam	-365.785				
Totaal Incidenteel	-510.413				
Totaal Structureel	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Totaal beleidsopgave	-524.413	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Beleidsopgave: Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-333.767	-333.767	-333.767	-333.767	-333.767
Totaal beleidsopgave	-333.767	-333.767	-333.767	-333.767	-333.767
Totaal incidenteel programma	-5.575.288	-2.032.750	-110.750	-55.375	
Totaal structureel programma	-348.767	-348.767	-348.767	-348.767	-348.767
Totale Baten programma	-5.924.055	-2.381.517	-459.517	-404.142	-348.767
Programma: 6: Energie					
Beleidsopgave: Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)					
Windenergie	-1.220.000	-900.000	-500.000		
SPUK Maatschappelijk vastgoed	-761.880				
Noodhulp Energiebesparing	-970.231				
Totaal Incidenteel	-2.952.111	-900.000	-500.000		
Totaal beleidsopgave	-2.952.111	-900.000	-500.000		
Totaal incidenteel programma	-2.952.111	-900.000	-500.000		
Totaal structureel programma					
Totale Baten programma	-2.952.111	-900.000	-500.000		

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Programma: 7: Levendig en sociaal					
Beleidsopgave: Oog voor cultureel erfgoed					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Cultuur en evenementen					
SPUK OCW Versterking van de regionale culturele infrastructu	-333.330	-333.330			
Totaal Incidenteel	-333.330	-333.330			
Totaal Structureel	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Totaal beleidsopgave	-447.330	-447.330	-114.000	-114.000	-114.000
Beleidsopgave: Sociaal Drenthe voor iedereen					
Subsidies Leader Zuidoost Drenthe	-667.405				
Totaal Incidenteel	-667.405				
Totaal beleidsopgave	-667.405				
Beleidsopgave: Sport en Bewegen stimuleren					
Kwaliteitsimpuls voor bovenregionale sportaccommodaties	-210.000				
Totaal Incidenteel	-210.000				
Totaal beleidsopgave	-210.000				
Totaal incidenteel programma	-1.210.735	-333.330			
Totaal structureel programma	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Totale Baten programma	-1.324.735	-447.330	-114.000	-114.000	-114.000
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Interne dienstverlening en informatiehuishouden					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-4.152.640	-4.361.014	-4.358.157	-4.358.157	-4.358.157
Totaal beleidsopgave	-4.152.640	-4.361.014	-4.358.157	-4.358.157	-4.358.157
Beleidsopgave: Financiën					
Uitkering Provinciefonds	-1.217.999	-794.126	-759.768	-759.768	-20.833
RD ZO-Drenthe: Werken	-799.125	-643.500	-122.875		
RD ZO-Drenthe: Wonen	-282.329				
Totaal Incidenteel	-2.299.453	-1.437.626	-882.643	-759.768	-20.833
Totaal Structureel	-247.384.934	-254.181.780	-253.290.639	-244.080.249	-246.264.097
Totaal beleidsopgave	-249.684.387	-255.619.406	-254.173.282	-244.840.017	-246.284.930
Beleidsopgave: Verantwoording personeelskosten					
Totaal Incidenteel					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal Structureel	-2.525.134	-2.525.134	-2.487.134	-2.487.134	-2.487.134
Totaal beleidsopgave	-2.525.134	-2.525.134	-2.487.134	-2.487.134	-2.487.134
Totaal incidenteel programma	-2.299.453	-1.437.626	-882.643	-759.768	-20.833
Totaal structureel programma	-254.062.708	-261.067.928	-260.135.930	-250.925.540	-253.109.388
Totale Baten programma	-256.362.161	-262.505.554	-261.018.573	-251.685.308	-253.130.221
Programma: 9: Organisatie					
Beleidsopgave: Organisatie					
Totaal Structureel					
Totaal beleidsopgave					
Totaal incidenteel programma					
Totaal structureel programma					
Totale Baten programma					
Totale Baten alle programma's, zonder reservemutaties	-371.305.206	-291.120.694	-283.347.749	-267.602.550	-261.991.972

Mutaties reserves	2023	2024	2025	2026	2027
-------------------	------	------	------	------	------

Toevoeging reserves					
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Financiën					
Bijdrage aan reserve of storting reserve	56.115.245	50.395.238	19.011.357	70.686.983	36.760.954
Totaal Incidenteel	56.115.245	50.395.238	19.011.357	70.686.983	36.760.954
Totaal beleidsopgave	56.115.245	50.395.238	19.011.357	70.686.983	36.760.954
Totaal incidenteel	56.115.245	50.395.238	19.011.357	70.686.983	36.760.954
Totaal structureel					
Totale Toevoeging reserves	56.115.245	50.395.238	19.011.357	70.686.983	36.760.954
Ontrekking reserves					
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Financiën					
Bijdrage van reserves/onttrekking reserves	-147.353.079	-84.662.631	-75.672.513	-120.064.053	-40.646.047
Totaal Incidenteel	-147.353.079	-84.662.631	-75.672.513	-120.064.053	-40.646.047
Totaal beleidsopgave	-147.353.079	-84.662.631	-75.672.513	-120.064.053	-40.646.047
Totaal incidenteel	-147.353.079	-84.662.631	-75.672.513	-120.064.053	-40.646.047
Totaal structureel					
Totale Onttrekking reserves	-147.353.079	-84.662.631	-75.672.513	-120.064.053	-40.646.047

Resumerend	2023	2024	2025	2026	2027
Totale Lasten alle programma, zonder reserve mutaties	462.543.040	325.388.087	340.008.905	316.979.620	265.877.065
Waarvan incidenteel	219.221.975	68.506.229	81.593.250	64.374.292	29.465.584
Waarvan structureel	243.321.065	256.881.858	258.415.655	252.605.328	236.411.481
Totale Baten alle programma, zonder reserve mutaties	-371.305.206	-291.120.694	-283.347.749	-267.602.550	-261.991.972
Waarvan incidenteel	-98.996.323	-16.507.257	-11.173.580	-7.077.109	-1.990.217
Waarvan structureel	-272.308.883	-274.613.437	-272.174.169	-260.525.441	-260.001.755
Saldo structurele lasten en baten	-28.987.818	-17.731.579	-13.758.514	-7.920.113	-23.590.274

II.4 Financiële positie en toelichting

4.1 Investerings naar nut

1. Netto Investerings met economisch nut	2024	2025	2026	2027
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Excellente Dienstverlening	105.978	0	0	0
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Flexibiliteit in Techniek	2.085.390	485.462	105.978	125.000
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Het Nieuwe Samenwerken	1.106.177	0	60.000	220.000
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Organisatie in Control	175.000	0	0	0
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan	320.029	13.248	13.247	0
Provinciehuis	791.000	1.150.403	1.690.000	550.000
Grondaankopen (ruilgronden)	38.476.847	8.516.676	-7.015.256	-41.518.100
	43.060.421	10.165.789	(5.146.031)	(40.623.100)

2. Netto Investerings met een maatschappelijk nut:	2024	2025	2026	2027
Verkeer en vervoersprojecten	49.938.266	22.345.129	48.927.665	20.000.000
Bereikbaarheidsakkoord	11.750.000	8.065.888	9.751.404	8.362.666
Scheepvaartkanalen	8.777.744	2.442.798	0	20.784
Health Hub	107.925	0	0	0
VAM-berg fase 2	160.000	0	0	0
Provinciehuis	0	1.651.000	0	0
Drents Museum	1.160.488	0	2.151.000	0
	71.894.424	34.504.814	60.830.069	28.383.450

Totaal algemeen	114.954.845	44.670.603	55.684.038	(12.239.650)
------------------------	--------------------	-------------------	-------------------	---------------------

Omschrijving object	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027
INVESTERINGEN Programma 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven												
Grondaankopen (voorraad) natuurbeheer	-	80.779.767	52.065.949	27.339.713	52.509.116	14.032.269	31.090.500	22.573.824	26.567.502	33.582.758	11.247.108	52.765.208
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	-	80.779.767	52.065.949	27.339.713	52.509.116	14.032.269	31.090.500	22.573.824	26.567.502	33.582.758	11.247.108	52.765.208
INVESTERINGEN Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten												
Health Hub Roden (fase 2)	240.000	72.075	60.000	-	107.925	-	-	-	-	-	-	-
Vamberg 2e fase	1.500.000	140.821	1.199.179	-	160.000	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten	1.740.000	212.895	1.259.179	-	267.925	-	-	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig												
Meppel Nieuwveenselanden, verwijderen rotonde N375, aanleg fietstunnel	3.186.166	224.315	150.000	-	500.000	-	2.000.000	-	311.851	-	-	-
Optimalisering N371/N373 (Norgerbrug)	6.387.243	165.170	1.000.000	-	5.222.073	-	-	-	-	-	-	-
N34, rondweg Emmen, reconstructie kruisingen	21.000.918	19.904.649	1.096.269	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meppel, Nieuwveenselanden, herinrichting N375 tot GOW	961.251	5.511	96.125	-	259.615	-	550.000	-	50.000	-	-	-
Meppel, Nieuwveenselanden, aanleg nw. Verbindingsweg watertoren-Zomerdijk	523.383	136	52.325	-	270.923	-	200.000	-	-	-	-	-
Meppel, Nieuwveenselanden, ontsluiting nieuwe invalsweg centrum Meppel	261.692	6.700	26.170	-	200.000	-	28.822	-	-	-	-	-
N34 - Aansluiting Klindijk	6.213.897	5.459.411	854.189	99.703	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage aan activa in eigendom van derden voor N34 Aansluiting Klindijk/Odoorn	1.070.000	829.176	240.824	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (intensivering begroting 2016) reservering	600.000	-	-	-	600.000	-	-	-	-	-	-	-
N373, wegvak Norgerbrug-Huis ter Heide, incl. Domeinweg en Koelenweg	1.725.079	644.305	575.000	-	505.774	-	-	-	-	-	-	-
N391, aansluiting Emmerschans	5.329.209	4.548.766	955.081	174.638	100.000	100.000	-	-	-	-	-	-
Fietssnelweg Assen-Groningen, westelijke kanaaldijk	1.615.842	1.040.638	179.231	-	157.555	-	238.418	-	-	-	-	-
N34 verdubbeling Holsloot – Coevorden	19.585.031	19.607.612	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
N34 - verdubbeling Emmen-West - aansluiting N381	15.000.000	15.507.913	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
N34 - Annen, 2 rotondes onderliggend wegennet	356.119	-	-	-	1.256.119	900.000	-	-	-	-	-	-
N34 - Partiële verdubbeling vanaf N381 (in noordelijke richting)	2.693.947	1.553.890	1.140.057	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving object	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerdering 2023	Verminderings 2023	Vermeerdering 2024	Verminderings 2024	Vermeerdering 2025	Verminderings 2025	Vermeerdering 2026	Verminderings 2026	Vermeerdering 2027	Verminderings 2027
N371 - Hoogersmilde, herinrichting Rijksweg	889.751	894.994	-	5.243	-	-	-	-	-	-	-	-
Fietssnelweg Assen-Groningen	11.409.351	1.227.935	430.939	506.449	3.028.810	638.258	9.415.849	1.549.475	-	-	-	-
Bijdrage aan activa in eigendom van derden voor Fietssnelweg Assen - Groningen	3.171.543	1.912.127	1.355.628	96.212	-	-	-	-	-	-	-	-
Realisatie verkeersveilige ontsluiting voorterrein GAE	314.030	8.375	-	-	305.655	-	-	-	-	-	-	-
Folieconstructie	3.064.332	42.518	150.000	150.000	500.000	500.000	3.500.000	3.500.000	5.307.482	2.285.668	-	-
Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV) 2021	31.391.516	-	-	-	30.750.000	-	641.516	-	-	-	-	-
Wegenruil N391-N862 (oud)	1.811.460	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krediet Mobiliteit VJN 2021 (gereserveerd)	1.400.000	-	-	-	-	-	1.400.000	-	-	-	-	-
Krediet N34 uitbreiding (gereserveerd)	20.000.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20.000.000	-
Krediet vervaardigheidskosten 2	950.000	-	1.000.000	50.000	-	-	-	-	-	-	-	-
Krediet vervaardigheidskosten 3	1.000.000	-	1.000.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knooppunt Gieten (gereserveerd)	38.429.000	-	-	-	-	-	-	-	38.429.000	-	-	-
Investeringsprogramma SPVD	30.400.000	780.000	7.020.000	-	7.100.000	-	8.300.000	-	7.200.000	-	-	-
Investeringsprogramma Mobiliteit op maat	3.680.000	-	1.325.000	-	1.320.000	-	1.120.000	-	1.415.000	1.500.000	-	-
Verkeer en Vervoersprojecten	234.420.760	74.364.143	18.646.837	1.082.245	52.076.524	2.138.258	27.394.604	5.049.475	52.713.333	3.785.668	20.000.000	-
Bereikbaarheidsakkoord: Ongelijkvloerse kruising Pottendijk	2.500.000	300.779	250.000	-	3.500.000	-	949.221	2.500.000	-	-	-	-
Bereikbaarheidsakkoord: Kruising N391 - N862 (Emmen bereikbaar)	2.666.667	48.715	50.000	-	250.000	-	500.000	-	3.151.285	1.333.333	-	-
Bereikbaarheidsakkoord: Aanleg ongelijkvloerse kruising Houtweg (+ aangrenzende wegvlakken)	8.000.000	403.436	100.000	-	650.000	-	3.000.000	1.000.000	4.000.000	1.000.000	2.000.000	1.000.000
Bereikbaarheidsakkoord: Centrale aansluiting Bargerveer (+ aangrenzende wegvlakken)	15.000.000	979.001	325.000	-	7.250.000	-	3.000.000	-	4.000.000	3.000.000	6.945.999	3.000.000
Bereikbaarheidsakkoord: N391, tussen kruising N34 en folieconstructie	2.000.000	133.215	50.000	-	100.000	-	1.200.000	-	1.516.786	1.000.000	-	-
Bereikbaarheidsakkoord: Reconstructie N862 (bijdrage aan derden, de gemeente Emmen)	9.583.333	-	-	-	-	-	1.916.667	-	1.916.667	-	1.916.667	-
Bereikbaarheidsakkoord: Extra maatregelen	5.000.000	4.225	-	-	-	-	1.000.000	-	1.500.000	-	1.500.000	-
Bereikbaarheidsakkoord	44.750.000	1.869.371	775.000	-	11.750.000	-	11.565.888	3.500.000	16.084.737	6.333.333	12.362.666	4.000.000
Aanleg glasvezel tbv bediening HVV	171.300	84.794	86.506	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving object	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027
Oeverbeschoeiing betonWittelterbrug - 1e Uffelterbrug	1.293.855	1.291.927	405.355	403.427	-	-	-	-	-	-	-	-
Oeverbeschoeiing staal VHV ged. VHV - Stieltjessluis	1.809.867	119.767	1.247.372	-	865.000	422.272	-	-	-	-	-	-
Oeverbeschoeiing staal ged. Erica - Klazienaveen	3.541.677	1.368.330	2.408.347	-	500.000	735.000	-	-	-	-	-	-
damwand beton 2022	629.599	8.059	10.000	-	611.540	-	-	-	-	-	-	-
damwand hout 2022	186.087	4.129	5.000	-	176.958	-	-	-	-	-	-	-
damwand staal 2022	2.743.175	61.171	65.000	-	1.362.964	-	1.254.040	-	-	-	-	-
damwand beton 2023	2.012.403	40.997	45.000	850.000	2.776.406	-	-	-	-	-	-	-
damwand hout 2023	9.186	2.300	-	-	6.886	-	-	-	-	-	-	-
damwand staal 2023	911.815	15.226	15.000	-	881.590	-	-	-	-	-	-	-
Houten paalbesch.2023	101.041	-	-	-	101.041	-	-	-	-	-	-	-
damwand beton 2024	62.446	-	-	-	-	-	62.446	-	-	-	-	-
damwand hout 2024	12.098	-	-	-	-	-	12.098	-	-	-	-	-
damwand staal 2024	723.871	-	-	-	-	-	723.871	-	-	-	-	-
Houten paalbesch.2024	160.685	-	-	-	-	-	160.685	-	-	-	-	-
Oeverbeschoeiing staal ged. A37 - spoorbrug Veenoord	501.399	10.067	291.557	-	300.000	100.225	-	-	-	-	-	-
Aanleg brug Noordma (N386) van Prolander / prov. Drenthe	870.700	3.776	-	-	866.924	-	-	-	-	-	-	-
Houten paalbesch. 2022	229.658	-	-	-	-	-	229.658	-	-	-	-	-
Vervanging sluisdeuren Ossensluis	560.000	411.796	148.204	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervangen VRI's N851 Meppel	513.700	266.143	247.557	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervanging brug N386 Oostermoersevaart	1.830.000	114.068	1.220.000	-	495.933	-	-	-	-	-	-	-
Vervanging sluisdeuren Oranjesluis	260.000	29.361	230.639	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervanging sluisdeuren Stieltjes- kanaalsluis	740.000	-	-	-	740.000	-	-	-	-	-	-	-
Vervangen brugdek Pijlebrug	450.000	-	100.000	-	350.000	-	-	-	-	-	-	-
Vervanging kunstwerken WK diverse bruggen en duikers (2026-2030)	20.784	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20.784	-

Omschrijving object	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027
Scheepvaartkanalen	20.345.346	3.831.910	6.525.537	1.253.427	10.035.241	1.257.497	2.442.798	-	-	-	20.784	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig	299.516.106	80.065.424	25.947.374	2.335.672	73.861.765	3.395.755	41.403.289	8.549.475	68.798.070	10.119.001	32.383.450	4.000.000
INVESTERINGEN Programma 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig												
Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Installaties	1.800.000	138.643	1.661.357	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Bouwkundig	1.200.000	266.457	933.543	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Depot Drents Museum schilderijrekken (vervangingsinvestering 6830701)	91.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Depot Drents Museum installaties (vervangingsinvestering 6830702)	2.151.000	-	-	-	-	-	-	-	2.151.000	-	-	-
Uitbreiding van de zuidzijde Drents Museum	2.000.000	39.512	800.000	-	1.160.488	-	-	-	-	-	-	-
Drents Museum	7.242.000	444.611	3.394.900	-	1.160.488	-	-	-	2.151.000	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig	7.242.000	444.611	3.394.900	-	1.160.488	-	-	-	2.151.000	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 7: Middelen en mensen												
Meubilair - bureaustoelen, stoelen Statenzaal, vergaderruimten , restaurant, ed (deel van vervangingsinv. 5280703)	511.690	148	311.542	-	200.000	-	-	-	-	-	-	-
Investeringskrediet 2 Audio Visuele middelen	400.000	-	200.000	-	200.000	-	-	-	-	-	-	-
Verduurzaming provinciehuis LED verlichting	97.000	-	-	-	97.000	-	-	-	-	-	-	-
Tourniquetdeur elektrisch vervangen (onderdeel van 5280401)	61.403	-	-	-	-	-	61.403	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis (5281701)	650.000	-	-	-	-	-	-	-	100.000	-	550.000	-
Toegangsvoorziening hoofdingang/hal/balie BWK (vervangingsinv 5280401)	294.000	-	-	-	294.000	-	-	-	-	-	-	-
Vloerbedekking vervangen (onderdeel van 5280701)	954.000	-	-	-	-	-	954.000	-	-	-	-	-
WKO warmtepomp vervangen (deel van vervangings.inv. 5280705)	135.000	-	-	-	-	-	135.000	-	-	-	-	-
Revitalisering provinciehuis installaties 15 jr (vervanging deel van 5280702)	1.651.000	-	-	-	-	-	1.651.000	-	-	-	-	-
Werkplekken Prolander (vervangingsinvestering 5281401)	250.000	-	-	-	-	-	-	-	250.000	-	-	-
Meubilair - tafels, kasten, rolgordijnen ed (deel van vervangingsinv 5280703)	1.100.000	-	-	-	-	-	-	-	1.100.000	-	-	-
2e deel bureaustoelen (vervangingsinvestering)	240.000	-	-	-	-	-	-	-	240.000	-	-	-
Toegangscontrole installaties (vervangings.invest 5281802)	183.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving object	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027
Revitalisering provinciehuis installaties 20 jr (vervanging deel van 5280702)	3.339.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
vervanging overig BWK revitalisering (5280701)	5.472.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
vervanging bestuursruimte BWK revitalisering (5280704)	708.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
isolatieglas provinciehuis (verv inv 5280706)	832.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WKO Installatie vervangen (verv. invest 5280705)	327.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Revitalisering provinciehuis installaties 30 jr (vervanging deel van 5280702)	10.344.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WKO warmtepomp vervangen (vervangings.inv. 5282503)	181.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Provinciehuis	27.730.093	148	511.542	-	791.000	-	2.801.403	-	1.690.000	-	550.000	-
Klantencontactstelsysteem (vervanging 5271403)	127.174	110.137	17.037	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klantencontactstelsysteem (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271803)	127.174	-	127.174	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271610)	52.989	-	-	-	52.989	-	-	-	-	-	-	-
Modernisering GIS (verv. investering vanuit 2020 - 5271902)	52.989	-	-	-	52.989	-	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitioneel Excellentie Dienstverlening	360.326	110.137	144.211	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-
Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2	189.967	67.601	122.366	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 1 (vervanging 5271710)	257.473	-	128.737	-	128.737	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2021 - 5272101)	211.956	-	105.978	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-
Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 5272001)	847.825	-	-	-	847.825	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen (verv 2019 - 5271614)	62.527	-	-	-	62.527	-	-	-	-	-	-	-
Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2 (verv.invest.5272004)	158.967	-	-	-	79.484	-	79.484	-	-	-	-	-
Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2023 - 5272301)	211.956	-	-	-	-	-	105.978	-	105.978	-	-	-
Vervangingsinvestering verbetering. IT-huishouding/processen (verv. Invest uit 2017 - 5271603)	350.787	-	-	-	350.787	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering Info- en Comm. Basisvoorzieningen (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271605)	349.048	-	-	-	349.048	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering verbetering. IT-huishouding/processen (verv.investering 5272102)	350.787	-	-	-	-	-	-	-	-	-	125.000	-
Vervangingsinvestering mobiele devices managemnet (MDM) en data encryptie (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271609)	63.587	-	63.587	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving object	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027
Vervanging lokaal netwerk (verv. Investering vanuit 2018 - 5271704)	161.005	-	-	-	161.005	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering thuiswerkfaciliteiten (5272111)	300.000	-	-	-	-	-	300.000	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Flexibiliteit in Techniek	3.515.885	67.601	420.668	-	2.085.390	-	485.462	-	105.978	-	125.000	-
Vervangingsinvestering Migratie Office 2010 (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271708)	197.755	-	-	-	197.755	-	-	-	-	-	-	-
Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering 5272208)	63.587	-	-	-	63.587	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering telewerken obv VDI en thuisnet (verv. Investering uit 2020 - 5272105)	105.978	-	-	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-
Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2014 -5271401)	280.000	-	-	-	-	-	-	-	60.000	-	220.000	-
Vernieuwing generieke digitale omgeving (VJN 2017) - 2e fase ongestructureerde processen	1.470.704	1.116.191	154.513	-	200.000	-	-	-	-	-	-	-
Vernieuwing generieke digitale omgeving (verv.investering 5271804)	2.038.857	-	1.500.000	-	538.857	-	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Het Nieuwe Samenwerken	4.156.881	1.116.191	1.654.513	-	1.106.177	-	-	-	60.000	-	220.000	-
Vervangingsinvestering Herstr. IT-huishouding o.a. Digid	185.462	93.613	91.849	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Verbetering informatie bedrijfsvoering. (verv. Invest. vanuit 2012) - vervanging fin.systeem	1.158.640	277.285	881.355	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering Herstr. IT-huishouding o.a. Digid (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271604)	180.978	-	105.978	-	75.000	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur	79.484	-	54.484	-	25.000	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271607)	75.000	-	-	-	75.000	-	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Organisatie in Control	1.679.564	370.898	1.133.666	-	175.000	-	-	-	-	-	-	-
Basisvoorziening statenleden (vervangingsinvestering uit 2019 - 5271701))	65.000	-	65.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
vervanging werkplekomgeving ICT Prolander (verv 5271905)	182.758	-	-	-	182.758	-	-	-	-	-	-	-
Stateninfosysteem (verv. investering vanuit 2018 - 5271802)	105.978	-	-	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering Drents Museum, kantoorautomatisering (verv. Invest vanuit 2017 - 5271707)	238.451	-	238.451	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5271903)	26.495	4.867	21.628	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5272109)	26.495	-	13.748	-	12.747	-	-	-	-	-	-	-
Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5272303)	26.495	-	-	-	-	-	13.248	-	13.247	-	-	-
mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5272110)	37.092	-	18.546	-	18.546	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving object	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026	Vermeerdering 2027	Vermindering 2027
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan	708.764	4.867	357.373	-	320.029	-	13.248	-	13.247	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7: Middelen en mensen	38.151.513	1.669.842	4.221.972	-	4.583.574	-	3.300.113	-	1.869.225	-	895.000	-
TOTAAL GENERAAL	346.649.619	163.172.538	86.889.375	29.675.385	132.382.869	17.428.024	75.793.902	31.123.299	99.385.797	43.701.759	44.525.558	56.765.208

4.2 Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld. In deze staat wordt weergegeven in welke mate wij onze vaste activa met eigen vermogen en lang vreemd vermogen kunnen financieren. De staat hieronder is per aanvang van het jaar opgesteld en laat zien dat volgens onze verwachtingen het saldo van financieringsmiddelen een tekort zal vertonen. Dit komt mede door de realisatie van de investeringsagenda, voorgenomen investeringen in infrastructuur en het inzetten van bestemmingsreserves.

	2024	2025	2026	2027	eind 2027
Investerings					
A. Immateriële vaste activa					
1. Bijdrage aan activa in eigendom derden (maatschappelijk nut)	9.636.056	7.975.431	8.454.058	8.936.564	9.990.713
B. Materiële activa					
B1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	188.122.558	252.879.812	274.798.379	318.537.937	330.297.436
B2. Materiële activa (economisch nut)	114.180.318	155.513.691	162.461.812	156.347.400	112.818.170
C. Financiële activa					
1. Deelnemingen (maatschappelijk nut)	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665
2. Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	38.269.470	18.269.470	17.669.470	17.069.470	16.469.470
3. Overige langlopende geldleningen	91.021.123	99.781.630	107.608.624	106.798.063	106.425.344
Totaal investeringen	467.355.190	560.545.699	597.118.008	633.815.099	602.126.798
Financieringsmiddelen					
A. reserves/voorzieningen					
1. Algemene reserves	25.686.290	23.558.993	23.428.325	23.378.945	23.329.565
2. Bestemmingsreserves	307.621.635	275.481.539	218.951.051	169.623.361	165.787.648
3. Voorzieningen (middelen derden)	3.024.275	2.970.275	2.832.275	2.876.275	2.835.275
4. Voorzieningen egalisering kosten	3.441.238	3.555.408	3.728.628	3.008.832	2.665.156
5. Voorzieningen verpl., verl. risico's	12.773.423	13.870.423	15.002.423	16.174.423	17.406.423
B. Opgenomen langlopende geldleningen	0	40.800.000	116.700.000	159.200.000	108.500.000
Totaal financieringsmiddelen	352.546.861	360.236.638	380.642.702	374.261.836	320.524.067
Saldo financieringsmiddelen (tekort)	-114.808.329	-200.309.061	-216.475.306	-259.553.263	-281.602.731

4.3 Geprognosticeerde balans

Het opnemen van een geprognosticeerde balans is voorgeschreven met als doel meer inzicht te geven in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In onderstaande balans is rekening gehouden met de geplande investeringen, zie paragraaf 4.1 Investeringsnaar nut. Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Uitgegaan wordt van de eindbalans van de laatst vastgestelde jaarrekening (2022).
2. Vervolgens wordt het lopende begrotingsjaar toegevoegd conform de laatste ramingen.
3. Vervolgens zijn de vier volgende jaren toegevoegd conform de meerjarenraming (2024 t/m 2027), deze ramingen worden zoveel mogelijk ontleend aan bekende ramingen in het financieel systeem.
4. Voor de gegevens die niet beschikbaar zijn in het financieel systeem worden rekenregels gebruikt:
  - a. Sommige posten worden op nul geëxtrapoleerd
  - b. Bij sommige posten wordt de eindstand van de laatst vastgestelde jaarrekening geëxtrapoleerd
  - c. Er is een sluitpost om de balans in evenwicht te brengen.

ACTIVA Bedragen x € 1.000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	9.686	9.636	7.975	8.454	8.937	9.991
Saldo agio/disagio	0	0	0	0	0	0
Bijdragen in activa in eigendom van derden	9.686	9.636	7.975	8.454	8.937	9.991
Materiële vaste activa	250.803	302.303	408.394	437.260	474.885	443.115
Investeringsnaar nut in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	164.359	188.123	252.880	274.798	318.538	330.297
Investeringsnaar nut met een economisch nut	86.444	114.180	155.514	162.462	156.347	112.818
Financiële vaste activa	147.885	155.416	144.177	151.404	149.993	149.020
Kapitaalverstreking aan Deelnemingen	31.435	26.126	26.126	26.126	26.126	26.126
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	38.269	38.269	18.269	17.669	17.069	16.469
Overige langlopende leningen	78.181	91.021	99.782	107.609	106.798	106.425

VLOTTENDE ACTIVA						
Voorraden	963					
Voorraden	963	0	0	0	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	151.443	54.767	15.500	15.500	15.500	15.500
Vorderingen op openbare lichamen	7.205	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	135.719	39.267	0	0	0	0
Rekening courant verhoudingen overige niet-financiële instellingen	3.705	3.700	3.700	3.700	3.700	3.700
Overige vorderingen	4.814	4.800	4.800	4.800	4.800	4.800
Liquide middelen	8.976	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Kassaldi	0	0	0	0	0	0
Banksaldi	8.976	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Overlopende activa	56.148	56.200	56.200	56.200	56.200	56.200
Nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	52.940	53.000	53.000	53.000	53.000	53.000
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	3.208	3.200	3.200	3.200	3.200	3.200
Totaal activa	625.905	587.322	641.246	677.818	714.515	682.826

PASSIVA Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	2026
VASTE PASSIVA						
Eigen vermogen	424.546	333.308	299.041	242.379	193.002	189.118
Algemene reserve	64.292	25.686	23.559	23.428	23.379	23.330
Bestemmingsreserves	340.562	307.622	275.482	218.951	169.623	165.788
Saldo van rekening	19.692	0	0	0	0	0
Vorzieningen	20.246	19.238	20.395	21.563	22.059	22.906
Vorzieningen (middelen derden)	3.142	3.024	2.970	2.832	2.876	2.835
Vorzieningen egalisering kosten	5.420	3.441	3.555	3.729	3.009	2.665
Vorzieningen verpl., verl. risico's	11.684	12.773	13.870	15.002	16.174	17.406
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	40.800	116.700	159.200	108.500
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	0	0	40.800	116.700	159.200	108.500

VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	18.863	19.000	19.000	19.000	19.000	19.000
Bank en giro saldi	0	0	0	0	0	0
Overige schulden	18.863	19.000	19.000	19.000	19.000	19.000
Overlopende passiva	162.250	215.775	262.009	278.175	321.253	343.302
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.	63.670	64.000	64.000	64.000	64.000	64.000
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:						
- het Rijk	67.635	100.000	140.000	145.000	155.000	165.000
- Overige Nederlandse overheidslichamen	16.349	36.775	43.009	54.175	87.253	99.302
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van de volgende begrotingsjaren komen	14.596	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal passiva	625.905	587.322	641.246	677.818	714.515	682.826

4.4 Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. De Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) is de Nederlandse uitwerking van deze afspraken. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het daarmee ook relevant voor de decentrale overheden om het eigen EMU-saldo te volgen.

Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Hiermee wijkt de berekening af van het baten/lastenstelsel zoals het BBV voorschrijft.

Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de provincie.

EMU-norm

In 2018 heeft het Rijk na overleg met de koepels van de decentrale overheden (IPO, VNG en UvW) besloten dat de decentrale overheden gezamenlijk -0,4% van het BBP als ruimte krijgen voor het EMU-saldo voor de jaren 2019 tot en met 2022 (EMU-norm). Binnen deze gezamenlijke ruimte is de ruimte voor provincies -0,08%. Deze afspraak is in 2022 met een jaar verlengd, omdat het Stabiliteits- en Groeipact van de Europese Unie, waarin normen voor het begrotingstekort en de staatsschuld van lidstaten zijn opgenomen, vanwege de coronacrisis tijdelijk buiten werking is gesteld.

De EMU-norm voor medeoverheden moet nog worden vastgesteld voor de jaren 2024 tot en met 2026 en daarmee voor de resterende kabinetsperiode.

EMU-referentiewaarden

Jaarlijks worden in de septembercirculaire van het Provinciefonds de EMU-referentiewaarden (de ruimte per provincie weergegeven in euro's) gepubliceerd. Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een individuele provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De referentiewaarde voor 2024 wordt opgenomen in de Septembercirculaire provinciefonds 2023. Deze is op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd. Voor 2023 bedraagt de referentiewaarde circa € 36 miljoen, voor alsnog gaan we ervan uit dat voor 2024 een bedrag van ongeveer dezelfde omvang van toepassing zijn.

EMU-saldo voor 2024

Het verloop van het EMU-saldo voor de komende jaren is weergegeven in onderstaande tabel. Het EMU-saldo zal naar verwachting de komende jaren negatief zijn. Daarnaast overschrijdt het voor 2024 begrote EMU-saldo de verwachte referentiewaarde voor onze provincie.

Als alle afgegeven EMU-prognoses de referentiewaarden overschrijden en ook worden gerealiseerd, wordt het totaal van de toegekende EMU-ruimte overschreden.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		2023	2024	2025	2026	2027
	Balansmutaties 1 januari tot en met 31 december					
	Financiële vaste activa					
1	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-5.309	-20.000	-600	-600	-600
2	Uitzettingen	12.840	8.761	7.827	-811	-373
	Vlottende activa					
3	Uitzettingen	-96.677	-39.267	0	0	0
4	Liquide middelen	24	0	0	0	0
5	Overlopende activa	51	0	0	0	-1
	Vaste passiva					
6	Vaste schuld	0	40.800	75.900	42.500	-50.700
	Vlottende passiva					
7	Vlottende schuld	137	0	0	0	0
8	Overlopende passiva	53.526	46.234	16.167	43.077	22.049
	EMU-saldo (1+2+3+4+5-6-7-8)	-142.734	-137.540	-84.840	-86.988	27.677

4.5 Begrotingssubsidies

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
2: Landelijk gebied						
	2.03 Natuur					
		Agrarische Natuur Drenthe	Ja	78.635	structureel	Voert activiteiten uit op het gebied van agrarisch natuurbeheer
		Subsidie Faunabeheereenheid	Ja	259.106	structureel	De Faunabeheereenheid Drenthe (FBE) is een samenwerkingsverband van agrariërs, jachthouders, terreinbeherende- en natuur- en milieubeschermdende organisaties. Met als doelstelling om op basis van een door de Provincie goedgekeurd Faunabeheerplan op planmatige wijze uitvoering te geven aan het faunabeheer.
		Landschapsbeheer Drenthe	Ja	614.847	structureel	Landschapsbeheer Drenthe Landschapsbeheer houdt zich bezig met behoud, beheer en ontwikkeling van een mooi en kwalitatief Drents cultuurlandschap, waarvan het streekeigen karakter behouden blijft. Zij begeleidt vele vrijwilligersgroepen in Drenthe die zich bezighouden met het Streekbeheer en voert daarnaast projecten uit.
		Landschapsbeheer Drenthe - Streekbeheer	Nee	266.666	150.000 structureel en 166.666 eenmalig	Het verbinden van bewoners met organisaties en overheden, zodat de kwaliteit van het landschap voor mensen, dieren en planten wordt behouden.
		IVN	Ja	385.804	structureel	IVN Drenthe betreft mensen bij natuur en landschap in de eigen omgeving en verzorgt natuureducatie in het onderwijs.
		Staatsbosbeheer	Ja	21.135	structureel	Subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage aan het bezoekerscentrum van het Nationaal Park Drents Friese Wold.
		Vereniging Natuurmonumenten Nederland	Ja	52.837	structureel	Subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage aan het bezoekerscentrum van het Nationaal Park Dwingelderveld.
		Schaapskudde Balloërveld (Stichting Schaapskooi Balloërveld)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Balloërveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Balloërveld.
		Schaapskudde Bargerveen (Landschapsbeheer Kollingsveen)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Bargerveen. Noodzakelijk voor goed beheer van het Bargerveen.
		Schaapskudde De Strubben - Kniphorstbosch (Stichting Schaapskudde het Stroomdal)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Stroomdal. Noodzakelijk voor goed beheer van De Strubben en het Kniphorstbosch.
		Schaapskudde Doldersummerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Doldersummerveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Doldersummerveld.
		Schaapskudde Dwingelderveld (Vereniging Natuurmonumenten)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Dwingelderveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Dwingelderveld.
		Schaapskudde Exloo (Stichting Schaapskudde Exloo)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Exloo. Noodzakelijk voor goed beheer van het Molenveld en de Odoornerdennen.

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
		Schaapskudde Hijkerfeld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Hijkerfeld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Hijkerfeld.
		Schaapskudde Holtingerveld (Stichting Holtinger Schaapskudde)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Holtingerveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Holtingerveld.
		Schaapskudde Ruinen (Stichting Het Drentse Heideschaap)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Ruinen. Noodzakelijk voor goed beheer van het Dwingelderveld.
		Schaapskudde Westerbork (Orvelte) (Stichting Schaapskudde Westerbork)	Ja	51.389	structureel	Subsidiering van de schaapskudde Westerbork. Noodzakelijk voor goed beheer van de natuurgebieden rondom Orvelte.
		Stichting "Het Drentse Landschap"	Ja	947.616	structureel	Het Drentse Landschap beheert natuurgebieden in Drenthe en draagt zorg voor het cultureel erfgoed.
	Totaal beleidsopgave			3.140.536		
Totaal programma				3.140.536		
3: Leefomgeving en wonen						
	3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
		Miliefederatie Drenthe	Ja	432.095	structureel	De Natuur en Miliefederatie Drenthe is aanjager en uitvoerder van projecten op het gebied van natuur, milieu, energie en gezondheid en geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies.
	Totaal beleidsopgave			432.095		
Totaal programma				432.095		
4: Regionale economie en werkgelegenheid						
	4.03 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat					
		GIP EDR	Nee	126.250	Structureel	Eerste aanspreekpunt in de regio voor vragen over ondernemen, pensioen, studeren, werken en wonen in het buurland Duitsland.
		Health Hub Roden	Nee	100.000	2021-2024	De hub is een verbindende schakel tussen ondernemers, kennisinstellingen, overheid en andere betrokken organisaties en levert een concrete bijdrage aan de transitie van het zorglandschap vanuit een technologisch perspectief.
		Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	Nee	650.000	2021-2024	Versterkt de economische ontwikkeling in Drenthe door de acquisitie, begeleiding en ontwikkeling van bedrijven en projecten
		Rijksuniversiteit Groningen	Nee	10.000	2023-2026	Leerstoel regionale economie (circulaire economie)

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
		Stichting Drentse Onderneming van het Jaar	Nee	10.000	2022-2024	Verkiezing Drentse Ondernemer van het Jaar
	Totaal beleidsopgave			896.250		
	4.04 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt					
		Subsidie Universiteit van het Noorden/Campus Emmen	Nee	3.000.000	eenmalig	Realisatie Greenwise Kenniscampus
	Totaal beleidsopgave			3.000.000		
	4.05 Vrijtijdseconomie stimuleren					
		Marketing Drenthe	Ja	1.586.053	Tot 2024	Marketing Drenthe brengt Drenthe onder de aandacht van binnen- en buitenlandse bezoekers en stimuleert de recreatie in brede zin. Zij adviseert daarnaast bedrijven en overheden.
		Drentse Rijwielvierdaagse	Ja	16.928	structureel	Organisatie van de jaarlijkse Drentse Fiets4daagse op diverse plekken in Drenthe.
	Totaal beleidsopgave			1.602.981		
Totaal programma				5.499.231		
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:						
	5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking					
		CRO Luchthaven Hoogeveen	Nee	10.000	structureel	Een overlegorgaan van de luchtvaartsector, de exploitant van de luchthaven en de omgeving. Door middel van overleg, bevorderen van het maken van afspraken en het afwegen van belangen op regionaal niveau zoeken naar een optimaal gebruik van de luchthaven.
		CRO Luchthaven Eelde	Nee	25.000	structureel	Een overlegorgaan van de luchtvaartsector, de exploitant van de luchthaven en de omgeving. Door middel van overleg, bevorderen van het maken van afspraken en het afwegen van belangen op regionaal niveau zoeken naar een optimaal gebruik van de luchthaven.
	Totaal beleidsopgave			35.000		
	5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
		Waterrecreatie Nederland	Nee	11.400	2020-2025	Het verbeteren van de waterrecreatie in Nederland met de volgende focuspunten: de ontwikkeling en het beheer van routenetwerken en voorzieningen, waaronder het landelijke basistoervaartnet (BRTN), het versterken van duurzame waterrecreatie en het vergroten van de veiligheid op het water.
	Totaal beleidsopgave			11.400		
Totaal programma				46.400		
7: Levendig en sociaal						

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
	7.01 Oog voor cultureel erfgoed					
		Drentse Historische Vereniging	Ja	2.748	2021-2024	De Drentse Historische Vereniging (DHV) is bedoeld voor mensen die zich betrokken voelen bij de Drentse geschiedenis en genealogie. De DHV wil de kennis daarover verspreiden en ook de bestudering ervan bevorderen.
		Koninklijke Van Gorcum B.V. (voor St. Nieuwe Drentse Volksalmanak (NDVA))	Ja	6.340	2021-2024	Uitgave van de Nieuwe Drentse Volksalmanak (podium voor amateurs en professionals voor bevinding onderzoek naar geschiedenis en archeologie)
		Regionaal Historisch Centrum Drents Archief	Ja	320.831	2021-2024	Het Drents Archief is hét Regionaal Historisch Centrum van Drenthe. Zij beheert informatie, digitaliseert informatiebronnen en maakt deze toegankelijk.
		Bond Heemschut	Ja	2.748	2021-2024	Vereniging voor het behoud van cultuurmonumenten
		DBF Kenniscentrum Herbestemming Noord	Ja	26.418	2021-2024	Stichting DBF richt zich op de leefbaarheid in Drenthe door de advisering over, en herbestemming van, oude karakteristieke panden.
		Drents Agrarisch Erfgoed	Ja	2.748	2021-2024	Door advies en projecten draagt de organisatie bij aan het behoud van de landschappelijke en culturele waarden van het Drents agrarisch erfgoed
		Drents Monument	Ja	10.567	2021-2024	De stichting streeft het herstel en behoud van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken – Drents Erfgoed – na
		Erfgoed Arsenal Drenthe	Ja	126.808	2021-2024	Het Erfgoed Arsenal richt zich op opslag en hergebruik van historische bouwmaterialen en educatie rondom de toepassing daarvan. O.a. door inzet van veteranen met PTSS.
		Molenstichting Drenthe	Ja	20.289	2021-2024	Het bevorderen en het verzekeren van de instandhouding van molens in de provincie Drenthe
		Herinneringscentrum Kamp Westerbork (onderhoud nationaal monument)	Ja	19.271	2021-2024	Onderhoud en instandhouding van het nationaal monument op het terrein van het Herinneringscentrum
		Oude Drentse Kerken	Ja	2.748	2021-2024	Inzet voor het behoud van oude Drentse kerken
		Steunpunt Erfgoed Drenthe	Ja	126.808	2021-2024	Voor advies, kennis en netwerk bij wettelijke taken op het gebied van erfgoed, monumenten, cultuurlandschap en archeologie.
		Stichting Monumentenwacht Drenthe	Ja	348.862	2021-2024	Monumentenwacht Drenthe helpt monumentenbezitters bij het periodieke onderhoud van hun monument door middel van inspecties en eventueel noodherstel.
		Hunebedcentrum – archeologisch kenniscentrum	Ja	26.418	2021-2024	Kenniscentrum over archeologie in brede zin, i.s.m. de Rijksuniversiteit Groningen
		Stichting REUR	Ja	42.269	2021-2024	De organisatie van het Drèents Liedtiesfestival; een festival voor Drentstalige artiesten gericht op talentontwikkeling en de bevordering van het Drents.
		Huus van de Taol	Ja	444.495	2021-2024	Organisatie die zich inzet voor het stimuleren van de Drentse streektaal door educatie, publicaties en publieksactiviteiten.
		Geopark de Hondsrug	Ja	211.347	2021-2024	Het Geopark vertelt het verhaal van het ontstaan en de geschiedenis van het Hondsruggebied
		Drents Archief - projecten	Ja	51.886	2021-2024	Het Drents Archief ontvangt jaarlijks een subsidie voor het ontwikkelen van publieksactiviteiten
	Totaal beleidsopgave			1.793.601		
	7.02 Cultuur en evenementen					

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
		Kunst en Cultuur Drenthe	Ja	1.378.880	2021-2024	Stichting Kunst & Cultuur (K&C) maakt zich sterk voor goed cultuuronderwijs op de scholen in Drenthe en Groningen en zet zich in voor de cultuurparticipatie in Drenthe. Via projecten en evenementen wordt gestimuleerd zoveel mogelijk mensen deel te laten nemen aan of kennis te maken met kunst, cultuur en erfgoed.
		Kunst en cultuur Drenthe - Gekleurd Grijs	Ja	42.269	2021-2024	Organisatie van Gekleurd Grijs, een actiemaand gericht op de cultuurparticipatie van ouderen.
		Kunst en Cultuur Drenthe - Oktobermaand kindermaand	Ja	47.553	2021-2024	Organisatie van Oktobermaand Kindermaand, een actiemaand gericht op de cultuurparticipatie van kinderen
		Kunst en Cultuur Drenthe – Drentse Uitmaand	Ja	28.532	2021-2024	Organisatie van de Drentse Uitmaand, een actiemaand ter promotie van het komende culturele seizoen
		Into Nature	Ja	132.092	2021-2024	Into Nature is een organisatie die kunstwerken van (inter)nationaal vooraanstaande kunstenaars verbindt aan de bijzondere kenmerken van het Drentse landschap en actuele maatschappelijke vraagstukken. Het programma bestaat uit een tweejaarlijkse buitententoonstelling en een doorlopend activiteitenprogramma.
		Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Ja	116.241	2021-2024	Subsidie voor de museale activiteiten van herinneringscentrum/informatiecentrum kamp Westerbork
		Drents Jeugdorkest	Ja	19.127	2021-2024	Muzikale en organisatorische talentontwikkeling van Drentse jeugdmuzikanten.
		Drents Senioren Orkest	Ja	3.170	2021-2024	Muzikale talentontwikkeling van Drentse seniorenmuzikanten
		Drents Symfonie Orkest	Ja	2.642	2021-2024	Ondersteuning van het Drents Symfonie orkest; volwaardig symfonieorkest. Het repertoire wisselt van eigentijdse (Nederlandse) composities tot werken van grote componisten, opera, operette, musical en koorbegeleiding.
		Haydn Jeugdstrijkorkest	Ja	5.284	2021-2024	Het Haydn Jeugd Strijkorkest is een jeugdstrijkorkest in Noord-Nederland, biedt het jong talent training in samenspel en begeleidt de leden zo mogelijk tot het niveau van de muziekvakopleiding.
		No Limit Events Projects B.V.	Ja	21.135	2021-2024	Organisatie van een talentpodium op het Hello Festival
		ICO (projecten Kunstbende en Welcome to the Playground)	Ja	21.135	2021-2024	Subsidie voor het organiseren van Kunstbende en Welcome to the Playground, twee projecten gericht op talentontwikkeling bij jonge artiesten.
		Kunst en Cultuur Drenthe - Poplab	Ja	42.269	2021-2024	De organisatie van Poplab, een creatieve broedplaats voor culturele talenten.
		Poppunt Drenthe	Ja	63.404	2021-2024	Popmuziek in Drenthe promoten, stimuleren en faciliteren
		Popwaarts	Ja	6.340	2021-2024	Het organiseren van de jaarlijkse Popronde

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
		The bake shop	Ja	6.340	2021-2024	The Bake Shop is een vrijwilligersorganisatie die zich focust op talentontwikkeling, de subsidie is voor de organisatie van Drentsch Peil XXL
		TT-festival	Ja	21.135	2021-2024	Subsidie voor de organisatie van een talentenpodium op het TT-festival.
		Veenkoloniaal Symfonie Orkest	Ja	10.567	2021-2024	75-koppig symfonisch orkest, subsidie voor de organisatie van twee bijzondere optredens op verrassende locaties per jaar.
		Koorschool Viva la Musica	Ja	7.397	2021-2024	Viva la Musica is een zang- en kooropleiding voor kinderen en jeugd van 6 tot en met 21 jaar.
		Vocalin	Ja	4.649	2021-2024	Projectkoor, organiseert één kwalitatief hoogstaand koorproject per jaar.
		Drents Museum	Ja	5.332.640	2021-2024	Beheert de vaste Drentse museale collectie en organiseert diverse toonaangevende exposities.
		Hunebedcentrum Borger	Ja	116.241	2021-2024	Dit museum vertelt het verhaal van de hunebedden, archeologie en de prehistorie in Drenthe.
		Museum de Buitenplaats	Ja	116.241	2021-2024	Museum De Buitenplaats is een museum voor figuratieve kunst van na 1945, het museum biedt naast beeldende kunst ook een podium voor uitvoerende kunsten en literatuur.
		Museum de Proefkolonie	Ja	116.241	2021-2024	Het museum vertelt het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid
		Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen	Ja	116.241	2021-2024	Het museum informeert op interactieve wijze over de omgang met misdaad en straf in Nederland vanaf 1600 tot vandaag de dag. Ook wordt aandacht besteed aan de geschiedenis van Veenhuizen als gevangenis­dorp.
		Veenpark	Ja	79.255	2023-2024	Doorontwikkeling en professionalisering van het Veenpark tot museum van provinciaal belang.
		Platform Drentse musea	Ja	105.674	2021-2024	Het Platform Drentse Musea adviseert, verbindt en ondersteunt meer dan 50 Drentse musea bij het in stand houden en ontsluiten van het Drentse culturele erfgoed
		Bevrijdingsfestival Drenthe	Ja	42.269	2021-2024	Subsidie voor de organisatie van het Bevrijdingsfestival in Drenthe
		Loods 13	Ja	79.255	2021-2024	Theater en community art voor en door jongeren, geworteld in Zuid Oost Drenthe.
		PeerGroup	Ja	184.929	2021-2024	Theatergroep, locatietheater vanuit herkenbare onderwerpen die diepgeworteld liggen in het Nederlandse landschap.
		Garage TDI	Ja	169.078	2021-2024	Theatergezelschap en jeugdtheaterschool.
		Noord Nederlands Orkest	Ja	52.837	2021-2024	Orkest in Noord-Nederland, "Het NNO laat graag 'nieuwe oren' kennismaken met symfonische muziek en wil zo - als Nederlands oudste professionele symfonieorkest - een eeuwenoude traditie levend houden"
		Het houten huis	Ja	26.418	2021-2024	Subsidie voor muziektheatergezelschap, optredens in Drenthe
		Kunst en Cultuur Drenthe – Symfonica in D	Ja	10.567	2021-2024	Organisatie van Symfonica in D. Dit biedt jonge musici de gelegenheid samen met anderen te spelen in een groot orkest.
		Kunst en Cultuur Drenthe – Go Classic	Ja	5.813	2021-2024	Organisatie van GoClassic
		Klassiek in 't Veen	Ja	9.511	2021-2024	De stichting Klassiek in 't Veen is een vrijwilligersorganisatie die ongeveer 10 keer per jaar klassieke kamermuziek,- pianorecitals, jazz concerten etc. organiseert

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
		Meppel Event Desk	Ja	36.986	2021-2024	Stichting Event Desk Meppel (EDM), De stichting coördineert en helpt met uitvoeren van evenementen.
		Het Podium Hoogeveen	Ja	36.986	2021-2024	Subsidie aan het culturele podium in Hoogeveen (muziek, cultuur etc.)
		Gemeente Emmen	Ja	36.986	2021-2024	Subsidie voor de organisatie van culturele activiteiten in het Rensenspark in Emmen
		Garage TDI – art of wonder	Ja	36.986	2021-2024	Organisatie van Art of Wonder, jeugdtheaterfestival
		Festival Veenhuizen	Ja	42.269	2021-2024	Organiseert in het gevangenisdorp Veenhuizen jaarlijks in het derde weekend van augustus het festival voor klassieke muziek en verhalen met ruim 2500 bezoekers.
		Andere Activiteiten Schipborg	Ja	52.837	2021-2024	Organisatie van FestiValderAa.
		Festival Vrouwenfilms Claire Obscur	Ja	24.305	2021-2024	Organisatie van het Internationaal Filmfestival Assen.
		Aurora Festival	Ja	26.418	2021-2024	Subsidie voor de organisatie van het Aurora Festival (voorheen het Peter de Grote Festival).
		Drents Poppenspeelfestival (Puppet international)	Ja	26.418	2021-2024	Organisatie van het poppenfestival in Meppel (45 makers en gezelschappen, 250 voorstellingen)
		Stichting Literaire activiteiten in Drenthe	Ja	21.135	2021-2024	Subsidie voor de organisatie van literaire activiteiten
		Stadsfestival Hoogeveen	Ja	36.986	2021-2024	Subsidie voor het popfestival in Hoogeveen
		Uitmarkt Emmen	Ja	36.986	2021-2024	Subsidie voor de Uitmarkt in Emmen
		Biblionet Drenthe	Ja	2.526.072	structureel	Biblionet Drenthe is de provinciale ondersteuningsinstelling voor alle twaalf bibliotheekstichtingen in Drenthe.
		Kunst en Cultuur Drenthe- Culturele Mobiliteit	Ja	103.560	2021-2024	Stichting Kunst & Cultuur (K&C) maakt zich sterk voor goed cultuuronderwijs op de scholen in Drenthe en Groningen en zet zich in voor de cultuur- participatie In Drenthe. Via projecten en evenementen wordt gestimuleerd zoveel mogelijk mensen deel te laten nemen aan of kennis te maken met kunst, cultuur en erfgoed.
		Stichting Compenta - Cultuureducatie met kwaliteit	Nee	180.000	2021-2024	Is penvoerder van de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) in Drenthe en speciaal voor deze regeling in het leven geroepen. Binnen Compenta werken vier kunstinstellingen samen: K&C, ICO, Facet en CultuurKlik.
		Stichting Compenta	Nee	210.000	2021-2024	Is penvoerder van de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) in Drenthe en speciaal voor deze regeling in het leven geroepen. Binnen Compenta werken vier kunstinstellingen samen: K&C, ICO, Facet en CultuurKlik.
		ArchitectuurPunt Drenthe	Nee	0	2024	Tweejaarlijkse subsidie voor de organisatie van de Drentse Architectuurprijs (stond niet op de begroting, wel op de lijst van S&I. In 2023 voor het laatst uitgereikt en loopt af in 2024. Hoef niet op de begroting???)
	Totaal beleidsopgave			11.978.301		
	7.03 Sociaal Drenthe voor iedereen					

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2024 begroting	Looptijd subsidie	Doelstelling
		BOKD/SDD	Ja	299.527	structureel	De BOKD is een maatschappelijke organisatie die zich inzet voor een vitaal en leefbaar platteland in Drenthe. Het ledennetwerk van 245 dorpen en dorpshuizen vormt de kern van de vereniging.
		CMO STAMM	Ja	1.026.455	structureel	CMO STAMM is het kenniscentrum voor sociaal-maatschappelijke vraagstukken in Groningen en Drenthe en verzamelt/analyseert via het Trendbureau sociaalgeografische gegevens in Drenthe. CMO STAMM onderzoekt, initieert, adviseert en realiseert projecten.
		Zorgbelang Drenthe	Ja	353.790	structureel	Stichting Zorgbelang Drenthe adviseert en ondersteunt de inwoners van Drenthe bij zorgvragen en versterkt daarmee de positie van de inwoners.
		VDG Drents zorglandschap	Nee	40.000	structureel	In samenwerking met 12 Drentse gemeenten en zorgverzekering Zilveren Kruis zorgen voor goede, bereikbare en betaalbare zorg in Drenthe, waarbij het doel is het sociaal domein en het zorgdomein met elkaar te verbinden en samenhangend beleid te ontwikkelen en uitvoeren.
		Bondgenootschap voor geletterd Drenthe	Ja	25.875	structureel	Het Bondgenootschap is een verzameling van bedrijven, gemeenten en instellingen die zich sterk maken om laaggeletterdheid aan te pakken in Drenthe.
	Totaal beleidsopgave			1.745.647		
	7.04 Sport en Bewegen stimuleren					
		Stichting Sport Drenthe	Ja	204.821		SportDrenthe een organisatie die zelfstandig de belangen van de sport in de provincie Drenthe behartigt met als doel iedereen mee laten doen in een vitale samenleving.
	Totaal beleidsopgave			204.821		
Totaal programma				15.722.370		
Totaal				24.840.632		

4.5 vervolg (project)begrotingssubsidies mbt. evenementen snijvlak cultuur en vrijetijdseconomie (geen index)

Beleidsopgave	Gemeente	Gesubsidieerde	Aangewezen Evenement	Totaal
Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie	Aa en Hunze	Concours Hippique Eext	Patijn's Paarden Reveu	7.000
		ICO	Culturele Monumentendag	3.500
		Rolder Activiteiten Stichting	Beeldschoon Rolde	2.000
		St. Grolloo Flute Sessions	Grolloo Flute Sessions	1.500
		St. ter bevordering van actieve cultuurhistorische en hedendaagse TT-beleving	Historische TT Wandeltocht	1.000
		St. Vocaal Festival Annen	Vocaal Festival Annen	5.000
		St. Vocaal Festival Annen	Pedaal Vocaal	1.000
		Stichting Rondon Magnus	Openluchttheater de Speulkoel	3.000
		Stichting Moor	Keerpunt Blues	1.000
	Totaal Aa en Hunze			25.000
	Assen	Ondernemersvereniging Vaart in Assen	Art Explosion	2.500
		Podium Zuidhaege	Jeugdtheaterfestival	5.000
		St. Kunst aan de Vaart Assen	Kunst aan de Vaart	12.500
		St. Preuvenement Assen	Preuvenement	15.000
	Totaal Assen			35.000
	Borger-Odoorn	Kunstenarskollektief Borger	Kunstweekend	4.167
		Openlucht theatervoorstellingen zomerreeks	Openlucht theatervoorstellingen Borger	4.167
		Sivo Festival	Sivo-festival	4.166
		Stichting Boerenrock	Boerenrockfestival	4.166
		Stichting Music in the Woods	Festival Grondtoon	4.167
		Stichting Stratemakersfestival 2e Exloermond	Stratemakersfestival	4.167
	Totaal Borger-Odoorn			25.000
	Coevorden	Museum Coevorden	Ijzerkoekenoproer	5.000
		Stichting Ganzenmarkt	Ganzenmarkt	2.500
		Stichting Garnizoensstad Vesting Coevorden	Garnizoensdagen	8.000
		stichting Gees in Wintersfeer	Gees in Wintersfeer	1.000
		Stichting Marktcommissie Wezup	Kerstmarkt Wezup	1.000
		Stichting Open Atelierdagen Drenthe Theater Hofpoort	Open atelierdagen Coevorden	1.000
			Kerst Sing al long	1.000
			Ridderdag	2.000
			Smokers en foodfestival	1.000
		Theater Tuinfeest	2.500	
	Totaal Coevorden			25.000
	De Wolden	ntb	Brummelfestival	3.000
		Stichting Kunstroute De Wijk-IJhorst	Grensløos Kunst Verkennen	4.000
		Stichting Mina Koes	Mina Koes	5.000

Beleidsopgave	Gemeente	Gesubsidieerde	Aangewezen Evenement	Totaal
		Stichting Pinkenpop	Pinkenpop	5.000
		Stichting Smaakmakersfestival	Smaakmakersfestival	8.000
	Totaal De Wolden			25.000
	Emmen	Stichting Alles Kids in Drenthe	Alles Kids	7.100
		Stichting C'est La Vie	C'est La Vie	7.400
		Stichting De Nieuw Pijl	Gouden Pijl	12.300
		Stichting DrenthEvents and Thunderous	Pitfest	2.100
		Stichting Midzomernacht	Midzomerfestival	2.900
		Stichting Vliegerfeest Emmen	Internationaal Vliegerfeest	5.800
		Stichting WijZ	Full Colour Festival	7.400
	Totaal Emmen			45.000
	Hoogeveen	Stichting Centrummanagement Hoogeveen	Noorderlichtjes Parade	15.000
		Stichting Cultuurhuis Hoogeveen	Uitdagend Hoogeveen	20.000
	Totaal Hoogeveen			35.000
	Meppel	Stichting Donderdag Meppeldag	Donderdag Meppeldag	10.000
		Stichting Meppel Vol Vaart	Grachtenfestival	15.000
	Totaal Meppel			25.000
	Midden-Drenthe	St. Kunst- en Cultuur4daagse Midden-Drenthe	Kunst en Cultuur 4-daagse Atelier Route	6.250
		St. Magisch Volksvermaak Drenthe	Stiefkieken Westerbork	6.750
		Stichting BWC KiMeNa	Kimena Fair Smilde	5.250
		Stichting Festival Beilen	Koningsfeest en Muziekweekend Beilen	6.750
	Totaal Midden-Drenthe			25.000
	Noordenveld	Bibliotheek Noordenveld (Biblionet)	Noordenveld Leest	500
		Muziekcoöperatie Peize	Pais Sonic	500
		Norgermarktconcours	t Sprookje van Norg	750
		Stichting Amonet	Folly-Art	5.000
		Stichting Amonet,	Worteldagen	5.000
		Stichting Culturele Kring Roden	Wat n Kunst	2.500
		Stichting Jaarbeurs Roden	Jaarbeurs van het Noorden, Noorderfestival	1.000
		Stichting Kunstrmonumenten	Atelierroute	500
		Stichting Liefair	Liefair	1.000
		Stichting Openluchtspelen Roderwolde	Openluchtspel Roderwolde	650
		Stichting Roder Boekenmarkt	Roder Boekenmarkt	500
	Stichting Spelweek Noordenveld	Spelweek	550	
	Vereniging voor Volksvermaken Roden	Rodermarktparade	3.000	
	Verkuno	Open Atelierroute	1.700	
	Volksvermaken Peize	Paardenshow Peize	350	
		Zomerfeesten Peize	500	

Beleidsopgave	Gemeente	Gesubsidieerde	Aangewezen Evenement	Totaal
		Zakenkring Norg eo	Feest4daagse Norg	500
		Zin in Peize	Kerstmusical	500
	Totaal Noorderveld			25.000
	Tynaarlo	Atelier Kat	Onbekend (wisselende voorstelling)	2.500
		Cultuurhuis Ol Eel en Nieuwleven	Onbekend (wisselende voorstellingen)	2.000
		Danshuis Noord	Onbekend (wisselende voorstelling)	2.500
		Gemeente Tynaarlo	Open Monumentendag	500
		Kunstenars van Tynaarlo	Kunst uit de kop	1.000
		Musicalgroep Kick	Onbekend (wisselende voorstelling)	1.000
		Stichting Bloemencorso Eelde	Bloemencorso Eelde	4.000
		Stichting Donderslag	Donderslag	1.500
		Stichting Evenementen Zuidlaardermarkt	Zuidlaardermarkt	3.500
		Stichting Koepeltjesfestival	Koepeltjes Festival	1.500
		Volksvermaken Vries	Onbekend (wisselende voorstellingen)	5.000
	Totaal Tynaarlo			25.000
	Westerveld	Roestvrijtheater Diever	Nachtelijke Beleving	7.500
		Sprookjestuinen	De Sprookjestuinen Dwingeloo	2.500
		Stichting Evenementenpromotie Dieverbrug	De sluisdagen Diever	2.500
		Stichting Floraliacorso Frederiksoord	Corso Frederiksoord	2.500
		Stichting Oogstdag Lhee	Oogstdag Lhee	2.500
		Stichting Paard en Erfgoed	Paard en erfgoed	2.500
		Vereniging Shakespeartheater Diever	Shakespeare Diever	2.500
		Vervallen	Kuna Festival	2.500
Totaal Westerveld			25.000	
Totaal Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie			340.000	
Eindtotaal			340.000	

4.6 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Het doel is om inzicht te geven in de beoogde stand en de inzet van de reserves en voorzieningen van de provincie. Bij zowel de voorjaarsnota, begroting, bestuursrapportage als de jaarrekening monitoren wij de stand en bestedingen van de reserves en voorzieningen en beoordelen daarbij of bijstellingen nodig zijn.

Verloop reserves en voorzieningen

De samenstelling van de reserves en voorzieningen is hierna gespecificeerd in een nieuw compact totaaloverzicht. Daarna volgen overzichten per reserve/voorziening waarin het meerjarige financiële perspectief per reserve/voorziening wordt weergegeven.

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen						
Nummer	Omschrijving	Saldo 31-12-2023	2024 Begrote Rente	2024 Begrote Vermeerderingen	2024 Begrote Verminderingen	Saldo 31-12-2024
Algemene Reserves						
R001	Reserve voor algemene doeleinden	5.021.950	-	476.949	0	5.498.899
R002	Saldireserve	2.932.434	-	0	2.604.246	328.188
R004	Risicoreserve	17.731.906	-	0	0	17.731.906
Totaal algemene reserves		25.686.290	0	476.949	2.604.246	23.558.993
Bestemmingsreserves						
R112	Reserve versterking economische structuur	2.224.077	-	0	365.313	1.858.764
R123	Reserve provinciaal aandeel ILG	6.725.536	-	3.962.838	4.206.313	6.482.061
R124	Reserve Regio Specifiek Pakket	6.416.224	-	75.000	187.449	6.303.775
R125	Financieringsreserve	73.055.305	-	350.000	61.625	73.343.680
R126	Reserve Vitaal Platteland	0	-	0	0	0
R127	Co-financieringsreserve Europa	8.213.252	-	2.000.000	4.219.738	5.993.514
R128	Reserve opvang revolverend financieren	23.555.973	-	0	0	23.555.973
R129	Reserve natuurbeleid	64.377.117	-	31.243.602	40.920.812	54.699.907
R130	Reserve investerings-agenda	0	-	0	0	0
R131	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	10.226.514	-	0	4.018.403	6.208.111
R132	Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	3.661.409	-	0	1.085.000	2.576.409
R133	Reserve uitvoering generatiepact	416.797	-	344.589	615.172	146.214
R134	Reserve persoonlijk ontwikkelbudget (POB)	294.018	-	0	0	294.018
R135	Reserve investeringsagenda 2019-2023	6.693.333	-	0	3.116.666	3.576.667
R136	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	6.538.872	-	0	0	6.538.872
R137	Reserve verstrekte subsidies	18.383.120	-	42.511	8.117.100	10.308.531
R139	Reserve mobiliteit	65.038.219	-	9.399.749	15.144.794	59.293.174
R140	Reserve bodem	9.301.869	-	0	0	9.301.869
R141	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw	2.500.000	-	2.500.000	0	5.000.000
Totaal bestemmingsreserves		307.621.635	0	49.918.289	82.058.385	275.481.539
Totale algemene reserves en bestemmingsreserves		333.307.925	0	50.395.238	84.662.631	299.040.532

Nummer	omschrijving	Saldo 31-12-2023	2024 Begrote vrijgevallen bedragen	2024 Begrote toevoegingen	2024 Begrote aanwendungen	Saldo 31-12-2024
Voorziening middelen derden						
Z100	Voorziening spaarhypotheken	889.446	-	54.000	108.000	835.446
Z111	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen	1.043.606	-	0	0	1.043.606
Z112	Voorziening Grondwaterheffing	1.091.223	-	800.000	800.000	1.091.223
Totaal voorzieningen middelen derden		3.024.275	0	854.000	908.000	2.970.275
Voorziening ter egalisering van kosten						
Z003	Voorziening groot onderhoud provinciehuis	1.943.235	-	380.523	423.592	1.900.166
Z004	Voorziening groot onderhoud Drents Museum	836.739	-	151.128	96.842	891.025
Z005	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum	253.759	-	41.787	426	295.120
Z006	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode	74.661	-	0	0	74.661
Z007	Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden	88.579	-	52.614	9.422	131.771
Z008	Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten	244.265	-	137.500	119.100	262.665
Z009	Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum	0	-	0	0	0
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten		3.441.238	0	763.552	649.382	3.555.408
Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's						
Z200	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte	303.119	-	0	0	303.119
Z202	Voorziening spaarverlof	5.541.710	-	1.239.000	0	6.780.710
Z201	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	6.928.594	-	308.000	450.000	6.786.594
Totaal voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's		12.773.423	0	1.547.000	450.000	13.870.423
Totaal alle voorzieningen		19.238.936	0	3.164.552	2.007.382	20.396.106
Totaal reserves en voorzieningen		352.546.861	0	53.559.790	86.670.013	319.436.638

Reserve voor algemene doeleinden

Algemene reserves zijn reserves zonder bepaalde bestemming.

De algemene reserves kunnen worden ingedeeld in twee categorieën, te weten:

- reserve(s) zonder specifieke bestemming. Hiertoe worden gerekend de Reserve voor Algemene Doeleinden en de Saldireserve.
- reserve(s) om risico's die de provincie loopt, op te vangen. Hiertoe wordt de Risicoreserve gerekend.

Algemene doeleinden

Verloop	Reserve voor algemene doeleinden				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	1.785.773	5.021.950	5.498.899	5.498.899	5.498.899
Begrote onttrekking (2)	1.000.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	4.236.177	476.949	-	-	-
Bestemming resultaat (4)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	5.021.950	5.498.899	5.498.899	5.498.899	5.498.899

R001	Reserve voor algemene doeleinden
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.
Wat zijn we van plan?	In 2024 verwachten een toevoegingen van € 476.949,-- (Statenstuk 2019-881: Regio Deal Natuur inclusieve landbouw); er staan geen onttrekkingen gepland.

Saldireserve

Verloop	Saldireserve				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	45.105.592	2.932.434	328.188	197.520	148.140
Resultaatbestemming 2021 (2)	6.033.493	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	48.785.264	2.604.246	130.668	49.380	49.380
Begrote toevoeging (4)	578.613	-	-	-	-
Bestemming resultaat rek. (5)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1+2-3+4+5)	2.932.434	328.188	197.520	148.140	98.760

R002	Saldireserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Wat zijn we van plan?	Overhevelingen, zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages en die inmiddels door u zijn vastgesteld, zijn in dit overzicht verwerkt.

Risicoreserve

Verloop	Risicoreserve				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	17.400.573	17.731.906	17.731.906	17.731.906	17.731.906
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	331.333	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	17.731.906	17.731.906	17.731.906	17.731.906	17.731.906

R004	Risicoreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers te kunnen opvangen die niet door een specifieke voorziening of de algemene reserve worden gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.
Instellingsbesluit	Begroting 2008 d.d. 14 november 2007
Toelichting	In 2022 is een onttrekking gedaan van € 3.090.500,- ten behoeve van het OV-bureau voor het tekort bij de concessiehouder Qbuzz vanwege meer gereden kilometers, hogere brandstofkosten en hogere kosten door ziekteverzuim. En er is € 833.927,- aan de reserve onttrokken als gevolg van de verhoging van het saldo van de Voorziening deelnemingen in verband met de waardedaling van het aandelenkapitaal van de NOM in 2022. In 2023 is een bedrag van € 331.333,- gestort in verband met de waardevermeerdering van het aandelenkapitaal van de NOM.
Wat zijn we van plan?	De acties voor 2024 zijn mede afhankelijk van de effecten van de Oekraïne-crisis en andere (geopolitieke) ontwikkelingen. Mogelijk komen er onverwachte risico's bij, waardoor we uitkomen op een lagere ratio van het weerstandsvermogen. Er zijn voorsnog in 2024 geen mutaties in de Risicoreserve voorzien.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming hebben gegeven. Wanneer vanuit deze reserves bedragen beschikbaar zijn gesteld en die bedragen na afloop niet zijn besteed, dient in principe het overschot weer aan de betreffende bestemmingsreserve te worden toegevoegd, conform artikel 43 BBV. Het zijn Provinciale Staten die tot deze toevoegingen besluiten. Eenzelfde werkwijze geldt voor eventuele overschrijdingen.

Beleid bestemmingsreserves

Het instellen dan wel opheffen van reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Ons beleid ten aanzien van het instellen van bestemmingsreserves is terughoudend. In de begroting zijn idealiter alle structurele en incidentele baten en lasten opgenomen, zodat het vormen van een bestemmingsreserve niet nodig is. Toch kunnen er redenen zijn om een bestemmingsreserve in te stellen.

Voor het instellen/handhaven van bestemmingsreserves zijn criteria geformuleerd. Deze criteria zijn opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2020.

Versterking economische structuur

	Reserve versterking economische structuur				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	2.434.952	2.224.077	1.858.764	1.493.452	1.493.452
Begrote onttrekking (2)	210.875	365.313	365.312	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	4.284.043	4.694.142	4.744.141	4.378.829	-
Beoogde lasten programma (5)	4.284.043	4.694.142	4.744.141	4.378.829	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	2.224.077	1.858.764	1.493.452	1.493.452	1.493.452

R112	Reserve versterking economische structuur
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin, is gericht op de verwezenlijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de (nieuwe) nationale economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie, maar die buiten de reikwijdte van de nieuwe SNN-programma's vallen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Met de Reserve VES worden schommelingen opgevangen in de exploitatie van de provincie voor projecten ter versterking van de economische structuur en ten behoeve van het financieel stimuleringsinstrumentarium gericht op het MKB.
Wat zijn we van plan?	Voor 2024 is een onttrekking van € 365.313,-- gepland. Het gaat om een deel van de cofinancieringsbijdrage aan het project Demonstration plant van € 941.500,--.

Provinciaal aandeel ILG

Verloop	Reserve provinciaal aandeel ILG				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	7.170.097	6.725.536	6.482.061	6.431.936	5.958.659
Begrote onttrekking (2)	6.097.250	4.206.313	2.115.870	1.031.261	82.079
Begrote toevoeging (3)	5.652.689	3.962.838	2.065.745	557.984	41.500
Begrote lasten programma (4)	797.894	492.475	1.884.809	1.031.261	82.079
Beoogde lasten programma (5)	797.894	492.475	1.884.809	1.031.261	82.079
Begrote baten programma (6)	353.333	249.000	1.834.684	557.984	41.500
Beoogde baten programma (7)	353.333	249.000	1.834.684	557.984	41.500
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	6.725.536	6.482.061	6.431.936	5.958.659	5.918.080

R123	Reserve provinciaal aandeel ILG
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoering geven aan de afspraken in de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2007 d.d. 4 juni 2008
Toelichting	De afwikkeling van de natuurprojecten die nog gedekt worden uit het restant van de middelen Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG) worden ten laste van deze reserve gebracht.
Wat zijn we van plan?	Op basis van de geactualiseerde prestatieovereenkomst met Prolander is de begroting voor de doelstelling Afwickelen projecten investeringsimpuls Landelijk Gebied, onderdeel van de beleidsopgave Natuurlijk Platteland geactualiseerd.

Regionaal Specifiek Pakket

Verloop	Reserve Regio Specifiek Pakket				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	7.764.857	6.416.225	6.303.776	6.197.245	6.197.245
Begrote onttrekking (2)	1.348.632	187.449	106.531	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	75.000	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.935.707	220.750	289.887	-	-
Beoogde lasten programma (5)	1.935.707	220.750	289.887	-	-
Begrote baten programma (6)	269.388	77.551	73.469	-	-
Beoogde baten programma (7)	269.388	77.551	73.469	-	-
Saldo einde jaar 8=1-2+3+4-5-6+7)	6.416.225	6.303.776	6.197.245	6.197.245	6.197.245

R124	Reserve Regio Specifiek Pakket
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het Regio Specifiek Pakket (RSP) is de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw Staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd. Met uitzondering van de spoorlijn Zwolle-Emmen worden de projecten in een langjarig partnerschap met de steden uitgevoerd. De steden Assen, Emmen en Coevorden hebben hier de 'lead'. Provincie en gemeenten hebben de afgelopen periode nauw samengewerkt bij het formuleren van de ambities, de visie en de strategie.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2009 d.d. 14 mei 2009
Toelichting	Deze reserve is ingesteld voor het realiseren van RSP omdat het programma Regio Specifiek Pakket een tijdsperiode van 2009 tot 2020 kent. Om de meerjarige afspraken met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren is met ingang van 2009 deze reserve ingesteld. Eenmalig is destijds besloten om € 64 miljoen uit het bronvermogen, verkoop aandelen Essent, aan deze reserve toe te voegen. Tot dit jaar werd op basis van de IBOI rente toegekend door het rijk. Eind 2017 heeft het ministerie echter besloten tot een finale afrekening van de RSP bijdragen. Aanvankelijk zouden de rijksbetalingen voor RSP en de daaraan toegevoegde IBOI-fractie over meerdere jaren worden uitbetaald. De afrekening van het rijk is als vooruitontvangen bedragen in de administratie verantwoord. Dit betreft een bedrag van circa € 19 miljoen.
Wat zijn we van plan?	De middelen worden ingezet voor verbetering spoor Zwolle Coevorden Emmen, Atalanta, Bereikbaarheid Emmen en het Ruimtelijk Economisch Programma. In 2024 is voor het Ruimtelijk Economisch Programma een onttrekking van € 187.449,-- aan de reserve begroot en een storting van € 75.000,-- in de reserve. Deze mutaties zijn ten behoeve van de projecten IT Hub Hoogeveen en Nice Moves.

Financieringsreserve

Verloop	Financieringsreserve				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	73.034.784	73.055.305	73.343.680	73.682.055	72.032.055
Resultaat 2022 (2)	3.157.146	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	3.486.625	61.625	11.625	2.000.000	2.000.000
Begrote toevoeging (4)	350.000	350.000	350.000	350.000	10.869
Begrote lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (6)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (7)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (8)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (9=1+2-3+4+5-6-7+8)	73.055.305	73.343.680	73.682.055	72.032.055	70.042.924

R125	Financieringsreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van programma's en projecten op het ruimtelijk-economische gebied, om de doelstellingen die de provincie hanteert voor het omgevingsbeleid en het beleid inzake de regionale economie te realiseren.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011
Toelichting	De Financieringsreserve wordt toekomstgericht ingezet als dit meerjarig maatschappelijk en economisch rendement voor Drenthe heeft. De huidige omvang van de Financieringsreserve in relatie tot het meerjarig perspectief van de vrije ruimte, geeft ons naar verwachting enige financiële armslag om te kiezen voor extra investeringen. De keuze voor het vaststellen van een ondergrens van deze reserve kan in het licht van het meerjarenperspectief in latere jaren altijd nog worden genomen. Het principe is dat incidentele meevallers en positieve rekeningresultaten in de komende jaren, na het op peil brengen van de Risicoreserve en het op peil houden (€ 5 miljoen) van de Reserve voor algemene doeleinden, worden gebruikt om de Financieringsreserve aan te zuiveren.
Wat zijn we van plan?	In 2024 verwachten we een onttrekkingen naar aanleiding van de VJN 2021 van € 50.000,- voor schoolpleinen van de toekomst; daarnaast wordt voor programma stikstof een onttrekking van €11.625,- (kapitaallast investering) verwacht. Voor 2024 is een toevoeging gepland van € 350.000,- vanuit het Gebiedsfonds Wind, verder zijn geen stortingen in de reserve gepland.

Vitaal platteland

Verloop	Reserve vitaal platteland				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	50.000	0-	0-	0-	0-
Begrote onttrekking (2)	50.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	0-	0-	0-	0-	0-

R126	Reserve Vitaal Platteland
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor de sociaaleconomische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. Het is te verwachten dat een belangrijk deel van de middelen zal landen in de 'krimpregio' Zuid- en Oost-Drenthe.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011
Toelichting	Betreft afronding inzet vitaal platteland en laatste jaren van de leaderprojecten ZO- en ZW-Drenthe. Dit omvat de doelstelling Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe Breed als gebiedsgericht binnen de beleidsopgave Sociaal Drenthe voor iedereen.
Wat zijn we van plan?	In 2023 heeft de laatste onttrekking aan de reserve vitaal platteland plaatsgevonden. Eventuele verschillen in de realisatie 2023 ten opzichte van het budget worden niet meer verrekend met deze reserve. Er zijn verder geen mutaties meer in deze reserve begroot. Zoals in de jaarstukken 2022 reeds was aangekondigd zal deze reserve in 2023 worden opgeheven.

Cofinancieringsreserve Europa

Verloop	Cofinancieringsreserve Europa				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	10.932.990	8.213.252	5.993.514	4.707.109	3.420.704
Begrote onttrekking (2)	4.719.738	4.219.738	3.286.405	3.286.405	3.286.405
Begrote toevoeging (3)	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote lasten programma (4)	5.040.290	4.368.857	3.413.198	3.286.405	3.286.405
Beoogde lasten programma (5)	5.040.290	4.368.857	3.413.198	3.286.405	3.286.405
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	8.213.252	5.993.514	4.707.109	3.420.704	2.134.299

R127	Cofinancieringsreserve Europa
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van Europese programma's en projecten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Toelichting	<p>We hebben, mede dankzij een goede lobby, veel EU-middelen voor Noord-Nederland en Drenthe beschikbaar gekregen in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027. Deze fondsen richten zich veelal op provinciale opgaven en doelen op gebied van energietransitie, arbeidsmarkttransitie, innovatiebevordering (in het mkb), digitalisering, versterking economie (herstel Corona), plattelandsontwikkeling, landbouw en circulaire economie. Om de EU-middelen in te kunnen zetten, is provinciale cofinanciering noodzakelijk. Onze inschatting is dat we voor de komende Europese periode (2021-2027) in totaal circa € 55 miljoen aan cofinanciering nodig hebben om circa € 192 miljoen aan Europese middelen te kunnen inzetten voor het behalen van onze doelen. In de voorgaande Europese programmaperiode hebben we een mix van middelen uit de reserve EU-cofinanciering en beleidsmiddelen ingezet en daarover afspraken gemaakt met uw staten.</p>
Wat zijn we van plan?	<p>Jaarlijks wordt er € 2 miljoen toegevoegd aan de reserve. Gezien de substantieel grotere omvang van de Europese fondsen, mede veroorzaakt door de nieuwe tijdelijke fondsen Just Transition Fund (opvangen sociaal economische gevolgen energietransitie) en REACT EU (coronaherstel), is er in 2022 een storting in de cofinancieringsreserve Europa gedaan van € 5 miljoen. Daarmee ontstaat een solide basis om de EU-middelen maximaal in te zetten. Onze inschatting is dat er op termijn een (mogelijk vergelijkbare) aanvullende storting nodig zal zijn om afdoende cofinanciering mogelijk te kunnen blijven maken.</p>

Opvang revolverend financieren

Verloop	Reserve opvang revolverend financieren				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	23.551.973	23.555.973	23.555.973	23.555.973	23.555.973
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	4.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	23.555.973	23.555.973	23.555.973	23.555.973	23.555.973

R128	Reserve opvang revolverend financieren
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma's en bedoeld is om mogelijke risico's op te vangen. In overleg met de accountant stellen wij voor om op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan, jaarlijks in de jaarrekening een voorziening op te nemen. De lasten van deze voorziening worden dan gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve. Binnen de reserve worden geen middelen geormerkt. Mochten voorzieningen getroffen moeten worden wegens oninbaarheid o.i.d., dan moet de gehele reserve daarvoor kunnen worden aangesproken, voordat de Risicoreserve aangesproken wordt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Toelichting	De reserve wordt gevoed door per lening of garantie het risico in te schatten, dit op geld te zetten en toe te voegen aan de reserve. De reserve vangt de risico's op van de totale leningen- en garantieportefeuille. Dit betekent dat na aflossing van een lening of beëindiging van een garantie de gestorte risicobijdrage in de reserve blijft. Eventueel kan, na herbeoordeling van het risicoprofiel van de portefeuille, worden besloten om een bedrag aan de reserve te onttrekken dan wel extra toe te voegen. Onttrekkingen vinden plaats overeenkomstig het hierover bepaalde in de Nota financiering provincie Drenthe 2020.
Wat zijn we van plan?	De ontwikkelingen in de portefeuille met leningen en garanties worden continu gemonitord. Dit vindt onder andere plaats door middel van actief debiteurenbeheer, gesprekken met leningnemers en garantienemers en herbeoordeling van de risicoprofielen. Dit is een doorlopend proces. In de Begroting en de Jaarstukken wordt in de paragraaf Financiering een overzicht opgenomen met geactualiseerde risicopercentages en bijbehorende bedragen ter afdekking van de risico's, in relatie tot de omvang van de reserve.

Natuurbeleid

Verloop	Reserve natuurbeleid				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	82.802.254	64.377.116	54.699.906	19.026.639	(15.364.276)
Begrote onttrekking (2)	36.302.996	40.920.812	44.956.743	96.334.921	34.460.483
Begrote toevoeging (3)	17.877.858	31.243.602	9.283.476	61.944.006	31.575.686
Begrote lasten programma (4)	83.328.306	77.334.802	101.493.959	95.900.338	65.477.535
Beoogde lasten programma (5)	83.328.306	77.334.802	101.493.959	95.900.338	65.477.535
Begrote baten programma (6)	17.575.807	18.930.533	16.994.351	11.927.048	5.982.523
Beoogde baten programma (7)	17.575.807	18.930.533	16.994.351	11.927.048	5.982.523
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	64.377.116	54.699.906	19.026.639	(15.364.276)	(18.249.073)

R129	Reserve natuurbeleid
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De programmatische aanpak van het nieuwe natuurbeleid voor de onderdelen natuurbeheer, ontwikkelopgave nieuwe natuur en PAS mogelijk te maken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2013 d.d. 28 mei 2014
Toelichting	De doelstelling van deze reserve is de egalisatie van uitgaven en inkomsten van het Programma Natuurlijk Platteland over de jaren tot en met 2027. Binnen dit programma vallen de doelstellingen inrichting nieuwe natuur, de programmatische aanpak stikstof (PAS), aankoop en functieverandering grond, uitvoeringskosten programma (w.o. GWB (Bij12), Prolander, uitvoering subsidieregelingen RVO en SNN, overige uitvoeringskosten), monitoring, beheer natuur en landschap en agrarisch beheer. Het betreft alle nieuwe projecten vanaf 2014 (inclusief Icoon-projecten) in het kader van het 'Natuurpact'. In het kader van het Programma Natuurlijk Platteland zijn inspanningsafspraken gemaakt voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).
Wat zijn we van plan?	De begrote baten en lasten zijn grotendeels gebaseerd op de (meerjaren) Prestatieovereenkomst 2024 die is afgesloten met Prolander. Voor de baten en lasten per begrotingsdoelstelling verwijzen wij naar het desbetreffende begrotingsonderdeel. Per 1 januari 2024 verwachten wij dat de omvang van de reserve € 64.377.116,-- zal bedragen. Per 31 december 2024 verwachten wij dat de omvang is verminderd tot € 54.699.906,--

Investeringsagenda

	Reserve investeringsagenda				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	450.000	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	450.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	6.657.511	2.137.333	543.621	-	-
Beoogde lasten programma (5)	6.657.511	2.137.333	543.621	-	-
Begrote baten programma (6)	412.667-	242.667-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	412.667-	242.667-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	-	-	-	-

R130	Reserve investeringsagenda
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve investeringsagenda heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor die plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Toelichting	In 2023 heeft de laatste onttrekking uit de reserve plaatsgevonden voor de ontwikkeling van Veenhuizen. Hiermee komt de reserve op nul en kan daarmee komen te vervallen.
Wat zijn we van plan?	

Groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	6.876.359	10.226.514	6.208.111	4.104.344	-
Begrote onttrekking (2)	1.091.000	4.018.403	2.103.767	4.104.344	-
Begrote toevoeging (3)	4.441.155	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	10.068.253	13.680.811	11.142.213	13.249.202	9.144.859
Beoogde lasten programma (5)	10.068.253	13.680.811	11.142.213	13.249.202	9.144.859
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	10.226.514	6.208.111	4.104.344	-	-

R131	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Aanvullende dekking op het exploitatiebudget van groot variabel onderhoud met betrekking tot wegen en vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Toelichting	Deze reserve, ingesteld in 2016, vangt de jaarlijkse pieken en dalen in de groot onderhoudsuitgaven op. In de actualisatie van het MJOP 2023-2026 staat de nieuwe programmering, waarin verwachte kostenstijgingen en extra lasten voor duurzaam werken zijn opgenomen.
Wat zijn we van plan?	Ter dekking van de hogere kosten van groot onderhoud zijn voor de jaren 2024 tot en met 2026 de volgende onttrekkingen begroot: € 4,0 miljoen, € 2,1 miljoen en € 4,1 miljoen. Duidelijk wordt dat hierdoor de reserve in 2026 uitgeput raakt. Instandhouding van een reserve groot onderhoud is noodzakelijk. In de eerstvolgende actualisatie in 2025 wordt hierop geacteerd.

Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

	Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	4.494.409	3.661.409	2.576.409	1.491.409	406.409
Begrote onttrekking (2)	833.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000	185.000
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	833.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000	185.000
Beoogde lasten programma (5)	833.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000	185.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	3.661.409	2.576.409	1.491.409	406.409	221.409

R132	Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Versterkte (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en door de lucht.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' 12 juli 2017
Toelichting	Deze reserve is ingesteld, omdat de investeringsbijdrage niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zal zijn verdeeld. Zo is ten aanzien van de vergoeding van NEDAB-kosten uitgegaan van een gemiddelde van € 3 miljoen per jaar (ons aandeel daarvan is 30%), maar zal de daadwerkelijke vergoeding kunnen fluctueren. Voor het ROF en de capaciteitsinvesteringen geldt dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar worden gesteld op het moment dat zij benodigd zijn. Flexibiliteit is daarom geboden. Bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt voor de vergoeding van kosten voor NEDAB in de periode 2017-2026, vermogensvorming binnen het ROF en de financiering van capaciteitsinvesteringen.
Wat zijn we van plan?	Jaarlijks wordt een onttrekking van € 1.085.000,-- geraamd: € 900.000,-- voor de NEDAB-vergoedingen en € 185.000,-- voor de bijdrage aan de gemeente Assen inzake ondersteuning Groningen Airport Eelde.

Uitvoering generatiepact

Verloop	Reserve uitvoering generatiepact				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	993.909	416.797	146.214	188.480	260.245
Begrote onttrekking (2)	827.380	615.172	279.606	111.842	-
Begrote toevoeging (3)	250.268	344.589	321.872	183.607	-
Begrote lasten programma (4)	827.380	615.172	279.606	111.842	-
Beoogde lasten programma (5)	827.380	615.172	279.606	111.842	-
Begrote baten programma (6)					
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	416.797	146.214	188.480	260.245	260.245

R133	Reserve Uitvoering Generatiepact
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De kosten voortvloeiende uit het generatiepact zullen zich de komende jaren gaan voordoen. In het generatiepact worden afspraken gemaakt met medewerkers van zestig jaar en ouder over gedeeltelijk betaalde arbeidstijdreductie tot het moment van met pensioen gaan. In de begroting is hiervoor € 3 miljoen gereserveerd verdeeld over drie jaren. De kosten doen zich voor over een langere periode.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-818, 5e Begrotingswijziging 2017 en 2e Begrotingswijziging 2018
Toelichting	<p>Om een gezonde generatiebalans binnen de provincie te realiseren, is bij de begroting 2017 een bedrag van € 3 miljoen ter beschikking gesteld en gereserveerd in de Reserve uitvoering generatiepact. De loonkosten van de medewerkers die met generatiepact gaan, worden vergoed door de werkgever volgens de verhouding 60% werk, 80% loon, 100% pensioenopbouw. De kosten voor de werkgever (ca. 30% van de loonkosten) worden gedekt uit de Reserve uitvoering generatiepact. De uitfinanciering van de regeling loopt tot en met 2026. Tegenover de onttrekking staat een jaarlijkse storting tot en met 2025 wegens de taakstellende herinvulling van de ontstane (lagere) vacatureruimte tegen lagere loonkosten.</p> <p>Op 31 december 2019 is de tijdelijke generatiepact-regeling van rechtswege afgelopen en vervangen door een duurzaam inzetbaarheidsbeleid met bijbehorend budget van 200.000,--, waarvan 170.000,-- voor vitaliteitsverlof en 30.000 voor materiele kosten. De dekking hiervoor komt door een onttrekking uit deze reserve. Eventuele verschillen op het budget duurzame inzetbaarheid worden niet meer verrekend met de reserve generatiepact. Deze reserve wordt alleen nog gebruikt voor de uitfinanciering van de kosten van het generatiepact.</p>
Wat zijn we van plan?	Met de reserve vindt de uitfinanciering van het werkgeversaandeel plaats in de loonkosten van de bestaande deelnemers aan de inmiddels gesloten regeling Generatiepact. De uitfinanciering is berekend op basis van een kostenpercentage van ca. 30% voor de werkgever tot de AOW-gerechtigde leeftijd van de medewerkers die gebruik maken van de regeling. De begrote onttrekking wegens loonaandeel werkgever in het generatiepact bedraagt in 2024 € 615.172,-- plus € 200.000,-- voor duurzame inzetbaarheid. Daar tegenover staat een jaarlijkse storting. In 2024 bedraagt deze € 344.589,--. Voor de begroting 2024 heeft een actualisatie van de verwachte werkgeverslasten voortvloeiende uit het generatiepact tot en met 2026 plaatsgevonden hetgeen heeft geresulteerd in een aanpassing van jaarlijkse storting, met name voor de jaren 2025 en 2026.

Persoonlijk ontwikkel budget (POB)

	Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	294.018	294.018	294.018	294.018	294.018
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Beoogde lasten programma (5)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	294.018	294.018	294.018	294.018	294.018

R134	Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	In 2018 is de Reserve POB in het leven geroepen om de cao-afspraken te kunnen naleven dat medewerkers van de provincie Drenthe gedurende een periode van vijf jaar gebruik kunnen maken van een persoonlijk ontwikkelbudget (POB) van maximaal € 5.000,- per persoon. Voor het POB is € 500.000,- per jaar begroot (circa € 1.000,- per persoon per jaar). De provinciale medewerkers kunnen over een periode van vijf jaar gebruik maken van hun ontwikkelbudget van € 5.000,-. Om ervoor te zorgen dat er voldoende budget blijft om aan deze verplichting te kunnen voldoen, zijn en worden de niet bestede middelen gereserveerd.
Instellingsbesluit	2e Bestuursrapportage 2018 Statenstuk 2018-853
Toelichting	In 2023 is de tweede periode van 5 jaar ingegaan waarin medewerkers gebruik kunnen maken van een persoonlijk budget van maximaal € 5.000,- per persoon per 5 jaar. Tussen de vakbonden en werkgevers is afgesproken dat het nieuwe budget breder kan worden ingezet. Naast persoonlijke ontwikkeling wordt ook duurzame inzetbaarheid uit dit budget gefinancierd. Daarmee komt de oude POB-regeling te vervallen en doet het nieuwe persoonlijk brede duurzame inzetbaarheidsbudget (PBDI) zijn intrede. De interpretatie en samenhang met andere regelingen wordt momenteel intern nader uitgewerkt. Het budget PBDI vormt de continuering van het voormalige POB-budget ad 500.000,- dat wordt begroot bij beleidsopgave Bedrijfsvoering Personeel en organisatie, Doelstelling De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment. Verschillen tussen begroting en realisatie worden gereserveerd of onttrokken aan de Reserve POB.
Wat zijn we van plan?	De verwachte POB/PBDI uitgaven bedragen structureel € 500.000,- per jaar. In de afgelopen jaren is het POB-budget niet volledig geclaimd en deels vrijgevallen. In verband met de bredere aanwendbaarheid onder de nieuwe regelgeving vinden we het verstandig om het volledige POB/PBDI-budget van € 500.000,- structureel voorlopig te handhaven.

Investeringsagenda 2019-2023

Verloop	Reserve investeringsagenda 2019-2023				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	11.944.333	6.693.333	3.576.667	576.667	576.667
Begrote onttrekking (2)	5.301.333	3.116.666	3.000.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	50.333	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	20.888.388	8.107.116	8.049.448	-	-
Beoogde lasten programma (5)	20.888.388	8.107.116	8.049.448	-	-
Begrote baten programma (6)	410.000-	200.000-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	410.000-	200.000-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	6.693.333	3.576.667	576.667	576.667	576.667

R135	Reserve investeringsagenda 2019-2023
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De Reserve investeringsagenda 2019-2023 heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor de plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda. De investeringsagenda 2019-2023 is in het coalitieakkoord 2019-2023 aangekondigd.
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Toelichting	De besluitvorming over de nieuwe Investeringsagenda Plus 2020-2023 heeft in de Statenvergadering van 11 november 2020 plaatsgevonden. Het totaal beschikbaar gestelde bedrag is vastgesteld op € 63 miljoen. Per thema zijn uitgewerkte voorstellen ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.
Wat zijn we van plan?	Voor de Begroting 2024 zijn de volgende onttrekkingen begroot: - Universiteit van het Noorden € 3.000.000,--, - Streekbeheer Landschapsbeheer Drenthe € 116.666,--.

Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	6.538.872	6.538.872	6.538.872	6.538.872	6.538.872
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	6.060.345	2.574.000	491.500	-	-
Beoogde lasten programma (5)	6.060.345	2.574.000	491.500	-	-
Begrote baten programma (6)	516.796	643.500	122.875	-	-
Beoogde baten programma (7)	516.796	643.500	122.875	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	6.538.872	6.538.872	6.538.872	6.538.872	6.538.872

R136	Reserve Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve vloeit voort uit de Regio Deal tussen het Rijk, de provincie Drenthe en 6 gemeenten, waarvan 5 in Drenthe en 1 in Overijssel. De rijksmiddelen, die via een doeluikering beschikbaar komen in de jaren 2019 en 2020, worden in een ander ritme ontvangen dan dat de uitgaven worden gedaan. De Regio Deal loopt van 2019 t/m 2024. De middelen in de reserve zijn bedoeld voor het realiseren van de Regio Deal.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2019-880 d.d. 27 mei 2019
Toelichting	Het Rijk heeft voor de Regio Deal € 19.775.300,-- (excl. btw) in twee jaartranches, 2019 en 2020, beschikbaar gesteld.
Wat zijn we van plan?	In 2024 verwachten we geen toevoegingen en onttrekkingen aan de reserve.

Verstreckte subsidies

	Reserve verstreckte subsidies				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	29.995.063	18.383.120	10.308.531	3.450.945	3.055.445
Begrote onttrekking (2)	11.611.943	8.117.100	6.857.586	395.500	395.500
Begrote toevoeging (3)	-	42.511	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	11.611.943	8.117.100	6.857.586	395.500	395.500
Beoogde lasten programma (5)	11.611.943	8.117.100	6.857.586	395.500	395.500
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	18.383.120	10.308.531	3.450.945	3.055.445	2.659.945

R137	Reserve verstreckte subsidies
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De bestemmingsreserve Verstreckte subsidies is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in jaar t. Het gaat om een deel van de lasten m.b.t. verstreckte meerjarige projectsubsidies vanaf 1 januari 2021 boven het door Provinciale Staten vastgestelde drempelbedrag, die betrekking hebben op jaar t+1 e.v.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2020-961 d.d.2 oktober 2020
Toelichting	Deze reserve is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in jaar t.
Wat zijn we van plan?	In 2024 verwachten we een onttrekking aan de reserve van € 8.117.100,-- en een storting in de reserve van € 42.511,-- . Deze bedragen omvatten projectsubsidies die in eerdere jaren zijn verstreckt maar niet als last mochten worden verantwoord vanwege uitvoering in 2024 en later.

Mobiliteit

Verloop	Reserve mobiliteit				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	81.073.774	65.038.219	59.293.174	50.410.038	41.896.024
Begrote onttrekking (2)	25.237.043	15.144.794	11.373.400	11.665.400	187.200
Begrote toevoeging (3)	9.201.488	9.399.749	2.490.264	3.151.386	3.132.899
Begrote lasten programma (4)	19.684.072	16.369.161	12.515.750	11.220.750	-
Beoogde lasten programma (5)	19.684.072	16.369.161	12.515.750	11.220.750	-
Begrote baten programma (6)	2.209.503-	2.032.750-	110.750-	55.375-	-
Beoogde baten programma (7)	2.209.503-	2.032.750-	110.750-	55.375-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	65.038.219	59.293.174	50.410.038	41.896.024	44.841.723

R139	Reserve mobiliteit
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dekking van mobiliteitsprojecten en subsidies in het kader van verkeersveiligheid, stimulering fietsverkeer, openbaar vervoer, duurzaamheid en innovatie
Instellingsbesluit	Statenstuk 2020-968 Mobiliteitsprogramma 2021-2030 Beleidskader Beheer en Onderhoud Wegen en Vaarwegen inclusief Meerjaren onderhoudsprogramma 2021-2024
Toelichting	In het Mobiliteitsprogramma 2021-2030 worden veel investeringen voorzien in veiligheid, duurzaamheid, OV (OV-knooppunten) en fiets (doorfietsroutes, stedelijke problematiek) die niet (direct) betrekking hebben op infrastructurele maatregelen of betrekking hebben op infrastructuur van derden. De bekostiging hiervan moet worden gevonden in de exploitatie en/of de Reserve mobiliteit. Met het Mobiliteitsprogramma en het Deltaplan voor het Noorden wordt ingezet op behoud, verbetering en uitbreiding van het OV in Drenthe. De komende jaren staan met name een aantal spoorse projecten in Drenthe op de rol. Bestaand spoor (Zwolle-Groningen en Zwolle-Emmen), Nedersaksenlijn en Emmen-Rheine vallen hier onder meer onder; bij de onderhandelingen met het Rijk over een Rijksbijdrage kan vanuit de mobiliteitsreserve een Drents aandeel in cofinanciering worden geleverd.
Wat zijn we van plan?	Voor een aantal investeringen worden de kapitaallasten tot en met 2024 verrekend met de Reserve Mobiliteit (zie PS 2020-968). In het najaar van 2022 zijn de Uitvoeringsprogramma's 2022-2026 van de pijlers Veilig en bereikbaar Drenthe, Fiets als duurzaam alternatief en Mobiliteit op maat vastgesteld. De kosten worden verrekend met de Reserve Mobiliteit. Voor de spoorse projecten wordt de komende periode een voorstel verwacht.

Bodem

Verloop	Reserve Bodem				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	660.538	9.301.869	9.301.869	9.301.869	9.301.869
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	8.641.331	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.194.013	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	1.194.013	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	483.680	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	483.680	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	9.301.869	9.301.869	9.301.869	9.301.869	9.301.869

R140	Reserve Bodem
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoeren bodemprojecten en bodemsaneringen op grond van de Wet bodembescherming.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2022-56 d.d.1 juni 2022
Toelichting	Op grond van de Wet bodembescherming voert de provincie Drenthe bodemprojecten uit gericht op verbetering van de fysieke leefomgeving. Het betreft o.a. de vangnet-gevallen Wet bodembescherming en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Gevallen van ernstige bodemverontreiniging waar geen verantwoordelijken meer voor zijn aan te wijzen of waar de verantwoordelijken de saneringsverplichting bij de provincie hebben afgekocht. De uitvoering van de bodemsaneringen is vaak langlopend. Gebiedsgericht grondwaterbeheer kent bijvoorbeeld een looptijd van 30 jaar. Verbetering van de kwaliteit van de bodem is meer dan alleen bodemsanering. In de bodem en ondergrond spelen verschillende uitdagingen (belang schoon grondwater, gezonde bodem, etc.) en innovatieve manieren om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren en onze kennis over de bodem te vergroten. Voor de uitvoering van bodemprojecten heeft de provincie middelen ontvangen. Deze middelen zijn afkomstig van het Rijk, gemeenten en bedrijven. Ook de komende jaren zullen vanuit het Rijk en gemeenten middelen voor de uitvoering van deze bodemprojecten worden ontvangen. Om ervoor te zorgen dat de dekking van de kosten van langlopende bodemprojecten gewaarborgd blijft en om het jaarlijks overhevelen van grote bedragen te voorkomen, is 2022 de bestemmingsreserve Bodem ingesteld.
Wat zijn we van plan?	Op dit moment zijn geen toevoegingen/onttrekkingen aan deze reserve begroot.

Cofinanciering onrendabele toppen woningbouw

Verloop	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	-	2.500.000	5.000.000	7.500.000	10.000.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	2.500.000	5.000.000	7.500.000	10.000.000	10.000.000

R141	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Deze reserve betreft een reserve waarin middelen worden gereserveerd voor cofinanciering van onrendabele toppen in de woningbouw.
Instellingsbesluit	De reserve is ingesteld bij de Begroting 2023.
Toelichting	In de reserve worden middelen gereserveerd voor cofinanciering van onrendabele toppen in de woningbouw. De reserve is een egalisatiereserve, aangezien we het kasritme van de cofinanciering niet kunnen voorspellen.
Wat zijn we van plan?	Met ingang van 2023 vindt jaarlijks via de besluitvorming over de begroting van het betreffende jaar gedurende de looptijd een toevoeging aan de reserve plaats van € 2,5 miljoen.

Voorzieningen middelen derden

De voorzieningen middelen derden zijn opgebouwd vanuit middelen die van anderen zijn ontvangen en specifiek besteed moeten worden.

Spaarhypotheken

Verloop	Voorziening spaarhypotheken				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	1.007.446	928.446	874.446	736.446	780.446
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	59.000	54.000	44.000	44.000	41.000
Aanwendungen (4)	138.000	108.000	182.000	-	82.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	928.446	874.446	736.446	780.446	739.446

Z100	Voorziening spaarhypotheken
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. De omvang van de hypotheekportefeuille en de voorziening zijn sindsdien versneld afgenomen. Op basis van de resterende hypotheek en bijbehorende aflosdata stellen we de meerjarenraming bij. De voorziening blijft toereikend om aan de verplichtingen te voldoen.
Wat zijn we van plan?	Voor 2024 is een toevoeging aan de voorziening van € 54.000,-- begroot. De begrote aanwending van € 108.000,-- is gebaseerd op de einddata van de spaarhypotheken.

Monitoring voormalige stortplaatsen

Verloop	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendingen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606

Z111	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van monitoring voormalige stortplaatsen worden gefinancierd met de opbrengst van de leemtewethedding. De uit de leemtewethedding voortvloeiende middelen hebben op grond van de Wet milieubeheer een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Deze middelen kunnen daarom dan ook niet meer worden opgenomen als bestemmingsreserve en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen. De leemtewethedding is in artikel 15.44 lid 1c van de Wet milieubeheer opgenomen. Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties. Bij het overgrote deel van de voormalige stortplaatsen heeft de bodemverontreiniging geen actuele risico's voor mens en milieu tot gevolg. De aanpak van deze stortplaatsen heeft daarom geen prioriteit. Zoveel mogelijk vindt de aanpak plaats bij herontwikkeling. Omdat de uit deze heffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan voormalige stortplaatsen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Toelichting	Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend is bedoeld voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties.
Wat zijn we van plan?	Er zijn geen onttrekkingen of toevoegingen gepland voor 2024.

Grondwaterheffing

Verloop	Voorziening grondwaterheffing				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	1.091.223	1.091.223	1.091.223	1.091.223	1.091.223
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
Aanwendungen (4)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.091.223	1.091.223	1.091.223	1.091.223	1.091.223

Z112	Voorziening Grondwaterheffing
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwaterheffing. De uit de grondwaterheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Waterwet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV). Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer als bestemmingsreserve opgenomen worden en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Toelichting	Zie Doelstelling.
Wat zijn we van plan?	De opbrengst van de Grondwaterheffing (€ 800.000,--) wordt aan deze voorziening toegevoegd. De even hoog geraamde lasten ten behoeve van regulier onderhoud, onderzoeken, bijdragen aan projecten en vergoeding van inzet van personeel worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorzieningen ter egalisatie van kosten

De voorzieningen ter egalisatie van kosten zijn opgebouwd vanuit eigen middelen die specifiek besteed moeten worden (onderhoud) tot gelijkmatige verdeling van lasten.

Meerjaren onderhoud provinciehuis

Verloop	Voorziening groot onderhoud provinciehuis				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	2.361.821	1.943.234	1.900.165	2.064.220	1.632.240
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	380.523	380.523	380.523	380.523	380.523
Aanwendungen (4)	799.110	423.592	216.468	812.503	371.453
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.943.234	1.900.165	2.064.220	1.632.240	1.641.310

Z003	Voorziening groot onderhoud provinciehuis
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	In 2023 is het MJOP voor de laatste keer geactualiseerd, dit beslaat een periode van 25 jaar (2023-2047). De volgende actualisatie zal moeten plaatsvinden in 2028.
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 380.423,- en daarnaast een onttrekking van € 423.592,- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2024.

Meerjaren onderhoud museum

	Voorziening groot onderhoud Drents Museum				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	710.956	836.739	891.025	762.405	898.134
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	151.128	151.128	151.128	151.128	151.128
Aanwendungen (4)	25.345	96.842	279.748	15.399	682.738
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	836.739	891.025	762.405	898.134	366.524

Z004	Voorziening groot onderhoud Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Sinds 2002 wordt gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting van het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2022. In september 2022 is het statenstuk Vochtproblematiek en koppelkansen Drents Museum behandeld. Eind 2023 is de voorziening geactualiseerd, deze wijziging wordt verwerkt in de 3e actualisatie 2023. Dat betekent dat deze wijziging niet in bovenstaande cijfers is meegenomen.
Wat zijn we van plan?	In 2024 is voor verwerking van de 3e actualisatie 2023 een storting in de voorziening begroot van € 151.128,- en een onttrekking voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden van € 96.842,-.

Meerjaren onderhoud Depot Drents Museum

	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	216.308	253.759	295.120	336.907	40.021-
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	41.787	41.787	41.787	41.787	41.787
Aanwendungen (4)	4.336	426	-	418.715	31.947
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	253.759	295.120	336.907	40.021-	30.181-

Z005	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Depot Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2010 d.d. 23 mei 2011
Toelichting	In 2011 is op basis van een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Depot Drents Museum een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het MeerJaren OnderhoudsPlan (MJOP) voor de periode 2012-2036. De voorziening is ingesteld om fluctuaties van de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. We hebben geen achterstallig onderhoud en actualiseren elke 5 jaar de onderhoudsplanung conform de BBV-voorschriften. Eind 2023 is het MJOP en vervolgens de dotatie bijgesteld; deze bijstelling is niet verwerkt in bijgaande bedragen.
Wat zijn we van plan?	Voor 2024 is een storting van € 41.787,- en een onttrekking van € 426,- voorzien.

Meerjaren onderhoud Huize Tetrode

	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	74.661	74.661	74.661	74.661	74.661
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	74.661	74.661	74.661	74.661	74.661

Z006	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van Huize Tetrode en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben. We hebben voor Huize Tetrode een aparte voorziening ingesteld omdat het een apart gebouw is bij het Drents Museum dat ook een andere huurder heeft.
Instellingsbesluit	8e begrotingswijziging 2018
Toelichting	Voor Huize Tetrode is in 2018 een voorziening ingesteld. In 2023 is het pand te koop aangeboden, daarom vindt er geen actualisatie van het MJOP plaats.
Wat zijn we van plan?	Er is voor Huize Tetrode geen storting of onttrekking geraamd.

Meerjaren onderhoud HHR

	Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	135.880	88.579	131.771	137.327	189.941
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	52.614	52.614	52.614	52.614	52.614
Aanwendungen (4)	99.915	9.422	47.058	-	10.545
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	88.579	131.771	137.327	189.941	232.010

Z007	Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van de Health Hub Roden en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	1e Bestuursrapportage 2020
Toelichting	Voor het gebouw van de Health Hub Roden is op basis van een meerjarenonderhoudsplan een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2019-2034. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. Het MJOP zal te zijner tijd inhoudelijk worden geactualiseerd voor de periode 2024 -2029.
Wat zijn we van plan?	In de begroting 2024 is een storting in de voorziening van € 52.614,- en een onttrekking van € 9.422,- geraamd.

Meerjaren onderhoud Steunpunten

	Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	570.755	244.265	262.665	353.107	253.876
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500
Aanwendungen (4)	463.990	119.100	47.058	236.731	10.545
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	244.265	262.665	353.107	253.876	380.831

2008	Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	083189 Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten
Instellingsbesluit	3e actualisatie 2020
Toelichting	Voor de steunpunten is een MeerjarenOnderhoudsPlanning (MJOP) opgesteld inclusief alle opstallen op de steunpunten zoals bijvoorbeeld kantoor, onderhoudswerkplaats en zoutloods. In het MJOP staan alle technische installaties en bouwkundige zaken van het vastgoed met daarbij een planning wanneer en welk onderhoud nodig is en wat de kosten zullen zijn.
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 137.500,- en daarnaast een onttrekking van € 119.100,- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2024.

Achterstallig onderhoud Drents Museum

	Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum				
Verloop	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	1.350.000	-	-	-	-
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	1.350.000	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	-	-	-	-	-

2009	Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij Statenbesluit G-2 Vochtproblematiek en koppelkans Drents Museum, door u vastgesteld op 28 september 2022, wordt voor de noodzakelijke herstelwerkzaamheden van de vochtproblematiek en het op conditie terugbrengen van installaties € 1.350.000,- gestort in de Voorziening Onderhoud Drents Museum. Na overleg met de accountant is vastgesteld dat het hier gaat om achterstallig onderhoud waarvoor een specifieke voorziening noodzakelijk is (artikel 44, lid a, BBV en BBV-notitie: Notitie materiële vaste activa). De kosten van het achterstallig onderhoud worden vervolgens ten laste van deze voorziening gebracht.
Instellingsbesluit	3e Actualisatie/slotwijziging 2022 (14e wijziging van de Begroting 2022)
Toelichting	In 2022 is deze voorziening ingesteld. Alle inspanningen zijn erop gericht om de werkzaamheden in 2023 te voltooien.
Wat zijn we van plan?	Na afronding van alle werkzaamheden inclusief financiële afwikkeling kan de voorziening worden afgesloten.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn opgebouwd vanuit eigen middelen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Verwacht verlies zandwinning Huttenheugte

Verloop	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	303.119	303.119	303.119	303.119	303.119
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	303.119	303.119	303.119	303.119	303.119

Z200	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie heeft aan het project Zandwinning de Huttenheugte uitvoering gegeven. De verwachting is dat dit project tot omvangrijke financiële verliezen gaat leiden. Deze voorziening is ingesteld om deze verwachte verliezen te kunnen dekken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2021. Besluit van PS d.d.1 juni 2022.
Toelichting	De winning van het zand vanuit de plas is in het voorjaar van 2022 afgerond. Een groot deel van het zand is inmiddels vanuit het depot afgevoerd naar projecten (ca. 60%). De werkzaamheden verlopen volgens plan. De huidige voorziening is op dit moment nog toereikend.
Wat zijn we van plan?	Eind 2024 verwachten wij dat al het zand is afgevoerd en het depot leeg is. In het voorjaar van 2025 wordt het depot opgeruimd en het perceel weer in cultuur gebracht.

Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

Verloop	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	7.032.094	6.928.594	6.786.594	6.644.594	6.502.594
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	346.500	308.000	308.000	308.000	308.000
Aanwendungen (4)	450.000	450.000	450.000	450.000	450.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	6.928.594	6.786.594	6.644.594	6.502.594	6.360.594

Z201	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is voor pensioenen van (ex-)gedeputeerden eigenrisicodragers. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2010 d.d. 10 november 2010
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor de huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken. Tevens worden vanuit deze voorziening de wachtgelden voor de voormalig gedeputeerden gedekt.
Wat zijn we van plan?	Een jaarlijkse (rente)toevoeging van € 200.000,- (2024) en daarnaast een premiestorting van € 108.000,-. In totaal is dus een storting van € 308.000,- begroot. De pensioenuitkeringen zijn begroot op € 450.000,-. Deze cijfers moeten nog worden geactualiseerd op grond van de vorming van het nieuwe college. Met name de benodigde storting wegens het ontstaan van een wettelijke claim op wachtgelden door de afgetreden gedeputeerden. Op grond van het BBV moet de voorziening de volledige maximale claim op wachtgelden bevatten. Die zal in de 3e actualisatie worden berekend en gestort.

Spaarverlof

Verloop	Voorziening spaarverlof				
	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo aanvang jaar (1)	4.348.710	5.541.710	6.780.710	8.054.710	9.368.710
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	1.193.000	1.239.000	1.274.000	1.314.000	1.374.000
Aanwendingen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	5.541.710	6.780.710	8.054.710	9.368.710	10.742.710

Z202	Voorziening spaarverlof
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De commissie BBV heeft op 24 mei 2022 via beantwoording van vragen aangegeven dat er bij verlof sparen sprake is van een arbeid gerelateerde verplichting die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook een onvoorspelbare afbouw kent. Dit moet worden geïnterpreteerd als een wettelijke uitleg van de toepassing van het BBV op dit punt en heeft geleid tot het in het leveren roepen van de voorziening spaarverlof.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2022. Besluit van PS d.d. 31 mei 2023.
Toelichting	Binnen de provincie Drenthe zijn op grond van de cao provinciale sector diverse vormen van verlof waarvan op grond van lokale regelingen een deel kan worden gespaard. De commissie BBV heeft op 24 mei jl. via beantwoording van vragen aangegeven dat er voor spaarverlof een voorziening moet worden getroffen die het spaarverlof volledig afdekt. Dit moet worden geïnterpreteerd als een wettelijke uitleg van de toepassing van het BBV op dit punt. Dit impliceert dat er een voorziening moet worden getroffen voor het gespaarde verlof. Dat alles is gebeurd in de jaarstukken 2022.
Wat zijn we van plan?	De omvang van de voorziening is gebaseerd op de gespaarde uren omgerekend tegen het uurtarief per persoon. Het sparen van compensatieverlof is een lokale secundaire arbeidsvoorwaarde waaraan een medewerker rechten kan ontleen. De werknemer kan niet worden verplicht jaarlijks spaaruren op te nemen. Daar waar de provincie als werkgever wel invloed op heeft op verlofsparen vindt sturing plaats. Er wordt met name gestuurd op het reguliere (vakantie)verlof. Ook in 2023 en latere jaren zullen door medewerkers weer verlofuren worden gespaard en zal een jaarlijkse aanvullende storting in de voorziening spaarverlof noodzakelijk zijn. Voor het kopen van verlof door medewerkers (IKB-verlof) en verlofopbouw ten laste van het POB-budget, is dekking aanwezig. Voor het omzetten van compensatieverlof in spaarverlof niet. In 2021 ging het om 15.500 uren en voor 2022 om 20.400 uren die zijn omgezet van compensatieverlof naar spaarverlof. Wij schatten deze voor 2023 en latere jaren op het gemiddelde van 18.000 uren ofwel € 864.000,--. Op het moment dat het spaarverlof wordt opgenomen kan de medewerker uit het opgebouwde voorzieningsaldo worden gefinancierd. Hiertoe dient dan nog de jaarlijkse verhoging van het uurtarief op grond van de CAO of loonindex aan de voorziening te worden toegevoegd. Dit wordt voor de komende jaren begroot op € 250.000,-- (2023), € 375.000,-- (2024), € 410.000,-- (2025) en € 450.000,-- (2026). In de 2e actualisatie 2023 is eenmalig € 79.000,-- gestort als compensatie voor een technische wijzigingen in de cao provinciale sector. Deze mag geen nadelige gevolgen hebben voor werknemers. Per saldo wordt een toename begroot van € 1.193.000,-- in 2023 oplopend naar € 1.374.000,-- in 2027.

Bijlagen

1. Controleprotocol

Controleprotocol voor de accountantscontrole van de jaarrekening 2024 van de provincie Drenthe en voor de rechtmatigheidsverantwoording van het College van Gedeputeerde Staten bij de jaarrekening 2024.

1. Inleiding

Dit controleprotocol heeft betrekking op het jaar 2024 zodat bij de start van het boekjaar 2024 het controleprotocol voor dat jaar is vastgesteld en de kaders voor de controle bekend zijn.

Begin 2023 is de accountantscontrole, na een Europese aanbesteding voor de jaarrekeningen 2023-2026, gegund aan BDO Accountants. Provinciale Staten (PS) hebben aan deze accountant de opdracht gegeven om de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moeten PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit controleprotocol staan.

Object van controle is de jaarrekening 2024 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2024, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

Met ingang van 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers van kracht geworden, waarmee de rechtmatigheidsverantwoording door het college van Gedeputeerde Staten is geïntroduceerd. Dit houdt in dat de accountant over boekjaar 2024 een getrouwheidsverklaring gaat afgeven.. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de jaarrekening en valt hierdoor onder de getrouwheidsverklaring van de accountant. De accountant toetst de verantwoording op juistheid en volledigheid, maar de verantwoordelijkheid voor de inhoud blijft bij GS. In dit controleprotocol zijn ook de nadere voorschriften voor de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen.

1.1. Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole en aan GS over de reikwijdte van de rechtmatigheidsverantwoording, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties voor de controle van de jaarrekening 2024 van de provincie Drenthe.

1.2. Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS een of meer accountants aanwijzingen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kunnen PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben op 13 oktober 2006 de Controleverordening provincie Drenthe 2004 (als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet) vastgesteld.

Dit controleprotocol wordt in de vergadering van 8 november 2023 voor vaststelling aan PS worden voorgelegd. Met dit controleprotocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeuring- en rapporteringtolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2024.

2. Algemene uitgangspunten voor de controle

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, wordt de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening, uitgevoerd door de door PS benoemde accountant gericht op het afgeven van een oordeel over:

dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van zowel de baten en lasten als de grootte en de samenstelling van het vermogen;

dat de jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels, bedoeld in artikel 190 van de Provinciewet; dat het jaarverslag met de jaarrekening verenigbaar is.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BADO dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen".

3. Positie en onafhankelijkheid van de VIC

De VIC-medewerkers vallen bij de provincie Drenthe per 1 juli 2023 onder de stafafdeling Unit Control. Deze stafafdeling werkt onder de verantwoordelijkheid van de concerncontroller. De concerncontroller rapporteert rechtstreeks aan de directie en heeft de mogelijkheid rechtstreeks aan GS te rapporteren. Hiermee beschikt de VIC over voldoende positie en instrumentarium om haar controlewerkzaamheden onafhankelijk uit te voeren.

4. Te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties (* zie toelichting hoofdstuk 7)

4.1. Toleranties voor accountant

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt zijn controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. PS heeft vastgesteld dat voor de provincie Drenthe, controlejaar 2024, de minimumeisen gelden. De eisen zijn:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring*:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. De tolerantiegrenzen* zijn gebaseerd op de jaarrekening 2022 met totale lasten exclusief mutaties in de reserves € 286.245.357. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2024 worden de definitieve goedkeuringstolerantie voor betreffend jaar bepaald.

- Totale fouten kleiner dan of gelijk aan ca. € 2,9 miljoen: goedkeurende verklaring;
- Totale fouten tussen ca. € 2,9 miljoen en maximaal ca. € 8,6 miljoen: verklaring met beperking;
- Totale fouten groter dan of gelijk aan ca. € 8,6 miljoen: afkeurende verklaring;
- Onzekerheden kleiner dan of gelijk aan ca. € 8,6 miljoen: goedkeurende verklaring;
- Onzekerheden tussen ca. € 8,6 miljoen en maximaal ca. € 28,6 miljoen: verklaring met beperking;
- Onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 28,6 miljoen: verklaring van oordeelonthouding.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's/ producten in begroting elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan € 286.000* rapporteert, zijnde 10% van de fouten-goedkeuringstolerantie. Naast deze kwantitatieve benadering

* Zie toelichting hoofdstuk 7

zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement.

De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringtolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

4.2. Toleranties voor GS

De verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording door GS moet wettelijk liggen tussen 0% en 3% van de totale lasten van het controlejaar. Om harmonie in de controle te houden worden de GS grenzen gelijk gesteld aan de accountantsgrenzen. Gebaseerd op de jaarrekening 2022 met totale lasten € 286.245.357 levert dit een verantwoordingsgrens op van 1%*, € 2,9 miljoen* en een rapporteringsgrens van € 286.000*. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2024 wordt de definitieve grens voor betreffend jaar bepaald.

5. Reikwijdte controle

De accountantscontrole op getrouwheid voor de jaarrekening 2024 is gericht op 6 criteria. GS legt hierover, in haar rechtmatigheidsverantwoording geen verantwoording af. Het gaat om de criteria:

- calculatiecriterium;
- valueringscriterium;
- adresseringscriterium;
- volledigheidscriterium;
- aanvaardbaarheidscriterium;
- leveringscriterium.

De rechtmatigheidsverantwoording van GS voor de jaarrekening 2024 is gericht op 3 criteria, zijnde:

- Begrotingscriterium,
- 'Misbruik & oneigenlijk gebruik'-criterium;
- Voorwaardencriterium.

De controle voor het boekjaar 2024 is limitatief gericht op: naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het normenkader 2024. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen. Indien en voor zover bij de controle materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten of hogere overheden vastgestelde regels betreft. Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daarbuiten. Wel worden in de controle betrokken kaderstellende GS-besluiten, met financiële beheershandelingen, die verplicht zijn gesteld door hogere regelgeving of PS-besluiten c.q. verordeningen. Als het opstellen en nemen van een collegebesluit verplicht is gesteld, wordt getoetst of het voorgeschreven besluit daadwerkelijk door het college is genomen. Als wet- en regelgeving ook inhoudelijke eisen aan het collegebesluit stelt, wordt ook gecontroleerd of aan deze eisen is voldaan.

6. Rapportering door accountant en GS

6.1. Interim-controle door accountant

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een interim-controle uitgevoerd. Deze controle is gericht op de interne beheersing van belangrijke bedrijfsprocessen en een voorbereiding op de jaarrekeningcontrole. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag (managementletter) uitgebracht aan GS. Bestuurlijk relevante zaken worden, op grond van de overeengekomen rapportagewensen, ook aan PS gerapporteerd.

6.2. Verslag van bevindingen en controleverklaring door accountant

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de jaarrekeningcontrole een accountantsverslag uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS. In het accountantsverslag wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw financieel beheer en een getrouwe verantwoording daarover waarborgen. De controleverklaring geeft het oordeel van de accountant weer over de gepresenteerde financiële gegevens in de jaarrekening.

6.3. Rapportering aan GS door VIC

Rondom de start van de interim- en jaarrekeningcontrole door de accountant, rapporteert de VIC aan GS over uitkomsten van haar controlewerkzaamheden ten behoeve voor de rechtmatigheidsverantwoording.

6.4. Controleverklaring en rechtmatigheidsverantwoording

In de controleverklaring 2024 wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de getrouwheidscontrole weergegeven door de accountant. De controleverklaring is bestemd voor PS, zodat PS de door het college van GS opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

Over het jaar 2024 legt GS via de rechtmatigheidsverantwoording aan PS verantwoording af over de rechtmatigheid. In deze verantwoording zullen de aspecten die samenhangen met het begrotings-, misbruik & oneigenlijk gebruik- en voorwaardencriterium worden weergegeven.

In de bedrijfsvoeringsparagraaf worden de fouten die genoemd zijn in de rechtmatigheidsverantwoording beschreven.

Hieraan worden ook beheersmaatregelen gekoppeld om deze op te lossen en deze fouten in de toekomst (proberen) te voorkomen.

7. Lopende consultatie wetswijzigingen BBV en BADO

Op moment van opstellen van dit controleprotocol loopt, in het kader van de per 1 januari 2023 in werking getreden Wet versterking decentrale rekenkamers, de consultatieronde van de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording (BBV en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO)). Wanneer de wijzigingen worden bekrachtigd, heeft dit invloed op de percentages en bedragen bij de toleranties die staan in hoofdstukken 1 tot en met 7. Omdat er nog geen zekerheid is over de uitkomsten van de consultatie, zijn de hoofdstukken 1 tot en met 7 opgesteld op basis van de huidig geldende wetgeving. Worden de wijzigingen, die nu ter consultatie voorliggen, ongewijzigd overgenomen dan zullen onderstaande percentages en bedragen gelden voor 2024.

2. Normenkader rechtmatigheid 2024

Inleiding

Dit document bevat het normenkader rechtmatigheid (hierna: normenkader) voor de uitvoering van de financiële rechtmatigheidscontrole binnen de provincie Drenthe over 2024.

Het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole betreft de inventarisatie van de voor de accountantscontrole 2024 relevante externe regelgeving en de interne regelgeving van de provincie Drenthe. In tegenstelling tot andere jaren, is het normenkader nu ingedeeld naar de voor deze controle belangrijkste processen zoals die zijn geïdentificeerd binnen de provincie.

Kaderstellende collegebesluiten vallen niet expliciet onder het normenkader, maar zijn wel opgenomen voor zover zij vallen onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole en voor zover de controle hiervan verplicht is op basis van hogere regelgeving of provinciale statenbesluiten c.q. verordeningen. Het criterium hierbij is dat sprake moet zijn van voortvloeien van financiële beheershandelingen uit het besluit.

Voorheen was de financiële rechtmatigheidscontrole in handen van onze accountant, maar met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording niet meer. De Gedeputeerde Staten van de Provincie Drenthe (GS) dient vanaf 2024 zelf een schriftelijke verklaring af te geven bij de jaarrekening. In deze verklaring geeft zij aan of zij rechtmatig heeft gehandeld in het betreffende jaar. Het normenkader wordt hierbij als toetsinstrument worden gebruikt.

Dit definitieve normenkader wordt ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2024 door het Provinciale Staten vastgesteld.

1. Algemeen

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)
- Algemene wet Bestuursrecht
- Burgerlijk Wetboek (BW)
- Mediawet
- Wet Gemeenschappelijke Regelingen
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Verordening rechtsbescherming Provincie Drenthe 2021

2. Subsidies

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Algemene groepsvrijstellingsverordening nr. 651/2014
- Artikel 107, 108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
- Besluit financiële bepalingen bodemsanering
- Besluit infrastructuurfonds
- Besluit rivierversterking/hoofdwaterkeringen Provinciefonds
- De-minimisverordening Landbouw (EU 1408/2013)
- EG-verdrag 70/2001
- EU-kaderverordening Plattelandsontwikkeling Leader + Verordening Europese Structuurfondsen (inclusief POP, EPD)
- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)
- Europees Just Transition Fund
- Interreg
- Invoeringswet ruimtelijke ordening en uitvoeringsbesluiten
- Kaderbesluit nationale EZ-subsidies
- Kaderwet EZ-subsidie
- Klimaatwet
- Landbouwwijzigingsverordening (EU 2022/2472)
- Omgevingswet
- Plattelandsontwikkelingsprogramma
- Reguliere de-minimisverordening (EU 1407/2013)
- Regeling financiële bepalingen bodemsanering
- Waterstaatswet 1900
- Waterwet
- Wegenwet
- Wet Kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
- Wet Kwaliteitsborging (gefaseerde invoering vanaf 2024)
- Wet Luchtvaart
- Wet Milieubeheer
- Wet op specifiek cultuurbeleid
- Wet Personenvervoer
- Wet Terugvordering staatssteun
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Algemene subsidieverordening provincie Drenthe 2023
- Nota misbruik en oneigenlijk gebruik
- Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Drenthe

3. Inkopen & Aanbestedingen

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Aanbestedingsreglement Werken 2016 (ARW 2016)
- Aanbestedingswet 2012
- Erfgoedwet
- Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen
- Gids proportionaliteit
- Onteigeningswet
- Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties
- Wet Markt & Overheid
- Wet naleving Europese regelgeving publieke entiteiten.
Interne regelgeving
Geen.

4. Planning & Control

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Besluit Begroting & Verantwoording (BBV)
- Financiële verhoudingswet (provinciefonds)
- Informatie voor derden (IV3)
- Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SiSa).
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Controleverordening Provincie Drenthe 2004
- Financiële verordening Provincie Drenthe 2020
- Nota begrotingsregels Provincie Drenthe 2020
- Nota investeren, activeren, waarden en afschrijven Provincie Drenthe 2020
- Nota reserves en voorzieningen Provincie Drenthe 2020
- Nota weerstandsvermogen en risicomanagement Provincie Drenthe 2020.

5. Belastingen & Leges

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Algemene wet inzake rijksbelastingen
- Invorderingswet
- Wet op belastingen van rechtsverkeer
- Wet op het BTW-compensatiefonds
- Wet op de loonbelasting
- Wet op de motorrijtuigenbelasting
- Wet op de omzetbelasting
- Wet op de vennootschapsbelasting
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
- Belastingverordening Provincie Drenthe 2023
- Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)
- Nota fiscaal beleid Provincie Drenthe 2020
- Provinciale Omgevingsverordening 2023
- Verordening nautisch beheer vaarwegen Provincie Drenthe
- Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe.

6. Personeel

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
– Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP-reglement)
– Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)
– Ambtenarenwet
– Arbeidsrecht
– CAO Provinciale sector
– Evaluatiewet WNT
– Pensioenwet
– Provinciewet
– Rechtspositiebesluit Decentrale politieke ambtsdragers
– Sociale verzekeringswetten (o.a. WW, ZW, WGA, WAZO, WIEG, Wbo)
– Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)
– Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)
– Wet Normering Topinkomens (WNT)
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
– Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Drenthe 2019
– Verordening vergoeding Statenfractie 2020.

7. Treasury

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
– Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden (Blido)
– Regeling schatkistbankieren decentrale overheden
– Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
– Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo)
– Wet financiering decentrale overheden (Fido)
– Wet houdbare overheidsfinanciën (Hof).
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">
– Nota financiering Provincie Drenthe 2020.

